(นายบัญญา แพงเหล่า)
นักประชาสัมพันธ์

สารบาญ

หน้า

จังหวัดอุบลราชธานี 1
จังหวัดอุบลราชธานีในอดีต.... 2
ลักษณะภูมิประเทศ 3
ลักษณะภูมิอากาศ 4
ป่าไม้ 4
แหล่งน้ำธรรมชาติ 4
เขื่อนกั้นน้ำ 5
อ่างเก็บน้ำ 6
บึงและหนอง.... 6
น้ำฝน 6
ที่ดิน 6
ประชากร 7
แรงงานและการทำงาน 7
ความหนาแน่นของประชากร 8
สภาพทางเศรษฐกิจ 8
การเกษตร 9
การกสิกรรม 9
การปศุสัตว์ 9
การประมง 10

หน้า

การอุตสาหกรรม 10

พาณิชยกรรมและการบริหาร 10

การคมนาคมและสื่อสาร 10

การไฟฟ้าและการประปา 12

ระดับรายได้ 13

การสาธารณสุข 13

การบริการด้านสาธารณสุข 14

การศึกษา 14

รายชื่อกรรมการจังหวัด หัวหน้าส่วนราชการและองค์การต่าง ๆ ของจังหวัดอุบลราชธานี 16

หัวหน้าส่วนราชการ 19

ฝ่ายธนาคาร 24

ฝ่ายสมาคม 24

สโมสร 25

สถานีวิทยุกระจายเสียง 25

ฝ่ายเทศบาล 25

รายชื่อนายอำเภอ 26

สวญ. สภอ. อ.ส.ว. สภ.อ. 26

ประวัติศาลเจ้าพ่อหลักเมืองอุบลราชธานี 29

ประวัติพระแก้วบุษราคำ 30

ศิลาจารึก 32

มองเซิง 37

เพชรน้ำหนึ่งของเมืองอุบลราชธานี 39

พลตรีพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงสรรพประสิทธิ์ประสงค์ 41

มหาอำมาตย์ตรีพระยาศรีสิงหเทพ 45

พระปทุมราชวงศา (คำผง) 46

ชีต 12 (ประเพณีบุญ 12 เดือน) จังหวัดอุบลราชธานี 48

หน้า

ข้าวเหนียว 52
ฮีตสิบสอง คองสิบสี่ ระบอบการปกครองของชาวอีสานสมัยเก่า 58
ประเพณีสู่ขวัญ 71
ผีบ้า–ผีบุญ 80
ลัวะ ชาวเขาอีสาน 85
แคน 92
ลำและหมอลำ 112
ประเพณีกินดองอีสาน 123
ประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี 131
ประวัติความเป็นมาของบทกวีอีสาน ผะหญา 140
เขื่อนสิรินทร จังหวัดอุบลราชธานี 154
สถานที่ควรศึกษาและควรชมของจังหวัดอุบลราชธานี 160
โรงพยาบาลประจำจังหวัดสรรพสิทธิประสงค์ จังหวัดอุบลราชธานี 166
ประวัติโรงพยาบาลพระศรีมหาโพธิ์ 171
ประวัติมณฑลทหารบกที่ 6 174
รายพระนามและนามเจ้าเมือง ข้าหลวงประจำจังหวัด และผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลราชธานี 181
เทศบาลเมืองอุบลราชธานี 195
เทศบาลตำบลวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี 198
ประวัติความเป็นมาอำเภออำนาจเจริญ จังหวัดอุบลราชธานี 201
โรงพยาบาลอำนาจเจริญ 206
สถานีทดลองพืชไร่อุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี 212
ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ศนอ.) 215
โรงเรียนศรีปทุมพิทยาคาร 218
โรงเรียนเบญจมะมหาราช อุบลราชธานี 220
โรงเรียนเขื่องในพิทยาคาร 222
โรงเรียนในท้องที่จังหวัดอุบลราชธานี สังกัดกรมสามัญศึกษา 238

หน้า

โครงสร้างอาคารวิทยาลัยสงฆ์ อุบลราชธานี ณ วัดมหาวนาราม 230

ประวัติย่อวัดสุปัฏนารามวรวิหาร 232

วัดหนองบัว 236

รายนามพระสงฆ์ทรงสมณศักดิ์ราชทินนาม 238

ธนาคารสาขาในจังหวัดอุบลราชธานี 253

แนะนำโรงแรมในเขตจังหวัดอุบลราชธานี 253

แนะนำภัตตาคาร, ห้องอาหาร และคอฟฟี่ช็อฟในจังอุบลราชธานี 255

แนะนำสถานเริงรมย์และกีฬาในจังหวัดอุบลราชธานี 257

แนะนำโรงงานที่น่าสนใจในเขตจังหวัดอุบลราชธานี 259

แนะนำการเดินทางโดยรถเมล์ประจำทาง ภายในจังหวัดอุบล ฯ 265

แนะนำการเดินทางโดยรถทัวร์ ของจังหวัดอุบล ฯ 269

กำหนดเวลารถขบวนต่าง ๆ ออกจากสถานีรถไฟอุบลราชธานี ถึงสถานีต่าง ๆ 270

กำหนดเวลาเดินรถขบวนที่ออกจากสถานีต่าง ๆ ถึงสถานีรถไฟอุบลราชธานี 271

กำหนดเวลาเข้า–ออกของเครื่องบิน 272

กำหนดเวลาเข้า–ออกของรถ บขส. 272

(นายกิตญา แพงเหล่า)
นักประชาสัมพันธ์

จังหวัดอุบลราชธานี

จังหวัดอุบลราชธานี เป็นจังหวัดที่มีพื้นที่มากที่สุดของประเทศ เป็นจังหวัดชายแดนที่มีความสำคัญมากทางประวัติศาสตร์ จังหวัดหนึ่ง มีพื้นที่ทั้งสิ้น 20,674,88 ตารางกิโลเมตร หรือจำนวน 13.1 ล้านไร่ เท่ากับร้อยละ 12.32 ของพื้นที่ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีอาณาเขตติดถ่อกับต่างประเทศถึง 2 ประเทศ คือประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และประเทศสาธารณรัฐกัมพูชาประชาธิปไตย ที่ตั้งของตัวจังหวัดตั้งอยู่บนฝั่งซ้ายของแม่น้ำมูล อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครโดยทางรถไฟประมาณ 575 กิโลเมตร และทางรถยนต์ประมาณ 737 กิโลเมตร มีอาณาเขตทางทิศเหนือติดต่อกับจังหวัดยโสธร ระหว่างอำเภอเลิงนกทาและจังหวัดนครพนม ทิศใต้ติดต่อกับจังหวัดศรีสะเกษ และประเทศสาธารณรัฐกัมพูชาประชาธิปไตย ตามแนวภูเขาบันทัดหรือภูเขาพนมดงเร็กและประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เขตนครจำปาศักดิ์

ทิศตะวันออกจดแม่น้ำโขง อันเป็นเส้นกั้นพรหมแดนระหว่างอำเภอเขมราฐโขงเจียมกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ทิศตะวันตกติดต่อกับจังหวัดยโสธร ระหว่างอำเภอคำเขื่อนแก้วกับอำเภอมหาชนะชัย และจังหวัดศรีสะเกษ

จังหวัดอุบลราชธานีในอดีต

ประวัติความเป็นมา ก่อน ที่จะ มา ตั้ง เป็น-เมืองอุบลราชธานีสืบได้ว่า ในครั้งนั้น พระวอ พระตาสองพี่น้องเป็นใหญ่ปกครองอยู่เมืองหนองบัวลุ่มภู (ปัจจุบันเป็นอำเภอหนองบัวลำภู) จังหวัดอุดรธานี ซึ่งยังมีสภาพแสดงว่าเป็นเมืองเก่าให้เห็นอยู่บ้าง อันเป็นเมืองหน้าด่านทางฝ่ายใต้ของนครเวียงจันทน์ ราว พ.ศ. 2310 พระเจ้าองค์เวียตาแห่งนครเวียงจันทน์สิ้นพระชนม์ลง เจ้าเพี้ยเมืองแสนโอรสจึงได้ขอความช่วยเหลือจากพระวอ พระตา ให้ช่วยยกทัพมายึดนครเวียงจันทน์ เพื่อคืนราชสมบัติ พระวอ พระตา ตกลงทำการช่วยเหลือจนยึดเมืองเวียงจันทน์ได้ แล้วสถาปนาเจ้าเพี้ยเมืองแสนขึ้นเป็นพระเจ้าแผ่นดิน ถวายพระนามว่า "พระเจ้าสิริบุญสาร" เมื่อพระเจ้าสิริบุญสารได้ขึ้นครองราชย์แล้วก็กลับเมินเฉย ไม่ได้ยกย่องเชิดชูหรือปูนบำเหน็จรางวัลแก่ พระวอ พระตา แต่อย่างใด พระวอ พระตา จึงได้กราบทูลลากลับเมืองหนองบัวลุ่มภู แต่พระเจ้าสิริบุญสารได้ให้ไปอยู่บ้านหินโงม ซึ่งเป็นด่านสำคัญอีกด่านหนึ่งแทน ต่อมาพระเจ้าสิริบุญสารได้ขอบุตรหญิงของพระตาไปเป็นสนม และขอบุตรชายไปรับราชการทหารในนครเวียงจันทน์ พระวอ พระตาเห็นว่า พระเจ้าสิริบุญสารไม่ไว้วางใจตน จึงอพยพญาติพี่น้องและพรรคพวกคืนสู่หนองบัวลุ่มภู พระเจ้าสิริบุญสารทรงทราบก็สั่งให้กองทัพออกติดตามแต่ไม่สำเร็จ เพราะพระวอ พระตา ได้จัดกองทัพไว้ต่อสู้อย่างเข้มแข็ง เมื่อถึงหนองบัวลุ่มภูแล้ว พระวอ พระตา ได้จัดแบ่งการปกครองตามหัวเมืองขึ้น คือ เมืองผ้าขาวพันนา เมืองภูเขียว ภูเวียง ส่วนเมืองหนองบัวลุ่มภูก็ได้ให้ขุดค่ายคูประตูหอรบเสริมให้มั่นคงขึ้น สร้างเป็นเมืองใหม่ขนานนามว่า "เมืองนครเขื่อนขันธ์กาบแก้วบัวบาน" พระตาเป็นผู้ครองเมือง พระวอเป็นอุปราชสำเร็จราชการ พระเจ้าสิริบุญสารก็มิได้นิ่งนอนพระทัย ได้คิดหาโอกาสที่จะกำจัดพระวอ พระตาอยู่เสมอ พระเจ้าสิริบุญสารได้แต่งคนออกไปขอกองทัพพม่ามาสมทบกับกำลังของนครเวียงจันทน์ ยกมาตีนครเขื่อนขันธ์กาบแก้วบัวบาน พระตานำกองทัพออกสู้ถูกปืนตายในที่รบ ส่วนพระวอเห็นว่าจะไม่ปลอดภัย จึงรวบรวมไพร่พลหลบหนีผ่านท้องที่จังหวัดร้อยเอ็ด ไปจนถึงนครจำปาศักดิ์ พระเจ้าองค์หลวงรับสั่งให้ไปตั้งอยู่ ณ ดอนดวันกอง พระวอจึงได้สร้างค่ายคูขึ้นป้องกันข้าศึก เรียกค่ายนั้นในเวลาต่อมาว่า "ค่ายบ้านคูบ้านแก" จนทุกวันนี้

กาลต่อมา พ.ศ. 2321 พระเจ้าสิริบุญสารยังมีความโกรธแค้นไม่หาย ได้แต่งให้เพี้ยอรรคสุโภ หรือพระยาสุโภ ยกกองทัพประมาณหมื่นคนติดตามลงมาเพื่อจับพระวอ และพรรคพวกฆ่าเสียให้หมดสิ้น พระวอได้ยกกำลังออกสู้รบด้วยความกล้าหาญ แต่สู้กำลังคนที่เหนือกว่าไม่ได้ และ

พระวอได้ถึงแก่ความตายที่ค่ายบ้านดู่บ้านแกน้ (มีอนุสาวรีย์เป็นรูปเจดีย์อยู่ที่บ้านศักดิ์เมือง) ท้าวคำผงกับท้าวทิดพรหม บุตรพระตา และท้าวก่ำ บุตรพระวอ จึงได้อพยพเข้ามาอยู่ในท้องที่จังหวัดอุบลราชธานี ครั้งแรกได้ตั้งพักไพร่พลที่เกาะกลางลำแม่น้ำมูล ที่เรียกชื่อว่า "ดอนมดแดง" ในระยะนี้เองได้ทำหนังสือกราบบังคมทูล ขอพึ่งพระบรมโพธิสมภารไปยัง สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชได้โปรดฯ ให้เจ้าพระยามหากษัตริย์ศึก เจ้าพระยาสุรสีห์ ยกกองทัพไปปราบปรามตีได้ นครจำปาศักดิ์ นครเวียงจันทน์ หลวงพระบางตามลำดับ ได้อัญเชิญพระแก้วมรกตและพระบาง ลงมาประดิษฐานไว้ ณ กรุงธนบุรีและกรุงเทพฯ เป็นที่เคารพสักการะของประชาราษฎรต่อกันมาจนตราบเท่าทุกวันนี้

ท้าวคำผง ท้าวทิดพรหมและท้าวก่ำเห็นว่าดอนมดแดงเป็นที่ลุ่ม ไม่เหมาะที่จะสร้างเป็นเมืองถาวรต่อไปได้ จึงพากันอพยพขึ้นมาตามลำน้ำมูลถึงห้วย "แจระแม" บ้านท่าบ่อในเขตอำเภอเมืองอุบลราชธานีปัจจุบัน หยุดพักตั้งอยู่ลงครั้งหนึ่งก่อน ต่อมาได้ตรวจพบทำเลภูมิประเทศอันเหมาะสมกว่าเดิม เรียกว่า "แดงอู้ผึ้ง" ห่างจากที่เดิมราว 100 เส้นเศษ จึงได้อพยพพี่น้องไพร่พลมาอยู่สร้างเมืองเป็นการถาวรแน่นอน เมื่อปีกุน พุทธศักราช 2322 ครั้นเมื่อได้ลงหลักปักเขื่อนสร้างคูเมืองเรียบร้อยแล้ว ได้มีหนังสือกราบบังคมทูล ขอขึ้นอยู่ในขอบขัณฑสีมาของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช เมื่อปีชวด พุทธศักราช 2323 สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยาราชสุภาวดีเชิญท้องตราพระราชสีห์มาพระราชทานตั้งเมือง ให้ชื่อเมืองว่า "อุบลราชธานี" และทรงตั้งท้าวคำผงขึ้นเป็นเจ้าเมืองอุบลราชธานีเป็นคนแรก พระราชทานบรรดาศักดิ์เป็น "พระปทุมราชวงศา"

การให้นามเมืองว่า "อุบล" นั้น เข้าใจว่าคงมีความหมายให้เป็นเครื่องระลึกถึง เมืองหนองบัวลุ่มภู หรือนครเขื่อนขันธ์กาบแก้วบัวบานเดิมเป็นสำคัญ และเหตุที่มีคำว่า "ราชธานี" ตอนท้ายนั้น เนื่องด้วยเห็นว่าได้เป็นเมืองข้าหลวงเดิมได้ช่วยเหลือในการศึกเสมอมา หลังจากสมัยพระปทุมราชวงศาแล้วได้มีเจ้าเมืองสืบต่อมาอีก 8 คน จนถึง พ.ศ. 2425 จึงไม่มีการตั้งเจ้าเมืองสืบสกุล คงมีแต่ข้าหลวงและผู้ว่าราชการ ซึ่งดูแลปกครองมาจนถึงปัจจุบันนี้

ลักษณะภูมิประเทศ

สภาพพื้นที่ทั่วๆ ไปของจังหวัดอุบลราชธานี เป็นที่ราบสูง สูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ยประมาณ 227 ฟุต โดยทั่วไปแล้วพื้นที่ลาดเอียงไปทางทิศตะวันออก ลักษณะของดินเป็นดินร่วนปนทราย มีลักษณะความอุดมสมบูรณ์ของดินต่ำ ส่วนดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ค่อน ข้าง สูง อยู่ใน

บริเวณลุ่มแม่น้ำโขง แม่น้ำมูล แม่น้ำชี และลำน้ำใหญ่ ๆ อีกหลายแห่ง ด้านตะวันออกมีภูเขาสลับซับซ้อนหลายลูก ที่สำคัญคือภูเขาบันทัดหรือภูเขาพนมดงเร็ก อันเป็นเส้นกั้นอาณาเขตกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว กับประเทศสาธารณรัฐกัมพูชาประชาธิปไตย ทางด้านตะวันตก และทางทิศใต้ส่วนใหญ่เป็นที่ราบสูง ลักษณะพื้นที่โดยทั่วไปเป็นที่สูง ๆ ต่ำ ๆ

ลักษณะภูมิอากาศ

ลักษณะดินฟ้าอากาศโดยทั่ว ๆ ไป ของจังหวัดอุบลราชธานี ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ในระยะเดือนพฤษภาคม–กันยายน จะมีมรสุมตะวันตกเฉียงใต้พัดผ่านทำให้มีฝนตกโดยทั่วไป อุณหภูมิสูงสุดในระยะเดือนเมษายน ประมาณ 33–38 องศาเซลเซียส และจะหนาวจัดในฤดูหนาวระหว่างเดือนธันวาคม กุมภาพันธ์ อุณหภูมิระหว่าง 13–26 องศาเซลเซียส จำนวนน้ำฝนเฉลี่ยในรอบ 10 ปีที่ผ่านมาประมาณปีละ 1,874.4 มม. นับว่าอยู่ในเขตที่มีปริมาณน้ำฝนค่อนข้างสูง เมื่อเทียบกับจังหวัดอื่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือด้วยกัน เพราะมีลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้หอบเอาไอน้ำมาจาก มหาสมุทรอินเดีย มาปะปนกับเทือกเขาสูงในประเทศลาวทำให้ฝนตกค่อนข้างมาก แต่เนื่องจากอินเดียดินร่วนปนทรายจึงเก็บน้ำไม่อยู่ ทำให้เกิดความแห้งแล้ง ขาดน้ำในฤดูแล้งเป็นประจำ

ป่าไม้

พื้นที่ป่าทั้งสิ้น 8,354.88 ตารางกิโลเมตร หรือจำนวน 5.2 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 39.83 ของพื้นที่ทั้งสิ้นของจังหวัดพื้นที่ป่าเหล่านี้ส่วนใหญ่อยู่ในบริเวณ อำเภอเขมราฐ อำเภอบุญฑริก อำเภอพิบูลมังสาหาร สภาพป่าโดยทั่วไปไม้เบญจพรรณ พื้นที่ป่าจำนวน 8,354.48 ตารางกิโลเมตร เป็นป่าสงวนแห่งชาติ 33 ป่า พื้นที่ 4,393.89 ตารางกิโลเมตร ป่าเตรียมการสงวน 25 ป่า พื้นที่ 3,460.59 ตารางกิโลเมตร และป่าสัมปทานโครงการไม้กระยาเลย 13 ป่า พื้นที่ 5,683.74 ตารางกิโลเมตร

แหล่งน้ำธรรมชาติ

จังหวัดอุบลราชธานี มีแม่น้ำสำคัญ คือ

1. แม่น้ำโขง เป็นแม่น้ำที่ไหลผ่านหลายประเทศ ตอนที่ไหลผ่านจังหวัดอุบลราชธานี เป็นเส้นกั้นเขตแดนระหว่างประเทศไทย กับประเทศประชาธิปไตยประชาชนลาว ไหลผ่านท้องที่อำเภอชานุมาน อำเภอเขมราฐ อำเภอศรีเมืองใหม่ และอำเภอโขงเจียม ไปบรรจบกับแม่น้ำมูลในท้องที่อำเภอโขงเจียม มีความยาวตั้งแต่อำเภอชานุมาน ถึงอำเภอโขงเจียม ประมาณ 310 กิโลเมตร ในฤดูแล้งมีปริมาณน้ำน้อยจนไม่อาจจะระบายน้ำไปใช้ประโยชน์ในการเกษตรได้

2. แม่น้ำมูล ตอนที่ไหลผ่านจังหวัดอุบลราชธานี มีความยาวประมาณ 100 กิโลเมตร ไหล

ผ่านอำเภอเมือง อำเภอวารินชำราบ อำเภอพิบูลมังสาหาร และอำเภอโขงเจียม ตั้งแต่อำเภอพิบูลมังสาหารเป็นต้นไป แม่น้ำมูลไหลผ่านทิวเขา จึงมีแก่งขวางน้ำเกือบตลอดทาง แก่งที่รู้จักกันดี คือ แก่งสะพือ แก่งตะนะ และแก่งตุงลุงเป็นต้น แก่งเหล่านี้ช่วยกั้นน้ำในฤดูแล้ง ไม่ให้แม่น้ำมูลแห้งแล้งจนเกินไป แต่เป็นอุปสรรคที่ทำให้การเดินเรือ จากแม่น้ำโขงเข้ามาในแม่น้ำมูลถึงอุบลราชธานีไม่ได้

3. แม่น้ำชี เป็นสาขาใหญ่ของแม่น้ำมูล ไหลผ่านจังหวัดอุบลราชธานีในท้องที่อำเภอเขื่องใน ไหลไปบรรจบแม่น้ำมูลในเขตอำเภอนี้ แม่น้ำชีมีกระแสน้ำไหลอยู่ตลอดปีทุก ๆ ฤดูกาล แต่ในหน้าแล้งน้ำเหลือน้อย จึงไม่สามารถระบายน้ำไปใช้ในการเกษตรได้

4. ลำน้ำเซบก เป็นสาขาหนึ่งของแม่น้ำมูล มีความยาวประมาณ 150 กิโลเมตร ไหลผ่านอำเภออำนาจเจริญ อำเภอม่วงสามสิบ อำเภอพนา อำเภอตระการพืชผล แล้วไหลไปบรรจบแม่น้ำมูลที่เขตแดนระหว่างอำเภอเมือง และอำเภอพิบูลมังสาหาร

5. ลำน้ำเซบาย เป็นสาขาหนึ่งของแม่น้ำมูล มีความยาวประมาณ 200 กิโลเมตร ไหลผ่านอำเภออำนาจเจริญ อำเภอตระการพืชผล อำเภอเขื่องใน อำเภอม่วงสามสิบ และอำเภอเมืองอุบลราชธานี

6. ลำน้ำโดมใหญ่ เป็นสาขาของแม่น้ำมูล มีความยาวประมาณ 250 กิโลเมตร ต้นน้ำอยู่ในท้องที่อำเภอน้ำยืน ไหลไปทางทิศเหนือผ่านอำเภอพิบูลมังสาหาร ไปบรรจบแม่น้ำมูลในเขตอำเภอพิบูลมังสาหาร

7. ลำน้ำโดมน้อย เป็นสาขาของแม่น้ำมูล มีความยาวประมาณ 150 กิโลเมตร ต้นน้ำอยู่ที่อำเภอบุณฑริก ไหลผ่านที่บริเวณเป็นเขา การพลังงานแห่งชาติได้ก่อสร้างเขื่อนกั้นน้ำเพื่อเก็บกักน้ำไว้ใช้ คือ เขื่อนลำน้ำโดมน้อย หรือ "เขื่อนสิรินธร"

เขื่อนกั้นน้ำ

เขื่อนกั้นน้ำขนาดใหญ่ในจังหวัดอุบลราชธานี มี 1 เขื่อน คือ เขื่อนลำโดมน้อย หรือเขื่อนสิรินธร ตั้งอยู่ในเขตอำเภอพิบูลมังสาหาร ขนาดของเขื่อนสูง 42 เมตร ยาว 950 เมตร สันกว้าง 7.50 เมตร ก่อสร้างโดยการพลังงานแห่งชาติ เก็บน้ำได้ 1,550 ล้านลูกบาศก์เมตร ติดตั้งเครื่องกำเนิดไฟฟ้า 3 เครื่อง สามารถผลิตกระแสไฟฟ้าได้ 36,000 กิโลวัตต์ นอกจากก่อสร้างขึ้นเพื่อผลิตกระแสไฟฟ้าแล้ว กรมชลประทานยังได้เป็นผู้จัดระบบการส่งน้ำให้พื้นที่เพาะปลูกในลุ่มน้ำโดมน้อย โดยติดตั้งเครื่องสูบน้ำขนาดใหญ่จำนวน 10 เครื่อง สามารถส่งน้ำช่วยเหลือการเพาะปลูกได้ 150,000 ไร่

อ่างเก็บน้ำ

อ่างเก็บน้ำ จังหวัดอุบลราชธานี มีอ่างเก็บน้ำ 11 อ่าง อยู่ในท้องที่อำเภอเมืองอุบลราชธานี 4 อ่าง อำเภออำนาจเจริญ 3 อ่าง อำเภอม่วงสามสิบ อำเภอพิบูลมังสาหาร อำเภอเขื่องใน และอำเภอวารินชำราบ อำเภอละ 1 อ่าง อ่างเก็บน้ำดังกล่าวสามารถส่งน้ำให้ราษฎรทำนาในเขตชลประทานได้ประมาณ 20,000 ไร่ และสามารถส่งเสริมให้มีการทำนาครั้งที่ 2 ได้ประมาณปีละ 3,100 ไร่

บึงและหนอง

บึงและหนอง จังหวัดอุบลราชธานีมีบึงและหนองทั้งหมด 2,028 แห่ง ส่วนมากมีอยู่กระจายไปแทบทุกท้องที่ใช้ได้ตลอดปี 572 แห่ง และใช้น้ำไม่ได้ตลอดปี 1,456 แห่ง ที่ใช้น้ำไม่ได้ตลอดปี เพราะแหล่งน้ำเหล่านี้ส่วนมากการบำรุงรักษาไม่ดีเท่าที่ควร ทำให้คันคูส่งน้ำขาดในฤดูฝน และพื้นที่บริเวณกักเก็บน้ำตื้นเขิน จึงไม่สามารถกักเก็บน้ำจำนวนมากไว้ได้เพียงพอสำหรับในฤดูแล้ง ส่วนบึงและหนองที่ใช้น้ำได้ตลอดปีก็มีปริมาณน้ำเหลือน้อยในฤดูแล้ง จะใช้เพาะปลูกได้เฉพาะบริเวณรอบ ๆ บึงและหนองเท่านั้น

น้ำฝน

น้ำฝน ฤดูฝนของจังหวัดอุบลราชธานี เริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคม—เดือนกันยายนของทุกปี ปริมาณน้ำฝนตกเฉลี่ยในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา จำนวนประมาณ 1,874.4 มม. ต่อปี เมื่อเทียบกับจำนวนน้ำฝนตกเฉลี่ยทั้งภาคแล้ว จังหวัดอุบลราชธานีมีปริมาณน้ำฝนตกเฉลี่ยสูงกว่าปริมาณฝนตกเฉลี่ยทั้งภาค 624.4 มม. ต่อปี

สภาวะของฝนในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา มีฝนผ่านมาตกประมาณ 108 วัน แต่ระยะที่ฝนตกมากที่สุดคือ เดือนพฤษภาคมถึงเดือนกันยายน ซึ่งมีฝนตกปีละประมาณ 90 วัน เฉลี่ย 1,482.1 มม. ต่อปี หรือร้อยละ 79.07 ของปริมาณฝนตกทั้งสิ้นตลอดปี ปริมาณฝนตกดังกล่าวจะตกน้อยและไม่สม่ำเสมอในตอนต้นฤดู และจะตกชุกและมีปริมาณฝนตกมากในตอนปลายฤดู

ที่ดิน

1. คุณสมบัติของดินทั่วไปของจังหวัดอุบลราชธานี แบ่งออกเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ดังนี้

1.1 ดินร่วนเหนียว—ดินเหนียว ส่วนใหญ่จะเป็นตามบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำหรือตามริมน้ำสายใหญ่ ๆ เช่น ริมฝั่งขวาของแม่น้ำโขง แม่น้ำมูล ลำโดมใหญ่ ลำโดมน้อย ลำเซบก และลำเซบาย ดินประเภทนี้จะมีความอุดมสมบูรณ์สูง ถึงปานกลางมีประมาณร้อยละ 25.5 ของพื้นที่ทั้งหมด

1.2 ดินร่วนทราย—ดินร่วนปนทราย ส่วนใหญ่เป็นดินตามบริเวณที่ราบสูงทั่วไป มีความอุดมสมบูรณ์ของดินต่ำ มีหน้าดินตื้น ๆ ดินชั้นล่าง

จะมีพวกหิน ในบางแห่งในหน้าแล้งจะมีเม็ดเกลือจับผิวหน้าดิน มีประมาณร้อยละ 38.5 ของพื้นที่ทั้งหมด

1.3 ดินร่วนทราย—ดินร่วนเหนียว จะมีอยู่ตามบริเวณที่ราบลุ่มทั่วไปเป็นส่วนมาก ระดับความอุดมสมบูรณ์ของดินปานกลาง มีอยู่ประมาณร้อยละ 7.5 ของพื้นที่ทั้งหมด

1.4 ดินร่วนปนทราย ส่วนใหญ่เป็นดินตามพื้นภูเขา เชิงเขาที่มีลาดชันเวลาฝนตกน้ำฝนจะชะล้างหน้าดินทำให้สูญเสียความอุดมสมบูรณ์ จึงทำให้ที่ดินมีความอุดมสมบูรณ์ระดับปานกลางถึงระดับต่ำ และในหน้าแล้งความชุ่มชื้นในดินมีน้อย จึงไม่สามารถทำการเพาะปลูกในฤดูแล้งได้ มีพื้นที่ประมาณร้อยละ 28.5 ของพื้นที่ทั้งหมด

2. การใช้พื้นที่ทำนาและทำไร่ของจังหวัดอุบลราชธานี

2.1 พื้นที่ทำนาทั้งหมด 3,194,422 ไร่ เป็นพื้นที่เหมาะสมในการทำนาจริง ๆ 2,338,592 ไร่

2.2 พื้นที่ทำไร่ทั้งหมดของจังหวัดอุบลราชธานี มี 358,895 ไร่

ประชากร

ประชากรปัจจุบันจังหวัดอุบลราชธานี มีประชากรทั้งสิ้น 1,490,963 คน แยกเป็นชาย 749,749 คน หญิง 741,214 คน อัตราการเกิด 2.5% ต่อปี

แรงงานและการทำงาน

จากแรงงานของจังหวัดอุบลราชธานี มีทั้งสิ้นจำนวน 0.675 ล้านคน เป็นแรงงานอาศัยอยู่ในเมืองจำนวน 0.046 ล้านคน หรือร้อยละ 6.81 ของแรงงานทั้งสิ้น ส่วนที่เหลืออาศัยอยู่ในชนบทจำนวน 0.629 ล้านคน หรือร้อยละ 93.19 ของแรงงานทั้งสิ้น

แรงงานที่อาศัยอยู่ในเมืองทำงานในด้านธุรกิจการค้า อุตสาหกรรม และบริการซึ่งมีโอกาสทำงานตลอดปี และได้รายได้เฉลี่ยสูงกว่าแรงงานในชนบท ดังนั้นความเป็นอยู่ของแรงงานในเมืองจึงดีกว่าในชนบทโดยทั่วไป หากจะมีปัญหาอยู่บ้างก็เพราะแรงงานที่ไม่มีฝีมือและประสิทธิภาพต่ำ ซึ่งส่วนใหญ่ก็อพยพมาจากชนบทเข้ามาหางานทำในเมือง และได้รับค่าจ้างแรงงานต่ำซึ่งมีจำนวนไม่มากนัก

ความหนาแน่นของประชากร

ปัจจุบันจังหวัดอุบลราชธานี มีความหนาแน่นของประชากรโดยเฉลี่ย จำนวน 71.08 คนต่อตารางกิโลเมตร นับว่ายังต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับความหนาแน่นของประชากรเฉลี่ยของทั้งภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ จำนวน 84.2 คน ต่อตารางกิโลเมตร ทั้งนี้เพราะพื้นที่ของจังหวัดอุบลราชธานียังมีส่วนที่เป็นป่าและเขาอยู่มาก กระนั้นก็ตาม บางส่วนของจังหวัดอุบลราชธานีมีประชากรอาศัยอยู่หนาแน่นมากได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอวารินชำราบ ซึ่งมีประชากรหนาแน่นต่อพื้นที่อยู่ในระหว่าง 90—140 คน ต่อตารางกิโลเมตร

การปกครอง

จังหวัดอุบลราชธานี มีการบริหารราชการแผ่นดิน ดังนี้

ก. ราชการบริหารส่วนภูมิภาค จังหวัดอุบลราชธานีแบ่งการปกครองออกเป็น 18 อำเภอ กิ่งอำเภอ 193 ตำบล 2,091 หมู่บ้าน คือ

1.	อ. เมืองอุบลฯ	มี	16	ตบ. 161	หมู่บ้าน
2.	อ. วารินชำราบ	,,	17	,, 215	,,
3.	อ. พิบูลมังสาหาร	,,	15	,, 150	,,
4.	อ. เขมราฐ	,,	12	,, 152	,,
5.	อ. ศรีเมืองใหม่	,,	9	,, 94	,,
6.	อ. เดชอุดม	,,	13	,, 172	,,
7.	อ. บุณฑริก	,,	5	,, 61	,,
8.	อ. อำนาจเจริญ	,,	17	,, 197	,,
9.	อ. พนา	,,	6	,, 72	,,
10.	อ. ตระการพืชผล	,,	16	,, 165	,,
11.	อ. หัวตะพาน	,,	7	,, 73	,,
12.	อ. ชานุมาน	,,	6	,, 39	,,
13.	อ. โขงเจียม	,,	6	,, 43	,,
14.	อ. ม่วงสามสิบ	,,	12	,, 129	,,
15.	อ. เขื่องใน	,,	17	,, 146	,,
16.	อ. น้ำยืน	,,	5	,, 54	,,
17.	อ. นาจรวย	,,	3	,, 36	,,
18.	อ. กุดข้าวปุ้น	,,	4	,, 44	,,
19.	อ. เสนางคนิคม	,,	5	,, 44	,,
20.	อ. ตาลสุม	,,	8	,, 44	,,

ข. ราชการบริหารส่วนท้องถิ่น มีหน่วยการปกครองท้องถิ่น 3 รูป

1. องค์การบริหารส่วนจังหวัด
2. เทศบาลมี 3 แห่ง คือ
   - เทศบาลเมืองอุบลราชธานี
   - เทศบาลตำบลวารินชำราบ
   - เทศบาลตำบลพิบูลมังสาหาร
3. สุขาภิบาลมีทั้งสิ้น 16 แห่ง คือ

1. สุขาภิบาลอุบลฯ อยู่ในท้องที่ อ. เมืองอุบลฯ
2. สุขาภิบาลห้วยขะยุง ,, อ. วารินชำราบ
3. สุขาภิบาลเมืองเดช ,, อ. เดชอุดม
4. สุขาภิบาลนาส่วง ,, อ. เดชอุดม
5. สุขาภิบาลน้ำยืน ,, อ. น้ำยืน
6. สุขาภิบาลบุณฑริก ,, อ. บุณฑริก
7. สุขาภิบาลบ้านด่าน ,, อ. โขงเจียม
8. สุขาภิบาลนาเอือด ,, อ. ศรีเมืองใหม่
9. สุขาภิบาลตระการพืชผล ,, อ. ตระการพืชผล
10. สุขาภิบาลเขมราฐ ,, อ. เขมราฐ
11. สุขาภิบาลอำนาจเจริญ ,, อ. อำนาจเจริญ
12. สุขาภิบาลบุ่ง ,, อ. อำนาจเจริญ
13. สุขาภิบาลน้ำปลีก ,, อ. อำนาจเจริญ
14. สุขาภิบาลชานุมาน ,, อ. ชานุมาน
15. สุขาภิบาลพนา ,, อ. พนา
16. สุขาภิบาลเขื่องใน ,, อ. เขื่องใน

สภาพทางเศรษฐกิจ

รายได้ของจังหวัดอุบลราชธานี ยังพึ่งพาการเกษตรเป็นหลักอยู่ คือ การเกษตรมีสัดส่วน

ถึงประมาณร้อยระ 46 เป็นการเพาะปลูก (การกสิกรรม) เสียร้อยละ 89 ของยอดรวมรายได้ที่เกิดขึ้นในสาขาเกษตร หรือประมาณ 1,185 ล้านบาท จากยอดรวม 1,337 ล้านบาท ในราคาคงที่ ส่วนสาขาอื่นที่มิใช่การเกษตรมีความสำคัญรองลงไปได้แก่ สาขาการค้าส่ง ค้าปลีก การอุตสาหกรรม การบริการ การคมนาคมและขนส่งตามลำดับ

การเกษตร

โครงสร้างการผลิตสาขาเกษตรกรรมของจังหวัดอุบลราชธานี พิจารณาจากมวลรวมผลิตภัณฑ์จังหวัดตามราคาคงที่ปรากฏว่า รายได้ส่วนใหญ่มาจากการกสิกรรม ได้แก่ การเพาะปลูกข้าว ปอ ข้าวโพด มันสำปะหลัง พืชผักและสวน รองลงมาได้แก่สาขาปศุสัตว์ สาขาป่าไม้ สาขาการประมงตามลำดับ

การกสิกรรม

จังหวัดอุบลราชธานี มีครอบครัวเกษตรกรทั้งสิ้น 185,118 ครอบครัว หรือร้อยละ 86 ของจำนวนครอบครัวทั้งสิ้น มีพื้นที่ทำการเกษตร 3,756,191 ไร่ หรือประมาณร้อยละ 32.83 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด อัตราเฉลี่ยครอบครัวเกษตรกร 1 ครอบครัวต่อเนื้อที่ถือครองทำการเกษตร 19.0 ไร่ แยกเป็นเนื้อที่ทำนา 16.7 ไร่ เนื้อที่ปลูกพืชไร่ 1.8 ไร่ เนื้อที่ปลูกพืชผัก 0.2 ไร่ เนื้อที่ปลูกผลไม้และไม้ยืนต้น 0.3 ไร่

จำนวนเนื้อที่ถือครองทำการเกษตรทั้งหมด 3.7 ล้านไร่ แยกเป็นเนื้อที่ทำนา 3.3 ล้านไร่ หรือร้อยละ 87.8 เนื้อที่ปลูกพืชไร่ 0.37 ล้านไร่ หรือร้อยละ 9.8 เนื้อที่ปลูกพืชผัก 0.03 ล้านไร่ หรือร้อยละ 0.9 และเนื้อที่ปลูกไม้ยืนต้น 0.06 ล้านไร่ หรือร้อยละ 1.5 ของเนื้อที่ถือครองทำการเกษตรทั้งสิ้น

การปศุสัตว์

สัตว์ที่เลี้ยงกันมากใน จังหวัดอุบลราชธานี คือ กระบือ วัว สุกร เป็ด และไก่ ซึ่งสามารถส่งออกไปขายยังจังหวัดใกล้เคียงได้บ้างในปี 2521 มีกระบือ 326,340 ตัว วัว 199,866 ตัว สุกร 54,713 ตัว ไก่ 933,048 ตัว เป็ด 218,542 ตัว การเลี้ยงสัตว์ส่วนใหญ่เลี้ยงเพื่อใช้แรงงานและการบริโภคมิได้หวังมุ่งเพื่อการค้า โดยเหตุที่จังหวัดอุบลราชธานี มีพื้นที่กว้างขวางมาก มีพื้นที่ทางตะวันออกเฉียงเหนือของจังหวัด เป็นป่าโปร่งและทุ่งกว้าง เหมาะที่จะเป็นทำเลเลี้ยงสัตว์ได้เป็นอย่างดี เมื่อพิจารณาจากสภาพทั่วไปแล้วกล่าวได้ว่าการเลี้ยงสัตว์สามารถที่จะ พัฒนาให้เป็นอาชีพหลักแก่ประชาชนใน จังหวัดได้ อาชีพ หนึ่งที่ควรได้รับการสนับสนุน ปัจจุบันมีหน่วยที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์ ได้แก่ สถานีบำรุงพันธุ์สัตว์อุบลราชธานี ศูนย์แพร่พันธุ์สัตว์อุบลราชธานี สถานีพืชอาหารสัตว์อุบลราชธานี สถานี

พืชอาหารสัตว์อุบลราชธานี ศูนย์พักฟื้นโคพันธุ์ตระการพืชผล สถานีผสมเทียมอุบลราชธานี สถานีตรวจโรคสัตว์อุบลราชธานี และที่ทำการสัตวแพทย์จังหวัดอุบลราชธานี หน่วยงานต่าง ๆ เหล่านี้ได้ปฏิบัติงานใน ด้าน การ ส่งเสริมเผยแพร่และให้ความช่วยเหลือในการเลี้ยงสัตว์ ของเกษตรกรอย่างกว้างขวางเป็นที่คาดหมายว่าในโอกาสต่อไปการเลี้ยงสัตว์จะพัฒนาขึ้นมากกว่าปัจจุบัน

การประมง

แหล่งน้ำ ธรรม ชาติ ที่ สามารถ เป็น แหล่ง ประมง ได้ในจังหวัดอุบลราชธานีมีอยู่ มากมายโดยเฉพาะแม่น้ำมูล แต่ปริมาณปลาที่จับได้ในแต่ละปีมีไม่มากนัก ปริมาณปลาน้ำจืดที่จับได้ที่สำคัญได้แก่ ปลาดุก ปลาช่อน และปลาตะเพียน แต่อย่างไรก็ดีอาชีพการประมงน้ำจืดในจังหวัด อุบลราชธานี ยังไม่เป็นอาชีพที่ทำรายได้ดีพอที่จะเป็นอาชีพหลักได้ การประมงที่ดำเนินกันอยู่ทั่วไปจึงเป็นไปในลักษณะ ใช้ บริ โภค ใน ครอบ ครัว เท่านั้น

การอุตสาหกรรม

มูลค่าผลิตผลทาง อุตสาหกรรม ใน จังหวัดอุบลราชธานี จัดอยู่ในระดับ 3 รองลงมาจากสาขาการค้าส่ง ค้าปลีก โดยมูลค่าส่วนใหญ่เกิดจากอุตสาหกรรมขั้นต้น ซึ่งอาศัยวัตถุจากการเกษตร โดยโรงงานอุตสาหกรรมโรงสีข้าวมีความสำคัญและก่อให้เกิดมูลค่ามากที่สุด

จำนวนโรง งาน อุตสาหกรรม ทุก ประเภท ในปี 2521 มีอยู่ 1,777 โรง เป็นโรงงานอุตสาหกรรมซ่อมเครื่องจักร์ เครื่องยนต์เล็ก ๆ น้อย ๆ โรงงานอุตสาหกรรมทำเฟอร์นิเจอร์ โรงงานทำประตูหน้าต่าง อุตสาหกรรมเครื่องอุปโภค อุตสาหกรรมบริการ และอุตสาหกรรมทุกประเภท กว่าร้อยละ 8,260 คน เฉลี่ยแล้วอุตสาหกรรมหนึ่งหน่วยจะก่อให้เกิดการจ้างงานได้ 5 คน

พาณิชยกรรมและการบริหาร

ลักษณะประกอบการพาณิชยกรรมและการบริการส่วนใหญ่เป็นการจำหน่ายส่งและปลีก และการบริหารส่วนบุคคล ซึ่งเป็นการดำเนินการขนาดเล็ก มีอัตราการจ้างคนงานโดยเฉลี่ยเพียง 3 คนต่อโรง ส่วนสถานประกอบการขนาดใหญ่ซึ่งมีอัตราการจ้างแรงงานตั้งแต่ 10 คนขึ้นไป อันได้แก่ ธนาคาร สถาบันการเงินอื่น ๆ และการบริการทาง ด้านการ บันเทิง และการ เพื่อ ชุมชนมีสัดส่วนเพียงร้อยละ 1 ของจำนวนสถานประกอบการทั้งสิ้น แต่สามารถจ้างงานได้กว่าร้อยละ 15 ของยอดการจ้างงานทั้งสิ้น สถานพาณิชยกรรมการบริการส่วนใหญ่ คือ ประมาณร้อยละ 38 เจ้าของดำเนินกิจการเอง และเป็น สถาน ประกอบการขนาดเล็กเป็นส่วนมาก

การคมนาคมและสื่อสาร

จังหวัดอุบลราชธานี สามารถติดต่อคมนาคมกับจังหวัดอื่นได้ทั้งทางรถยนต์ รถไฟ

และทางอากาศ สำหรับทางน้ำสามารถติดต่อไปมาได้ภายในตัวจังหวัดในเขตที่ตั้งอยู่บนฝั่งแม่น้ำเท่านั้น ระบบการคมนาคมและขนส่งของจังหวัดอุบลราชธานีสรุปได้ดังนี้

1. การขนส่งทางบก

1.1 ทางรถไฟปัจจุบันมีทางรถไฟอยู่ในเขตจังหวัดอุบลราชธานีประมาณ 21 กิโลเมตร มีสถานีรถไฟ 3 แห่ง คือ สถานีห้วยขะยุง สถานีบุ่งหวาย และสถานีอุบลราชธานี ซึ่งเป็นสถานีปลายทางอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร ประมาณ 575 กิโลเมตร

1.2 ทางหลวงแผ่นดิน ทางหลวงแผ่นดินในเขตจังหวัดอุบลราชธานี มีอยู่ 5 สายระยะทางรวมกันยาว 222,995 กิโลเมตร เป็นทางหลวงติดต่อกับ จังหวัดใกล้เคียง จังหวัด กับ อำเภอ และอำเภอกับอำเภอ

1.3 ทางหลวงจังหวัด มีอยู่ 20 สาย ระยะทางรวมกันยาว 632,459 กิโลเมตรเป็นทางหลวงติดต่อระหว่างจังหวัดกับอำเภอ อำเภอกับอำเภอ อำเภอกับตำบลและตำบลกับตำบล

1.4 ถนนท้องถิ่น

1.4.1 ก่อสร้างถนนท้องถิ่นโดยเงินอุดหนุนจาก รพช. จำนวน 33 สาย ระยะทาง 542,447 กิโลเมตร

1.4.2 ก่อสร้างถนนท้องถิ่นโดยเงินอุดหนุนจากงบพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีระยะทาง 33,831 กิโลเมตร เป็นถนนลูกรังตามมาตรฐาน รพช. ทั้งสิ้น

1.4.4 ก่อสร้างถนนโดยเงินรายได้ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด มีระยะทาง 1,681 กิโลเมตร เป็นถนนดินส่วนมากใช้การได้เฉพาะฤดูแล้งเท่านั้น ยังต้องบูรณะอีกมากเพื่อให้ใช้การได้ตลอดปี

2. การขนส่งทางน้ำ

ในท้องที่จังหวัดอุบลราชธานี มีหลายอำเภอที่ตั้งอยู่บนฝั่งแม่น้ำสำคัญคือ อำเภอเมือง อำเภอวารินชำราบ และอำเภอพิบูลมังสาหาร ตั้งอยู่บนฝั่งแม่น้ำมูล อำเภอชานุมาน อำเภอเขมราฐ อำเภอศรีเมืองใหม่ และอำเภอโขงเจียม ตั้งอยู่บนฝั่งแม่น้ำโขง แต่การขนส่งทางน้ำส่วนใหญ่ไม่เป็นที่นิยมกันทั่วไป เพราะล่าช้าและเสียเวลามาก ส่วนอำเภอ ตำบลและหมู่บ้าน ซึ่งตั้งอยู่ริมแม่น้ำตามที่กล่าวมาแล้ว ยังใช้ การขนส่งทางน้ำอยู่บ้าง แต่ไม่มากนัก

3. การขนส่งทางอากาศ

จังหวัดอุบลราชธานี มีสนามบินพาณิชย์ 1 แห่ง อยู่ในเขตอำเภอเมืองอุบลราชธานี บริษัทเดินอากาศไทย จำกัด บริการขนส่งผู้โดยสารและสินค้าสัปดาห์ละ 6 เที่ยว

4. การสื่อสาร

4.1 การไปรษณีย์โทรเลข มีที่ทำการไปรษณีย์โทรเลขที่เปิดบริการประชาชนทั้งในตัวจังหวัด

และอำเภอต่าง ๆ รวม 20 แห่ง คือ ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมืองอุบลราชธานี 2 แห่ง อำเภอและกึ่งอำเภออื่น ๆ อำเภอและกึ่งอำเภอละ 1 แห่ง

4.2 โทรศัพท์ ปัจจุบันจังหวัดอุบลราชธานีมีหมายเลขโทรศัพท์ในเขต อำเภอเมือง อุบลราชธานี และอำเภอวารินชำราบ 2,000 เลขหมาย อำเภออำนาจเจริญ 400 เลขหมาย รวมทั้งสิ้น 2,400 เลขหมาย

ในด้านโทรศัพท์ทางไกล ในเขตจังหวัดมีที่ทำการชุมสายโทรศัพท์อยู่ 2 แห่ง ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมืองอุบลราชธานี และอำเภออำนาจเจริญ ในด้านคมนาคมมี บริการโทรคมนาคม สายหลัก 1 แห่ง ที่ศูนย์โทรคมนาคมอุบลราชธานี ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมืองอุบลราชธานี และมีสำนักงานระบบโทรคมนาคมสายย่อยอยู่ 2 แห่ง ที่อำเภออำนาจเจริญ และอำเภอม่วงสามสิบ

4.3 วิทยุมีสถานีวิทยุกระจายเสียงอยู่ 5 แห่ง คือสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยจังหวัดอุบลราชธานี (ปชส.) สถานีวิทยุกระจายเสียงประจำท้องถิ่น (วปถ. 6) ของ มทบ. 6 สถานีวิทยุกระจายเสียง 08 ของกองการสื่อสารกองบินยุทธการ และสถานีวิทยุกระจายเสียง ปจว.ทภ. 2 ค่ายสรรพสิทธิประสงค์ สถานีวิทยุกระจายเสียงอุบลถูกสั่งปิดเมื่อเดือนตุลาคม 2520

4.4 โทรทัศน์ในเขตจังหวัดอุบลราชธานี มีสถานีโทรทัศน์ถ่ายทอดอยู่ 3 แห่ง คือ สถานีถ่ายทอดโทรทัศน์ช่อง 10 อำเภอเมืองอุบลราชธานี ซึ่งรับสัญญาณภาพจากช่อง 13 อำเภอเขื่องใน สถานีโทรทัศน์ถ่ายทอดช่อง 13 อำเภอเขื่องใน รับสัญญาณภาพจากช่อง 8 จากจังหวัดยโสธร และสถานีโทรทัศน์ถ่ายทอดช่อง 8 จังหวัดยโสธร รับสัญญาณภาพจากสถานีถ่ายทอดช่อง 13 จังหวัดร้อยเอ็ด สถานีถ่ายทอดช่อง 13 จังหวัดร้อยเอ็ด รับสัญญาณภาพจากสถานีโทรทัศน์ช่อง 5 จังหวัดขอนแก่นอีกต่อหนึ่ง แต่การรับโทรทัศน์จัดอยู่ในระดับไม่ดีพอที่จะให้ความอภิรมย์ได้

การไฟฟ้าและการประปา

1. การไฟฟ้า

จังหวัดอุบลราชธานี มีโรงงานไฟฟ้าทั้งหมด 8 แห่ง มีกำลังผลิตรวมทั้งสิ้น 878 กิโลวัตต์ จำนวนหมู่บ้านที่ใช้ไฟฟ้า 29 หมู่บ้าน มีผู้ใช้ไฟฟ้าทั้งสิ้น 15,593 ครัวเรือน แยกเป็นผู้ใช้ไฟฟ้าในเขตเทศบาล 10,985 ครัวเรือน ในเขตสุขาภิบาล 5,204 ครัวเรือน

2. การประปา

จังหวัดอุบลราชธานี มีกิจการประปา 34 แห่ง ผลิตน้ำประปาได้ประมาณวันละ 21,418 ลูกบาศก์เมตร เป็นประปาที่ดำเนินกิจการโดยกรมโยธาธิการ 7 แห่งดำเนินกิจการโดยสุขาภิบาล 11 แห่ง ที่เหลือนอกนั้นดำเนินกิจการโดยองค์การบริหารส่วนจังหวัด จำนวนผู้ใช้น้ำประปามีทั้ง

หมด 48 หมู่บ้าน จำนวน 13,951 ครัวเรือน แยกเป็นผู้ใช้น้ำในเขตเทศบาล 7,860 ครัวเรือน ในเขตสุขาภิบาล 2,342 ครัวเรือน และนอกเขตเทศบาลและสุขาภิบาล 3,749 ครัวเรือน

ระดับรายได้

ปัจจุบัน (2521) จังหวัดอุบลราชธานีมีรายได้จำนวน 4,800.4 ล้านบาท หรือเท่ากับร้อยละ 8.8 ของรายได้ทั้งภาคเมื่อนำมาเฉลี่ยต่อบุคคลแล้วได้ประมาณคนละ 3,194 บาทต่อปี ต่ำกว่ารายได้เฉลี่ยของภาคซึ่งมีจำนวนคนละ 3,499 บาทต่อปี

การสาธารณสุข

1. การดำนินงาน

ปัจจุบัน การดำเนินงานด้านสาธารณสุขของจังหวัดอุบลราชธานี ได้ดำเนินงานไปในรูปแบบผสมผสาน คือมุ่งทั้งในด้านการรักษาพยาบาล การสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อมการป้องกันโรค และการส่งเสริมสุขภาพพร้อมกันไปโดยมุ่งที่จะให้บริการสาธารณสุขให้ถึงประชาชนมากที่สุดเท่าที่จะมากได้ ได้มีการเพิ่มอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ทั้งระดับท้องถิ่นไปจนถึงแพทย์ระดับปริญญา รวมทั้งการเพิ่มของสถานบริการอนามัย ตั้งแต่ระดับสำนักงานผดุงครรภ์ สถานีอนามัย และโรงพยาบาลประจำอำเภออีกเป็นจำนวนมาก ได้มีการวางแผนการปฏิบัติงานในการแก้ปัญหาสาธารณสุขในแต่ละท้องถิ่น รวมทั้งชี้แนะให้ประชาชนแก้ปัญหาด้วยตนเอง ตั้งแต่ระดับอำเภอจนถึงระดับจังหวัด โดยยึดถือแผนพัฒนาสาธารณสุขตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 เป็นแนวทาง

2. บุคลากรสาธารณสุข

จังหวัดอุบลราชธานีมีบุคลากรด้านสาธารณสุขดังต่อไปนี้ คือ

2.1	แพทย์	52 คน
2.2	พยาบาล	196 คน
2.3	ผู้ช่วยพยาบาล	139 คน
2.4	สาธารณสุขอำเภอและพนักงานอนามัย	130 คน
2.5	ผดุงครรภ์	204 คน

จำนวนบุคลากรดังกล่าวเมื่อเปรียบเทียบกับประชากรทั้งจังหวัดแล้วปรากฏว่าจังหวัดอุบลราชธานี มีอัตราส่วนแพทย์ 1 คนต่อประชากร 26,583 คน พยาบาลและผู้ช่วยพยาบาล 1 คนต่อประชากร 4,126 คน ผดุงครรภ์ 1 คน ต่อประชากร 6,776 คน และพนักงานอนามัย 1คนต่อประชากร 10,633 คน

3. หน่วยงานสาธารณสุขจังหวัด

หน่วยงานสาธารณสุขที่อยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานสาธารณสุข จังหวัดอุบลราชธานีมีทั้งสิ้น 216 หน่วย แยกเป็นโรงพยาบาลประจำจังหวัด 1 แห่ง ขนาด 379 เตียง โรงพยาบาลจิตเวช 1 แห่ง ขนาด 950 เตียง โรง

พยาบาลประจำอำเภอ 6 แห่ง ขนาด 10 เตียง ที่อำเภอเดชอุดม พิบูลมังสาหาร ศรีเมืองใหม่ ตระการพืชผล เขมราฐและอำเภออำนาจเจริญ สถานีอนามัย 121 แห่งในท้องที่ 111 ตำบล สำนักงานผดุงครรภ์ 86 แห่งในท้องที่ 89 หมู่บ้าน

นอกจากนี้ยังมีโรงพยาบาลทหาร 1 แห่ง ขนาด 300 เตียง ซึ่งมีประชาชนบริเวณใกล้เคียงได้รับบริการรักษาพยาบาล

ปัจจุบันจังหวัดอุบลราชธานี ได้รับงบประมาณก่อสร้างเพิ่มเติมอีกหลายแห่ง และกำลังดำเนินการก่อสร้างอยู่

ในด้านเอกชน จังหวัดอุบลราชธานี มีสถานพยาบาลเอกชน 2 แห่ง คือ โรงพยาบาลเซนทรัลเมโมเรียน และโรงพยาบาลศุภเกตุ คลีนิคเอกชน 38 แห่ง ร้านขายยาทุกประเภท 348 แห่ง

การบริการด้านสาธารณสุข

การบริการด้านสาธารณสุข แม้ว่าจะได้ขยายกิจการให้กว้างขวางและถึงมือประชาชน โดยเฉพาะ ในชนบท ที่อยู่ ห่าง ไกลออก ไปมาก ยิ่งขึ้น แต่ก็นับว่าการบริการด้านการ รักษาพยาบาลที่รัฐให้แก่เอกชนในชนบทในปัจจุบันโดยผ่านโรงพยาบาลประจำอำเภอ สถานีอนามัย และสำนักงานผดุงครรภ์ ยังมีความแตกต่างอยู่มาก เมื่อเปรียบเทียบกับบริการที่ประชาชนในเขตเมืองที่ได้รับทั้งนี้ เนื่องมาจากโรงพยาบาลจังหวัดซึ่งเป็นแหล่งบริการ รักษา พยาบาล ขนาดใหญ่ ตั้งอยู่ในเมือง นอกจากนี้ยังมีแผนกสาธารณสุขของเทศบาล และหน่วยงานในสำนักงานสาธารณสุขให้บริการอีกด้วย ส่วนการบริการในเขตสุขาภิบาล และชนบทนั้นขาดแคลนทั้งบุคลากรและหน่วยงานให้บริการ

การศึกษา

จังหวัดอุบลราชธานี จัดการศึกษาเพื่อประชาชนอยู่ด้วยกัน 3 ระดับ คือ ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย นอกจากนี้ยังมีการจัดการศึกษาผู้ใหญ่และการจัดการศึกษาของราชการส่วนกลาง ได้แก่การจัดการศึกษาของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเขต 1 และเขต 2 การจัดการศึกษาของวิทยาลัยครูอุบลราชธานี และการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน ประจำภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ศ.อ.ศ.อ.)

ระดับประถมศึกษา

มีจำนวน	1,262 โรงเรียน
มีห้องเรียน	7,794 ห้องเรียน
มีครู	6,754 คน
มีนักเรียน	213,472 คน

การเรียนการสอนของระดับประถมศึกษา มีครู 1 คนต่อนักเรียน 32 คน และห้องเรียน 1 ห้องเรียนต่อนักเรียน 32 คน

ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

มีโรงเรียน	60 โรงเรียน
มีห้องเรียน	542 ห้องเรียน
มีครู	928 คน
มีนักเรียน	21,615 คน

การเรียนการสอนของระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีครู 1 คน ต่อนักเรียน 23 คน และห้องเรียน 1 ห้องเรียนต่อนักเรียน 40 คน

ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

มีโรงเรียน	8 โรงเรียน
มีห้องเรียน	138 ห้องเรียน
มีครู	398 คน
มีนักเรียน	3,995 คน

การเรียนการสอนของระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีครู 1 คน ต่อนักเรียน 10 คน ห้องเรียน 1 ห้องเรียน ต่อนักเรียน 29 คน

การศึกษาผู้ใหญ่

การศึกษาผู้ใหญ่ มีโรงเรียนที่ทำการสอนอยู่ในระดับต่าง ๆ ทั้งสิ้น 40 โรงเรียน มีห้องเรียน 148 ห้องเรียน ครู 466 คน และนักเรียน 3,964 คน ทำการเรียนการสอนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการโดยทั่วไป

รายชื่อกรรมการจังหวัด หัวหน้าส่วนราชการ และองค์การต่าง ๆ ของจังหวัดอุบลราชธานี

กรรมการจังหวัด

1. นายบุญช่วย ศรีสารคาม
   ผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลราชธานี
   สน. 254693 ป. 254042
2. นายประกอบ แพทยกุล
   รองผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลราชธานี
   สน. 254913 ป. 254080
3. นายเลิศ บรรเลงเสนาะ
   ปลัดจังหวัดอุบลราชธานี
   สน. 254824, 254827 ป. 254585

   นายเลิศ บรรเลงเสนาะ
   ปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ฯ

   พ.ต. สนอง เกษศิริ
   ผู้ช่วยปลัดจังหวัดเอก
   สน. 255307 ป. 255401

   ผู้ช่วยปลัดจังหวัดโท
   สน. 254218
4. นายสมัย หาทองคำ
   อัยการจังหวัด
   สน. 254049 ป. 254528

   นายฉลอง พรหมภักดิ์
   อัยการประจำกรม กองคดีช่วยราชการ
   ที่ทำการอัยการอุบล ฯ

   นายสุพงษ์ นามโท
   อัยการจังหวัดผู้ช่วย

   นายวรพล วุทธิสิทธิ์
   อัยการจังหวัดผู้ช่วย

   นายกิตติสาร ชีระพันธ์
   อัยการจังหวัดผู้ช่วย

   นายวิชัย อนันตสมบูรณ์
   อัยการจังหวัดผู้ช่วย

   นายอัมพร คล้ายเพชร
   อัยการจังหวัดผู้ช่วย

   นายสุจิต อ่ำพันธุ์
   อัยการจังหวัดผู้ช่วย

นายไพรัช วงศ์สุเมธ
อัยการจังหวัดผู้ช่วย

นายรังสรรค์ จงสงวนดี
อัยการจังหวัดผู้ช่วย

นายสุทธิ กิตติศุพร
อัยการจังหวัดผู้ช่วย

นายสุรินทร์ พันธ์ทวี
อัยการจังหวัดผู้ช่วย

5. นายโจเด็ด พรไชยยา
อัยการจังหวัดประจำศาลแขวงอุบล ฯ

6. นายประเสริฐ บรรลุศิลป์
ศึกษาธิการจังหวัดอุบลราชธานี
สน. 254243 ป. 254893

นายพิสิฐฐ์ บัวแย้ม
ผู้ช่วยศึกษาธิการจังหวัดอุบลราชธานี

7. นายลำจวน จิรวดี
คลังจังหวัดอุบลราชธานี
สน. 254825 ป. 254402

นายสัตตรัตน์ พันธุ์วัง
ผู้ช่วยคลังจังหวัดอุบลราชธานี

นายเลื่อน ศรีผ่องงาม
ผู้ช่วยคลังจังหวัดอุบลราชธานี

8. นายประกอบ เชาว์วาทิน
สรรพสามิตจังหวัดอุบลราชธานี
สน. 254050 ป. 254806

นายภูมิ ศิริขันธ์
ผู้ช่วยสรรพสามิตจังหวัดอุบลราชธานี

9. นายสมบัติ อารยะกุล
พาณิชย์จังหวัดอุบลราชธานี
สน. 254855

นายสำรวม กิจพิทักษ์
ผู้ช่วยพาณิชย์จังหวัดอุบลราชธานี

10. นายเชย อักษรศรี
เกษตรจังหวัดอุบลราชธานี
สน. 255404

นายนิคม มาเกิด
ผู้ช่วยเกษตรจังหวัดอุบลราชธานี

11. นายสาย แก้วคำพันธ์
ปศุสัตว์จังหวัดอุบลราชธานี
สน. 255500

นายบัญชา สิงหัษฐิต
ผู้ช่วยปศุสัตว์จังหวัดอุบลราชธานี

12. พ.ท. จันทร์ จิรายุสโยธิน
สัสดีจังหวัดอุบลราชธานี

พ.ต. ชำนาญ สุพรรณภพ
ผู้ช่วยสัสดีจังหวัดอุบลราชธานี

ร.อ. บุญเชิญ ประถมพันธุ์
ผู้ช่วยสัสดีจังหวัดอุบลราชธานี

13. พ.ต.ท. สัจจะ กระแสเวช
ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดอุบล ฯ
สน. 254742, 254008 ป. 254488

พ.ต.ท. จิตร ไชยวิเศษ
รอง ผกก.ภ. จว. อุบลราชธานี

พ.ต.ท. ธีระ ธุระเจน
รอง ผกก.ภ. จว. อุบลราชธานี

พ.ต.ท. วีระศักดิ์ สวัสดี
รอง ผกก.ภ. จว. อุบลราชธานี

พ.ต.ท. อภิรักษ์ สวัสดินันท์
รอง ผกก.ภ. จว. อุบลราชธานี

14. นายแพทย์ยรรยง ภูตระกูล
นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดอุบล ฯ
สน. 254478

15. นายประเทือง ศุภนคร
สรรพากรจังหวัดอุบลราชธานี
สน. 254616 บ. 254684

นายอักษร อัครศักดิ์ศรี
ผู้ช่วยสรรพากรจังหวัดอุบลราชธานี

นายประพันธ์ วงษ์ศิลป์
ผู้ช่วยสรรพากรจังหวัดอุบลราชธานี

16. นายเวนัย เจริญอาจ
เจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดอุบลราชธานี
สน. 254369

นายปริวัตร์ ประมุขกุล
ผู้ช่วยเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดอุบล ฯ

นายสมิตร เกรียงธีรศร
ผู้ช่วยเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดอุบล ฯ

17. นายโกศล หงสกุล
ป่าไม้จังหวัดอุบลราชธานี
สน. 254084

นายนเรศ ไชยยงยศ
ผู้ช่วยป่าไม้จังหวัดอุบลราชธานี

18. ร.ต. ประสงค์ กลีนกำจรสุข
สหกรณ์จังหวัดอุบลราชธานี
สน. 254629

นายสายศร ใบลี
ผู้ช่วยสหกรณ์จังหวัดอุบลราชธานี

19. พ.ต.ท. ทองเทียม อิศรเสนา ณ อยุธยา
นายด่านตรวจคนเข้าเมืองจังหวัดอุบล ฯ

ร.ต.อ. ถาวร เชียรพิบูลย์
ผู้ช่วยนายด่านตรวจคนเข้าเมืองอุบล ฯ

20. นายจรัล เกวสินสฤษดิ์
ประชาสงเคราะห์จังหวัดอุบลราชธานี
สน. 254339 บ. 254107

นายสุเทพ อุทยาพงศ์
ผู้ช่วยประชาสงเคราะห์จังหวัดอุบล ฯ

21. นายบุญรอด จันทร์สมวงศ์
พัฒนาการจังหวัดอุบลราชธานี
สน. 254720

22. นายประยูร สุวรรณปาล
ขนส่งจังหวัดอุบลราชธานี
สน. 254564 บ. 254762

23. นายจำลอง วรหาญ
นายช่างโยธาธิการจังหวัดอุบลราชธานี
สน. 254891
ผู้ช่วยนายช่างโยธาธิการจังหวัดอุบล ฯ

24. นายอุทิศ พันธ์นิกุล
อุตสาหกรรมจังหวัดอุบลราชธานี
สน. 254412

25. นายเรือง บาดาล
ราชพัสดุจังหวัดอุบลราชธานี
สน. 255193

26. นายอุดม นภาศัพท์
แรงงานจังหวัดอุบลราชธานี
สน. 255459

27. ร.ต. อรรถสิทธิ์ สุนทรหุต
เร่งรัดพัฒนาชนบทจังหวัดอุบลราชธานี
สน. 254146

หัวหน้าส่วนราชการ

พลตรีอุทัย พงษ์สุพัฒน์
ผู้บัญชาการมณฑลทหารบกที่ 6
สน. 254016 ป. 254068

พ.อ. (พ) ยรรยง หงษ์ศรีทอง
รองผู้บัญชาการมณฑลทหารบกที่ 6

พ.อ. (พ) ประเทือง ภิณโปน
รองผู้บัญชาการมณฑลทหารบกที่ 6

พ.อ. (พ) วิมล วงศ์วานิช
ผู้บังคับการกรมทหารราบที่ 6
สน. 254836 ป. 254969

พ.อ. บรรเทา ใยเกตุ
รองผู้บังคับการกรมทหารราบที่ 6

พ.อ. บุญแทน เหนียนเฉลย
รองผู้บังคับการกรมทหารราบที่ 6

พ.ท. สุวรัตน์ ขาวสำลี
เสนาธิการกรมทหารราบที่ 6

พ.อ. (พ) เชิด ปานกุล
เสนาธิการมณฑลทหารบกที่ 6

พ.อ. จำเรียญ ภรุณามิตร
รองเสนาธิการมณฑลทหารบกที่ 6

นายประยูร มูลศาสตร์
ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดอุบลราชธานี
สน. 254014 ป. 254561

นายไพฑูรย์ แสงจันทร์เทศ
ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลประจำกระทรวง
ช่วยทำงานในตำแหน่งผู้พิพากษาหัวหน้า
ศาลจังหวัดอุบล ฯ

นายไสว จันทะศรี
ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลประจำกระทรวง ฯ

นายชนะ ภาสกานนท์
ผู้พิพากษาศาลจังหวัดอุบลราชธานี

นายประชิต ศรศักดา
ผู้พิพากษาศาลจังหวัดอุบลราชธานี

นายธีรศักดิ์ เตียวัฒนานนท์
ผู้พิพากษาศาลจังหวัดอุบลราชธานี

นายครรชิต สลับแสง
นายสถานีสื่อสารกระทรวงมหาดไทย
สน. 254539

ร.อ. ศรีกุล นนทรีย์
หัวหน้าศูนย์พยากรณ์อากาศภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อุบลราชธานี

ร.ท. เที่ยง สิงคนิภา ร.น.
หัวหน้าแผนกตรวจอากาศผิวพื้น

นายคมสันต์ สมัตถะ
หัวหน้าแผนกตรวจอากาศชั้นบน

ร.ต. ชาญชัย ผดุงเจริญ ร.น.
หัวหน้าแผนกแผนที่อากาศ

นายวิเชียร นนท์ทรี
หัวหน้าศูนย์ช่างสื่อสารการบินอุบล ฯ

นายไพโรจน์ วงศ์สวัสดิ์
หัวหน้าสถานีเครื่องช่วยเดินอากาศ วี.โอ.อาร์

นายภัณฑ์ กลางแก้ว
นายท่าอากาศยานอุบลราชธานี
สน. 254005

นายชลิต รัตนผล
หัวหน้าศูนย์สื่อสารการบินอุบลราชธานี

นายบัญชา ขจรบุญ
หัวหน้าศูนย์ควบคุมจราจรทางอากาศ

ร.อ. น้อย ดิเรกแพทย์
หัวหน้าสถานีการบินอุบลราชธานี (บทด.)
สน. 254431

นายจรัส ช่อวิเชียร
หัวหน้าที่ทำการชุมสายโทรศัพท์อุบล ฯ
สน. 254555

นายสุเทพ วิจิตรานันท์
นายสถานีรถไฟอุบลราชธานี
สน. 254004

นายดุษฎี พานิชการ
สารวัตรเดินรถ (รถไฟ)
สน. 254276

นายบุญชิน คีรีเพชร
ผู้จัดการ ร.ส.พ. สาขาอุบลราชธานี
สน. 254006

นายเฉลียว
นายคลังน้ำมันส่วนภูมิภาคจังหวัดอุบล ฯ
สน. 254123

นายนุกูล ชูบดินทร์
ผู้อำนวยการไฟฟ้าภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขต 2 อุบลราชธานี
สน. 254208,255161

นายจำลอง เรืองชาติ
ผู้จัดการไฟฟ้าจังหวัดอุบล ฯ
สน. 254208

นางสมพร มัลลานู
หัวหน้าสถานีกาชาด 7 อุบลราชธานี
สน. 254521

นายสุกรี บุญสวัสดิ์
หัวหน้าสถานีตรวจและรักษาโรคสัตว์อุบลราชธานี

นายปรีชา อิศรากูร ณ อยุธยา
หัวหน้าสถานีบำรุงพันธุ์สัตว์อุบลราชธานี
นายเจียม รักษ์มณี
หัวหน้าสถานีผสมเทียมอุบลราชธานี
นางสมจิต ผลดี
หัวหน้าสถานีพืชอาหารสัตว์อุบลราชธานี
รักษาราชการแทน
นายดำรง สีนะวัฒน์
หัวหน้าสถานีส่งเสริมการเลี้ยงไหมอุบล-
ราชธานี
นายมานิตย์ ผดุงถิน
หัวหน้าศูนย์การประปาเขต 3 อุบล ฯ
สน. 254315
นายปรีชา พีระตระกูล
นายช่างควบคุมการประปาอุบลราชธานี
สน. 254613
นายแพทย์บุญเกียรติ ประภาประเสริฐ
นายแพทย์ผู้อำนวยการสำนักบริหาร
สาธารณสุขอุบล ฯ
สน. 254478
หัวหน้าหน่วยควบคุมกามโรค
น.พ. บัณฑิต ชุณหสวัสดิกุล
ผู้อำนวยการศูนย์วรรณโรค เขต 5
ว่าที่ ร.ต. สวัสดิ์ วงศ์จันทร์
ศึกษาธิการเขต 10 อุบลราชธานี
สน. 254651

นายเต็ม พุทธเกษม
ผู้อำนวยการ ศ.ว.พ. เขต 3
สน. 254840,254925 บ. 254926
นายประวัติ เมฆสุวรรณ
ผู้อำนวยการสำนักงานชลประทานที่ 5
สน. 254438
นายสืบพงศ์ ปาบุตร
หัวหน้าสำนักงานสาขามาตราชั่งตวงวัด 3
สน. 254937
นายเสวียน หอมนาน
หัวหน้าสถานีทดลองพืชไร่อุบลราชธานี
นายเสงี่ยม ลำสมุทร
สถิติเขตอุบลราชธานี
นายวาศ ชาตะรูปานนท์
สถิติจังหวัดอุบลราชธานี
สน. 254718
นายอิทธพล กมลรัตน์
หัวหน้าศูนย์พัฒนาที่ดินจังหวัดอุบล ฯ
นายบุญส่ง เครือทองศรี
หัวหน้าหน่วยพัฒนาที่ดินจังหวัดอุบล ฯ
ร.ท. สมพันธ์ วิกรัยพัฒน์
วิศวกรประจำเขื่อนสิรินทร (การไฟฟ้า
ฝ่ายผลิต)
นายเสถียร แกล้วทนง
หัวหน้านายสถานีไฟฟ้าย่อยอุบลราชธานี
สน. 254563

นายประทีป ศรีประเสริฐ

นายช่างหัวหน้าโครงการชลประทานโดมน้อย

พ.ต.อ. มีชัย นุกูลกิจ

ผู้กำกับการตำรวจชายแดน เขต 3

สน. 254232 บ. 254574

พ.ต.ท. ไพ แก้วมณี

รอง ผกก. ตชด. เขต 3 อุบล ฯ

พ.ต.ท. สุชาติ โชติช่วง

รอง ผกก. ตชด. เขต 3 อุบล ฯ

พ.ต.ต. กองเหรียญ ศรีใส

รอง ผกก. ตชด. เขต 3 อุบล ฯ

พ.ต.ท. ชุมพร บีตุทิพย์

ผู้กำกับการผึก 3 กองผึกพิเศษ

สน. 254884

พ.ต.ท. อำนวย ไชยกาล

รอง ผกก. 3 กฝ.

พ.ต.ต. วราสิทธิ์ สุมน

รอง ผกก. 3 กฝ.

พ.ต.อ. ปรีชา ชาติบุรุษ

ผู้กำกับการ 6 กองตำรวจทางหลวง

สน. 255013

พ.ต.ท. สันทัด ไกรโชค

รอง ผกก. 6 กองตำรวจทางหลวง

น.อ. ปราโมทย์ วีรุตมเสน

ผบ. กองบิน 21 อุบลราชธานี

สน. 254864–2112

น.ท. นิพนธ์ สาครเบ็น

รอง ผบ. กองบิน 21

สน. 254864–2313

น.ท. ธานินทร์ ฟุ้งขจร

เสธ กองบิน 21

สน. 254864–2515

พ.ต.อ. (พ) จิตต์ เจียรนัย

กองบังคับการตำรวจภูธร 5 จังหวัดอุบลฯ

สน. 255554,255226 บ. 254517

พ.ต.อ. (พ) เรือง วาดเขียน

รอง ผบก.ภ. 5

พ.ต.อ. (พ) อัตถ์ ภมะราภา

รอง ผบก.ภ. 5

พ.ต.อ. (พ) ธงชัย สุนทรภัค

รอง ผบก.ภ. 5

พ.ต.อ. (พ) บุญทิน วงศ์รักมิตร

รอง ผบก.ภ. 5

พ.ต.อ. พิเศษ ตุงคะเตชะ

ผกก.อก.บก.ภ. 5

พ.ต.อ. สมพงษ์ อนุรักษ์

ผกก.กก.สส.บก.ภ. 5

พ.ต.อ. สวัสดิ์ สิงห์วงศ์

ผกก.วท.อก.บก.ภ. 5

น.อ. จรัส วงศ์โต 5

รอง ผอ.ปค. เขต อบ. (ฝ่ายทหาร)

สน. 254588,254525 บ. 254360

พ.ต. วีระ : ลหัตจุมพัล
หัวหน้าแผนกการฝึก มทบ. 6
สน. 254697

พ.ท. เถลิง คงสมบูรณ์
ผบ. นพค. อุบลราชธานี (กรป. กลาง)
รอง ผบ. นพค. อุบลราชธานี

นายประชา วิสูตรโยธิน
ผู้ปกครองนิคมสร้างตนเองลำโดมใหญ่

นายประพาพพงษ์ โกมลเสวินทร์
ผู้ปกครองนิคมสร้างตนเองลำโดมน้อย

นายมนัส ช่างสุพรรณ
หัวหน้าสำนักงานจังหวัดอุบลราชธานี
สน. 254693
จ่าจังหวัดอุบลราชธานี
สน. 254827 บ. 254766

นายสมพงษ์ จิตรดี
เสมียนตราจังหวัดอุบลราชธานี
สน. 254325

นายผ่อง สกุลพานิช
ผู้ตรวจการส่วนท้องถิ่นจังหวัดอุบล ฯ
สน. 254827

นายสันทัด จัตุชัย
ป้องกันจังหวัดอุบลราชธานี
สน. 254827

นายพร สุทธิวิรัตน์
หัวหน้าส่วนการศึกษาจังหวัดอุบล ฯ
สน. 254374

นายสุจริต นันทมนตรี
หัวหน้าฝ่ายวิศวกรรมจังหวัดอุบล ฯ
สน. 254147,254148

ฝ่ายโรงเรียน

1. นายผล คำบุ่ง
อธิการวิทยาลัยครูอุบลราชธานี
สน. 254471

2. นายอุดม มหาเมฆ
ผู้อำนวยการโรงเรียนเบญจมะมหาราช
สน. 254626

3. นายสำราญ โนนทนวงศ์
ผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคอุบลราชธานี
สน. 254529

4. น.ส. จำเนียร พึ่งสุข
ผู้อำนวยการวิทยาลัยอาชีวศึกษาอุบล ฯ
สน. 254654

5. นางจันทร์เพ็ญ เจริญผลารักษ์
อาจารย์ใหญ่โรงเรียนนารีนุกูล
สน. 254484

6. นางนวนถนอม ฉลวยศรี
อาจารย์ใหญ่โรงเรียนอนุบาลอุบล ฯ
สน. 254489

7. นายวิทยา ขันธวิชัย
อาจารย์ใหญ่โรงเรียนเกษตรกรรมอุบล ฯ

8. ดร. ณรงค์ จริยวิทยานนท์
หัวหน้าศูนย์การศึกษาประชาชน

9. นายสมาน สระศรี
อาจารย์ใหญ่โรงเรียนสารพัดช่าง
สน. 254661

ฝ่ายธนาคาร

1. นายสรทัต สายพันธ์
   ผู้จัดการธนาคารออมสิน สาขาอุบล-
   ราชธานี
   สน. 254032
2. นายพวง ตั้งตระกูล
   ผู้จัดการธนาคารกรุงเทพ จำกัด สาขาอุบลฯ
   สน. 254074,254685
3. ร.ต. เสรี ถวิลหวัง
   ผู้จัดการธนาคารทหารไทย สาขาอุบล ฯ
   สน. 254357,254978
4. นายสวัสดิ์ จารุจิตตพันธ์
   ผู้จัดการธนาคารเพื่อการเกษตรและ-
   สหกรณ์การเกษตร สาขาอุบลราชธานี
   สน. 254545
5. นายสมศักดิ์ บุญชัย
   ผู้จัดการธนาคารกรุงไทย จำกัด สาขาอุบลฯ
   สน. 254280,254479
6. นายนพปฏล โชติกำจร
   ผู้จัดการธนาคารกสิกรไทย สาขาอุบล ฯ
   สน. 254465,254940
7. นายไพจิตร์ โกศัลวิตร์
   ผู้จัดการธนาคารแห่งกรุงศรีอยุธยา จำกัด
   สาขาอุบล ฯ
   สน. 254064
8. นายไพรัตน์ ทันติศิรินทร์
   ผู้จัดการธนาคารเอเซียทรัสต์ สาขาอุบล ฯ
   สน. 254974
9. นายประสงค์ ประสพภักดี
   ผู้จัดการธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด
   สาขาอุบล ฯ
   สน. 255094
10. นายตรงจิตต์ พรรณดวงเนตร
    ผู้จัดการธนาคารเอเซีย
    สน. 255531

ฝ่ายสมาคม

1. นางสุมาลี ศรีสารคาม
   นายกสมาคมเหล่ากาชาดจังหวัดอุบลราชธานี
   สน. 254058
2. นางสุมาลี ศรีสารคาม
   นายกสมาคมส่งเสริมวัฒนธรรมหญิงอุบล ฯ
3. นายประมูล พลโกษฐ์
   นายกเบญจมะมหาราชสมาคม
4. นางอรพิน ไชยกาล
   นายกนารีนุกูลสมาคม
5. นายสมหวัง ศรีทอง
   นายกอุบลวานิชสมาคม
6. นายชม นนทจิตต์
   นายกยุวพุทธิกสมาคมอุบลราชธานี

7. นายคิวเปี้ยง แซ่เจ็ง
นายกสมาคมฮากกาอุบลราชธานี
8. นายสมหวัง ศรีทอง
ประธานกรรมการมูลนิธิการกุศลอุบลราชธานี

สโมสร

1. นายบุญช่วย ศรีสารคาม
นายกสโมสรข้าราชการพลเรือนอุบลราชธานี
สน. 254452
2. —
นายกสโมสรไลออนส์อุบลราชธานี
3. น.พ. ประวิทย์ วิริยสิทธาวัฒน์
นายกสโมสรโรตารี่อุบลราชธานี
4. นายจงรัก โฆศิตากาศ
นายกสโมสร เจ.ซี. อุบลราชธานี

สถานีวิทยุกระจายเสียง

1. นายสุรินทร์ สงวนถิน
นายสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดอุบล ฯ (ปชส.)
สน. 254259
2. ร.ท. รณชัย ประภาสสันติกุล
หัวหน้าสถานีวิทยุกระจายเสียง ว.ป.ถ. 6
สน. 254259
3. น.ต. อู่ทอง อาบัวรัตน์
หัวหน้าสถานีวิทยุกระจายเสียง 08
สน. 254809
4. พ.อ. (พ) เชิด ปานกุล
หัวหน้าสถานีวิทยุกระจายเสียง ปจว.ทภ. 2 (ค่ายสรรพสิทธิ์ประสงค์ มทบ. 6)

ฝ่ายเทศบาล

1. นายประจวบ ศรีธัญรัตย์
นายกเทศมนตรี เทศบาลเมืองอุบลราชธานี
สน. 254043,254721 บ. 254381
— นายพิชัย พันธ์น้อย
เทศมนตรีเทศบาลเมืองอุบลราชธานี
— ร.ต. ธวัช สิงหนายก
เทศมนตรีเทศบาลเมืองอุบลราชธานี
2. นายไพฑูรย์ ศรีสวัสดิ์
นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลวารินชำราบ
สน. 254031,254568
— นายอนันต์ สูนานนท์
เทศมนตรีเทศบาลตำบลวารินชำราบ
— นายสหัส มณีภาค
เทศมนตรีเทศบลวารินชำราบ
3. นายบรรจบ ทองพิทักษ์
นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลพิบูลมังสาหาร
— นายคล้าย เผ้าภูรี
เทศมนตรีเทศบาลตำบลพิบูลมังสาหาร
— นายทวี ศุภดล
เทศมนตรีเทศบาลตำบลพิบูลมังสาหาร

รายชื่อนายอำเภอ

1. ร.ต. วิชัย โพธิ์สุพรรณพงศ์
   อำเภอเมืองอุบลราชธานี
   สน. 254086 ป. 254586
2. ร.อ. จรัส ทิพโกมุท
   อำเภอวารินชำราบ
   สน. 254957 ป. 254798
3. นายอุทัย จิรธนี
   อำเภอเดชอุดม
4. นายเสงี่ยม เรืองอร่าม
   อำเภอบุณฑริก
5. ร.ต. ชะนะ ชำสุวัฒน์
   อำเภอน้ำยืน
6. พ.ต. ประโยชน์ สุดจินดา
   อำเภอพิบูลมังสาหาร
7. นายกิติ พลดุล
   อำเภอโขงเจียม
8. นายวุฒิ ตรีแสน
   อำเภอตระการพืชผล
9. นายวิชัย ทัศนเศรษฐ
   อำเภอศรีเมืองใหม่
10. นายประพจน์ พุทธิรัตน์
    อำเภอเขมราฐ
11. นายไพโรจน์ กาญจนพันธุ์
    อำเภอชานุมาน
12. นายพิชิต วิจิตรกุล
    อำเภอม่วงสามสิบ
13. นายสุนทร มากบุญ
    อำเภอพนา
14. ร.ต. สมจิตต์ จุลพงษ์
    อำเภออำนาจเจริญ
15. นายสงวน เกิดโมพี
    อำเภอเขื่องใน
16. นายเทพพงศ์ ประสพสุข
    อำเภอหัวตะพาน
17. ร.อ. กฤษฎินทร์ แซงบุญเรือง
    อำเภอนาจรวย
18. นายวิสูตร วงศ์วิริยะ
    อำเภอกุดข้าวปุ้น
19. นายอดุลย์ พลบุตร
    กึ่ง อ. เสนางคนิคม
20. นายเสมอ โกศัลวัฒน์
    กึ่ง อ. ตาลสุม

สวญ. สภ. อ. สว. สภ. อ.

1. พ.ต.ท. เอื้อม สอยเหลือง
   สวญ. สภ. อ. เมืองอุบลฯ
2. พ.ต.ต. เสริมศักดิ์ แก้วกันหา
   สวญ. สภ. อ. วารินชำราบ
3. พ.ต.ต. ปรีชา แสงสายทิม
   สวญ. สภ. อ. เดชอุดม

4. พ.ต.ต. สลิน หงสนันท์
สวญ. สภ. อ. เขื่องใน

5. พ.ต.ต. พร้อม รอดรักษา
สวญ. สภ. อ. โขงเจียม

6. พ.ต.ต. เฉลิม ชวนานนท์
สวญ. สภ. อ. เขมราฐ

7. พ.ต.ท. อาจ สุดาชม
สวญ. สภ. อ. ตระการพืชผล

8. พ.ต.ต. จำลอง ประจันเขตต์
สวญ. สภ. อ. พนา

9. พ.ต.ท. ประศักดิ์ มุสิกเจริญ
สวญ. สภ. อ. หัวตะพาน

10. พ.ต.ต. มนัส สมเจริญ
สวญ. สภ. อ. อำนาจเจริญ

11. พ.ต.ท. เชิด วงคคูณ
สวญ. สภ. อ. ม่วงสามสิบ

12. พ.ต.ต. ประเสริฐ ทองศิริ
สวญ. สภ. อ. น้ำยืน

13. ร.ต.อ. ชนินทร์ อรัญญกานนท์
สว. สภ. อ. บุณฑิก

14. พ.ต.ต. ประคอง พันธ์พิบูลย์
สว. สภ. อ. ชานุมาน

15. พ.ต.ต. ภิญโญ โตเจริญ
สวญ. สภ. อ. พิบูลมังสาหาร

16. ร.ต.อ. ชาลี มัชแมน
สว. สภ. อ. นาจรวย

17. ร.ต.อ. รังสรรค์ อัฉฤกษ์
สว. สภ. อ. กุดข้าวปุ้น

18. ร.ต.อ. สาคร กาหาวงษ์
หน. สภ. อ. เสนางคนิคม

19. พ.ต.ต. ชัยรัตน์ เพชรช่อ
สวญ. สภ. อ. ศรีเมืองใหม่

20. ร.ต.อ. เปลี่ยน พุทธชันธ์
หน. สภ. กึง อ. ตาลสุม

ทำเนียบสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดอุบลราชธานี
เลือกตั้งเมื่อวันที่ 22 เมษายน 2522

1. *นายประสิทธิ์ ณรงค์เดช* (เสรีธรรม)
วศ.บ. (จุฬา) ปริญญาโทวิศวกรรม (สหรัฐ)
อดีตผู้ว่าการการเคหะแห่งชาติ, พ่อค้า
15/1 ถนนสุขุมวิท 39 ซอยพร้อมพงษ์
ต. คลองตัน เขตพระโขนง กทม.

2. *นายไพฑูรย์ โหตระไวศยะ* (เสรีธรรม)
มัธยมปีที่ 6
กำนัน, พ่อค้า
90 ถนนสถิตย์นิมานกาล หมู่ที่ 12 ต.ท่าช้าง
อ. วารินชำราบ จ. อุบลราชธานี

3. *พ.ต.ต. ยุทธนา พรสวรรค์* (เสรีธรรม)
ประกาศนียบัตรโรงเรียนนายร้อยตำรวจ
รับราชการกรมตำรวจ
91/57 ถนนรามอินทรา ต. คลองกุ่ม
เขตบางกะปิ กทม.

4. *นายผัน บุญชิต* (กิจสังคม)
ธ.บ.
อดีตผู้พิพากษา
50 หมู่ 12 ต. จิกเทิง อ. พิบูลมังสาหาร
จ. อุบลราชธานี

5. *ร.ต.ท. ณรงค์ เทวคุปต์* (ประชาธิปัตย์)
ประกาศนียบัตรโรงเรียนนายร้อยตำรวจ
รับราชการกรมตำรวจ
39 ถนนสถิตย์นิมานกาล ต. พิบูล
อ. พิบูลมังสาหาร จ. อุบลราชธานี

6. *นายเชวงศักดิ์ เศรษฐมาตย์* (ประชาธิปัตย์)
พ.ม., น.บ.
ทนายความชั้น 1
60/2 ถนนพิบูล ต. พิบูล อ. พิบูลมังสาหาร
จ. อุบลราชธานี

7. *นายวารินทร์ ศรีแย้ม* (ประชาธิปัตย์)
วารสารศาสตร์บัณฑิต
อดีตรับราชการกรมประชาสัมพันธ์ โฆษก
145/11 ถนนแจ้งสนิท หมู่ที่ 2 ต. แจระแม
อ. เมือง จ. อุบลราชธานี

8. *นายประสิทธิ์ จันทวารา* (ชาติไทย)
อาชีวตอนต้น สาขาเกษตรกรรม
ค้าขาย
27–29 ถนนชยางกูร หมู่ที่ 2 ต. อำนาจ
อ. อำนาจเจริญ จ. อุบลราชธานี

9. *นายดุสิต โสภิตชา* (เสรีธรรม)
เปรียญ นธ. เอก, มศ. 5, พธ.บ.
35 หมู่ที่ 2 ต. กาบิน อ. กุดข้าวปุ้น
จ. อุบลราชธานี

10. *นายไชยพจน์ ภู่กำชัย* (ชาติไทย)
ปปส., ธ.บ.
อดีตนายอำเภอ
400 ถนนสิชรภูมิ หมู่ที่ 7 ต. เมืองเดช
อ. เดชอุดม จ. อุบลราชธานี

เมื่อวันที่ 16 มกราคม 2519 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช สยามมกุฎราชกุมาร ได้ทรงเสด็จมาทรงกระทำพิธีเบิดเป็นทางการ

ประวัติศาลเจ้าพ่อหลักเมืองอุบลราชธานี

ศาลเจ้าพ่อหลักเมืองอุบลราชธานี ได้ทำการวางศิลาฤกษ์ เมื่อวันอาทิตย์ที่ 27 สิงหาคม 2515 (1 ไตรมาส 9 บีชวด) เวลา 09.27 น. ราชาฤกษ์ โดย พล.ต.ต. วิเชียร สีมันตร ผู้ว่าราชการจังหวัดในสมัยนั้นเป็นผู้วางศิลาฤกษ์ แล้วลงมือทำการก่อสร้างจนแล้วเสร็จในปี 2517 ออกแบบแปลนโดยกรมศิลปากรควบคุมงานก่อสร้างโดย ร.พ.ช. อุบลราชธานี ในขณะนั้น

ต่อมาเมื่อวันที่ 16 มกราคม 2519 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช สยามมกุฎราชกุมาร ได้เสด็จมาทรงกระทำพิธีเบิดเป็นทางการในสมัยนายเดชชาติ วงศ์โกลมเชษฐ์ เป็นผู้ว่าราชการจังหวัด ต่อมาในสมัยนายประมูล จันทรจำนงเป็นผู้ว่าราชการจังหวัด ได้มีพิธีสมโภชครบรอบ 1 ปี เมื่อวันที่ 16 มกราคม 2520 ซึ่งในพิธีนี้ได้มีการสร้างเหรียญที่ระลึกพิธีสมโภชหลักเมืองให้ประชาชนบูชาด้วย

ศาลเจ้าพ่อหลักเมืองอุบลราชธานี ได้เปิดให้ประชาชนเข้าเคารพสักการะบูชาตั้งแต่ วันที่ 16 มกราคม 2519 เป็นต้นมา โดยทางจังหวัดได้จัดเจ้าหน้าที่จำหน่ายดอกไม้ธูปเทียนทองเอง พ.ศ. 2523 ท่านผู้ว่าราชการจังหวัดปัจจุบัน นายบุญช่วย ศรีสารคาม ได้จัดนำเงินรายได้ทั้งหมดก่อตั้งเป็นมูลนิธิศาลเจ้าพ่อหลักเมืองอุบลราชธานี เพื่อวัตถุประสงค์นำรายได้ไปใช้จ่ายในการบูรณะซ่อมแซมศาลเจ้าพ่อหลักเมือง บำรุงพุทธศาสนา บรรเทาสาธารณภัย และเพื่อกิจการความมั่นคงแห่งชาติ รายได้เมื่อถึงเดือนตุลาคม 2523 เป็นเงินจำนวน 408,698.49 บาท นับว่าศาลเจ้าพ่อหลักเมืองอุบลราชธานี เป็นสิ่งก่อสร้างถาวรวัตถุที่เด่นเป็นศรีสง่าให้ความภาคภูมิใจยิ่ง และเป็นที่พึ่งทางใจของชาวเมืองอุบลราชธานี เมืองดอกบัว รวมทั้งชาวต่างจังหวัดที่เดินผ่านแวะเคารพสักการะ เชื่อกันว่าศาลเจ้าพ่อหลักเมืองอุบลราชธานี มีความศักดิ์สิทธิ์ และให้โชคลาภกับผู้ที่เคารพเชื่อถืออย่างมาก.

ประวัติพระแก้วบุษราคัม

พระแก้วบุษราคำ *องค์ที่ประดิษฐานอยู่หอพระแก้ว วัดศรีอุบลรัตนาราม ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี นั้น เป็นพระพุทธปฏิมากรแก้วบุษราคัม ปางมารวิชัย สมัยเชียงแสน แกะสลักจากแก้วบุษราคัม แก้วสีน้ำผึ้งเหลืองอ่อนใสสด หน้าตักกว้างประมาณ 5 นิ้ว สูงจากเรือนแท่นถึงเปลวพระโมพี ประมาณ 10 นิ้ว มีความงามเต็มตามพระพุทธลักษณะ มีอายุได้หลายชั่วศตวรรษแล้ว ตามตำนานกรุงศรีสัตนาคนหุต กล่าวไว้ว่า* พระวรราชภักดีพร้อมด้วยบุตรหลานของพระเจ้าตา คือ ท้าวคำผง ท้าวทิดพรหม และท้าวก่ำ ได้อัญเชิญพระแก้วบุษราคัมมาจากกรุงศรีสัตนาคนหุต นครเวียงจันทน์ ล้านช้าง ในสมัยที่อพยพไพร่ฟ้าประชาชนและสมณชีพราหมณ์หนีภัยสงคราม มาตั้งหลักแหล่งอยู่ที่ดอนมดแดง (ตำบลดอนมดแดงในปัจจุบันนี้) ลุกาลเวลาล่วงเลยมาช้านาน พระเจ้าพระสงฆ์และลูกหลานของเจ้าบ้านผ่านเมืองเหล่านั้น มีความเห็นร่วมกันว่าพระแก้วบุษราคัมนี้ เป็นพระพุทธปฏิมามีคุณค่าแสนเมือง มีฤทธานุภาพมาก เมื่อประดิษฐานอยู่ ณ ถิ่นฐานแดนใด ย่อมบันดาลให้ถิ่นฐานแดนนั้นเจริญรุ่งเรือง ฟ้าฝนชลธารตกถูกต้องตามฤดูกาล ไพร่ฟ้าประชาชนมีความร่มเย็นเป็นสุข พร้อมทั้งสถานที่ประดิษฐานพระแก้วเจ้าบุษราคัมในบัดนี้ เป็นสถานที่ไม่คู่ควรแก่พระแก้วเจ้าโดยประการทั้งปวง จึงได้พร้อมกันอัญเชิญพระแก้วเจ้าบุษราคัม แห่มาถวายอาชญาท่านพระเทวะธัมมี (ม้าว) เจ้าอาวาสวัดศรีทอง (วัดศรีอุบลรัตนาราม) เหตุดังนั้น พระแก้วเจ้าบุษราคัม จึงได้มาประดิษฐานเป็นร่มโพธิ์ทองของชาวอุบลราชธานี อำนวยประโยชน์สุขแก่ประชาชีตั้งแต่บัดนั้นมา จนถึงบัดนี้

โดย พระราชสุเมธี
เจ้าคณะภาค 10 (ธ)
เจ้าอาวาสวัดศรีอุบลรัตนาราม
อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

ในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราช ทางราชการได้ประกอบพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา ณ วัดศรีทอง (วัดศรีอุบลรัตนาราม) ได้อัญเชิญพระแก้วบุษราคัม มาเป็นองค์พระประธานในงานพิธีถือน้ำนั้น โดยถือว่าเป็นพระมิ่งบ้านมิ่งเมืองและทรงไว้ซึ่งความศักดิ์สิทธิ์

ประชาชนเมื่อเจ็บไข้ได้ป่วยและมีทุกข์ทางใจ ก็พากันไปกราบไหว้วอนขอพึ่งบุญบารมีของพระแก้วเจ้า โรคก็หาย ใจก็เป็นสุข เมื่อจะประกอบกิจการงานต่าง ๆ เช่นการศึกษา การสอบไล่ การค้าขาย การประกอบอาชีพ เป็นต้น ก็พากันไปกราบไหว้วอนขอพึ่งบุญบารมี อธิษฐานขอให้สำเร็จตามความประสงค์ ก็เป็นผลสำเร็จตามความอธิษฐานทุกประการ ดังนั้นพระแก้วเจ้าบุษราคัมจึงเป็นที่พึ่งและเป็นศูนย์รวมใจของประชาชนมาแต่โบราณกาล จนถึงปัจจุบันกาลนี้

ในสมัยปัจจุบันนี้ ในเทศกาลสงกรานต์ทุก ๆ ปี ชาวอุบลราชธานีจะอัญเชิญพระแก้วเจ้าบุษราคัม เข้าขบวนแห่รอบเมืองอุบล แล้วนำมาประดิษฐาน ณ โรงพิธีหน้าอุโบสถวัดศรีอุบลรัตนาราม เปิดโอกาสให้พุทธศาสนิกชนประกอบการกุศล กราบไหว้สรงน้ำพระแก้วเจ้า ตลอด 5 วัน 5 คืน ตามประเพณีอันดีงามที่บรรพชน กำหนดไว้เพื่อความเป็นศิริมงคลและความร่มเย็นเป็นสุขแก่ตนและประเทศชาติสืบไป

เก็บความจากประวัติพระแก้วบุษราคัม ซึ่งเรียบเรียงโดย **ครูหมุน โสมะฐิติ**

ศิลาจารึก

การสร้างวัดมหาวนาราม (วัดป่าใหญ่) และพระเจ้าใหญ่อินทร์แปง อุบลราชธานี

มีศิลาจารึก ซึ่งบรรพชนชาวอุบลท่านหนึ่งได้จารึกไว้เป็นหลักฐาน ให้คนรุ่นหลังได้ทราบเรื่องราว อันเป็นประวัติส่วนหนึ่งของเมืองอุบล ฯ ศิลาจารึกนี้มีอายุล่วงมานับถึง พ.ศ. 2520 เป็นเวลา 155 ปี เป็นเรื่องราวที่เกิดขึ้นในระยะต้น เมื่อเริ่มสร้างเมืองอุบล ฯ

ท่านผู้นั้นคือ **ท่านมหาราชครูศรีสัทธรรมวงศา** อดีตเจ้าอาวาสองค์ที่หนึ่งของวัดมหาวนาราม (วัดป่าใหญ่) ลายจารึกเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับการสร้างวัดมหาวนาราม และการสร้างพระเจ้าใหญ่อินทร์แปง นับว่าท่านเป็นบรรพชนชาวอุบล ผู้มีอัจฉริยะในการริเริ่มสร้างสรรค์ เห็นการไกลที่จะฝากพฤติกรรมในอดีต เพื่อเป็นรากฐานให้คนรุ่นหลังได้รู้ ได้เห็น ได้ศึกษา เพื่อสืบเนื่องในการพัฒนาในปัจจุบัน และอนาคตต่อไป

ศิลาจารึกนี้มีสองแผ่น สกัดจากศิลาธรรมชาติ ขัดเรียบดีมาก เป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า แต่หัวมนคล้ายใบเสมา แผ่นใหญ่สูง 99 ซ.ม. ฐานกว้าง 58 ซ.ม. หนา 19 ซ.ม. แผ่นเล็กสูง 56 ซ.ม. ฐานกว้าง 41 ซ.ม. หนา 10 ซ.ม. ประดิษฐานฝังแน่นอยู่เบื้องหลังซ้ายขวา บนฐานพระเจ้าใหญ่อินทร์แปง รอยจารึกยังปรากฏเด่นชัด เป็นอักษรไทยน้อย (อักษรลาว) **ขุนพรหมประศาสน์** เคยถอดสำเนาออกเป็นหนังสือไทย และทางวัดเคยพิมพ์แจกเป็นหนังสือชำร่วยในงานประจำปีของวัดและเมื่อต้นปี พ.ศ. 2520 เจ้าหน้าที่กรมศิลปากรเคยมาถ่ายอัดสำเนาลายศิลาจารึกนี้ไปไว้ที่กรมศิลปากร เพื่อเป็นหลักฐานค้นคว้าทางประวัติศาสตร์ และโบราณคดีสืบไป ข้าพเจ้าไม่ทราบว่าทางจังหวัดได้สำรวจศิลาจารึกนี้ ขึ้นบัญชีเป็นวัตถุโบราณของชาติไว้หรือไม่

อย่างไรก็ดีวัตถุมีค่าชิ้นนี้ ยังไม่เป็นที่สนใจหรือเป็นที่รู้จักแพร่หลายเท่าที่ควร จึงขอสำเนาถ่ามทอดให้ปรากฏไว้ในเอกสารฉบับนี้ เพื่อประโยชน์ในการศึกษาและเป็นอนุสรณ์เกียรติประวัติแห่งท่านมหาราชครูศรีสัทธรรมวงศาสืบไป

จากศิลาจารึกนี้ นอกจากเราจะได้เห็นความศรัทธา ความสามัคคี ความสามารถของบรรพชนในการสกัดหินการขัดหินความประณีตบรรจงในการสลัก แล้วเราจะได้ทราบบางอย่างเกี่ยวกับประวัติเมืองอุบล ประเพณี วัฒนธรรม และภาษาดั้งเดิมของไทยอีสานโบราณตามสมควร ข้อความในศิลาจารึกปรากฏดังต่อไปนี้

"จุลศักราชได้ 125 ตัว ปีเมืองมด เจ้าพระปทุม ได้มาตั้งเมืองอุบลได้ 26 ปี ศักราชได้ 142 ตัว ปีกฏชะง้า จึงถืออินจกรรมไปตามลำดับปีเดือนหั้นแล ศักราชได้ 145 ปี เต้าสัน พระพรหมวรราชสุริยวงศ์ ได้ขึ้นเสวยเมืองอุบลได้ 15 ปี ศักราชได้ 167 ตัว ปีห่วงเฮ้า จึ่งมาได้สร้างวิหารอาฮามในวัด บ่าหลวงมณีโชติศรีสวัสดิ์ เพื่อให้เป็นที่สำฮานแก่พุทธฮูปเจ้า ศักราชได้ 169 ตัว ปีเมืองเหม้า มหาราชครูศรีสัทธรรมวงศา พาลูกศิษย์สร้างพระพุทธฮูป ดินละอิฐุชะทายใส่วัด แล้วเดือนห้าเพ็ง วันอาทิตย์มื้อห่วงได้รึก 12 ลูกชื่อว่าจิตตอยู่ในราศีกันย์ เบิกยามแถใกล้ค่ำ จึงได้ชื่อว่า **พระเจ้าอินทร์แปง** *ให้คนและเทวดาคอยหล่ำแยงฮักษาบูชาอย่าให้มีอนารายอนตายแก่พุทธฮูปเจ้าองค์วิเศษ เพื่อให้เป็นมุงคุณแก่บ้านเมือง มหาราชครูตนสร้างจึ่งมีจิตเหลื่อมใส จึ่งทอดน้องญิงชื่อแม่ปุ้ยกับทั้งอีปุ้ยหลานญิงให้เป็นข้าโอกาสแก่พระพุทธฮูปอินทร์แปง เจ้าองค์นี้ ลูกญิงชื่อว่าสาวหล้า สวยตวย สาวทุมให้เป็นข้าโอกาสพุทธฮูปเจ้า และนางเพียโคตรกับทั้งลูกเป็นสี่ และนางเพียแก้วกับทั้งลูกเป็นสาม และแม่ทากับทั้งลูกเป็นห้า มอบตนเป็นข้าโอกาสพระพุทธฮูปเจ้าองค์นี้ แม่พระชาลีและสาวดวงอิบุญ สามคนนี้มอบตนเป็นข้าโอกาส ข้อยโอกาสทั้งมวลนี้เป็นขาวสาม หากเป็นโอกาสด้วยความเหลื่อมใส บ่ได้เอาเข้าของพุทธฮูปเจ้าคันว่าไผอยากจะออกจากโอกาส ให้บ่จ้ำจัยไทยธรรมให้สมควรคำเหลื่อมใสบูชาพุทธฮูปเจ้าจงออกเถิ้น พญาตนใดมากินบ้านกินเมือง ต่อไปในที่นี้บ่ใช่เวียกบ้านเมืองแก่ข้าโอกาสฝูงนี้ ได้ชื่อว่าคพรพพระเจ้านัยหนึ่งชื่อว่าประกอบขอบธรรม พญาตนใดมานั่งเมืองอันนี้ มาดูศิลาเลขอันนี้ ฮู้ว่าพุทธฮูปมีข้อยโอกาสจึงบ่ใช่เวียกบ้านเมือง พญาตนนั้นบอกข้าโอกาสให้ปฏิบัติพุทธฮูปเจ้า จักได้บุญก้วงขวง เหตุคพรพในพุทธฮูปเจ้านั้นแล นัยหนึ่งพญาตนใดมาอยู่ดินกินเมืองที่นี้ ให้คพรพพุทธฮูปเจ้าองค์นี้ ด้วยเครื่องสักการะบูชาเหยื่องใดเหยื่องหนึ่ง คือ มโหสพคบงัน*

เมื่อเดือนห้าเพ็ง ดังนั้น จักได้คำวุฑฒิศรีสวัสดิ์ ด้วยเดชะคุณพุทธฮูป นัยหนึ่งอาชญาเจ้าเมือง ตนชื่อว่า พระพรหมวรราชสุริยวงศ์ ไจ้สร้างวิหารอาฮามให้เป็นที่สถิตแก่พุทธฮูปเจ้า จิ่งมีคำเหลือมใส จิ่งประศาสน์ให้ดินนาคือห่งเบื้องท้ายวัดนั้น เป็นทานแก่พุทธฮูปเจ้า ทางยี่สุดห่งทางกว้างจุแตนดง คนผู้หนึ่งผู้ใดมาเฮดนาในโอกาสที่นี้ ผิว่าได้เกียนหนึ่ง ก็เก็บค่าดินถังหนึ่ง สองเกียนสองถัง ให้เก็บขึ้นตามสำคัญสัญญาดังหลังนั้นเถ้อ"

ถ้อยคำสำนวนในศิลาจารึกนี้ เป็นภาษาไทยอิสานโบราณ (สาขาไทยน้อยในย่านลานนา ลานช้าง) เมื่อเทียบกับศิลาจารึกพ่อขุนรามกำแหง ซึ่งห่างกันหลายร้อยปี ก็จะเห็นได้ว่าไม่แตกต่างอะไรกันมากนัก แสดงให้เห็นว่าไทยในสมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี เป็นเชื้อสายไทยน้อยเช่นเดียวกัน พระยาอนุมานราชธนเขียนไว้ว่าหนังสือไทยน้อยก็มาจากลายสือไทยของพ่อขุนรามกำแหงนั่นเอง

อย่างไรก็ดี มีข้อความหรือถ้อยคำบางแห่งควรแก่การศึกษาหาความเข้าใจ เพื่อความแจ่มแจ้ง ที่ยกขึ้นมาเสนอต่อไปนี้ ขอให้ถือว่าเป็นความเห็นหรือความเข้าใจของเอกชนคนหนึ่ง ข้อใดยังเป็นที่กังขาก็ขอให้ท่านผู้รู้ ผู้สนใจช่วยอธิบาย เพื่อถูกต้องแจ่มแจ้ง และเผยแพร่ตามโอกาสต่อไปด้วย

ศักราชในศิลาจารึกใช้จุลศักราชน้อย ทางราชการเคยใช้ในที่บางแห่ง ก่อนการใช้ศักราชรัตนโกสินทร์ และใช้สรรพนามของปีว่าตัว เช่น จุลศักราชได้ 125 ตัว เป็นต้น ปีจุลศักราชใหญ่ก็ดี จุลศักราชน้อยก็ดี เริ่มนับปีใหม่ในวันสงกรานต์

มีภิกษุอายุสูงแตกฉานในคำภีร์อักษรไทยน้อยพอสมควร ได้ไล่ชื่อปีนักษัตรอีสานโบราณให้ฟัง ปรากฏชื่อปีตรงกับศิลาจารึก คือ ปีไจ้ เป้า ยี่ เหม้า สี ไส้ ซะง้า มด สัน เฮ้า เล็ด ไค้ เทียบไจ้กับปี ชวด ฉลู ขาน เถาะ ฯลฯ ตามลำดับ

เจ้าพระปทุมที่ปรากฏในจารึก คำท้ายคำผงบุตรพระตา เมื่ออยู่นครจำปาศักดิ์ได้ตราตั้งเป็นพระปทุมสุรราช ท่านผู้นี้ควรนับได้ว่าเป็นบรรพบุรุษผู้บุกเบิก เป็นผู้นำสมัครพรรคพวกมาสร้างเมืองอยู่ที่บ้านห้วยแจระแม คือบ้านท่าบ่อในเวลานี้ ได้ทำความชอบปราบชบถอ้ายเชียงแก้ว ที่เข้ายึดนครจำปาศักดิ์ได้รับชัยชนะ และอ้ายเชียงแก้วถูกฆ่าตาย พระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 1 พระราชทานบรรดาศักดิ์ให้เป็นพระปทุมราชวงศา มีฐานะเป็นเจ้าเมืองอุบลราชธานี คนที่ 1 ท่านได้ย้ายเมืองจาก

ห้วยแจระแม มาสร้างใหม่อยู่ริมฝั่งแม่น้ำมูล ประมาณระหว่าง พ.ศ. 2322—2334 ท่านผู้นี้ได้สร้างวัดหลวงขึ้น พร้อม ๆ กับการสร้างเมืองอุบลราชธานี ดังปรากฏอยู่ในขณะนี้

เจ้าพระปทุมถึงแก่อนิจกรรมเมื่อ พ.ศ. 2338 โปรดเกล้า ฯ ตั้งท้าวทิพพรหมผู้น้องเป็นพระพรหมราชวงศา เป็นเจ้าเมืองอุบลราชธานีคนที่ 2 ในจารึกปรากฏนามบรรดาศักดิ์ของท่านว่า พระพรหมวรราชสุริยวงศ์ เป็นผู้สร้างวัดป่าหลวงมณีโชติศรีสวัสดิ์ คือวัดป่าใหญ่ หรือวัดมหาวนาราม ในปัจจุบัน เมื่อตรวจสอบศักราชดูแล้ว คงสร้างขึ้นระหว่าง พ.ศ. 2363 หลังจากนี้ประมาณสองปี ท่านมหาราชครูศรีสัทธรรมวงศา จึงได้สร้างพระประธาน คือ พระเจ้าอินทร์แปงขึ้นดังได้กล่าวแล้วในเบื้องต้น

จากจารึกและประวัติการณ์ทั่ว ๆ ไป จะเห็นได้ว่าเจ้าบ้านผ่านเมืองสมัยก่อนถือประเพณีการสร้างวัดเป็นประเดิมพร้อม ๆ กับการสร้างบ้านแปลงเมือง

คำว่าข้าโอกาส ข้อยโอกาส ในจารึก ก็ไปตรงกับคำว่าข้าพระในสมัยกรุงศรีอยุธยา เป็นราชธานี ตามเอกสารประวัติศาสตร์ ปรากฏว่าที่พระพุทธบาทมีคนเป็นอันมากอุทิศตนเป็นข้าพระทำหน้าที่คอยดูแลพระพุทธรูปและวัดวาอาราม ทางราชการยกเว้นไม่เกณฑ์บุคคลประเภทนี้ไปทำงานโยธาของบ้านเมือง น่าซาบซึ้งในศรัทธาของคนโบราณ ประเพณีอุทิศตนเป็นข้าพระหรือข้าโอกาสนี้เห็นจะเลิกปฏิบัติกันมานานแล้ว เพราะคนรุ่นหลัง ๆ มาจะไม่มีโอกาสได้เห็นหรือได้ยินประเพณีดั้งเดิมของคนสมัยโบราณที่ยึดถือและปฏิบัติกันมา และเข้าใจว่าคนรุ่นปู่หรือทวดเท่านั้น ที่ได้เคยเห็นข้าพระหรือข้าโอกาส ตามที่ปรากฏในจารึกนี้อยู่บ้าง

อิฐที่นำมาสร้างองค์พระเจ้าอินทร์แปง ตามจารึกว่าใช้อิฐซะทาย คำว่าอิฐซะทายก็เห็นจะแปลงรูปอักขระมาจากอิฐซะทรายนั่นเอง เพราะลิ้นท้องถิ่นไม่ถนัดที่จะออกเสียง คำที่มีอักษรกล้าหรือควบด้วยอักษร **ร,ล,ว** การเขียนจึงแปรรูปไปด้วย เช่น **ทราย** เป็น **ทาย**

อิฐซะทายหรืออิฐซะทรายนั้นเข้าใจว่า เป็นอิฐดินเผา เพราะสมัยนั้นปรากฏว่ามีอิฐดินเผาใช้แล้ว อิฐซะทรายคงเป็นอิฐดินเผา ใช้ดินเหนียวผสมกับทรายที่สะอาด เจ้าคุณกิตติญาณโสภณ วัดมหาวนาราม ได้สันนิษฐานไว้ในรายงานการยกช่อฟ้าอุโบสถวัดมหาวนาราม เมื่อ พ.ศ. 2519 ว่าคงเป็นอิฐก้อนเล็กก้อนน้อยที่สะอาดเก็บมาก่อสร้างองค์พระขึ้นดังนี้

ในจารึกมีคำแผลงหรือสนธิที่น่าสังเกต เป็นการแผลงหรือสนธิลากเข้าหาความถนัดในการใช้ลิ้นของท้องถิ่นของคนสมัยนั้น เช่น เคารพ แผลงเป็น คพรพ, อนา

รายอนตาย เข้าใจว่า มุ่งสนธิระหว่าง อนาทร + อันตราย หรือ อนารย + อันตารยำ, สำราญ แผลงเป็น สำฮาญ, อาราม เป็น อาฮาม, รู้ เป็น ฮู้, มงคล เป็น มุงคุณ, รูป เป็น ฮูป, ชื่อ เป็น ซื่อ, แปลง เป็น แปง, เกวียน เป็น เกียน, เป็นต้น คนท้องถิ่นสมัยโบราณไม่ถนัดที่จะออกเสียงอักษร น, อักษร ร, หรือคำที่มีอักษร ร,ล,ว เป็นอักษรกล้ำหรือควบดังได้กล่าวแล้ว

ท่านผู้สร้างวัดได้บริจาคที่นาให้เป็นที่กัลปนาของวัด คือด้านหลังของวัดเข้าใจว่าเป็นบริเวณที่ตั้งกองกำกับการตำรวจภูธร ตลอดถึงบริเวณสวนหลวง ซึ่งเป็นที่ตั้งโรงพยาบาลสรรพสิทธิ์ประสงค์ขณะนี้

ในจารึกกำหนดให้ผู้มาทำนาในบริเวณนี้ ต้องถวายข้าวจากการทำนาให้วัดด้วย มาตราตวงข้าวของท้องถิ่นสมัยดั้งเดิมเคยใช้นับน้ำหนักเป็น นาน (ทะนาน) เป็นหมื่น, เป็นแสน โดยใช้ชิง (คันชั่ง) ทำกันขึ้นเองเป็นเครื่องชั่ง และมาตรานี้คงใช้กันอยู่จนทุกวันนี้ โดยเทียบเข้าหามาตราเมตริก หมื่นหนึ่ง เท่ากับสิบสองกิโลกรัม แต่น่าฉงนในจารึกกำหนด ใช้มาตรานับเป็นเกวียนและเป็นถัง ซึ่งเป็นมาตราของไทยภาคกลาง ทางภาคอีสานไม่เคยใช้กันเลย

อย่างไรก็ดี เนื่องจากพระประธานองค์นี้ เป็นพระพุทธรูปองค์ใหญ่ที่สุดและมีรูปร่างทรวดทรงงามที่สุดในเมืองอุบลราชธานี จึงนิยมเรียกว่า พระเจ้าใหญ่อินทร์แปง คือเพิ่มคำใหญ่เข้าอีกคำหนึ่ง จำเนียรกาลต่อมา ปรากฏว่าประชาชนทั้งใกล้และไกล มีความเลื่อมใสศรัทธา ว่าเป็นปูชนียวัตถุอันมากด้วยบุญบารมีที่ศักดิ์สิทธิ์และเป็นพระเจ้าใหญ่คู่บ้านคู่เมืองมาตราบจนทุกวันนี้

มองเชิง

"มองเชิง" หรือ "หม่องเชิ้ง" ตรงกับคำไทยว่า "ม้องชุม" เป็นการเล่นพ้อนรำแบบหนึ่ง ซึ่งชาวบ้านโนนใหญ่ อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี รู้จัก ได้ยิน และได้เห็น มากว่า 200 ปีมาแล้ว นัยว่าพ่อค้าชาว "ไทยใหญ่" หรือ "กุลา" จากชายแดนไทย-พม่า ในแถบภาคเหนือ บริเวณ จังหวัดแม่ฮ่องสอนของไทย เป็นผู้นำมาเผยแพร่

ตามประวัติที่เล่าสืบกันมาพอได้เค้าว่า พ่อค้ากุลาและลูกหาบ (ส่วนใหญ่เป็นคนไทยจากภาคเหนือของไทย) กลุ่มละสิบคนบ้าง ยี่สิบคนบ้าง นำสินค้าต่างๆ เช่น เครื่องเงิน เครื่องเขิน ผ้าแพร สีย้อมผ้า ดาบและฆ้อง เดินทางเร่ขาย รอนแรมไปยังหมู่บ้านต่างๆ เรื่อยมาจนถึงภาคอีสาน และเลยไปถึงนครจำปาศักดิ์ มีกลุ่มหนึ่งเร่ขายเรื่อยมาถึงบ้านโนนใหญ่ เกิดติดอกติดใจสาวชาวบ้านโนนใหญ่ เลยได้แต่งงานอยู่กินกัน ครั้นเมื่อสินค้าที่นำมาขายหมด ก็ซื้อสินค้าพื้นบ้านจากอีสานไปขายที่ภาคเหนือ และหาซื้อสินค้ากลับมาขายอีก ญาติพี่น้องพวกพ้องที่ตามมาด้วยก็ได้อาศัยพักแรม มีครอบครัวลูกหลานมากขึ้นจนเป็นชุมชนใหญ่ ตั้งหัวหน้าปกครอง เรียกว่า "นายกอง" และต่อมาได้ร่วมกันสร้างวัดขึ้นไว้สำหรับประกอบพิธีทางศาสนาของพวกเขา เรียกกันว่า **"วัดกุลา"** เป็นศิลปแบบพม่า (ปัจจุบันนี้วัดนี้ยังมีอยู่ที่บ้านโนนใหญ่ แต่ขาดการบูรณะซ่อมแซมมานาน ทำให้ดูชำรุดทรุดโทรมมาก) กล่าวกันว่าพวกกุลานั้นเคร่งในเรื่องศาสนามาก ไม่นิยมดื่มสุรา ถึงเทศกาลทางศาสนา เช่น เพ็ญเดือน 3 หรือเดือน 4 หรือหน้าบวช เขาจะร่วมแรงร่วมใจกันจัดงานใหญ่โต มีการละเล่นสนุกสนานต่างๆ ขบวนแห่ในสมัยนั้นนิยมใช้ มองเชิงพ้อนนำขบวน

ลีลาท่ารำ ท่ารำมองเซิงส่วนใหญ่จะเป็นท่ารำมวยและรำอาวุธ เข้าใจว่าคงมีลีลาท่ารำทำนองเดียวกับ "**พ้อนเจิง**" และ "**พ้อนตบมะผาบ**"(1) ของภาคเหนือ หรือ "**ตบแม่หมากผาบ**" ของอีสาน(2) ในสมัยก่อน

ดนตรีประกอบ เครื่องดนตรีที่ใช้ให้จังหวะในการพ้อน ประกอบด้วยฉาบ 1 คู่เป็นตัวนำ ฆ้อง 1 ชุด (อาจมี 7,9 หรือ 11 ลูก) และกลองสองหน้า 1 ใบ

ผู้แสดง ผู้รำมองเซิงส่วนใหญ่จะเป็นชาย (หญิงมีบ้างเหมือนกัน แต่น้อยมาก) ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะสมัยนั้นทั้งพ่อค้าและลูกหาบที่มาส่วนใหญ่เป็นชาย หรือผู้รำเอาแบบมาจากพ้อนเซิงและพ้อนตบมะผาบของภาคเหนือก็ได้

การแต่งกายของผู้รำ ผู้รำจะนุ่งกางเกงขายาวสีดำ (ทรงแบบกางเกงจีน) หรือโสร่งแบบพม่าตามแต่ถนัด สวมเสื้อคอกลมแขนยาวผ่าหน้าตลอด เอวลอยชั้นเล็กน้อย โพกศีรษะแบบพม่า

โอกาสที่แสดง การพ้อนรำมองเซิง มักจะพ้อนในขบวนแห่ในงานเทศกาลที่เกี่ยวกับศาสนา ทุกวันนี้การรำมองเซิง นับวันจะหาดูได้ยากขึ้นทุกที ๆ ผู้ที่สามารถพ้อนได้ตามต้นแบบเดิมเหลือเพียงไม่กี่คน สังขารและวัยร่วงโรยไปตามกาลเวลา จนแทบไม่สามารถแสดงลวดลายลีลาต่าง ๆ ไปตามท่วงทำนองอันเร้าใจของดนตรีประกอบได้คล่องแคล่วเหมือนเดิม คงมีแต่ท่วงทำนองดนตรีที่บุตรหลานผู้สืบเชื้อสายพยายามช่วยกันรักษาไว้ ขบวนแห่เทียนพรรษาของอำเภอเขื่องในปี 2520 ผู้เกี่ยวข้องได้เลือกเอามองเซิงมาพ้อนนำขบวน แต่เนื่องจากท่ารำเดิมผึกหัดได้ยากมาก จึงได้ประยุกต์ท่ารำใหม่ให้อ่อนช้อยสวยงาม เหมาะสมกับสภาพของอีสานในปัจจุบัน และใช้ผู้หญิงรำแทนชาย ได้รับความสนใจจากผู้ชมมากพอสมควร

ถ้ามีเวลาว่างในตอนเย็น ๆ ลองนั่งรถออกจากอุบล ฯ ไปตามถนนแจ้งสนิท ถึงกิโลเมตรที่ 30 เลี้ยวซ้ายเข้าไปอีกประมาณ 2 กิโลเมตรเศษ ท่านอาจได้ยินเสียงฉาบนำจังหวะ และเสียงฆ้องมองเซิง จากการฝึกซ้อมของลูกหลานชาวกุลา ขอชมเสื้อผ้า เครื่องแต่งกายของบรรพบุรุษซึ่งเขาเก็บไว้เป็นอนุสรณ์ เร่ไปคุยกับผู้เฒ่าผู้แก่ ท่านจะได้ฟังการบอกเล่าถึงความสนุกสนานสมัยวัยเด็ก และความเคร่งครัดในเรื่องศาสนาของบรรพบุรุษชาวกุลาอย่างน่าชื่นชม

---

(1) สุนันทา โสรัจจ์ โขน ละคร พ้อนรำ และการละเล่นพื้นเมือง "พ้อนเจิง" เป็นการพ้อนรำของชาย ท่ารำเป็นการรำอาวุธ ดาบ และมือเปล่า แสดงลีลาของนักรบในสมัยโบราณ "พ้อนตบมะผาบ" เป็นการพ้อนด้วยมือเปล่า ท่ารำเป็นการรำยั่วให้คู่ปรับกัษ์บันดาลโทสะ ขาดความยั้งคิด

(2) จารุบุตร เรืองสุวรรณ ของดีอีสาน "ตบแม่หมากผาบ" หรือ ฆ่าลาหาง เป็นการพ้อนในจังหวะเพลงศึก และรำมวยแบบพื้นเมืองของอีสาน

เพชรน้ำหนึ่ง
ของเมืองอุบลราชธานี

ในสมัยแผ่นดิน รัชกาลที่ 4 แห่ง กรุงรัตนโกสินทร์ หรือกรุงเทพมหานคร มีเด็กชายคนหนึ่ง ได้กำเนิดขึ้นเป็นบุรุษ ชื่อ **อ้วน** *สกุล* **แสนทวีสุข** *ณ บ้านแคน ตำบลดอนมดแดง อำเภอเมืองอุบล ฯ จังหวัดอุบล ฯ บิดาชื่อ เมืองกลาง มารดาชื่อบุดสี ดวงกำเนิดวันเสาร์ เดือนสี่ แรม 13 ค่ำ ปีเถาะ ตรงกับวันที่ 21 มีนาคม พ.ศ. 2410*

ท่านผู้นี้มี **คุณลักษณะ** และคุณสมบัติพร้อมพยัญชนะ **สาม** คือ **ดี–เด่น ดัง** เพราะปวงชนทั่วไปตลอดชั้นสูง ผู้ทรงคุณวุฒิยกให้เป็นปราชญ์ชั้นเยี่ยมทุกด้าน การพระศาสนา เด่นในผลงานการปฏิบัติการแนะนำสั่งสอน อบรมประชาชน กระตุ้นเตือน หนักการอาชีพเป็นหลักแหล่ง ให้ปวงชนตื่นตัว ให้คนไทยมีความขยันต่อสู่กับงาน หาทรัพย์ในดินสินในน้ำ ถ้าขืนมัวหลับอยู่ คนอื่นเขาจะแย่งไปเสียก่อน คนเจ้าถิ่นจะถูกขับให้หนีจากภูมิลำเนาเดิม ไปอยู่ถิ่นอื่นโดยไม่นานนัก ข้อนี้เมื่อพิจารณาแล้ว ก็เห็นสมจริงอย่างที่ท่าน ได้สั่งสอน ไว้เกือบร้อย เปอร์-เซนต์ ? (คำว่าคนอื่นหมายถึงคนต่างด้าว)

ในด้าน **การคณะสงฆ์** ในหน้าที่ตั้งแต่เจ้าคณะตลอดถึงสุดยอด องค์สังฆนายก องค์แรกของเมืองไทย การตั้งใจ สนใจ ต่อการริเริ่มขยายกิจการ ก่อสร้างในด้านวัตถุ นับว่าสมบูรณ์ทุกด้าน โดยเฉพาะคนภาคอีสาน เปิดทางให้การศึกษาทุก อย่างเป็น ผู้ชอบ สนใจ ในการ บ้านเมืองมาก มีแนวคิดแหลมคมเห็นการไกล มองกาลข้างหน้าจะเป็นไปอย่างไร คาดการข้างหน้าจะเป็นไปอย่างไรโดยถูกต้องขนาดชั้นผู้ใหญ่ นายก ร.ม.ต., หรือชั้น ร.ม.ต. บางคนต้องก้มกราบขอแนวความคิด บอกได้เลยและถูกต้องเสียด้วย มีรัฐมนตรีคนหนึ่งไปกราบขอคำปรึกษาว่า ทำอย่างไร ? จะให้คนบ้านนอกในถิ่นห่างไกลความเจริญ ให้เขาพบความเจริญเหมือนคนในกรุง

ท่านบอกว่าไม่ยากหรอก **ตัดถนนหนทางไปมา** *ให้สะดวกไปถึงเขา มันจะมาเอง หู ตา จะเกิดความสว่าง ความเจริญจะตามมา ท่านรัฐมนตรีเห็นชอบเลย ? นำไปทำตาม*

ในด้านการแต่งหนังสือ คำสอนมีมากมาย พิเศษ ล้วนแต่ **ให้คิดเตือนใจ ให้รักหวงแหนถิ่น ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์** การต่อสู้อุปสรรค์มิให้ย่อหย่อนถอยหลัง คำขวัญของท่านฝากไว้ ยกมาให้เห็น คือ คติพจน์ **"ทุกคนเก็บชั่วทิ้งหมดไว้เสีย นำดีทุกอย่างออกใช้ นี้เป็นบทฐานที่ตั้ง แห่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และรัฐธรรมไว้เป็นอย่างดี"** คนต่างด้าว เก็บฉลาดไว้ใน ชาวไทยเก็บฉลาดไว้นอก นี้เอง เศรษฐกิจของเขาจึงก้าวหน้า ของเราจึงก้าวไม่ออก,

กลองดังเสียงไกล คนไม่ดีดังเอง เขาถือว่าเป็นกลอง "จัญไร" คนที่ยกย่องตนเอง แต่ไม่มีความดี เหมือนกลองดังที่ไม่มีคนตีฉันนั้น

หนังสือที่ท่านแต่ง โดยมากเป็นคำสอนเป็นคติเตือนใจทั้งนั้นไม่หนักสมอง แม้จะมีธรรมบ้าง ก็เอาทางโลกมาแทรกไว้ โดยมากไม่แนะนำทางขั้นสวรรค์ บอกทางไว้ห้ามอย่าไป อีกอย่างหนึ่งเรื่องความจำชื่อคน ชื่อตำบลถิ่นที่เคยไปไม่ลืมพูดได้ถูกต้อง ถึงจะนานก็ไม่ลืม นับว่าเป็น **มหาบุรุษ**

ก่อนที่ท่านจะหมดบุญ ผู้เขียนไปกราบเยี่ยมท่าน ท่านกล่าวฝากความไว้ให้ เธอจำชื่อถนนเมืองอุบลไว้ให้หมดทางยาวตามตะวัน ทางขวางตะวัน มีความหมายอย่างไร เอาชื่อบรรดาศักดิ์คนมาตั้งชื่อ เช่น ถนนสรรพสิทธิ์–กรมหลวงสรรพสิทธิ์ ถนนพิชิตรังสรรค์ กรมหลวงพิชิตรังสรรค์ ถนนศรีณรงค์–พระยาศรีณรงค์

"ดอนมดแดง" ท่านสั่งว่าควรชักชวนหมู่พวกไปสร้างอนุสรณ์ไว้ จะเป็นเสาอิฐปูนก็ได้ เป็นประวัติศาสตร์ของเมืองอุบลแห่งหนึ่ง

คุณสมบัติอีกอย่าง ท่านเป็นนักประวัติศาสตร์ นักโบราณคดี นับว่าเด่นพอตัว สมเด็จกรมพระยาดำรงชานุภาพ ทรงยกย่องว่า ท่านมีคุณพิเศษ คนที่ติดขัดไปถามมักจะได้รับความรู้จากท่านไม่ผิดหวัง ผู้เขียนได้รับทราบจากเลขานุการคนสนิทของท่านเล่าให้ฟัง ทั้งได้สังเกตพบเห็นมากับตัวเอง ท่านชอบอ่านหนังสือวรรณคดี เรื่องสามก๊ก ท่านบอกว่าทำให้เกิดปัญญา แก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ดี เพราะฉะนั้น ท่านจึงไม่จนปัญญาทั้งด้านการเมือง นับว่าคล่องตัว คนใหญ่ๆ มักชอบไปสนทนากับท่านไม่ขาด

คุณธรรมอีกอย่างควรยกมากล่าว ท่านเป็นนักธรรมกถึกเฉียบแหลม ในสมาคมชั้นสูง ในงานพิธี สมเด็จพระสังฆราชเจ้า วัดบวรนิเวศ ท่านได้รับนิมนต์ไปเทศน์

ความในเนื้อหาที่แสดงว่า **การปกครองคณะสงฆ์มีสองนิกาย คือ มหานิกายและธรรมยุตินิกาย ต่างก็ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยเท่ากัน การปฏิบัติอาจต่างกันบ้าง แต่ลงท้ายเปรียบเหมือนขี่เรือคนละลำ ต่างคนต่างพายเรือ แต่อย่าเอาไม้พายตีหัวกัน เท่านั้น** ◉

พลตรีพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงสรรพสิทธิ์ประสงค์

ประวัติย่อ

เป็นพระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 4 พระราชวงศ์จักรี กับในเจ้าจอมมารดาพึ่ง ประสูติวันที่ 29 ธันวาคม 2450 พระนามเดิมพระองค์เจ้าชายชุมพลสมโภช และเป็นพระเจ้าน้องยาเธอ ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5

ต่อมาทรงเจริญวัยวุฒิ ปรีชาสามารถในราชกิจทั้งปวง เช่น ทรงบังคับบัญชาราชการในกรมช่างทหาร กองทหารม้า และปลัดทัพบก เป็นต้น จนมียศทางทหารเป็นนายพลตรีเป็นที่ไว้วางพระราชหฤทัย จึงได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้า ฯ ให้สถาปนาเป็น

กรมหมื่นสรรพสิทธิ์ประสงค์ พ.ศ. 2428

กรมหลวงสรรพสิทธิ์ประสงค์ พ.ศ. 2443

เสด็จในกรมสิ้นพระชนม์ เมื่อวันที่ 4 เมษายน 2465 ในรัชกาลที่ 6 พระชันษา 66 ปี เป็นต้นราชสกุล "ชุมพล ณ อยุธยา"

ข้าหลวงต่างพระองค์

ร.ศ. 112 (พ.ศ. 2436) โปรดเกล้า ฯ ให้พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นสรรพสิทธิ์ประสงค์ เป็นข้าหลวงต่างพระองค์ สำเร็จราชการมณฑลลาวกาว ปร ทับ ณ เมืองอุบลราชธานี

มณฑลลาวกาวนั้น แต่เดิมขึ้นอยู่กับหัวเมืองลาวพุขาว (หัวเมืองลาวพุขาวมาแยกเป็นมณฑลลาวกาว–มณฑลลาวพวน พ.ศ. 2434) ต่อมามณฑลลาวกาวนี้เปลี่ยนชื่อเป็นมณฑลตะวันออกเฉียงเหนือ พ.ศ. 2442 และเปลี่ยนเป็นมณฑลอีสาน พื้นที่ที่เรียกว่าอีสานเดิมนั้นตรงกับพื้นที่ของจังหวัดอุบลราชธานี ศรีสะเกษ สุรินทร์ ยโสธร ร้อยเอ็ด กาฬสินธุ์ และมหาสารคาม ซึ่งเป็นพื้นที่ที่เสด็จในกรมทรงปกครองเป็นข้าหลวงต่างพระองค์ คือ ตั้งแต่เป็นมณฑลลาวกาวมา (แยกมณฑลอีสานเป็น 2 มณฑล คือ อุบลราชธานี กับ ร้อยเอ็ด) พ.ศ. 2455

ข้าหลวงต่างพระองค์นั้น เป็นตำแหน่งสำคัญมีอำนาจยิ่งใหญ่กว่าข้าหลวงใหญ่ ข้าหลวงพิเศษ อุปราชหรือสมุหเทศาภิบาล เพราะคำว่า "ต่างพระองค์" มีความหมาย "ต่างพระเนตรพระกรรณ" และ "สำเร็จราชการ" ก็มีความหมายถึง "ความเสร็จเด็ดขาดที่ได้รับมอบจากองค์พระเจ้าแผ่นดิน" อันได้แก่ "การบำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่พสกนิกร คือ ความสมบูรณ์พูนสุข อยู่ดีกินดี"

ตำแหน่งข้าหลวงต่างพระองค์นี้เท่าที่ปรากฏ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้ามี 3 พระองค์ คือ

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงพิชิตปรีชากร (ประจำมณฑลลาวกาว แต่ พ.ศ. 2434–2436)

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงสรรพสิทธิ์ประสงค์ (ประจำมณฑลลาวกาว–มณฑลอีสาน พ.ศ. 2436–2453) และ

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงประจักรศิลปาคม (ประจำมณฑลลาวพวน มณฑลฝ่ายเหนือ พ.ศ. 2436–2442)

ประทับ ณ เมืองอุบลราชธานี

เมื่อประทับ ณ เมืองอุบลราชธานี แล้วได้ชายาเป็นชาวเมืองอุบลราชธานี 4 คน คือ นางเจียงคำ บุตรีท้าวสุรินทร์ชมภู–นางดวงจันทร์ มีพระโอรส 2 พระองค์ มีพระนามว่า หม่อมเจ้าอุปลีสาน และหม่อมเจ้ากัมลีสาน

ได้นางบุญยืน บุตรีท้าวบุดดี–นางคำพ่วย เป็นชายา มีพระโอรสธิดา 3 พระองค์ พระนามว่า หม่อมเจ้าหญิงบุญจิราธร จุฑาธุช หม่อมเจ้าฐิตศักดิ์วิบูลย์ หม่อมเจ้าธานีเสิกสงัด

ได้นางปุก บุตรีนายขำ มีโอรสพระนามว่า หม่อมเจ้าชุมปกบุตร และได้นางเมียง มีโอรสชื่อ หม่อมเจ้าชมิยบุตร

การที่ได้ท่านทั้งสี่เป็นชายานั้น นับเป็นความเหมาะสม เพราะสมัยนั้น (พ.ศ. 2436) กำลังมีปัญหาเกี่ยวกับการเสียดินแดนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง ไปอยู่ในความปกครองของฝรั่งเศสแล้ว เสด็จในกรมคงจะต้องคำนึงถึงความไม่แตกแยก ความเกาะกลุ่มกลมกลืนของชาติ การได้ชาวพื้นเมืองอุบลราชธานี ซึ่งเป็นบุตรหลานของผู้เคยปกครองบ้านเมืองมาเป็นชายา ย่อมจะสร้างความจงรักภักดีต่อแผ่นดินแน่

ทรงทำคุณประโยชน์ให้เมืองอุบลราชธานี

เสด็จในกรมประทับที่เมืองอุบลราชธานีตั้งแต่ พ.ศ. 2436 ถึง พ.ศ. 2453 จึงเสด็จนิวัติกลับกรุงเทพมหานคร รวมเป็นเวลาประทับอยู่ 17 ปี กรณียกิจที่ควรยกขึ้นกล่าว คือ **การบำบัดทุกข์บำรุงสุขให้แก่ประชาชน** เป็นต้นว่า การปกครองให้ประชาชนทำมาหากินโดยปกติสุข การทำถนนหนทางไปมาระหว่างมณฑล เมือง เป็นต้น

ทางด้านศาสนา โปรดให้ตั้งวัดบูรพา และวัดสารพัดนึก วัดสารพัดนึกนั้นตั้งขึ้นตามพระนาม สรรพสิทธิ์ ของพระองค์ท่านนั้นเอง

ในสมัยนั้นการทำหลักฐาน เอกสาร หนังสือสำคัญ คำร้อง คำให้การ การไต่สวน สอบสวนอรรถคดี บัญชีควบคุมนักโทษ ผู้ต้องหา ผู้ถูกกล่าวหา ผู้อ่าน เขียนหนังสือไทยไม่ได้ เจ้าพนักงานจะใช้วิธีจับมือลง "แกงได" (จับมือให้ผู้มายื่นเรื่องราว จับปากกาเขียนเป็นกากบาท หรือวงกลมแทนลายมือชื่อ) พระองค์ทรงเห็นความไม่เป็นธรรมอาจเกิดขึ้นได้ จึงให้เปลี่ยนมาใช้วิธี "แต๊ะโป้" แทน ***คือให้เอาชาดแดงผสมน้ำมันทาหัวแม่มือขวา แล้วกดทับชื่อของตนที่*** *เจ้าพนักงานเขียนลงในกระดาษ*

เขาพระวิหารซึ่งเป็นปราสาทหินตั้งอยู่บนสันเขาพนมดงรัก ตะวันตกช่องโพย ช่องทะลายในท้องที่อำเภออุทุมพรพิสัย (อำเภอน้ำอ้อมเดิม) ปัจจุบันอำเภอดังกล่าวอยู่ในเขตอำเภอกันทรารักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ ได้พบในสมัยเสด็จในกรม เมื่อ พ.ศ. 2441 โดยเสด็จด้วยพระองค์เอง และได้ประทานนามว่า "เทพพระวิหาร"

การปราบผีบาปผีบุญในหลายแห่งหลายเมือง เมื่อ พ.ศ. 2444 เป็นไปด้วยความสงบราบคาบ

ที่ดินซึ่งเป็นที่สร้างโรงพยาบาลประจำจังหวัดสรรพสิทธิ์ประสงค์ ปัจจุบันมีเนื้อที่ 37 ไร่ ที่เรียกกันว่า สวนโนนแดง ก็ได้รับจากทายาทของเสด็จในกรมประทานให้

ได้ทรงขอซื้อที่ดิน ซึ่งเป็นตระกูลของหม่อมเจียงคำชายา เพื่อไว้เป็นประโยชน์แก่ราชการ แต่ในที่สุดหม่อมเจียงคำกับญาติผู้ใหญ่ได้ถวายที่ดินโดยไม่คิดมูลค่าเพื่อเป็นสาธารณประโยชน์ คือ

1. ที่ดินปัจจุบันอันเป็นบริเวณที่ตั้งหลักเมือง หอประชุมสภาจังหวัด ศาลากลางจังหวัดหลังเก่า และที่ว่าการอำเภอเมืองอุบลหลังเก่าที่รื้อไปแล้ว
2. ที่ดินปัจจุบันอันเป็นบริเวณสโมสรข้าราชการ สำนักงานธนาคารออมสิน สาขาอุบลราชธานี
3. ที่ดินปัจจุบันอันเป็นที่ตั้งโรงเรียนอนุบาลอุบลราชธานี โรงเรียนนารีนุกูลเดิม
4. ที่ดินปัจจุบันอันเป็นบริเวณที่ตั้งศาลจังหวัดอุบลราชธานี ตลอดทั้งบริเวณบ้านพักผู้พิพากษา
5. ที่ดินปัจจุบันอันเป็นที่ตั้งศาลากลางจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งเดิมเป็นกรมทหารและต่อมาเป็นที่ตั้งโรงเรียนเบญจมะมหาราช ก่อนที่โรงเรียนเบญจมะมหาราชจะย้ายไปสร้างในที่ดินปัจจุบัน

มหาอำมาตย์ตรีพระยาศรีสิงหเทพ

ในสมัยรัชกาลที่ 5 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าอยู่หัว ฯ ทรงโปรดเกล้าให้ มหาอำมาตย์ตรีพระยาศรีสิงหเทพ (ทัด ไกรฤกษ์) ดำรงตำแหน่งเป็นข้าหลวง กำกับเมืองอุบลราชธานี ตั้งแต่ พ.ศ. 2425-2436 เป็นเวลา 11 ปี ท่านผู้นี้ได้นำข้าราชการ ซึ่งเป็นคณะผู้บริหาร เพื่อช่วยกันเป็นกำลังในการบริหารงาน คือ พระยาภักดีณรงค์ (สิน ไกรฤกษ์) ผู้เป็นน้องชาย หลวงเทพโยธี (เคลือบ ไกรฤกษ์) หลวงเทพนรินทร์ (วัน ไกรฤกษ์) หลวงพิทักษ์ โยธา

ในโอกาสมารับราชการในมณฑลอีสาน (ภายหลังเปลี่ยนมณฑลอุบลราชธานี) ท่านเป็นข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ที่สำคัญ เพราะการปกครองและการเมืองในช่วงนี้ เป็นระยะอันตราย ต่างประเทศกำลังขยายเมืองขึ้น ท่านได้นำพรรคพวกในวงศ์ญาติ นามสกุล ไกรฤกษ์ มาร่วมรับราชการด้วย เพื่อเป็นกำลัง นับว่าได้ทำคุณประโยชน์แก่บ้านเมืองหลายอย่าง

พระยาศรีสิงหเทพ มารับราชการที่เมืองอุบลราชธานี ได้นำความเจริญมาสู่ท้องถิ่น คือ

1. ตั้งโรงเลื่อยจักรกลขนาดใหญ่ และตั้งโรงงานเลื่อยไม้
2. ได้ต่อเรือกลไฟขึ้น 2 ลำ เดินในลำน้ำมูล จากอุบล ถึง ท่าช้าง เมืองนครราชสีมา
3. ตั้งโรงพิมพ์อักษรไทย ใช้ในราชการ
4. ตั้งโรงเรียนวาสิกสถาน แบบสหศึกษา (เรียน รวมชาย หญิง) การศึกษาในสมัยนั้นหาที่เรียนยาก ต้องเรียนตามวัดที่พระอาจารย์พระสอน อ่าน–เขียนให้พอทำงานได้ ประชาชนยังไม่สนใจส่งบุตรเข้าเรียน จะหาคนทำงานเสมียนได้ยาก การตั้งโรงเรียน จึงเป็นการบุกเบิกทางการศึกษา
5. ขออนุญาตรัฐบาลให้ราษฎรใช้เงินลาดทองเหลืองแลกเปลี่ยนแทนเงิน

ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ข้าราชการผู้ใหญ่ที่ให้ออกไปทำหน้าที่สำคัญต่างพระเนตรพระกรรณ มีความซื่อสัตย์จงรักภักดีต่อแผ่นดินจริง ๆ ◉

พระปทุมราชวงศา (คำผง)

ชาติภูมิ

ชื่อเดิม ชื่อ ท้าวคำผง บิดาชื่อ พระตา บิดากับพระวรราชภักดี เป็นข้าราชการผู้ใหญ่ ทำราชการอยู่กับพระเจ้าสิริบุญสาร เจ้าผู้ครองนครเวียงจันทน์ บิดากับพระวรราชภักดีขัดใจกันกับพระเจ้าสิริบุญสาร จึงพาบุตรกับพรรคพวกอพยพข้ามโขงมาอยู่บ้านหินโงมหนองบัวลุ่มภู เมื่อ พ.ศ. 2311 อยู่ที่นั่น 3 ปี ระหว่างอยู่ที่นั่น ถูกฝ่ายพระเจ้าสิริบุญสารรบกวนปราบปราม จนกระทั่งบิดาตาย พระวรราชภักดีจึงเป็นหัวหน้าแทน

การอพยพ

เมื่อพระวรราชภักดีได้เป็นหัวหน้าแทนแล้ว พิจารณาเห็นว่า อยู่ใกล้เวียงจันทน์ กำลังน้อย พระตาคู่คิดก็ตายแล้ว น่าจะไม่ปลอดภัย จึงพาพรรคพวกกับบุตรพระตา คือ ท้าวคำผง ท้าวหน้าและท้าวทิดพรหมอพยพต่อไปเมื่อ พ.ศ. 2313 ถึงเขตนครจำปาศักดิ์ พ.ศ. 2315 แล้วขอพึ่งพระเจ้าองค์หลวง เจ้าผู้ครองนครจำปาศักดิ์ ได้รับอนุญาตให้อยู่ที่บ้านดู่-บ้านแก

ระหว่างอยู่ที่บ้านดู่–บ้านแก พระเจ้าสิริบุญสารส่งกองทัพจะมาปราบ แต่พระเจ้าองค์หลวงร้องขอไว้ได้ อยู่ไปจนถึง พ.ศ. 2319 พระวรราชภักดีเกิดขัดใจกันกับพระเจ้าองค์หลวงจึงพาพรรคพวกกับบุตรพระตา อพยพไปอยู่บ้านดอนมดแดง (ริมแม่น้ำมูลทางตะวันออกเมืองอุบลห่างประมาณ 16 กิโลเมตร) แล้วได้ขอขึ้นต่อกรุงธนบุรี

ระหว่างอยู่ที่ดอนมดแดง ถูกพระเจ้าสิริบุญสาร ให้พญาสุโภเป็นหัวหน้ามาปราบอีก จึงกลับไปบ้านดู่-บ้านแก ขอพึ่งพระเจ้าองค์หลวง แต่ไม่ได้รับการช่วยเหลือที่สุดพระวรราชภักดีถูกจับได้ถูกฆ่าตาย ท้าวคำผงจึงเป็นหัวหน้าแทน

เมื่อท้าวคำผงเป็นหัวหน้าแทน ก็คงพากันอยู่ที่บ้านดู่–บ้านแกต่อไป และท้าวคำผงไปได้เจ้านางตุ่ย บุตรีเจ้าธรรมเทโว อุปฮาดเมืองนครจำปาศักดิ์เป็นภริยา จึงมีศักดิ์เป็นหลานเขยพระเจ้าองค์หลวง และได้รับบรรดาศักดิ์เป็น “พระปทุมสุรราช” เป็นนายกองคุมผู้คนอยู่ที่บ้านดู่–บ้านแกต่อไป นัยว่ามีบุตร 9 คน เป็นชาย 4 หญิง 5 บุตรชายคนหนึ่ง ชื่อ กุทอง (คือ พระปทุมราชวงศา) เป็นต้นสกุล สุวรรณกูฏ และ ณ อุบล ได้เป็นเจ้าเมืองอุบลราชธานีคนที่ 3

ขณะที่อยู่บ้านดู่-บ้านแกนี้

พ.ศ. 2321 พระปทุมสุรราช (คำผง) ได้เป็นกำลังช่วยเจ้าพระยาสุรสีห์ เป็นกองหน้ายกกำลังไปตีเวียงจันทน์ จนได้ชัยชนะ

พ.ศ. 2323 ประเทศเขมรเกิดจลาจล ก็ได้เป็นกำลังของสมเด็จเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึกไปปราบ แต่ทำการยังมิทันสำเร็จ เพราะทางกรุงธนบุรีเกิดจลาจลก่อน

พ.ศ. 2334 ขณะที่อพยพมาอยู่ที่บ้านแจระแมแล้ว เกิดกบฏผีบุญอ้ายเชียงแก้ว ซึ่งอยู่เมืองสีทันดร ยกมาล้อมนครจำปาศักดิ์ แล้วเข้ามาทางอำเภอโขงเจียม ก็พาพรรคพวกไปปราบได้เรียบร้อย

เป็นเจ้าเมืองอุบลราชธานีคนแรก

การได้เป็นกำลังไปตีเวียงจันทน์ และปราบจลาจลในประเทศเขมรแล้ว จึงได้ขออพยพจากบ้านดู่–บ้านแก ไปอยู่บ้านห้วยแจระแม เมื่อ พ.ศ. 2329 และต่อมา พ.ศ. 2334 ได้โปรดเกล้า ฯ ให้ยกบ้านห้วยแจระแมขึ้นเป็นเมืองอุบลราชธานี และได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็น "พระปทุมราชวงศา (คำผง) เป็นเจ้าเมืองอุบลราชธานีคนแรก และถึงอนิจกรรมใน พ.ศ. 2338 ต่อจากนั้น น้องชาย คือ ท้าวทิดพรหม ได้เป็นเจ้าเมืองคนที่ 2 แทน ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็น "พระพรหมราชวงศา"

สร้อยท้ายที่มีคำว่า "ราชวงศา" นั้น สืบเชื้อสายมาแต่เจ้าปางคำ ซึ่งสืบมาจากพระเจ้าสุริยวงศา (พ.ศ. 2324–2330) แห่งอาณาจักรล้านช้างหลวงพระบาง (ลาวเหนือ) อีกต่อหนึ่ง

ทำคุณประโยชน์ต่อเมืองอุบลราชธานี

การที่จะได้เป็นเจ้าเมืองขึ้นมา และได้ชื่อว่า เมืองอุบลราชธานี ก็เพราะพระปทุมราชวงศา (คำผง) เป็นผู้ตั้งขึ้นรนก่อสร้างโดยแท้

ในระยะ 4 ปีที่ท้าวคำผงเป็นเจ้าเมืองนั้น ได้ปรับปรุงบ้านเมือง ย้ายที่ตั้งเมืองจากบ้านห้วยแจระแม มาอยู่ ณ ที่ตั้งปัจจุบัน อันเป็นพื้นฐานของเมืองที่เห็นกันอยู่

ในด้านการปกครองนั้น ได้มีการตั้งตำแหน่ง คือ อุปฮาด ราชวงศ์และราชบุตรเป็นผู้ช่วยเจ้าเมือง ให้มีหน้าที่ช่วยในการบริการ บ้านเมืองก็สงบสุข

ในทางพระศาสนานั้น ได้สร้างวัดขึ้น คือ วัดหลวง อยู่ริมฝั่งแม่น้ำมูลปัจจุบันนี้

ฮีต 12 (ประเพณีบุญ 12 เดือน) จังหวัดอุบลราชธานี

ประชาชนชาวจังหวัดอุบลราชธานี ก็เหมือนกับชาวอีสานทั่ว ๆ ไป คือ มีศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเองที่กระทำสืบทอดกันมาตั้งแต่โบราณกาล ซึ่งประเพณีที่กระทำนั้นส่วนมากเป็นเรื่องราวทางพระพุทธศาสนาที่คนเคารพนับถือ และเกี่ยวกับการทำกสิกรรมเป็นส่วนมาก จึงมีบุญทำอยู่ทั้งปีหรือบุญ 12 เดือนเรียกว่า ฮีต 12 ซึ่งเริ่มตั้งแต่

เดือนอ้าย ซึ่งทางอีสานเรียกว่าเดือนเจียง ในเดือนนี้จะมีประเพณีทำบุญเข้ากรรม ซึ่งเป็นประเพณีของพระภิกษุที่กระทำความผิดทางวินัยของสงฆ์ เพราะถือว่าเมื่อเข้ากรรมแล้วจะพ้นความผิดและเป็นผู้สะอาดปราศจากมลทิน เมื่อออกจากเข้ากรรมแล้วชาวบ้านจะทำบุญให้ทาน เพราะเชื่อว่าการให้ทานกับผู้บริสุทธิ์นั้นได้บุญได้กุศล หรือบางที่ก็เข้าใจว่าการเข้ากรรมเป็นการทดแทนคุณมารดา เพราะท่านทนลำบากในการให้การเลี้ยงดูมาจนเติบโต การได้บวชและปฏิบัติอย่างเคร่งครัดนี้ถือว่ามารดาได้รับความสุข ในสัมปรายภพ

เดือนยี่ เป็นการทำบุญให้ทานภายหลังจากการเก็บเกี่ยวแล้ว เรียกว่าบุญคุณลาน เนื่องจากชาวอุบลเป็นผู้ที่ยึดมั่นในพระพุทธศาสนาเป็นยิ่งนัก เมื่อเก็บเกี่ยวผลิตผลได้เป็นที่พอใจแล้วก็พากันทำบุญ ซึ่งรวมกันทำที่ลาน (ลานนวดข้าว) โดยรวมกันทำที่ลานของคนใดคนหนึ่ง มีการทำสังฆทาน ฟังเทศน์ รักษาศีลตามประเพณี

เดือนสาม ชาวบ้านจะรวมใจพร้อมกันทำบุญข้าวจี่ คือการนำข้าวเหนียวนึ่งมาทำเป็นปั้นพอเหมาะขนาดกำปั้น แล้วปิ้งไฟพอเหลืองทาไข่จนสุก บางทีก็ทาน้ำอ้อย ชาวบ้านจะพากันนำข้าวจี่ไปถวายพระ บุญนี้จึงเรียกว่า "บุญข้าวจี่"

เดือนสี่ จะจัดงานบุญพระเวส เพื่อฟังเทศน์ (เทศน์มหาชาติ) ซึ่งถือว่าเป็นงานใหญ่ เพราะเป็นงานที่มีพิธีมาก บุญนี้จะมีการจัดใหญ่ ๆ 2 วัน คือวันแรกที่เรียกว่าวันโฮม ซึ่งญาติพี่น้องบ้านใกล้บ้านไกลที่ส่งข่าวถึง รวมทั้งพระภิกษุที่จะมาเทศน์ที่นิมนต์มาจากบ้านอื่นก็จะมาในวันโฮมนี้ ในตอนเย็นของวันนี้ก็จะมีการแห่ พระเวสสันดร นางมัทรี ชาลี และกัณหา วันที่ 2 เป็นวันที่ชาวบ้านเข้าวัดเพื่อฟังเทศน์พระเวส ซึ่งถือว่าใครฟังจนจบในวันเดียวแล้วจะได้บุญ ได้กุศลมาก นอกจากนี้ในงานนี้จะมีการแห่กัณฑ์หลอนเพื่อถวายบูชากัณฑ์เทศน์ หนุ่มสาวจะแห่ด้วยการฟ้อนรำแบบพื้นเมืองที่สดสวยงดงามแปลกตามาก

เดือนห้า บุญสงกรานต์ ซึ่งที่จังหวัดอุบลราชธานีก็เหมือนกับจังหวัดอื่น ๆ ทั่วไปในอีสาน เป็นบุญที่ทำกันอย่างสนุกสนานรื่นเริง เป็นการจัดงานขึ้นปีใหม่ของไทย จังหวัดอุบลราชธานีจัดงานนี้ยิ่งใหญ่ทุก ๆ ปี โดยถือเอาวันที่ 13—14—15 เมษายนเพราะถือว่า วันที่ 13 เป็นวันมหาสงกรานต์ อาทิตย์ย่างสู่ราศีเมษ วันที่ 14 เป็นวันเนา วันที่ 15 เป็นวันเถลิงศก วันที่ 13 เริ่มต้นจากชาวอุบลจะมารวมกันเพื่อแห่พระแก้วบุษราคัม อันเป็นพระแก้วประจำเมืองของชาวจังหวัดอุบลราชธานี จากวัดศรีอุบลรัตนาราม (วัดศรีทอง) ไปตามถนนสายต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนสรงน้ำ จากนั้นจะมีการสรงน้ำพระผู้หลักผู้ใหญ่ เพื่อขอพรให้ได้อยู่เย็นเป็นสุขและเป็นศิริมงคลแก่ตนเอง หนุ่มสาวก็จะรดน้ำกันเป็นที่สนุกสนาน โดยเฉพาะจะไปรวมกันที่หาดวัดใต้ ที่อุบลราชธานีนี้จัดงานประเพณีสงกรานต์สนุกสนานมากเป็นงานใหญ่ ไม่แพ้งานสงกรานต์ที่เชียงใหม่เลย

เดือนหก บุญวิสาขะบูชา คือบุญที่ทำในวันเพ็ญเดือนหก (วันคล้ายวัน ประสูติ ตรัสรู้ และปรินิพพานของพระพุทธเจ้า) โดยเหตุที่ชาวจังหวัดอุบลราชธานีเป็นผู้ที่เคร่งครัดในพระพุทธศาสนา ยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณีมาแต่โบราณกาล มีกิริยามารยาทที่งดงาม จึงได้สัญญานามดินแดนถิ่นนี้ว่า "ถิ่นไทยดี" ชาวอุบลจะพร้อมใจกันจัดงานนี้อย่างใหญ่โตมาก จะทำ

สังฆทาน รักษาศีล ฟังเทศน์ ตกตอนเย็นก็จะมีการเวียนเทียนรอบปูชนียสถานที่ตนเคารพนับถือ เช่น โบสถ์ เจดีย์ เป็นต้น

นอกจากนี้ในเดือนหกนี้จะมีอีกบุญหนึ่ง คือ บุญบั้งไฟ เป็นการประกอบบุญขึ้นเพื่อทำการขอฝนจากพญาแถน โดยชาวบ้านจะพากันประกอบบั้งไฟเองให้สวยงาม (ประดับให้สวย) บั้งไฟนั้นทำจากไม้ไผ่ทลุปล้องบรรจุหมื่อ (ดินปืน) แล้วเจาะรูใส่ชนวน บั้งไฟที่นิยมทำกันมีอยู่สามขนาด คือ ขนาดไม่เกิน 12 กิโลกรัม ขนาดบรรจุหมื่อ 12 กิโลกรัม (เรียกว่าบั้งไฟหมื่น) ขนาดบรรจุ 120 กิโลกรัม (เรียกว่าบั้งไฟแสน) เมื่อทำเสร็จประดับประดาให้เป็นรูปพญานาคอย่างสวยงาม จะมารวมกันแห่เป็นขบวนประกวดประชันกัน แล้วจึงนำไปจุดที่ค้าง (ฐานยิง) ซึ่งถ้าใครขึ้นสูงกว่าจะเป็นผู้ชนะ ถ้าของใครแตกหรือไม่ขึ้นถือว่าแพ้จะถูกจับโยนลงตม (โคลน) ซึ่งเขาจะไม่ถือสากัน การจุดบั้งไฟนี้อย่างหนึ่งเป็นการเสี่ยงทายกันว่า พืชพันธุ์ ธัญญาหารในปีนี้จะอุดมสมบูรณ์หรือไม่

เดือนเจ็ด บุญชำฮะ หรือบุญบ่าเบิก เป็นการทำบุญเพื่อบัดรังควาน ภูตผีปีศาจ เป็นการชะล้างสิ่งที่เป็นมณทินเรื่องเศร้าหมอง ผ้านุ่งผ้าห่มเศร้าหมองต้องทำความสะอาด จิตใจลามกด้วยกิเลส โลภ โกรธ หลง ต้องชำระสะสางด้วยโอสถธรรมคือ ทาน ศีล ภาวนา บ้านเมืองเกิดความไม่สงบ มีข้าศึก มีโจร ผู้คน วัว ควาย ล้มตาย เพราะผีเข้าสูน ถือว่าเดือดร้อนชตาเมืองขาด อย่างนี้จึงมีการทำบุญ บุญที่ทำนี้เรียกว่า บุญชำฮะ หรือบุญบ่าเบิก

เดือนแปด บุญเข้าพรรษา เป็นวันที่พระอธิฐานจำพรรษา (ไม่ไปที่ไหนตลอดสามเดือน) บุญนี้ ชาวอุบลราชธานีจะพร้อมใจกันจัดทำต้นเทียนพรรษาขนาดใหญ่และสวยงามมาก โดยจัดทำกันเป็นคุ้ม ๆ ตามคุ้มวัดที่อยู่ใกล้บ้านและที่ตัวเองเคารพนับถือ งานต้นเทียนพรรษาจัดทำเป็นงานที่วิจิตรพิศดารมาก โดยแต่ละคุ้มก็หาช่างมาจัดทำเพื่อที่จะให้ต้นเทียนของตนเองสวยงามกว่าของคุ้มอื่น ๆ จึงพยายามทำอย่างประณีต ต้นเทียนที่นิยมทำกันนั้นจะมีอยู่สองแบบ คือ แบบติดพิมพ์ และแบบแกะสลัก เมื่อทำต้นเทียนเสร็จเรียบร้อยแล้วก็จะนำไปประกวดกัน แล้วแห่ไปถวายวัดที่ตนเคารพนับถือ—อยู่ใกล้บ้าน ด้วยขบวนฟ้อนรำที่สดสวยงดงาม ตื่นตาตื่นใจเป็นยิ่งนัก เป็นงานแห่เทียนพรรษาที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของประเทศไทย เป็นงานท่องเที่ยวระดับชาติ ซึ่งจะหาดูที่อื่นใดไม่ได้อีกแล้วนอกจากที่จังหวัดอุบลราชธานีนี้เท่านั้น

บุญเดือนเก้า บุญข้าวประดับดิน เป็นการทำบุญเพื่ออุทิศส่วนกุศลถึงญาติที่ตายไป โดยมีการทำห่อข้าวน้อย ห่อข้าวใหญ่ บรรจุข้าวปลาอาหาร หมาก พลู บุหรี่ นิยมกำหนดเอาวัน แรม 14 ค่ำเวลาตีสี่ จะนำห่อข้าวน้อย ห่อข้าวใหญ่ ไปวางไว้ตามรั้ว ต้นไม้ หรือฐานอุโบสถ เจดีย์ ทั้งนี้โดยเชื่อว่าวันแรม 15 ค่ำเดือน 9 นี้พญายมจะปล่อยเปรตให้มาขอส่วนบุญตั้งแต่ตี 4 ถึง 6 โมงเช้า หลังจากนั้นจึงจะพากันนำข้าวปลาอาหารไปทำบุญ ฟังเทศน์ รักษาศีลต่อไป

บุญเดือนสิบ บุญข้าวสาก (กระยาสารท) เป็นการทำบุญเพื่อขอบคุณนางยักษิณี (มีเรื่องเล่าในนิทานธรรมบทมูลเหตุการทำบุญข้าวสาก) เมื่อชาวนาทำนาไว้แล้ว เมื่อย่างเข้าเดือน 10 นี้จะพอรู้แน่ชัดว่าฝนจะแล้ง หรือท่วมไร่นาของตนหรือไม่ จึงได้พร้อมใจกันไปทำบุญโดยเขียนชื่อใส่กระดาษใส่ลงไปในบาตรพระ (บาตรเปล่า) เมื่อพระจับได้ชื่อของใครคนนั้นก็เอาสำหรับไปถวายพระองค์นั้น บุญนี้จึงเรียกว่าบุญข้าวสาก ในบุญนี้ยังมีการทำข้าวกระยาสารทแจกจ่ายญาติพี่น้องและเพื่อนบ้าน

บุญเดือนสิบเอ็ด บุญออกพรรษา เมื่อพระจำพรรษาครบ 3 เดือนแล้วจึงออกจากพรรษา ชาวอุบลจะมีการตักบาตรเทโว สังฆทาน รักษาศีล ตอนกลางคืนจะมีการใต้ประทีปบูชาด้วยดอกข้าว มีการทำโคมด้วยผลตูมกา (การนำผลตูมกามาควักเอาเนื้อออก) แล้วใส่น้ำมันมะพร้าว–น้ำมันลูกเยา จุดไฟไว้ตามวัดมองดูแล้วสวยงามมาก นอกจากนี้ยังมีการไหลเฮือไฟ คือการนำไม้ไผ่ทั้งลำมามัดรวมกันเป็นรูปเรือแล้วใส่กระบอง (ใต้) มัดเป็นระยะ ๆ แล้วจุดไฟให้ลอยไปตามน้ำในเวลากลางคืนมองดูสวยงามยิ่งนัก

บุญเดือนสิบสอง บุญกฐิน หลังจากที่พระออกพรรษาแล้ว ตั้งแต่แรม 1 ค่ำเดือน 11 ถึงวันเพ็ญเดือน 12 จะจัดทำบุญกฐิน ใครสามารถจัดทำบุญกฐินได้บุญมาก เพราะเป็นบุญที่อยู่ในเขตที่กำหนด จึงมีการฉลองงานอย่างใหญ่โต มีมหรสพสมโภชน์ เช่น หมอลำ ภาพยนตร์ ซึ่งชาวบ้านจะมาร่วมกันทำด้วยความพร้อมเพรียงด้วยศรัทธาในกุศลที่ตนกระทำ

ข้าวเหนียว

ข้าวเหนียว เป็นข้าวที่มีแป้งสีขาวขุ่น เวลานึ่งหรือหุงต้มจะเป็นยางเหนียวมาก ข้าวเหนียวจะมีปลูกและทานกันทั่วไปในภาคอีสาน ซึ่งเป็นข้าวที่มีรสดีกว่าข้าวจ้าวและมีโปรตีนสูงอีกด้วย คนที่ไม่เคยทานข้าวเหนียว เมื่อเขาทาน เขามักจะพูดว่า **"วันนี้ทานข้าวเหนียวง่วงนอน"** ซึ่งเป็นคำพูดที่ชาวอีสานไม่ค่อยอยากฟังนัก เพราะเท่ากับเป็นเครื่องหมายให้ทราบว่า ชาวอีสาน **"ขี้เกียจ"** กินแล้วนอน แต่ความเป็นจริงแล้ว ข้าวเหนียวถ้าทานเป็นประจำแล้วจะไม่มีความรู้สึกอะไร ทานข้าวเหนียวยิ่งทำให้มีความแข็งแรง บึกบึน อดทน สามารถต่อสู้กับความหนาวความร้อนได้ดีมาก จะเห็นได้จากชีวิตของชาวอีสานที่ทำไร่ ทำนา ตากแดดตากฝน ชาวอีสานไม่เคยบ่นเลย

ข้าวเหนียวเป็นสัญญลักษณ์แห่งจุดรวมการผูกพันเกี่ยวข้องกัน ข้าวเหนียวจะติดอยู่ด้วยกัน ไม่แยกจากกันง่าย ๆ แม้จะแกะออกยังไม่ยากออก จะเห็นได้เช่นข้าวเหนียวติดมือในเวลาทานข้าว จะล้างมือธรรมดา ข้าวเหนียวที่ติดมือจะไม่ยอมออก ต้องใช้มีดหรือของมีคมขูดถึงจะออก ดังนั้น ข้าวเหนียวจึงต้องอยู่รวมกันเป็นกลุ่มก้อน แล้วจะทำให้เกิดพลัง เช่น พลังข้าวเหนียว แรงข้าวเหนียว อำนาจข้าวเหนียว ข้าวเหนียวย่อมเหนียวเสมอ

ข้าวเหนียวที่เราทานอยู่ในทุกวันนี้มีหลายชนิดหลายพันธุ์ เช่นข้าวเหนียว สันป่าตอง ข้าวเหนียวที่อ่อนนิ่ม หอม รสอร่อย ไม่ค่อยติดมือ และราคาแพง

การตำข้าวเหนียว

การตำข้าวเหนียวเป็นงาน ประจำวันประเภทหนึ่งของสตรีชาวอีสาน คือเป็นงานที่สำคัญพอ ๆ กับการตักน้ำ ดังนั้นชาวอีสานจึงมักจะเรียกรวมกันเสมอสำหรับสุภาพสตรีว่า ต้องตำข้าว

"ครกมอง"
สำหรับตำข้าวเหนียว ของชาวอีสาน

ตักน้ำเป็น เพราะเป็นงานหลักของสตรี ถ้าหญิงใดตำข้าวตักน้ำไม่เป็น จะเป็นผู้หญิงที่ดีไม่ได้ จึงไม่ควรเอามาเป็นศรีภริยาอย่างยิ่ง

เด็ก ๆ ผู้หญิงอีสาน ต้องฝึกงานบ้านทุกอย่างโดยเฉพาะคือการตักน้ำตำข้าว เพราะต้องเป็นงานที่ต้องถ่ายทอดกันเป็นทอด ๆ ทีเดียว

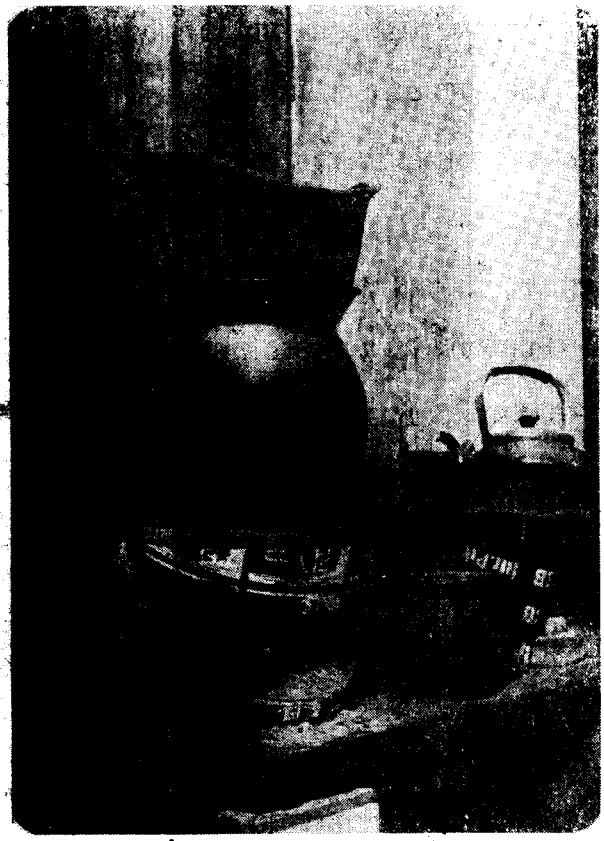
การ ตำข้าว ส่วนมาก จะทำกัน ในตอนเช้า หญิงใดที่จะตำข้าวต้องตื่นตั้งแต่เช้าตรู่ แล้วจะนำเอากระบุงข้าวเปลือกที่เตรียม ไว้ตั้งแต่เย็นวานนี้ ไปยังครกมอง สถานที่ตำข้าว สิ่งที่นำไปนอกจากกระบุงก็มีกระด้ง เขิง สำหรับร่อนรำ และกระบุงสำรอง จากนั้นก็เทข้าวเปลือกลงในครกมองเป็นครกสำหรับตำข้าว มิใช่เป็นครกตำมือ แต่เป็นครกที่มีคาน ซึ่งทำด้วยไม้ท่อนยาวประมาณ 4—5 เมตร ใหญ่ขนาดต้นเสา เจาะที่เอวและเจาะที่ปลายห่างจากปลายประมาณครึ่งฟุต สำหรับใส่สากตำข้าว และตัวครกจะเป็นท่อนไม้ใหญ่ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณสองฟุต แล้วเจาะตรงกลางให้ลึกและกว้าง พอประมาณ สำหรับเทข้าวเปลือกลงตำ

การตำข้าวจะใช้เวลาประมาณชั่วโมงกว่าๆ แต่ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับข้าวที่จะตำด้วย การตำข้าวส่วนมากก็ตำสำหรับทานเพียงวันเดียวเท่านั้น ดังนั้นจึงต้องตำแทบทุกวัน

ปัจจุบันนี้แม้จะมีโรงสี แต่ยังมีไม่น้อยที่ยังตำข้าวกันอยู่ เพราะการตำข้าวเป็นการออกกำลังกายตอนเช้า พร้อมทั้งเป็นการใช้ความเพียร ความอดทน ความขยัน เป็นการประหยัดและยังได้รำที่มีคุณภาพ และข้าวที่ตำจะเป็นข้าวที่ขาวนึม มีวิตามินดี และยังมีความอร่อยอีกด้วย

การหม่าข้าว

การหม่าข้าวหรือการแช่ข้าว เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับข้าวสารเหนียว ที่ก่อนจะนึ่งจะต้องมีการหม่าข้าว (แช่) ให้มีความอ่อนก่อน ภาชนะ

กำลังนึ่งข้าวเหนียว อุปกรณ์ที่ใช้นึ่งมีหม้อ และหวด โดยเอาข้าวเหนียวที่แช่ (หม่า) แล้ว ใส่ในหวด และวางลงบนหม้อที่ตั้งบนเตาไฟ

ที่ใช้หม่าข้าวเรียกว่า **"แอ่ง"** แอ่งมีรูปร่างคล้ายโองเล็ก ๆ สูงประมาณสักครึ่งฟุต และกว้างก็ประมาณครึ่งฟุตเหมือนกัน ทำด้วยดินเผาสุก การหม่าข้าวจะใช้เวลาประมาณ 3–4 ชั่วโมง แต่ถ้าเป็นข้าวใหม่จะไม่ถึงนั้น ข้าวก็จะอ่อนและนึ่งได้

การนึ่งข้าว

หลังจาก ได้หม่า ข้าว นานพอ สมควร แล้วก็นำไปนึ่ง โดยการเอาไปเทใส่ในหวด ก่อนเทข้าวลงในหวดก็เทน้ำล้างหวดก่อน เพื่อไม่ให้ข้าวติดหวด หลังจากเทข้าวลงเรียบร้อยแล้ว ให้เทน้ำราดลงอีกครั้งหนึ่ง แล้วนำไปใส่หม้อนึ่งที่ตั้งอยู่บนเตาไฟ หลังจากนั้นเวลาประมาณ 30-40 นาที ก็จะทำการซิกข้าว (พลิกข้าวในหวด) จากนั้นอีกประมาณ 20 นาทีข้าวก็จะสุกได้ที่ ก็ยกหวดลงแล้วเทข้าวลงในโบมหรือกระด้งหรือถาด จึงส่วยข้าว คือใช้ไม้กระด้ามคนไปคนมาให้ข้าวเย็น จากนั้นก็นำไปใส่ติบข้าวหรือกล่องข้าว ติบข้าวจะทำด้วยไม้ไผ่ที่สวยงาม มีผาบีด มีสายสำหรับแขวน มีตีน สำหรับตั้ง ให้มีความทนทาน ติบข้าวจะเก็บความร้อนได้เป็นอย่างดี และรักษาความสกปรกได้อีกด้วย

กระติบข้าวหรือกล่องข้าว สำหรับใส่ข้าวเหนียวที่นึ่งเสร็จแล้ว กระติบข้าวจะเก็บความร้อนไว้ได้นาน และรักษาความสะอาดได้อีกด้วย

ข้าวเม่า

ข้าวเม่าข้าวเหนียวมักจะทำกันในหน้าออกพรรษาและหน้าบุญกฐิน เพราะในระยะนี้ข้าวกำลังได้เมล็ดขนาดพอดีที่จะทำข้าวเม่า คือไม่แก่เกินไป และก็ไม่อ่อนเกินไป

การทำข้าวเม่าก่อนอื่นต้องดูรวงข้าวที่จะเอามาทำข้าวเม่าก่อนว่าพอดีหรือยัง ควรเลือกข้าวที่ยังมีน้ำนมอยู่บ้าง หรือสังเกตรวงข้าวที่กำลังโค้งลง เมื่อเห็นว่าข้าวพอดีที่จะเอามาทำได้ก็ลงมือเกี่ยว แล้วเอามาขูดเอาแต่เมล็ดข้าว จากนั้นก็นำไปคั่วในหม้อดิน ที่มีขนาด พอควร บนเตาฮาง คือเตาที่ขุดดินเป็นร่องแล้วก่อไฟที่นั่นทำเป็นเตาคั่วข้าวเม่า เมื่อคั่วได้ที่แล้วก็ยกลงมาแล้วเทใส่ภาชนะผึ่งไว้ ปล่อยให้แห้งและเย็น แล้วนำไปตำในครกมอง ถ้าหากข้าวพอดี การตำก็จะไม่มีปัญหาอะไร แต่ก็จะยากกว่าการตำข้าวธรรมดาอยู่เล็กน้อย แต่ถ้าข้าวอ่อนมาก การตำก็จะต้องลำบากมากขึ้น บางทีข้าวจะติดกันเป็นก้อน ซึ่งเรียกว่า **"ขี้แมว"** เพราะมันเป็นก้อนเหมือนขี้แมว ข้าวเม่าที่เป็นขี้แมว จะใช้ไม่ได้เลย ดังนั้นก่อนจะเกี่ยวข้าว มาทำข้าวเม่าต้องดูให้ดีก่อน มิฉะนั้นจะมีความเสียใจภายหลัง

ข้าวเม่าถ้าทำถูก และข้าวพอดีแล้ว จะมีรสหอม หวาน มัน จะทานเปล่า ๆ ก็อร่อย จะทำกะทิใส่น้ำตาลก็ยิ่งอร่อยมากขึ้น บางทีก็ทำเป็นข้าวเม่าปิ้ง ข้าวเม่าห่อกล้วย ข้าวเม่าทอด ก็ได้

ข้าวหลาม

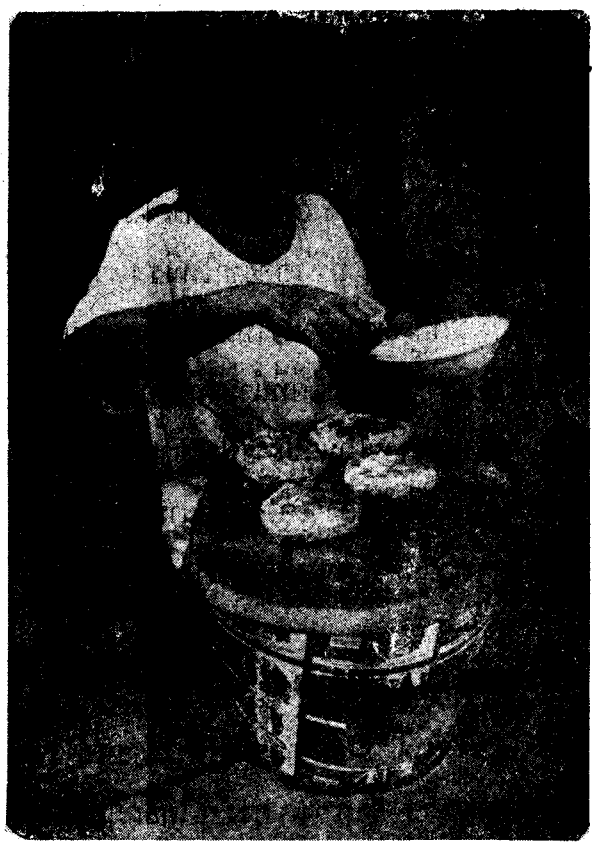
ข้าวเหนียวนอกจากทำข้าวเม่าแล้ว ยังทำข้าวหลาม คือ ข้าวเหนียวที่ใส่ในกระบอกไม้ไผ่แล้วนำไปเผาไฟ เรียกว่า ข้าวหลาม แต่การทำไม่ง่ายนัก

วิธีทำข้าวหลาม ข้าวหลามนั้นมีสองอย่าง คือ ข้าวหลามธรรมดาและข้าวหลามกะทิ ข้าวหลามธรรมดา จะใส่ข้าวลงในกระบอกไม้ไผ่ แล้วใส่น้ำลงไปจนเต็ม ทิ้งไว้ประมาณ 2–3 ช.ม. ให้ข้าวอ่อน แล้วจึงนำมาเผาไฟ ถ้าเป็นข้าวหลามกะทิก็ ใส่น้ำกะทิลงไปหรืออยากให้มีรสหวานก็ใส่น้ำตาลผสมกับกะทิ แล้วนำไปแช่ทิ้งไว้พอสมควรแล้วนำมาเผา ส่วนไม้ไผ่ที่นำมาทำบ้องข้าวหลามนั้น อย่าให้แก่จนเกินไปอายุประมาณ 10 เดือนหรือหนึ่งปี เผ่อไม้จึงจะติดข้าวหลาม ข้าวหลามที่ทำได้ดีจะหอม หวาน มัน น่ารับประทานยิ่งนัก

ข้าวหนม (ขนม)

ข้าวเหนียวนอกจากจะทำประโยชน์ต่าง ๆ ดังกล่าวมาแล้ว ยังทำขนมต่าง ๆ ได้อีกมาก เช่น ข้าวเหนียว ที่เอามา กวน กับกะทิและ น้ำตาล ทราย เรียกว่าข้าวเหนียวแก้ว กวนกับกะทิและน้ำตาลหม้อ เรียกว่าข้าวเหนียวแดง เอานึ่งใส่หน้ากะทิแล้วตัดเป็นชิ้น ๆ เรียกว่า ข้าวเหนียวตัด เอามาใส่กะทิแล้วห่อนำไปนึ่ง เรียกว่าข้าวเหนียวห่อ เมื่อใส่หน้าสังขยาเข้าไป เรียกว่าข้าวเหนียวสังขยา

ถ้าใส่กะทิใส่กล้วยแล้วห่อใบตองกล้วย นำไปนึ่ง เรียกว่าข้าวต้มผัด ถ้าใส่กล้วยแล้วห่อ นำไปต้ม เรียกว่าข้าวต้ม ถ้าใส่แป้งแล้วแช่น้ำไว้จะกลายเป็นเหล้าโท ถ้าใส่น้ำกะทิแล้วเอามะม่วงสุกเป็นหน้าเรียกว่าข้าวเหนียวหมากม่วง ข้าวเหนียวลำไย ข้าวเหนียวทุเรียน เป็นต้น

"กำลังจี่ข้าว" ข้าวจี่มีรสอร่อยกรอบ และหวาน มีทั่วไปในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ข้าวจี่

เนื่องจากข้าวเหนียวมีลักษณะพิเศษ คือมียางเหนียวอยู่ในตัว พอนึ่งสุกได้ที่แล้ว เม็ดข้าวจะมีลักษณะอ่อนหนุ่ม ถ้าใช้มือบีบไปมาจะเป็นยางเหนียวสามารถใช้แทนกาวได้ ดังนั้นเราจึงสามารถปั้นข้าวเหนียวที่สุกแล้วนั้นให้เป็นรูป หรือเป็นก้อนขนาดต่าง ๆ ได้ตามต้องการ

การทำข้าวจี่ก็ได้แก่การนำเอาข้าวเหนียวที่นึ่งสุกแล้วมาปั้นเป็นรูปกลม ๆ หรือรูปสี่เหลี่ยมแบน ๆ ไม่ให้หนาเกินไป ถ้าหนาเกินไปเวลาจี่หรือย่างไปข้างในจะไม่สุก เวลาทานจะไม่อร่อย ข้าวเหนียวที่จะนำมาจี่นั้นก็ ได้แก่ ข้าวเหนียวที่นึ่งเสร็จแล้ว และใส่ ไว้ในติบข้าวหรือกล่องข้าว เวลาเราต้องการจะจี่ข้าว ก็ล้วงเอาข้าวเหนียวในกล่องมาปั้นเป็นรูปขนาดต่างๆตามต้องการ ขนาดที่พอเหมาะกว้าง 3 นิ้ว ยาว 4 นิ้ว หนาสัก 2 นิ้ว ถ้าทำทานเองอาจจะเล็กหรือใหญ่ได้ตามต้องการ แต่ถ้าเป็นข้าวจี่ที่เขาทำขายทั่วไปขนาดอาจจะเล็กลง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับราคาและเครื่องปรุงด้วย

เมื่อ ท่าน ทำปั้น ข้าวเหนียว ที่มี ขนาดพอเหมาะแล้ว ก็นำก้อนข้าวนั้นขึ้นไปย่างบนเตาถ่าน พอก้อนข้าวเริ่มแห้งและกลายเป็นสีเหลืองอ่อน ๆ แล้ว จึงใส่เครื่องปรุง เครื่องปรุงข้าวจี่จะมี ไข่สด ที่ทุบใส่ถ้วยไว้ น้ำตาลปีบหรือน้ำตาลทราย หรือน้ำอ้อยก็ได้ ตีให้ละลาย เกลือป่น บางทีหรือบางแห่งมีหัวหอม มีกระเทียมบด ให้ละเอียด พริกไทยป่น เครื่องปรุงทั้งหมดนี้ผสมกันให้ได้สัดส่วนที่พอเหมาะ จากนั้นก็ใช้แปรงจุ่มลงไปใน

เครื่องปรุงนั้น นำไปทาก้อนข้าวที่กำลังย่างอยู่บนเตาไฟ พยายามทาไปรอบ ๆ และพลิกบ่อย ๆ ให้ทุกส่วนถูกไฟ จนก้อนข้าวนั้นกลายเป็นสีเหลือง แก่ ตอนนี้จะส่งกลิ่นหอมมายังจมูกของท่าน ทำให้ท่านน้ำลายสอทีเดียว พอได้ที่แล้วก็ยกลง ถ้าท่านต้องการทานข้าวจี่ที่อร่อยแล้วก็ให้ทานตอนที่กำลังร้อน ๆ นั่นเอง จะทำให้ท่านติดใจไปนาน

ปัจจุบันนี้ จังหวัด ทาง ภาค อีสาน แทบทุกจังหวัดจะมีการทำข้าวจี่ขาย โดยเฉพาะหน้าหนาวจะมีการทำข้าวจี่ขายกันทั่วไป ข้าวจี่ที่อร่อย มีรสเด็ดต้องเป็นข้าวจี่เมืองอุบล ถ้าท่านมีโอกาสไปงานเทศกาลบีใหม่ที่อุบล โปรดท่านอย่าลืมทดลองข้าวจี่อุบลดู นอกจากข้าวจี่ที่อร่อยแล้ว แม่ค้าข้าวจี่ยังมีของแถมให้แก่ท่าน นั่นก็คือรอยยิ้ม.....

ฮีตสิบสอง คองสิบสี่ ระบอบการปกครอง
ของชาวอีสานสมัยเก่า

ได้เคยกล่าวไว้แต่บทต้น ๆ แล้วว่า *การศึกษาเกี่ยวกับวรรณคดีนั้น นอกจากจะได้รับประโยชน์ในทางอักษรศาสตร์ และเป็นอาหารทางจิตใจแล้ว ยังสามารถตักตวงเอาประโยชน์ในทางด้านอื่นได้อีกมาก เช่น ด้านที่เกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณี หรือค่านิยมในสังคม แต่ละยุคสมัย ทางด้านประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ ตลอดจนทางด้านการทหาร การเมือง หรือการปกครอง เพราะภาษาอันสูงส่งจะถูกร้อยกรองประดุจพวงมาลา แล้วเก็บสะสมไว้ในคลังหรือธนาคารแห่งภาษาในรูปบทกวี หรือวรรณคดีต่าง ๆ นอกจากนั้นสังคมสมัยเก่ายังไม่ค่อยมีผู้รู้หนังสืออย่างแพร่หลาย เมื่อนำเอาหลักการที่สังคมทั่วไปควรจะประพฤติ ปฏิบัติอย่างทั่วถึง มาแต่งเป็นภาษาวรรณคดีที่สละสลวยไพเราะ เพื่อให้จำได้ง่ายและซึมซาบเข้าไปถึงจิตใจของแต่ละบุคคลแล้ว ก็นับว่าเป็นนโยบายทางการศึกษา และประชาสัมพันธ์ที่ดีเยี่ยม*

ระบอบการปกครองบ้านเมือง อันเป็นกติกาควบคุมสังคมสมัยเก่านั้น คนไทยทางภาคกลางหรือทางใต้ ได้รับอิทธิพลจากทางตะวันตกมาก เพราะยึดถือหลักจากคัมภีร์พระมนูพระธรรมศาสตร์ ของชาวอินเดีย โดยเฉพาะวัฒนธรรมที่มาจากทางด้านนี้ มักจะโน้มไปในทางจิตนิยม หรือเชื่อในสิ่งที่สมมุติขึ้น เช่น นรก–สวรรค์ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่คนไม่เคยเห็น

ส่วนระบอบการปกครองของชาวอีสานสมัยเก่านั้น ยังมีอิทธิพลของความเชื่อถือดั้งเดิมตกทอดมาจากทางเหนืออยู่มาก โดยเฉพาะอิทธิพลแบบจีน ซึ่งมักจะโน้มไปในทางวัตถุนิยม หรือเชื่อในสิ่งที่เคยเห็นคุณเห็นโทษมาแล้ว เช่น บิดา–มารดา–บรรพบุรุษ–วีรบุรุษ ผู้ที่ล่วงลับตายเป็นผีไปแล้ว (ต่างกับผีหลอก) ได้รับการยกย่องเชิดชูบูชามาก จนมีการเซ่นไหว้บวงสรวงกันหลายระดับ

ถึงแม้คนไทยทางใต้กับทางอีสาน จะเป็นศิษย์ของชาวชมพูทวีปด้วยกัน แต่ลักษณะการปกครองของคนไทยใต้นั้น ค่อนไปในแบบที่ใช้ประมวลกฎหมายคล้ายฝรั่งเศส เช่น มีการใช้กฎหมายตราสามดวง ซึ่งมีลักษณะเป็นประมวลกฎหมายเป็นหลัก ส่วนชาวอีสานนั้นยังไม่ปรากฏว่ามีการใช้กฎหมายประมวล ข้อบังคับหรือกติกาของสังคม ส่วนใหญ่เป็นไปตามขนบธรรมเนียมประเพณีคล้ายแบบของอังกฤษ เผ่าชนซึ่งอาศัยอยู่ตามลุ่มน้ำโขงสมัยเก่า ใช้ศาสนาและขนบธรรมเนียมประเพณีเป็นเครื่องมือ หรือวิธีการปกครองบ้านเมืองมากกว่าเผ่าชนทางลุ่มน้ำเจ้าพระยา

ผู้อ่านวรรณคดีอีสานหลายท่าน เคยซักถามถึงตำแหน่งต่าง ๆ ของฝ่ายปกครองซึ่งปรากฏอยู่ในหนังสือผูก จึงขอถือโอกาสเล่าถึงองค์การ หรือโครงสร้างของฝ่ายปกครองให้ทราบโดยย่อ ทั้งนี้พึงเข้าใจเสียก่อนว่า ทุกประเทศในสมัยเก่านั้น ปกครองแบบราชาธิปไตย

ก. ตำแหน่งในเมืองหลวง ซึ่งเป็นเอกราชหรือเป็นประเทศราช

1. **ประมุขของรัฐมีฐานะเป็นกษัตริย์** ดังนั้น จึงใช้คำนำหน้าว่า "พระเจ้า"
2. **อุปหลาด** (อุปราช) เป็นตำแหน่งรองของกษัตริย์
3. **ราชวงศ์** เป็นตำแหน่งอันดับสาม
4. **ราชบุตร** เป็นตำแหน่งอันดับสี่

ตำแหน่งในอันดับ 2–3–4 นี้ เป็นเชื้อพระวงศ์ มีคำนำหน้าว่า "เจ้า"

5. **เมืองแสน**
6. **เมืองจันทร์** สองตำแหน่งนี้ส่วนมากทำหน้าที่เกี่ยวกับต่างประเทศ หรือต่างเมือง และกิจการสำคัญ เช่น การรักษาความสงบตลอดจนงานตุลาการ
7. **เมืองขวา**
8. **เมืองกลาง**
9. **เมืองซ้าย** สามตำแหน่งนี้ รักษาบัญชีกำกับการสักเลข–ดูแลวัดวาอาราม ออกคำสั่งให้กักขัง–ปล่อย–นักโทษ

10. **เมืองคุก**

11. **เมืองฮาม** สองตำแหน่งนี้ ทำหน้าที่พัสดีเรือนจำ

12. **นาเหนือ**

13. **นาใต้** สองตำแหน่งนี้ ทำหน้าที่ฝ่ายพลาธิการ เก็บส่วนภาษีอากร

14. **ซาเนตร**

15. **ซานนท์** สองตำแหน่งนี้ ทำหน้าที่เลขานุการของเมืองแสน เมืองจันทน์

16. **ซาบัณฑิต** ทำหน้าที่อ่านโองการ ท้องตรา และประกาศต่าง ๆ รวบรวมบัญชีรายงาน-คำนวณศักราชปีเดือน

ตำแหน่งในอันดับ 5 ถึง 16 นี้ ถือว่าเป็นขุนนางชั้นเสนาบดี หรือขุนนางชั้นผู้ใหญ่ มีมีคำนำหน้าว่า "พญา" (พระยา)

ข. ตำแหน่งในหัวเมืองต่าง ๆ

มีโครงสร้างหรือองค์การแบบเดียวกับในเมืองหลวง แต่อาจจะเรียกชื่อต่างกันไปบ้าง คือ 1. ประมุขหรือหัวหน้า เรียกว่า เจ้าเมือง 2. อุปหลาด เรียกว่าอุปฮาด ตำแหน่งในอันดับ 1 ถึง 4 ดังกล่าวข้างต้น มักจะเป็นเชื้อสายหรือวงศ์ญาติของเจ้าเมือง ตำแหน่งในอันดับ 5 ถึง 16 เป็นข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ของเมืองเป็นคณะกรรมการเมือง หรือตำแหน่งประจำ มีคำนำหน้าว่า "เพีย" (ไม่ใช่เพี้ย) คำว่า พญา หรือ เพีย นี้ก็คงมีที่มาจากคำว่า เพียร และ พีระ ตรงกับคำว่าพระยาของคนทางใต้

ถ้าหากเมืองใดมีงานมากอาจจะแต่งตั้งตำแหน่งพิเศษเพิ่มขึ้นได้อีก ซึ่งมีคำนำหน้าชื่อว่าเพียทั้งนั้น เช่น เพียนามเสนา เพียมหาเสนา เพียจันทรฮส เพียซามาตย์ เพียซานุชิต เพียแก้วดวงดี เพียสุวรรณไมตรี เพียอรรควงษ์ เพียเนตรวงษ์ เพียวุฒิวงษ์ เป็นต้น

ค. ตำแหน่งในชุมชนเล็ก

1. **ท้าวฝ่าย** หรือ นายเส้น เทียบกับตำแหน่งนายอำเภอ

2. **ตาแสง** หรือ นายแขวง เทียบกับตำแหน่งกำนัน

3. **นายบ้าน** หรือ กวนบ้าน เทียบกับตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน

4. **จ่าบ้าน** เป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน อาจจะมีหลายคนก็ได้

คำนำหน้าชื่อ

1. ถ้ามีเชื้อสายเจ้าราชวงศ์ ก็ใช้คำนำหน้าว่า "เจ้า" หรือ "เจ้านาง"
2. ถ้ามีเชื้อสายขุนนางข้าราชการ ฝ่ายชายใช้คำว่า "ท้าว" ฝ่ายหญิงใช้ "นาง"

การปกครองบ้านเมืองแต่ละยุคสมัยนั้น จะต้องวางวิธีการให้เหมาะสมกับสังคม แม้แต่การอบรมเผยแพร่พุทธศาสนาก็เช่นเดียวกัน มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องใช้ "กุศโลบาย" ซึ่งเป็นอุบายในทางที่ดี เช่น การฆ่าสัตว์ตัดชีวิต การลักขโมย การผิดลูกเมียผู้อื่น ก็ว่าเป็นบาปจะต้องตกนรกหมกไหม้ ทำให้คนมีส่วนกลัวไม่กล้าประพฤติ การทำความดี เช่น การทำงานเพื่อสังคมส่วนรวม การบริจาคทาน หรือช่วยเหลือผู้ประสบเคราะห์กรรมจะได้บุญ หรือได้ขึ้นสวรรค์เหล่านี้เป็นต้น

ตามสภาพของสังคม สมัยเก่าเรา ไม่อาจจะทำ ให้สมาชิก แต่ละคนซาบซึ้งถึง เหตุผลอย่างในปัจจุบันนี้ได้ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องใช้ "กุศโลบาย" เข้าช่วย เช่น ถ้าจะรักษาพันธุ์สัตว์น้ำ สัตว์ป่าหรือป่าไม้ รักษาแหล่งน้ำไว้ก็จะต้องสร้างศาลาเทพารักษ์ขึ้นเพื่อให้ผู้ผ่าผืนเกิดความยำเกรง นอกจากนั้นยังมีการสร้างกติกา หรือกรอบควบคุมประพฤติปฏิบัติของสมาชิกในสังคมขึ้นอีกมากมายในรูปต่างๆ กัน อันได้แก่ขนบธรรมเนียมประเพณี หรือข้อความข้อห้ามนานาชนิด

ภายหลังต่อมาเมื่อสังคมมนุษย์เปลี่ยนแปลงไป ข้อสมมุติหรือ **"กุศโลบาย"** ต่าง ๆ เหล่านั้นไร้สมรรถภาพลง แต่ผู้ปกครองไม่ได้หาวิธีการใหม่เข้ามาแทนหรือชี้แจงแสดงเหตุผลให้คนรุ่นใหม่ได้เข้าใจจึงก่อให้เกิดช่องว่างได้มาก เพราะของเดิมของเก่าเขาก็ไม่เชื่อแล้ว แต่เหตุผลทางด้านคุณและโทษตามหลักวิทยาศาสตร์เขาก็ยังเข้าไม่ถึง จึงเกิดปฏิกิริยาต่อต้านกันมาก เพราะไม่เคยทราบถึงความเป็นมาหรือ **"เบื้องหลัง"** ของกุศโลบายทั้งหลายเหล่านั้นเลย

ขนบธรรมเนียมจารีตประเพณี หรือแนวทางประพฤติปฏิบัติของคนทางภาคอีสานมีอยู่มาก มีทั้งในระดับชาติ ระดับชุมชนตลอดจนระดับบุคคล เช่น เรื่อง **"ขะลำ"** ซึ่งจะหาโอกาสเล่ารายละเอียดให้ทราบในตอนต่อไป

วันนี้จะขอพูดถึงเรื่อง **"ฮีตคอง"** เสียก่อน คำว่า **ฮีต** ก็คือจารีต **คอง** ก็คือคลองหรือครรลอง ซึ่งเป็นแนวทาง

ฮีตสิบสอง

ฮีตสิบสอง พอจะไขความได้ว่าเป็นจารีตสิบสองรายการ คือ ประเพณีประจำสิบสองเดือนนั่นเอง เป็นจารีตประเพณีที่จะให้สมาชิกในสังคมได้มีโอกาสร่วมชุมนุมกันทำบุญเป็นประจำเดือนทุก ๆ เดือนของรอบปี ผลดีได้รับก็คือคนจะได้มีเวลาเข้าวัดใกล้ชิดกับหลักการของธรรมทางพุทธศาสนายิ่งขึ้น ทำให้ประชาชนในย่านใกล้เคียงรู้จักมักคุ้นสามัคคีกันเป็นอย่างดี และมีผลทางอ้อมคือเมื่อว่างจากการงานอาชีพแล้วก็มีจารีตบังคับให้ทุก ๆ คนเสียสละทำงานร่วมกันเพื่อสังคมส่วนรวมไม่ให้คนอยู่ว่าง ถ้าผู้ใดฝ่าฝืนก็ถูกสังคมลงโทษตั้งข้อรังเกียจอย่างจริงจัง

ฮีตสิบสองหรือประเพณีสิบสองเดือน ของชาวอีสานมีรายการและคำกลอนดังนี้

1. เดือนเจียง (เดือนอ้าย) นิมนต์สังฆเจ้าเข้ากรรม ฯ ชาวบ้านเลี้ยงผีแถนและผีต่าง ๆ (บรรพบุรุษ หรือวีรบุรุษผู้ล่วงลับ) การนิมนต์พระสงฆ์มาเข้าปริวาสกรรมหรือเข้ากรรมนั้นเป็นพิธีกรรม เพื่อให้พระภิกษุผู้กระทำความผิดได้สารภาพต่อหน้าคณะสงฆ์ (มิใช่การล้างบาป) เป็นการผึกความรู้สึกสำนึกวิจัยความผิดบกพร่องของตัว ซึ่งตรงกันข้ามกับสังคมสมัยนี้ มีแต่โพนทนาถึงความชั่วความผิดของผู้อื่นข้างเดียว

◉ *ฮีตหนึ่งนั้นเถิงเมื่อ เดือนเจียงเข้า กลายมาแถมถ่าย*
ฝูงหมู่ สังฆเจ้า ก็เตรียมเข้าอยู่กรรม
มันหาก ธรรมเนียมนี้ ถือมาตั้งแต่ก่อน
อย่าได้ ละห่างเว้น เข็นสิข่องแล่นนำ แท้แล้ว

2. เดือนยี่ ทำบุญ "คูณข้าว" มีพระสวดมนต์เย็นฉันเช้า เพื่อเป็นสิริมงคลแก่ ข้าวเปลือกเมื่อพระฉันเช้าแล้วก็ทำพิธีสู่ขวัญ (ทำขวัญหรือสูตรขวัญ) ข้าว นอกจากนั้นในเดือนนี้ ชาวบ้านจะต้องตระเตรียมสะสมเชื้อเพลิงหาฟืนและถ่านมาไว้ในบ้าน

◉ *ฮีตหนึ่งนั้น พอแต่ เดือนยี่ได้ล้ำล่วงมาเถิง*
ให้พา กันหาฟืน สู่คนโฮมไว้
อย่าได้ ไลคองนี้ มันสิสูญเสียเปล่า
ข้าวและ ของหมู่นั้น สิหายเสี่ยงบ่ยั้ง

จงให้ พึ่งคองนี้ แนวกลอนเฮาบอก อย่าเอาใดออแท้เข็นฮ้ายสิแล่นเถิงเจ้าเอย

3. **เดือนสาม** ในมื้อเพ็ง (วันเพ็ญ) ให้ทำบุญข้าวจี่ และบุญมาฆบูชาเริ่มพิธีทำบุญข้าวจี่ในตอนเช้าโดยใช้ข้าวเหนียวปั้นหุ้มน้ำอ้อยนำไปปิ้งหรือจี่พอเกรียม แล้วชุบด้วยไข่ ลนไฟจนสุก แล้วใส่ภาชนะไปตั้งไว้ในหัวแจก (ศาลาวัด) นิมนต์พระรับศีลแล้วเอาข้าวจี่ใส่บาตร นำถวายแด่พระสงฆ์พร้อมด้วยอาหารอื่น เมื่อพระฉันเสร็จแล้วมีการแสดงพระธรรมเทศนา ข้าวจี่ที่เหลือจากพระฉันก็แบ่งกันรับประทานถือว่าจะมีโชคดี

◉ *ฮีตหนึ่งนั้น เถิงเมื่อเดือนสามได้จงพากันจี่ข้าวจี่ ไปถวายสังฆเจ้าเอาแท้หมู่บุญกุศลยังสินำค้ำตามเฮามื้อละคาบ หากธรรมเนียมจั่งซี้มีแท้แต่นาน ให้ทำไปทุกบ้านทุกที่เอาบุญพ่อเอย คองหากเคยมีมาแต่ปางปฐมพุ้น อย่าพากันไลถิ่นประเพณีตั้งแต่เก่า บ้านเมืองเฮาสิเศร้าภัยย้ายสิแล่นตาม*

4. **เดือนสี่** ทำบุญพระเวสฟังเทศน์มหาชาติ มูลเหตุเนื่องมาจากพระคัมภีร์มาลัยหมื่นและมาลัยแสนว่า ถ้าผู้ใดปรารถนาที่จะได้พบพระศรีอริยเมตตรัย หรือเข้าถึงศาสนาของพระพุทธองค์แล้วจงอย่าฆ่าตีบิดามารดาสมณพราหมณาจารย์ อย่าผูกใจให้พระสงฆ์แตกสามัคคีกัน กับให้อุตส่าห์ฟังพระธรรมเทศนาเรื่องพระมหาเวสสันดรชาดกให้จบสิ้นภายในวันเดียว เป็นต้น ในงานบุญนี้มักจะมีผู้นำของมาถวายพระ ซึ่งเรียกว่า "กัณฑ์หลอน" หรือถ้าเจาะจงจะถวายเฉพาะพระนักเทศน์ที่ตนนิมนต์มาก็เรียกว่า "กัณฑ์จอบ" เพราะต้องแอบชุ่มดูให้แน่เสียก่อน

นอกจากนั้นในเดือนนี้ก็ยังมีการทำบุญ โดยหาดอกไม้มาตากไว้ด้วย

◉ *ฮีตหนึ่ง พอเถิงเดือนสี่ให้ได้เก็บดอกบุบผา หามาลาดวงหอมสู่เก็บไว้ อย่าได้ไลคองนี้เสียศรีสูญเปล่า หาเอาตากแดดไว้ให้ทำแท้สู่คน แท้ดาย อย่าได้ไลหนีเว้นแนวคองตั้งแต่เก่า ไฟทั้งหลายสิแล่นเข้าเผาบ้านสิเสื่อมสูญ ให้ฝูง ให้ฝูงชาวเฮาแท้อย่าไลคองตั้งแต่ก่อน มันสิหมองหม่นเศร้าเมืองบ้านสิทุกข์จนแท้แล้ว*

5. **เดือนห้า** ทำบุญขึ้นปีใหม่หรือตรุษสงกรานต์ สรงน้ำพระพุทธรูป ไปเก็บดอกไม้ป่ามาบูชาพระ ในระหว่างบุญนี้ทุกคนจะหยุดงานธุรกิจประจำวัน โดยเฉพาะมีวันสำคัญดังนี้ คือ

ก. วันสังขารล่วง เป็นวันแรกของงาน จะนำพระพุทธรูปลงมาทำความสะอาดและตั้งไว้ ณ สถานที่อันสมควร แล้วพากันสรงพระด้วยน้ำหอม

ข. **วันสังขารเน่า** เป็นวันที่สองของงาน พากันทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่บิดามารดาและญาติที่ล่วงลับไปแล้ว

ค. **วันสังขารขึ้น** เป็นวันที่สามของงาน ทำบุญตักบาตรถวายภัตตาหารแด่พระ–เณร แล้วทำการคารวะบิดามารดาและคนแก่ ส่งท้ายด้วยมีพิธีบายศรีสู่ขวัญ แล้วใช้น้ำที่เหลือจากการรดน้ำให้ผู้ใหญ่นำมารดน้ำให้ผู้มาร่วมงาน ภายหลังจึงแผลงมาเป็นการวิ่งไล่สาดน้ำกลั่นแกล้งกัน

◉ *ฮีตหนึ่งนั้น พอเถิงเดือนห้าได้พวกไพร่ชาวเมือง จงพากันสรงน้ำ ขัดสีพุทธฮูป ให้ทำทุกวัดแท้อย่าไลม้างห่างเสีย ให้พากันทำแท้ ๆ ไผ ๆ บ่ได้ว่า ทุกทั่วทีป แผ่นหล้าให้ทำแท้สู่คน จั่งสิสุขยิ่งล้นทำถึกคำสอนถือฮีตคองควรถือแต่หลังปฐม พุ้น*

6. เดือนหก ทำบุญวันวิสาขบูชา มีการเทศน์ตลอดวัน ตอนกลางคืนมีการเวียนเทียน ในเดือนนี้มีงานบุญสำคัญอีกคือบุญสัจจะ หรือบุญบั้งไฟเพื่อถวายเป็นพุทธบูชาและขอฝน มีผลทางอ้อมเพื่อฝึกฝนให้รู้จักผสมดินปืน และให้ประชาชนมาร่วมสนุกกันได้อย่างสุดเหวี่ยงก่อนจะลงมือทำนา ซึ่งเป็นงานหนักประจำปี นอกจากนี้ก็มักจะมีการบวชนาคพร้อมกันไปด้วย ตอนกลางคืนมักจะมีการตีกลองเอาเสียงดังแข่งกันเรียกว่า **"กลองเส็ง"** บางตำราก็ว่าต้องมีพิธีสรงน้ำพระพุทธรูปฝ่ายเหนือและฝ่ายใต้ตลอดจนมีการถือน้ำพระพิพัฒน์ต่อพระพุทธเจ้า พระธรรมเจ้า พระสังฆเจ้า และต่อแผ่นดิน

◉ *ฮีตหนึ่งนั้น พอเถิงเดือนหกแล้ว ให้นำเอาน้ำวารีสรงโสด*
ฮดพระพุทธรูปเหนือใต้สู่ภาย
อย่าได้ ละเบี่ยงบ้าย บั่ดบ่ายหายหยุด มันสิ สูญเสียศรี ต่ำไปเมื่อหน้า
จงพากันทำแท้ แนวคองฮีตเก่า เอาบุญไปเลื้อย ๆ อย่าถ่อยหน้าอย่าเสีย

7. เดือนเจ็ด ทำบุญบูชาเทวดาอารักษ์หลักเมือง (วีรบุรุษ) ทำการเซ่นสรวงหลักเมือง หลักบ้าน ผีพ่อแม่ ผีปู่ตา ผีเมือง (บรรพบุรุษ) ผีตาแฮก (เทวดารักษาไร่นา) ทำนองเดียวกับแรกนาขวัญ ซึ่งเป็นพิธีกรรมก่อนจะมีกิจกรรมทำนา สรุปแล้วคือให้รู้จักคุณของผู้มีคุณ และสิ่งที่มีคุณจึงจะเจริญ

◉ *ฮีตหนึ่งนั้น พอเถิงเดือนเจ็ดแล้ว จงพากันบูชาราช ฝูงหมู่เทพเหล่านั้น บูชาแท้สู่ภาย ตลอดไปฮอดอ้าย อาฮักษ์ใหญ่มเหสัก ทั้งหลักเมืองสู่หนบูชาเจ้า พากันเอาใจตั้ง ทำตามฮีตเก่า นิมนต์สังฆเจ้า ซำฮะแท้ สวดมนต์ ให้ฝูงคนเมืองนั้นทำกันอย่าได้ห่าง สูตรซำฮะเมืองอย่าค้างสิเสียเศร้าต่ำสูญ ทุกข์สิแล่นวุ่น ๆ มาโฮมใส่เต็มเมือง มันสิเคืองคำขัดต่ำลงสูญเศร้า ให้เจ้าทำตามนิแนวเฮาสิกล่าวจิ่งสิสุข อยู่สร้างสวรรค์พ้ำเกิ่งกัน ทุกข์หมื่นย้อยขั้นบ่ว่ามาพาน ปานกับเมืองสวรรค์สุขเกิ่งกันเทียมได้*

8. **เดือนแปด** ทำบุญเข้าพรรษา ทำบุญตักบาตรถวายภัตตาหารเช้าและเพลแก่พระสงฆ์ บ่ายมีการฟังพระธรรมเทศนา กับมีการบ่าวร้องให้ชาวบ้านนำขี้ผึ้งมาหล่อเทียนใหญ่น้อย สำหรับจุดไว้ในโบสถ์เป็นพุทธบูชาตลอดฤดูกาลเข้าพรรษาในเมืองหลวงมีการถวาย "เทียนจำ" แก่อารามสำคัญ

◉ *ฮีตหนึ่งนั้น พอเถิงเดือนแปดได้ล้ำล่วงมาเถิง ฝูงหมู่สังโฆคุณเข้าวัสสาจำจ้อย ทำตามฮอยของเจ้าพระโคดมทำก่อน บ่ทะลอนเลิกม้างทำแท้สู่ภาย แล้วจงพากันผ่ายหาของไปเทหอด ทำทานไปอย่าได้คร้านเอาไว้หมู่บุญ สิเป็นของหนุนเจ้าไปเทิงอากาศ สู่สวรรค์บ่ย้อนด้วยบุญนี้ส่งไป เพิ่นจิ่งตรัสบอกไว้ฮีตเก่าคองหลังฟั่งให้ดีมันคักอย่าไลเดอเจ้า*

จงให้พากันเข้าทำทานตักบาตร อย่าขาดได้ไปแท้สู่คน

โอกาสนี้ เพิ่นให้เที่ยวขอกค้นขุดก่นขุมบุญ เอาทุนไปภายหน้าเมื่อตายไปแล้วเป็นแนวนำเฮาขึ้นบันไดทองเที่ยวท่อง ขึ้นสู่ห้องชั้นฟ้าสวรรค์พุ้นอยู่เย็น ฝูงหมู่วิบากเว้นบ่มีว่าสิมาพาน เนาวิมานแสนสุขทุกข์หายบ่อมาใกล้

9. **เดือนเก้า** ทำบุญข้าวประดับดิน โดยนำข้าวและอาหารคาวหวานพร้อมทั้งหมากพลูบุหรี่ ห่อด้วยใบตองกล้วย แล้วนำไปไว้ตามต้นไม้และพื้นหญ้า เพื่ออุทิศให้แก่บรรดาญาติผู้ล่วงลับไปแล้ว โดยกำหนดทำในวันแรมสิบสี่ค่ำเดือนเก้า ต่อมาภายหลังนิยมทำภัตตาหารถวายแก่พระสงฆ์สามเณร แล้วอุทิศให้แก่ผู้ตายด้วยการหยาดน้ำ (ตรวจน้ำ) ทั้งนี้เกิดจากความเชื่อตามนิทานชาดกและเป็นที่มาของการทำบุญ "แจกข้าว" ด้วย

◉ *ฮีตหนึ่งนั้น พอเถิงเดือนเก้าแล้ว เป็นกลางแห่งวัสสกาล*
ฝูงประชาชาวเมือง ก็เล่าเตรียมตัวพร้อม
พากันทานยังข้าวประดับดินกินก่อน ทายกทานให้เจ้าพระสงฆ์พร้อมอยู่ภาย ทำจั่ง
ซี้บ่ย้ายเถิงขวบปีมา พระราชาในเมืองก็จงทำแนวนี้
ฮีตหากมีมาแล้ววางลงให้ถือต่อ จำไว้เด้อพ่อเฒ่าหลานเว้ากล่าวจา

10. เดือนสิบ ทำบุญข้าวสากหรือข้าวสลาก (สลากภัตร) ในวันเพ็ญ เป็นการอุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ตายเช่นเดียวกับบุญข้าวประดับดิน โดยมีเวลาห่างกัน 15 วัน เป็นระยะเวลาที่พวกเปรตจะต้องกลับไปเมืองนรก (ตามนิทานชาดก) โดยผู้ที่จะถวายทานเขียนชื่อของตนไว้ในภาชนะที่ใส่ของทานไว้ แล้วเขียนชื่อของตนใส่กระดาษอีกนำไปใส่ลงในบาตร เมื่อภิกษุสามเณรรูปใดจับได้สลากของผู้ใด ก็จะเรียกให้เจ้าของสลากนำเอาของถวาย ครั้นพระเณรฉันแล้วก็ประชุมกันฟังเทศน์ บรรยายนิทานวัตถุและภาษิตต่าง ๆ ทั้งอานิสงส์สลากภัตรด้วย ชั่ววันเก้าคืนหนึ่งจึงเลิก

◉ *ฮีตหนึ่งนั้น พอเมื่อเถิงเดือนสิบแล้วทายกทอดบวยบาน เบิกพลีทำทาน ต่อมาสองซ้ำ ข้าวสลากนำไปให้สังโฆกาทอด พากันหวังยอดแก้วนิพพานพ้นที่สูง*
ฝูงหมู่ลุงอาว์ป้าคณาเนืองน้องส่ง ศรัทธาลงทอดไว้ทานให้แผ่ไป อุทิศให้ฝูงเปรตเปโต พากันโมทนานำสู่คนจนเกลี้ยง

11. เดือนสิบเอ็ด ทำบุญออกพรรษา หรือสังฆเจ้าออกวัสสาปวารณา ฯ มีการตามประทีปโคมไฟเรียกว่าทำบุญจุดประทีป ถ้าไม่ใช้โคมแก้วโคมกระดาษก็มักขูดเปลือก ลูกตูมกาให้ใส หรือขูดเปลือกลูกฟักทองให้ใสบางทำเป็นโคม ใช้น้ำมันมะเยาหรือมะพร้าวมีไส้ลอยอยู่มีหูหิ้ว แล้วนำไปแขวนไว้ตามต้นไม้เต็มวัด

นอกจากนั้นบางหมู่บ้านก็ทำรั้วลดเลี้ยวไปเรียกว่าคีรีวงกฏ และมีการทำปราสาทผึ้งถวายพระด้วย

◉ *ฮีตหนึ่งนั้น เถิงเดือนสิบเอ็ดแล้ว ก็เป็นแนวทางป่อง เป็นช่องของพระเจ้าเคยข้าแล้วออกมา เถิงวัสสามาแล้วสามเดือนก็เลยออก เฮียกว่าออกพรรษาปวารณากล่าวไว้เฮาได้เล่ามา*

12. เดือนสิบสอง เป็นเดือนสิ้นท้ายปีเก่าตามคติเดิม มีการทำบุญกองกฐินซึ่งเริ่มตั้งแต่วันแรมหนึ่งค่ำเดือนสิบเอ็ดถึงกลางเดือนสิบสอง แต่ชาวอีสานครั้งก่อนนิยมเริ่มทำตั้งแต่ข้างขึ้นเดือนสิบสอง จึงมักจะเรียกบุญกฐินว่าเป็นบุญเดือนสิบสอง มีทั้งมหากฐิน (กองใหญ่) และบุญจุลกฐิน (กองเล็ก) ซึ่งทำกันโดยรีบด่วน อัฏฐะบริขารที่จำเป็นต้องทอดเป็นองค์กฐินจะขาดมิได้คือ บาตร สังฆาฏิ จีวร สบง มีดโกนหรือมีดตัดเล็บ สายรัดประคต ผ้ากรองน้ำ และเข็ม นอกจากนั้นเพียงเป็นองค์ประกอบ

หลังจากวันเพ็งเดือนสิบสองแล้วจะทอดกฐินอีกไม่ได้ จึงต้องทำบุญกองบัง (บังสุกุลหรือทอดผ้าบ่า) และทำบุญกองอัฏฐะ คือการถวายอัฏฐะบริขารแปดอย่างแก่พระสงฆ์

บุญเดือนสิบสองที่สำคัญสำหรับชุมชนที่อยู่ริมแม่น้ำก็คือการ "ซ่วงเฮือ" (แข่งเรือ) เพื่อบูชาอุสุพญานาค 15 ตระกูล รำลึกถึงพระยาพ่างุ่มที่นำพระไตรปิฎกขึ้นมาแต่เมืองอินทปัตถะนคร (เขมร)

◉ *ฮีตหนึ่งนั้น เดือนสิบสองมาแล้วลมวอยหนาวสั่น เดือนนี้หนาวสะบั้น บ่อคือแท้แต่หลัง*
ในเดือนนี้ เพิ่นว่าให้ ลงทอดพายเฮือ ช่วงกันบูชา ฝูงนาโค นาคเนาว์ในพื้นชื่อว่าอุชุพะนาโคเนาว์ในพื้นแผ่น สิบห้าสกุลบอกไว้บูชาให้ส่งสะการ จงให้ทำทุกบ้านบูชาท่านนาโค แล้วลงโมหนาดอมขึ้นชมกันเล่น กลางเว็นกลางคืนให้ระงมกันขับเสพ จึงสิสุขอย่สร้างสบายเนื้ออยู่เย็น ทกข์ทั้งหลายหลีกเว้นหนีห่างบ่มีพาน ของสามานย์ทั้งปวงบ่ได้มีมาใกล้ ไผผู้ทำตามนี้เจริญขึ้นยิ่ง ๆ ทุกสิ่งบ่ไร้ทั้งข้าวหม่ของ กรรมบ่ได้ถูกต้องลำบากในตัว โลดบ่มีมัวหมองอย่างใดพอดีมีแต่สุขสิ้นครองคนสนุกยิ่ง อดให้หลิงบ่องนี้เด้อเจ้าแก่ซรา

คองสิบสี่

คองหรือคลอง ควรลอง ได้แก่แนวทางหรือกรอบกติกาที่พึงใช้เป็นหลักปฏิบัติ มี 2 ตำรา คือ สำหรับบุคคลธรรมดา ประพฤติปฏิบัติเป็นกิจวัตร ในระหว่างครอบครัว ผัวเมีย บ้านเรือน หรือต่อพระศาสนาแบบหนึ่ง และสำหรับท้าวพระยาผู้ปกครองบ้านเมืองต้องประพฤติปฏิบัติเป็นกิจวัตรด้วย คล้าย ๆ กับรัฐธรรมนูญที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษรของอังกฤษ

คองสิบสี่สำหรับชนชั้นปกครองจะพึงยึดถือเป็นหลักปฏิบัติมีอยู่ 14 หัวข้อ ไม่สามารถจะนำมาเล่าได้หมด จึงขอถือโอกาสยกตัวอย่างแต่เพียงหัวข้อแรกและหัวข้อสุดท้ายเท่านั้น

ข้อ 1. เป็นท้าวเป็นพระยาจักแต่งแปลงซื่อชามนามกรเสนาอำมาตย์ราชมนตรีให้พิจารณาสืบเสาะหาผู้ซื่อผู้คด ผู้ฮ้ายผู้ดี ช่างแถลงแปลงลิ้นมักสับส่อ ถ้อยคำอันหนักอันเบาอันน้อยอันใหญ่ให้ไว้ในใจหั้น สมทีพึงจึงฟัง บ่สมทีพึงอย่าฟัง สมทีตั้งชื่อให้เพียงใดจึงตั้งเพียงนั้น ให้ตั้งแต่งผู้ซื่อสัตย์สุจริตหมั้นเที่ยง ผู้ฮู้จักราชการบ้านเมืองมาแต่ก่อน บ่คดขี่ข่มเหงไพร่ฟ้าข้าแผ่นดิน ให้หายใจเข้าออกได้จึงตั้งให้เป็นแสนอำมาตย์ ฯ

ข้อ 14. เป็นท้าวเป็นพระยาอันมีสมบัติประเสริฐ 14 ประการ คือ

1. **พูเมือง** ได้แก่ราชทูตผู้ฉลาดอาจนำเข้าออกต่างประเทศ ฯ
2. **ตาเมือง** ได้แก่ทางหนังสือผู้ฉลาดอาจสอนอักขระบาลี ฯ
3. **แก่นเมือง** ได้แก่พระสงฆ์เจ้าผู้ทรงพระธรรมวินัย ฯ
4. **ประตูเมือง** ได้แก่เครื่องศาสตราวุธทั้งหลายต่าง ๆ สั่งสมไว้ ฯ
5. **ฮากเมือง** ได้แก่โหราศาสตร์ อาจฮู้เหตุฮ้ายและดี
6. **เหง้าเมือง** ได้แก่เสนาผู้เฒ่าแก่กล้าหาญมั่นคง ฯ
7. **ขื่อเมือง** ได้แก่กวนบ้านและตาแสงราษฎรผู้ซื่อสัตย์
8. **ฝาเมือง** ได้แก่ท้าวแกล้วทหารผู้สามารถอาจทำยุทธกรรมกับข้าศึกชนะได้ ฯ
9. **แปเมือง** ได้แก่ท้าวพระยาองค์ประกอบด้วยศีลธรรมอันดีล้วน ฯ
10. **เขตเมือง** ได้แก่เสนาอำมาตย์ผู้ฉลาดฮู้เขตบ้านดินเมือง ว่าที่นั้นดีหรือชั่วมีคุณหรือบ่ ฯ
11. **สติเมือง** ได้แก่เศรษฐีและพ่อค้าผู้มั่งมีเป็นต้น ฯ
12. **ใจเมือง** ได้แก่หมอยาผู้วิเศษ ฮู้พยาธิไข่ยาถึก ฯ
13. **ค่าเมือง** ได้แก่ภาคพื้นภูมิประเทศและพลเมือง ฯ
14. **เมฆเมือง** ได้แก่เทพยดาอารักษ์ทั้งหลายในเขตบ้านเมือง

ดังมีคำบรรยายเป็นกลอนต่อไปนี้.-

ทูเมือง นั้นได้แก่ทูตาผู้คนดีผู้ฉลาด อาจนำความเอกพุ้นมาเข้าสู่เมือง

ตาเมือง นั้นได้แก่นายหนังสือเว้าคนดีผู้ฉลาด สามารถสอนสั่งให้บาลีก้อมสู่แนวสอนหมู่แถวพันธุ์เชื้อวงศ์วานน้อยใหญ่

อันแก่นเมือง ได้แก่สังฆเจ้าผู้ทรงธรรมวินัยสูตร นั้นละเป็นแก่นแท้เมืองบ้านแห่งเฮา

ประตูเมือง ได้แก่ปืนหรือหน้าลาหลาวง้าวหอก เครื่องอาวุธทุกซั้นในหั้นแม่นประตูที่พวกเสนาข้ามนตรีรักษาอยู่

ฮากเมือง นั้นได้แก่โหราเจ้าหมอโหรผู้ฉลาด ฮู้เหตุดีและฮ้ายสิมาเข้าสู่เมือง

เหง้าเมือง นั้นได้แก่เสนาผู้คนหาญเฒ่าแก่ เป็นผู้คงเที่ยงมั่นบ่ผันเป้ยนเปลี่ยนแปร

อันขื่อเมือง ได้แก่ตากวนบ้าน ตาแสงผู้สัตย์ซื่อ ราษฎรก็หาก สุขอยู่ด้วยดอมเจ้าสู่คน

ฝาเมือง นั้นได้แก่พลาหาญกล้า โยธาทแกล้วเก่ง กับทหารผู้กล้า อาจฟันฆ่าชนะเขา กับข้าศึกสิเข้า มายาดชิงเมือง

แปเมือง นั้นได้แก่คุณพระยาเจ้าผู้ทรงธรรมทศราช เป็นผู้อาจเก่งกล้าผะหญ้าล้ำกว่าคน ผู้ตั้งในธรรมพร้อมและศีลธรรมสัตย์ซื่อ เป็นผู้ดียิ่งล้ำพลข้าอยู่เกษม

เขตเมือง นั้นได้แก่เสนาข้ามนตรีอำมาตย์ ผู้ฉลาดอาจฮู้ดินบ้านและเขตเมือง บ่อนนั้นดีหรือฮ้ายมีคุณหรือบ่ นั้นละเป็นเขตบ้านเมืองแท้อย่างดี

สติเมือง ได้แก่เศรษฐีเจ้าผู้เป็นดีมีมั่งมั่ง และผู้ตั้งตลาดค้าหาซื้อจ่ายของ ผู้ที่ทำถือต้องครองราชธรรมเนียม บ่อแม่นแนวโจโรหลอกหลอนลวงต้ม นั้นละเด้อสติเมืองเกินมันแม่น

อันใจเมือง ได้แก่แพทย์ผู้ฮู้ยาแก้ใส่คน อันไทเฮาเฮียกว่าหมอกล้าผู้หายามาบ่วปืนฮู้จักพยาธิฮ้ายยาแก้ถืกกัน นั้นละเป็นใจแท้เมืองคนเจริญยิ่ง

อีกค่าเมือง ได้แก่ภูมิภาคพื้นดินฟ้าค่าแพง ภูมิประเทศบ่อนแล้งหรือซุมเดินงาม อีกทั้งชาวพลเมืองก็ดังเดียวกันแท้ ผู้สิทำคุณให้เมืองตนเจริญแด่น และดินฟ้าหมู่นั้นสำคัญแท้กว่าเขา นี้ละสินำผลเข้ามาหลายอย่าง ของต่าง ๆ หมากไม้ก็ดีด้วยแผ่นดิน

เมมเมือง นั้นได้แก่เทพดาเจ้ามเหศักดิ์ตนอาชญ์ อารักขาอยู่เผ้าแถวนั้นเขตเมือง นี่กะดีเหลือล้นรักษาคนสุขยิ่ง นี้กะเป็นมิ่งบ้านเมืองแท้อย่างดี มันหากเหมิดท่อนี้คองราชราชา ฯลฯ

บทกลอนเหล่านี้เป็นเครื่องพิสูจน์ถึงความเฟื่องฟูรุ่งเรืองทางวรรณคดี ของชาวอีสานว่ามีอัจฉริยะหรือเป็นเจ้าบทเจ้ากลอนเพียงใด แม้แต่จารีตประเพณีอันเป็นกรอบสำหรับความประพฤติปฏิบัติแต่ละบุคคล ตลอดจนกระทั่งกติกาในการปกครองบ้านเมืองสำหรับชนชั้นปกครอง ประดุจรัฐธรรมนูญจารีตประเพณีของประเทศอังกฤษ ก็ยังจารึกไว้เป็นบทกลอน เพื่อที่จะให้เป็นภาษาที่สละสลวยแพร่หลาย จนซึมซาบเข้าถึงจิตใจของสมาชิกในสังคมทุกคนได้ง่าย

จากบทความไทยอีสานบ้านเฮา ธ.ค. 20 อจ. จารุบุตร เรืองสุวรรณ

ประเพณีสู่ขวัญ

ประเพณีสู่ขวัญ บางทีเรียกว่า **พิธีบายศรี หรือ บายศรีสู่ขวัญ** เป็นประเพณีสำคัญอย่างหนึ่งของชาวอีสาน ประเพณีสู่ขวัญ ทำกันแทบทุกโอกาสทั้งในมูลเหตุแห่งความดีและไม่ดี ชาวอีสานถือว่าเป็นประเพณีเรียกขวัญให้มาอยู่กับตัว พิธีสู่ขวัญนี้ เป็นได้ทั้งการแสดงความชื่นชมยินดี และเป็นการปลอบใจให้เจ้าของขวัญจากคณะญาติมิตรและบุคคลทั่วไป

ผู้ได้ดีมีโชค หรือผู้หลักผู้ใหญ่ที่พวกเราเคารพนับถือมาเยี่ยม พวกเราก็ยินดีจัดพิธีสู่ขวัญให้ ประเพณีสู่ขวัญจึงเป็นประเพณีทำกันอย่างกว้างขวาง

คำว่า **"ขวัญ"** นั้น พวกเราเชื่อว่าเป็นสิ่งไม่มีตัวตน คล้ายกับจิตหรือวิญญาณแฝงอยู่ในตัวคนและสัตว์ตั้งแต่เกิดมา ทุกคนมีขวัญกันทั้งนั้น และในบางแห่งเรามักแปลว่า "กำลังใจ" ก็มี คำว่า "ขวัญ" ยังมีความหมายอีกว่า เป็นที่รักที่บูชา เช่น เรียกเมียรักว่า "เมียขวัญ" หรือ "จอมขวัญ" เรียกลูกรักหรือลูกแก้วว่า "ลูกขวัญ" สิ่งของที่ผู้เคารพรักใคร่นับถือกันนำมาฝาก นำมามอบให้เพื่อเป็นการทนุถนอมน้ำใจกัน เราก็เรียกว่า "ของขวัญ"

"ขวัญ" อีกความหมายหนึ่ง หมายถึงขน หรือผม ที่ขึ้นเวียนเป็นก้นหอย

พิธีสู่ขวัญ เป็นพิธีเก่าแก่ของชาวไทยเราแทบทุกภาค การทำพิธีก็มีผิดเพี้ยนกันไปบ้าง แต่ก็ยังยึดหลักใหญ่อยู่เหมือนกัน พิธีสู่ขวัญในบทความนี้จะกล่าวถึงพิธีของชาวอีสานเป็นส่วนใหญ่

เรื่องราวเกี่ยวกับพิธีสู่ขวัญในบทความนี้ ผู้เขียนได้เรียบเรียงมาจากหนังสือ **"ประเพณีโบราณไทยอีสาน"** ของพระมหาปรีชา ปริญญาโน ป. 9 ซึ่งเป็นผู้สนใจศึกษาค้นคว้าจากหนังสือใบลาน และการสอบถามจากผู้รู้หลายฝ่ายเป็นเวลานานปีเป็นส่วนใหญ่ มีเป็นบางส่วนที่ผู้เขียนได้ไปสัมภาษณ์เพิ่มเติมจากผู้เฒ่าผู้แก่ในเมืองอุบลฯ ซึ่งควรจะได้กล่าวนามไว้ ณ ที่นี้ คือ **คุณยายกิ่งแก้ว สุวรรณกูฏ** ผู้มีอายุถึง 75 ปี และ **คุณยายเจ้าเฮือนสมบูรณ์ ณ จำปาศักดิ์** อายุ 75 ปีเช่นกัน และเมื่อได้รวบรวมเสร็จแล้ว ได้ขอร้องให้ท่านมหาปรีชา พินทอง (พระมหาปรีชา ปริญญาโณ ป. 9) ตรวจทานความถูกต้องซ้ำอีก ผู้เขียนจึงขอกราบขอบคุณทุกท่าน ที่ได้กล่าวนามมาแล้วไว้ ณ โอกาสนี้

การทำพิธีสู่ขวัญ เราอาจทำได้ถึง 2 วิธีพร้อม ๆ กัน คือวิธีทางพุทธศาสนา และวิธีทางพราหมณ์ศาสนา

วิธีทางพุทธศาสนา โดยการนิมนต์พระสงฆ์ อย่างน้อย 5 รูป มาเจริญพระพุทธมนต์ ตั้งบาตรน้ำมนต์ เสร็จแล้วประพรมน้ำมนต์ พระสงฆ์สวดชัยมงคลคาถา ถ้ามีศรัทธาพอ จะถวายภัตตาหารเช้าหรือเพลพระสงฆ์ด้วยก็ได้

ส่วนวิธีทางพราหมณ์ศาสนา ก็คือการสู่ขวัญ ซึ่งจะได้อธิบายให้ละเอียดต่อไป

การทำพิธีทางสู่ขวัญ ต้องเตรียมอุปกรณ์ต่าง ๆ หลายอย่างดังนี้

๑. พาขวัญ หรือพาบายศรี

คำว่า **"บายศรี"** นี้ น่าจะมาจากภาษาเขมร (ผู้เขียน) คือคำว่า บาย+ศรี ข้าว (สุก) ที่เป็นมงคล ข้าวนี้จะเป็นส่วนประกอบของการจัดพานบายศรี จะขาดไม่ได้

การจัดพาขวัญนี้ ปกติต้องจัดด้วยพานทองเหลืองและขันสัมฤทธิ์ (ขันลงหิน) หลาย ๆ ใบซ้อนกัน มีใบตอง ดอกไม้สด ผ้ายสำหรับผูกข้อมือ (ผูกแขน) ปัจจุบันเริ่มมีการนำเอากระดาษสีต่าง ๆ มาจัดเป็นพาขวัญ แม้จะมองดูแล้วสวยงามเพราะมีสีต่าง ๆ มาจัดเป็นพาขวัญ แม้จะมองดูแล้วงามเพราะมีสีหลากสี แต่ก็ผิดธรรมเนียมของเรา เจ้าเฮือนสมบูรณ์ ณ จำปาศักดิ์ กล่าวว่ามองดูแล้วไม่สดชื่นเหมือนพาขวัญที่จัดด้วย ใบตอง

พาขวัญ อาจจัดเป็นชั้น ๆ จะเป็น 3 ชั้น 5 ชั้น 7 ชั้น แล้วแต่ความสามารถ แต่คนเก่าคนแก่ของเมืองอุบลกล่าวว่า พาขวัญ 3 ชั้น, 5 ชั้น เป็นของบุคคลธรรมดา ส่วน 7 ชั้น และ 9 ชั้น นิยมจัดเฉพาะสำหรับเชื้อพระวงศ์และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ชั้นล่างของพาขวัญ จะเป็นพาน มีใบศรี (ทำด้วยใบตอง) ดอกไม้ ข้าวต้ม ไข่ต้ม ขนม กล้วย อ้อย ปั้นข้าว เงินฮาง มีดด้ามแก้ว มีดด้ามคำ (แข่วคำ) ชั้น 2,3,4 จะได้รับการตกแต่งด้วยใบศรี และดอกไม้ ซึ่งมักจะเป็น ดอกฝ่าง ดอกดาวเรือง ดอกรัก ใบเงิน ใบคำ ใบคูน ใบยอป่า อย่างสวยงาม ส่วนชั้นที่ 5 จะมีใบศรีและผ้ายผูกข้อมือ เทียนเวียนหัว (ทำด้วยขี้ผึ้ง) ของเจ้าของขวัญ

นอกจากพาขวัญแล้ว จะมีเครื่องบูชาและอื่น ๆ อีก เช่น ขันบูชาขัน 5 มีพานขนาดกลาง สำหรับวางผ้า 1 ผืน แพร 1 วา หวี กระจกเงา น้ำอบ น้ำหอม สร้อย แหวน ของผู้เป็นเจ้าของขวัญ

ผ้าย สำหรับผูกข้อมือ (ผ้ายผูกแขน) นั้นต้องเป็นผ้ายดิบ นำมาจับเป็นวงยาวพอที่จะพันรอบข้อมือได้ โบราณถือว่า คนธรรมดาวงละ 3 เส้น ผู้ดีมีศักดิ์มีตระกูล 5 เส้น (อาชญา 5 ขี้ข้า 3) เมื่อวงแล้วให้เด็ด หรือดึงให้ขาดเป็นเส้น ๆ ห้ามใช้มีดตัด จะใช้มีดตัดได้เฉพาะด้ายผูกผีตายเท่านั้น

ถ้าเป็น **พาขวัญแต่งงาน** คนจะเริ่มจัดพาขวัญต้องเป็นคนบริสุทธิ์ (ปลอด) คือเป็นคนดีผัวเดียวเมียเดียว ถ้าจัดไม่เป็น เพียงมาจัดพอเป็นพิธีแล้วให้คนอื่น ๆ จัดต่อไปจนเสร็จ ต้องจัดทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิง พาขวัญฝ่ายชายจะให้หญิงบริสุทธิ์ (เด็กหญิงยังไม่มีประจำเดือน) หามด้วยไม้ม้วนผ้าทอหูก (ไม้ก้าผั้น) โดยใช้ด้ายขดโต ๆ ถักเป็นหูสำหรับหาม เหตุที่ใช้ไม้ทอหูกหามเพราะถือเคล็ด เอาความสามัคคี รักใคร่ของผ้าและไม้ (ไม้ก้าผั้นพันเข้าใส่กัน) และการสูตรขวัญ ต้องสูตรเวลาค่ำ ประมาณ 3–4 ทุ่ม หลังรับประทานอาหารค่ำเสร็จ ถือว่าเป็นเวลาหนูเข้ารู (ยามหนูเข้าฮู) พาขวัญแต่งงานจะต้องมีสำหรับอาหารคาวหวานเป็นส่วนประกอบอีกด้วย

พาขวัญแต่งเสร็จแล้วจะตั้งวางไว้ในที่อันเหมาะสมก่อน พอได้เวลาสูตรขวัญ คือจะทำพิธี จึงให้ยกไปตั้งท่ามกลางญาติมิตรบนผ้าห่ม หรือผ้าเช็ดตัวของเจ้าของขวัญ ข้าง ๆ พาขวัญนอกจากจะมีอุปกรณ์ต่าง ๆ ดังกล่าวแล้ว ยังต้องมีแก้วน้ำเย็น แก้วใส่น้ำส้มปล่อย (กระถินป่า) และแก้วเหล้าสำหรับหมอสูตรขวัญจะได้ดื่ม หรือพ่น หรือจุ่มด้วยดวกไม้สลัดใส่พาขวัญ ซึ่งเรียกว่า "หดฟาย"

2. การสวด หรือการสูตรขวัญ

เจ้าภาพผู้จัดพิธีสู่ขวัญ จะต้องจัดหาหมอสวด หรือสูตรขวัญ ซึ่งเรามักเรียกว่า "พราหมณ์" หรือ "พ่อพราหมณ์" ไว้ล่วงหน้า ปกติพ่อพราหมณ์นี้มักจะเป็นผู้ที่ทราบประเพณีสู่

ขวัญ เป็นที่นับถือของชาวบ้านในหมู่บ้านนั้น หมอสูตรขวัญสมัยก่อน ๆ นุ่งห่มธรรมดา เพียงให้มีผ้าขาว หรือผ้าขาวม้าพาดบ่าก็พอ ปัจจุบันนิยมนุ่งขาวห่มขาว นับว่าเป็นการพัฒนาให้เหมาะสมกับสังคมสมัยใหม่

ก่อนลงมือสวด เจ้าภาพต้องเตรียม "ผ้ายผูกแขนพราหมณ์" ไว้ เป็นผ้ายผูกข้อมือธรรมดา เป็นแต่เพียงขอธนบัตร เป็นค่าบูชาพราหมณ์ จำนวนมากหรือน้อยตามแต่เจ้าภาพจะเห็นสมควร และเจ้าภาพจะเป็นผู้ผูกข้อมือพราหมณ์ ด้วยผ้ายผูกแขนพิเศษนี้

พราหมณ์ จะจัดให้เจ้าของขวัญนั่ง ให้หันหน้าไปในทิศทางต่าง ๆ ตามตำราเจ้าของขวัญนั่งลง แล้วยกมือไหว้พราหมณ์ เสร็จแล้วใช้มือขวาจับพาขวัญ ตั้งจิตอธิษฐาน ขอให้เทวดาบันดาล ให้เป็นไปดังหมอขวัญหรือพราหมณ์สูตร ญาติพี่น้องจะนั่งล้อมเป็นวงข้างหลัง ตั้งจิตอธิษฐานให้เจ้าของขวัญมีความสุขความเจริญ มีอายุยืนยาว ผู้สูตรก่อนจะสูตร ให้จุดเทียนเวียนหัวของเจ้าของขวัญ แล้วจุดธูป กราบพระพุทธรูป กราบพระสงฆ์ (ถ้ามี) ประณมมือตั้งจิตอธิษฐาน ขอความสุขความเจริญจงเกิดมีแก่เจ้าของขวัญ แล้วอ้อนวอนเทวดา (บ่าวสัคเค เทวดา) เป็นภาษาบาลีว่า "สัคเค กาเม จรูเป....." จบแล้วว่านโม 3 จบ แล้วกล่าวคำบูชาพระรัตนตรัย ครั้นจบแล้วจะสู่ขวัญอะไร ก็เลือกว่าเอาตามต้องการ ให้เหมาะกับงานเป็นพอ การสวดต้องให้เสียงชัดเจนสละสลวย ไพเราะ ฟังแล้วเกิดความดีใจ ศรัทธา ปสาทะ อุตสาหะ ในการทำความดียิ่งขึ้น จึงจะเป็นศิริมงคลแก่เจ้าตัว ถ้าป่วยไข้ ไข้จะหาย ถ้าได้ดี ได้เลื่อนยศ เลื่อนตำแหน่ง ก็จะรักษาความดีไว้ให้คงทน ไม่พุ่งเพื่อเห่อเหิมจนลืมตัว เมื่อสวดเสร็จจะว่า "สัพพ พุทธา นุภาเวน สัพพ ธัมมา นุภาเวน สัพพสังฆา นุภาเวน สัพพโสตถี ภวันตุเต ยถา สัพพี ภวันตุสัพ."

การเข้านั่งล้อมพาขวัญ ถ้าเป็นการแต่งงาน คู่บ่าวสาวพร้อมด้วยเพื่อนเจ้าบ่าวเจ้าสาวจะเข้าร่วมพิธีด้วยกัน จะจัดให้เจ้าบ่าวเจ้าสาวนั่งชิดกัน เวลาจับพาขวัญ ให้แขนเจ้าบ่าวทับแขนเจ้าสาว เพื่อน ๆ เจ้าบ่าวจะพยายามเบียดให้เจ้าบ่าวชิดเจ้าสาวให้มาก ๆ จะมีการแกล้งเจ้าบ่าวต่าง ๆ นานาเป็นที่สนุกสนานของหนุ่มสาวมาก

การมาร่วมในพิธีสู่ขวัญนี้ คุณยายกึงแก้ว เล่าให้ฟังว่า เมื่อครั้ง 70 ปีก่อน บ้านเมืองอุบลของเราอุดมสมบูรณ์ไปด้วยการเลี้ยงไหม ของขวัญของผู้มาร่วมพิธีสู่ขวัญ จึงเป็นไหมเส้นเป็นไจ ๆ นับว่าเป็นของขวัญที่พอเหมาะพอควร และไม่เคยมีการนำเอาเงินมาเป็นของขวัญ ไหมที่เจ้าของขวัญรับไว้ ก็จะนำไปทอเป็นผ้าได้ในภายหลัง

การเชิญขวัญ ก่อนจะสูตรขวัญ ถ้ามีเวลาพอ ก็ให้ว่าคำเชิญขวัญเสียก่อนทุกครั้ง การเชิญขวัญเป็นพิธีที่ดีอย่างหนึ่ง คือเราขอความสำเร็จ ความศักดิ์สิทธิ์จากพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เทวดา อินทร์ พรหม ผู้มีอิทธิฤทธิ์ มาประสิทธิ์ประสาทพรให้ จะได้มีวาจาศักดิ์สิทธิ์ เพราะผู้สวดและผู้ฟังไม่ใช่คนมีอิทธิฤทธิ์ เมื่อเราขอท่าน ท่านก็คงเมตตาประทานให้ตามคำขอ

คำเชิญขวัญ คำเชิญขวัญต่อไปนี้ เป็นตัวอย่างเพียงสำนวนหนึ่ง ไม่มีแบบตายตัว ต่างหมอต่างสรรหาสำนวน ที่เห็นว่าเหมาะกับเหตุการณ์ สำนวนที่คัดลอกมานี้ ได้คัดลอกมาจากหนังสือประเพณีโบราณไทยอิสาน ของพระมหาปรีชา ปริญญาโณ คำเชิญขวัญว่าดังนี้

คำเชิญขวัญคนธรรมดา

ศรีศรีสิทธิพระพร บวรพิเศษอติเรกเตโช ชัยมังคลาดิเรก อเนกสวัสดี ไมตรีจงมีแก่ท้าวพญา เสนาอำมาตย์ สีหธาตุราชกุมาร ให้อยู่สุขสำราญตราบต่อเฒ่าภริยา ทั้งบุตราและลูกเต้า ขอให้ได้เป็นเจ้าเป็นใหญ่แก่กว่าคนทั้งหลาย คิงซำบาย บางล้ำเลิศ ข่าแก้วเนิดกลางโฮง ทั้งรัพล แลไพร่น้อย อายุค้อยจากชีวัง ขอให้มีอายุยืนยาวบ่น้อย ขอให้ได้ฮอดฮ้อยเก้าขวบเนานาน ฝูงหมู่ศัตรูมารอย่ามาบังเบียดได้ ขอให้พระแก่นไท้ มาตรัสส่องสรญาณ ลงมาโจมขวัญหลานเจ้าให้ใหญ่สูง ลงมาจูงขวัญหลานเจ้าขึ้นให้กว้าง ศรีศรีมื่อนี้แม่นมื่อดี ศรีศรีมื่อนี้แม่นมื่อหมั่น ให้เจ้าหมั่นยืงกว่าก้อนผาแอ่น หมั่นให้เจ้าหมั่นยืงกว่าแท่นพระจวงพระจันทร์ หมั่นให้เจ้าหมั่นเครือเขาหลวงไกรลาศ หมั่นให้เจ้าหมั่นยืงกว่าอากาศสูนตะวัน หมั่นให้เจ้าหมั่นยืงกว่าพระจันทร์ใสส่องแจ้ง หมั่นให้เจ้าหมั่นยืงกว่าเขากวางยามเดือนสี่ หมั่นให้เจ้าหมั่นยืงกว่าเสากี่ลูกสาวพญาแถนพระยาพรหมฟากฟ้า มื่อนี้แม่นมื่อชะง้า หมอเฒ่าว่าเป็นมื่อแข็งวันดี วันดิถีอมุตตโชค สิทธิโยคพร้อมอุตตมังคลา เพ็นจึงไปอาราธนาอาจารย์ผู้ฉลาดมานั่งอาสน์คูณขวัญขึ้นเสมอจอมผาสาท คูณขวัญขึ้นเสมอธาตุศรีจันทร์ มื่อนี้แม่นมื่อสัน วันนี้แม่นวันดี วันดิถีอมุตตโชค โตกน้ำหากแม่นโตกไม้จันทน์ ขันน้ำหากแม่นขันไม้แก้ว ขุนนางตกแต่งแล้วจึงให้ข้อยคูณขวัญ วันนี้แม่นวันดี ข่อยจึงสู่ขวัญแก้วกู่เกิดกลางเมือง บุญเฮืองงามยืงย้อย ทั้งหนุ่มน้อยและปานกลาง ทั้งสาวฮามและเฒ่าแก่ พ่อแม่พร้อมลูกเต้าและนารี ทั้งเศรษฐีและทวยข่า ถ้วนหน้าหนุ่มชาวเมือง บุญเฮืองงามเลิศฟ้า ขี่คอม้าแก้วเอ็นเฮียกเอาขวัญ มาพลันพร่ำพร้อม เฒ่าแก่มานั่งล้อมเจ้าอยู่สอนลอน เหมิดแต่เฮาท่อนี่แล้ว ยอพาขวัญขึ้นมันบ่อมีแกน เหมิดแต่เฮาท่อนี่แล้ว ยอพาขวัญขึ้นมันก็บ่อมีได้ ขอให้แก่พระแก่นไท้เจ้าผู้มีบุญ มาช่วยคูณช่วยยอ

ขวัญหลานเจ้าเนอ ข้อยจักเชิญเอาเจ้ามาศฟ้า ผู้อยู่ก้ำฝ่ายเหนือ มาช่วยคูณช่วยยอขวัญหลานเจ้าเนอ ข้อยจักเชิญเอานางคำเผื่อผู้อยู่ก้ำฝ่ายใต้ มาส่วยคูณส่วยยอขวัญหลานเจ้าเนอ ข่อยจักเชิญเอานางแอกได้ ผู้หออาสน์คำมาส่วยคูณส่วยยอขวัญหลานเจ้าเนอ สิบหมอสดำลุกมาแต่ภูน้อย มาช่วยคูณส่วยยอขวัญหลานเจ้าเนอ สามสิบหมอน้อยลุกมาแต่เมืองสรวง มาส่วยคูณส่วยยอขวัญหลานเจ้าเนอ สี่สิบหมอหลวงลุกมาแต่เมืองฟ้ามาส่วยคูณส่วยยอขวัญหลานเจ้าเนอ ห้าสิบหมอกล้าลุกมาแต่ภูหอภูโฮง มาส่วยคูณส่วยยอขวัญหลานเจ้าเนอ หมออันนี่เป็นหมอกะจา คาถาอันนี่เป็นคาถาตั้งแต่เค้า หมอเฒ่าแต่โบราณ เจ็ดใบยอเพ็นสิเอามาหมุนเจ้าแล้ว เจ็ดใบคูณ เพ็นสิเอามาค้ำเจ้าแล้ว น้ำเต้าแก้วออกบ่อกินเย็นก็หากเป็นดีหลี เหมือนระสีอยู่ฟากฟ้า ข่อยข่าหลวงหลาย งัวควายหลายคับคอก ช้างม้าออกเนืองนันต์ คำหันแก้ววิเศษ หน่อแก้วเกิดกลางเมือง คำเหลืองไม่ไพรไวรแก่นหน้า คนแก่กล้าหุระมาน คนหาญนั้นแม่นท้าวสุครีพ ถีบม่าแก้วอวนเข่าคูณขวัญ มาเยอขวัญเอย ขวัญเจ้าไปอยู่ปลูกพลูเป็นฮาก ก็ให้มาสามื่อนี่วันนี้ ขวัญเจ้าไปปลูกหมากเป็นใบ ก็ให้มาสามื่อนี่วันนี้ ขวัญเจ้าไปปลูกหัวสิงไคเขียวอ่อน ก็ให้มาสามื่อนี่วันนี้ มานำทางคนท่อง มานำปล่องคนเทียวมากินข้าวก้มและของหวาน มากินน้ำตาลแลน้ำอ้อย หมอเฒ่าเอ็นจ้อย ๆ ขวัญเจ้าให้ต่าวมา มาเยอขวัญเอย ขวัญในแลขวัญนอก ขวัญคอกแลขวัญคาง ขวัญแอวบางกลมกึว ขวัญท้องน้อยแลฮาวนม ขวัญผมคำดูอาจ ขวัญปากต้านแล้วเจรจา ขวัญตาแลขวัญคิ้ว ขวัญนั้วแลขวัญแขน ขวัญขาแพนกลางไหล่ ระใหม่นั้น ขวัญหู ก็ให้มาสามื่อนี่วันนี้ มาเยอขวัญเอย กินข้าผีให้เจ้าฮาก เคี้ยวหมากผีให้เจ้าคาย ให้เจ้าคืนมาดายท้องเบ่า ให้เจ้ามาอยู่สืบส้างคอมแม่มารดา ทั้งบิดตาแลเชื้อโคตร อย่ากรั้วโกรธโกธาให้เจ้ามารักษาตนโตเจ้า ตราบต่อเท่าเทียมระฆา ก่อข้าเทอญ.

พอพราหมณ์สูตรถึงตอนเรียกขวัญ ผู้เข้าร่วมในพิธี ก็จะร้องเรียกขวัญขึ้นดัง ๆ เป็นระยะ ระยะ ให้กลมกลืนเข้าบรรยากาศไปด้วย

3. การผูกแขน (ผูกข้อมือ)

เมื่อพราหมณ์สูตรขวัญจบแล้ว ญาติพี่น้องจะเอาข้าว, ไข่, กล้วย ใส่ในมือเจ้าของขวัญ มือซ้ายหรือมือขาวก็ได้ ให้พราหมณ์ผูกข้อมือให้ก่อน ปกติจะผูกข้อมือซ้าย เพราะแขนซ้ายถือว่าเป็นแขนขวัญ เป็นแขนที่อ่อนแอ ใช้งานหนักไม่ได้ เป็นแขนที่น่ารัก น่าทนุถนอม ในเวลาผูกข้อมือนั้น ทุกคนยื่นมือขวาของตนออกไปพยุง (โจม) แขนของเจ้าของขวัญ ที่พราหมณ์กำลังทำ

พิธีผูกข้อมือให้ ถ้าอยู่ห่างกันยื่นมือจับแขน หรือแตะตัวกันต่อ ๆ มาเป็นเส้นสาย เหมือนเชือก ส่อแสดงถึงความสัมพันธ์ทางกายและใจเป็นอย่างยิ่งแล้วตั้งจิตอธิษฐาน ขอให้เจ้าของขวัญมีความสุขความเจริญ เมื่อผูกข้อมือเสร็จแล้ว ให้ผู้เป็นเจ้าของขวัญ ประนมมือไหว้ผู้ให้พร เป็นการรับเอาพร

เมื่อพราหมณ์ผูกเสร็จแล้ว ต่อไปก็เป็นโอกาสของญาติมิตรทั่ว ๆ ไป จะเข้ามาผูกข้อมือให้แก่เจ้าของขวัญ

ฝ้ายผูกแขน (ด้ายผูกข้อมือ) ถือเป็นของดี ของศักดิ์สิทธิ์ ควรรักษาไว้ อย่าเผอดึงทิ้ง ให้ล่วง 3 วันเสียก่อนจึงดึงออก (โผด) เวลาทิ้งอย่าทิ้งลงที่สกปรก เพราะฝ้ายผูกแขนเป็นของขาว ของบริสุทธิ์ เป็นจุดรวมแห่งจิตใจบริสุทธิ์หลายดวง จึงควรรักษาไว้ให้ดี ผู้เฒ่าแก่เคยเล่าให้ฟังว่า ฝ้ายผูกแขนที่เก็บรักษาไว้ เป็นของศักดิ์สิทธิ์ป้องกันภัยอันตรายได้ เช่น มีโจรมาปล้น อธิษฐานขอให้จิตทุกดวงช่วย ก็ปลอดจากภัยอันตรายได้ และเป็นเสน่ห์ดึงดูดจิตใจให้คนรักใคร่ชอบพอได้

การผูกแขน (ผูกข้อมือ) การผูกแขนที่จะอำนวยประโยชน์สุข ให้แก่เจ้าของขวัญนั้น ควรประกอบด้วยองค์ 4 คือ

- **ผู้ผูกหรือพราหมณ์**
- **ผู้รับผูก หรือเจ้าของขวัญ**
- **ผู้เกี่ยวข้อง คือ ญาติ มิตร**
- **คำผูก**

คำผูก เป็นคำที่เรียกร้องเชิญขวัญ ซึ่งเป็นคำที่ไพเราะ อ่อนหวาน สุภาพ เรียบร้อย มีความหมายไปในทางที่ดีงาม

ต่อไปนี้จะได้นำเอาคำผูกขวัญครั้งโบราณ มาบันทึกไว้เป็นตัวอย่าง คำผูกแขนนี้ก็มีหลายสำนวน ตามความเหมาะสมและโอกาสที่จะผูก เช่น

คำผูกแขนธรรมดา อายุวัฑฒโก ธนวัฑฒโก สิริวัฑฒโก ยศวัฑฒโก พลวัฑฒโก วัณณวัฑฒโก สุขวัฑฒโก โหตุ สัพพทา ฯ

คำผูกแขนขึ้นบ้านใหม่ ยถา วาริวาโห ปูโลสัพพกาลัง นขียยติ ขอเชิญเอาขวัญเจ้าเฮือกเจ้าชาน เจ้าบ้านเจ้าช่อง ขวัญลูกเมียเหลนหลาน มาสุขสบายบานอยู่เฮือนหลังสูง อยู่โฮงหลังใหญ่ แอ้มแป้นใหม่มุงดิน ทรัพย์สินไหลเนืองนองอย่าขาด เหมือนดั่งน้ำในอโนมานที่กินอย่า

ได้บก จกอย่าได้ลง มีงัวให้ได้งัวแม่ลาย มีควายให้ได้ควายเขาญ้อง ให้ได้ฆ้องเก้ากำ ให้ได้คำเก้าหมื่น ให้ได้ข้าวล้านหมื่นมาเยีย ให้ได้เมียสาวผู้งามมานอนพ่างข้าง ให้ได้ลูกจ้างมาแต่งพาแลงพางาย ให้ได้ลูกชายหัวบี เป็นคนดีคนงามเถิงขนาด ให้ได้บวชในพระศาสนา จัตตาโร ธัมมา วัฑฒินติ อายุ วัณโณ สุขัง พลัง ฯ

คำฝูกแขนคนบ่วย ศรีศรีสิทธิพระพร บวรดวงประเสริฐ ฝ่ายแก้วเกิดเมืองสวรรค์ บันกันมาตกแต่ง อ้ัวแวดแกว่งกงหลา เป็นเส้นงามล้ำเลิศ ฝ่ายประเสริฐพันคำ เส้นหนึ่งลำผิวผ่อง เป็นดั่งมุกแก้วส่องใสแสง เป็นของแพงอันประเสริฐ ฝ่ายแก้วเกิดมุงคุล ปุนกันมาสามฮอบ ผูกแขนซ้ายให้เจ้าได้วัตถังผืนอ่อน ค่าคำผ่อนพอแสนหัวแหวนทองเทศ ทุกขอบเขตหงษา ไหลนองมาแต่อโนมานที่บ่ขาดเหลือหลายเหมือนดังหาดทรายและท่ากว้าง ทุกที่ก้ำชมภู ฝูงศัตรูอย่าได้มาเบียนเบียดเจ้าเนอ อย่าได้มีผู้เคียดต่อเจ้าสักคน ผูกแขนขวาให้เจ้ามีอายุหมั้นยืนอย่าถ่อยช้า ให้เจ้าจำเจริญหน้าสู่สวัสดี มาเยอขวัญเอย ขวัญเจ้าไปอยู่นำไฟลุกลวบแดง ก็ให้มาสามื้อนี่วันนั้น มาเยอขวัญเอย ก้อนเส้าไปจังไป คีไฟขั่วจังขั่ว ลุกแต่บ่ามาเฮือน ลุกแต่สวนมาบ้าน ชักร้านให้เจ้านอนอยู่เฮือนอยู่ชาน นำพ่อนำแม่ เจ้าจงเจริญสุขสวัสดีก็ข้าเทอญ.

คำฝูกแขนแต่งงาน หนึ่งมาสอง ให้เจ้าได้กองเงินกองคำมาสู่ สองมาสามให้เจ้าได้ยอมือชีบอกเพื่นทำการ สมภารมีหลายหลาก บุญหลังหากนำมา ให้เจ้าได้เป็นพญาจักพรรดิราชผาบแผ่โลกา สามมาสี่สมบัติมีบ่ไช้ ให้เจ้าได้เยียข้าวเปลือกแลข้าวสาร สี่มาห้า ให้เจ้าได้อ้าปากเว้าบอกท่านกระทำบุญ ห้ามาหก ให้เจ้าได้ยกขันเงินขันคำขึ้นเพียงแท่น บ่ทุกข์ยากคำแคลน ชมภูแดนขาบไหม้ ใต้ลุ่มฟ้าสาธุการหิมพานต์บทกว้าง คนกว่าวอ้างทั่วทั้งเมือง หกมาเจ็ดเฮ็ดก็ได้กิน บ่เฮ็ดก็ได้กิน เจ็ดมาแปดแวดล้อมทุกภาย ช้างม้าหลายคื่นเข้า ข่อยคื่นเค้าเต็มเฮือน เก้ามาสิบให้เจ้าหยิบขันคำขึ้นเพียงตา ให้เจ้าได้เป็นพญานาหมื่น คนชมชื่นทั่วทั้งเมือง ให้เจ้าหายทุกข์หายโศกหายโรคหายภัย ให้เป็นผัวชักเมียแพงกันเท่าเฒ่า ตราบต่อเท่าเทียระฆา จัตตาโร ธัมมา วัฑฒันติ อายุ วัณโณ สุขัง พลัง

โอกาสจัดทำพิธีสู่ขวัญ มีหลายโอกาสเช่น คารวะพระพุทธรูป บายศรีพระสงฆ์ สู่ขวัญแม่ออกกรรม (คลอดบุตรออกไฟ) สู่ขวัญเด็กน้อย สู่ขวัญเฮือน สู่ขวัญคนธรรมดา สู่ขวัญแต่งงาน สู่ขวัญหลวง สู่ขวัญเกวียน สู่ขวัญข้าวขึ้นเล้า (ยุ้ง) สู่ขวัญนาค สู่ขวัญน้อยก่อนแต่งงาน สู่ขวัญ

คนบ่วย สู่ขวัญขึ้นบ้านใหม่ สู่ขวัญงัว ขวัญควาย สู่ขวัญพา สู่ขวัญก่อง (ต่ออายุ) ซึ่งไม่ได้กล่าวโดยละเอียดในที่นี้

จะเห็นได้ว่าพิธีสู่ขวัญนี้ เป็นประเภท **"ขนบประเพณี"** คือประเพณีชาวอีสาน ได้เคยตั้งหรือร่างเป็นระเบียบแบบแผนขึ้นไว้ เป็นธรรมดาของประเพณี ที่อาจมีส่วนปลีกย่อย แปลกแตกต่างกันออกไปบ้าง ในลักษณะของการพัฒนา เป็นลักษณะของความเจริญ ให้เหมาะสมกับกาลสมัย แต่ส่วนสำคัญอันเป็นมูลฐานของประเพณีนี้ก็ยังคงอยู่ และเป็นหน้าที่ของพวกรุ่นต่อไป จะเป็นผู้รับช่วง ระวังรักษาไว้ ให้มรดกอันสำคัญนี้ยั่งยืนสืบไปเพื่อแสดงความเก่าแก่ของชาติบ้านเมืองของเรา

เสฐียรโกศศ* นักปราชญ์ผู้ยิ่งใหญ่คนหนึ่งของไทย ได้กล่าวเตือนไว้เกี่ยวกับเรื่องประเพณีหรือวัฒนธรรมของชาติว่า "....ถ้าเราไม่มีมรดก อันเป็นบุคลิกลักษณะของชาติ ก็เท่ากับเราเป็นชาติที่เกิดใหม่ ไม่มีอดีต ไม่มีวัฒนธรรมของเราเอง เหตุนี้หน้าที่ของเราไม่ใช่ทิ้งของโบราณที่เราไม่ชอบ แต่อยู่ที่รู้จักรักษา รู้จักดัดแปลงแก้ไข ให้มีของแปลก ของใหม่ ที่เหมาะสมกับสมัย เข้าไปแทรกซึมด้วยของโบราณจึงจะไม่ตาย ไม่สูญไป.....[1] "

ท่านคงจะได้ข้อคิดจากคำเตือนนี้

เสฐียรโกเศศ วัฒนธรรมและประเพณีต่าง ๆ ของคน (คลังวิทยา 2514) หน้า 392
อณุสรณ์ ขจรวิทย์ "ไทยอีสานบ้านเฮา" ธ.ค. 20

ผีบ้า-ผีบุญ

ฝียาป

ผีบ้า-ผีบุญ

ความเข้าใจและความหมายของผีบ้าผีบุญ หมายความว่า ผู้ไม่รู้สึกตัวว่าตนเป็นอะไร เห็นมากราบไหว้นับถือเข้าเป็นพวก ก็นึกว่าตนมีบุญ เพราะไม่เห็นเป็นตัวตนจึงว่า "ผี"

เคยมีมาอย่างไร?

ในภาคอีสานนี้ เคยมีมาแล้วหลายครั้ง คือ

พ.ศ. 2334 บีที่ตั้งเป็นเมืองอุบลราชธานี ได้มีผีบุญอ้ายเชียงแก้วอยู่บ้านเขาโอง แขวงเมืองสีทันดร ทางตะวันออกเฉียงใต้ของเกาะโขง

พ.ศ. 2360 ได้มีผีบุญ อ้ายสาเขียดโง้ง เป็นพระภิกษุอัญชลี อยู่แขวงสาละวัน ทางเหนือแขวงนครจำปาศักดิ์ มีคนเข้าเป็นพวกถึง 8,000 คน

พ.ศ. 2444 ได้มีผีบุญองค์มั่น ซึ่งจะกล่าวต่อไป

อนึ่ง เมื่อประมาณ 10 ปีมาแล้ว ก็มีที่อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา เป็นพวกอพยพไปตั้งบ้านใหม่ คือ บ้านไทยเจริญ

เกิดขึ้นได้อย่างไร?

เมื่อ ร.ศ. 119 หรือ พ.ศ. 2443 ปรากฏว่ามีลายแทง คือ ตัวหนังสือจารใส่ใบลานเป็นคำพยากรณ์ว่า

"ถึงกลางเดือนหกปีฉลู ร.ศ. 120 (พ.ศ. 2444) จะเกิดเหตุเภทภัยใหญ่หลวง คือ หินแฮ่ (ก้อนกรวด) จะกลายเป็นเงินเป็นทอง ฟักเขียว–ฟักทอง จะกลายเป็นช้าง เป็นม้า, ควายทุยเผือก–หมู จะกลายเป็นยักษ์ขึ้นมากินคน, ผู้มีบุญคือท้าวธรรมิกราชจะเป็นใหญ่ในโลกนี้

"ใครอยากพ้นเหตุร้ายให้คัดลายแทงบอกต่อ ๆ กันไป ถ้าใครเป็นคนบริสุทธิ์มิให้ทำบาปกรรม, ให้เอาหินแฮ่มาเก็บรวมไว้รอผู้มีบุญจะมาชุบให้เป็นเงิน เป็นทอง ใครทำชั่วให้พระสงฆ์รดน้ำมนต์ เพื่อเสดาะเคราะห์ตัดเวรกรรม ควายทุยเผือก–หมูให้ฆ่าเสีย, พวกสาวโสดให้รีบมีผัว มิฉะนั้นยักษ์จะมากิน ฯ"

ข่าวลายแทงได้กระจายทั่ว ๆ ไป ในเขตมณฑลอีสาน (มณฑลอุบลราชธานี กับ มณฑลร้อยเอ็ด) เขตมณฑลฝ่ายเหนือ (มณฑลอุดรธานี) และตลอดไปจนถึงเมืองหล่มศักดิ์–เมืองเลย เมืองเพชรบูรณ์ และแม้แต่ทางฝั่งประเทศลาวก็กระจายไป

ฝ่ายปกครองได้ทราบก็คิดว่าเป็นเพียงข่าวลือ ไม่ช้าก็จะหยุดหายไปเอง จะห้ามปรามจับกุมก็ไม่มีหลักฐาน เพราะเป็นการเล่าลือต่อ ๆ กันไป อย่างไรก็ดี ที่เมืองเสลภูมิได้มีคนเก็บหินแฮ่มารวมไว้ตามยุ้งข้าว ที่เมืองยโสธรมีการทำพิธีจัดให้พระรดน้ำมนต์ และพวกที่เตรียมการจะฆ่าควายทุยเผือก–หมู ก่อนจะถึงเดือนหกก็มี

ทำไมลายแทงจึงมีอย่างนั้น ?

เป็นข้อที่ควรคิดพิจารณาหาเหตุผลให้ได้ว่ามีอยู่เป็นประการใด ซึ่งจะได้พิเคราะห์ดูบ้าง โดยกำหนดเหตุที่เกิด แล้วกำหนดให้กระทำเสร็จ น่าคิดว่า

ลายแทง คำพยากรณ์ กำหนดลงไปแน่นอนว่า เหตุจะเกิดกลางเดือนหก เดือนหกฝนจะเริ่มมีมา ประชาชนเตรียมลงไร่ลงนากัน จึงเท่ากับไม่ประสงค์จะให้ทำอยู่ทำกิน

หินแฮ่จะกลายเป็นเงินเป็นทอง ฉะนั้นเงินทองที่มีอยู่ก็ไม่มีประโยชน์ ข้าวในยุ้งในฉางก็ทิ้งเสีย เอาไว้ใส่หินแฮ่ ซึ่งจะเป็นเงิน–ทอง ทำให้คนจนลง อดอยากลง คนฉลาดก็สบาย

ฟักเขียว–ฟักทอง จะกลายเป็นช้างเป็นม้า ให้ตัดทิ้ง ของที่จะเก็บไว้ประกอบอาหารกลับให้ทำลาย แล้วจะได้อะไรไว้ประกอบอาหาร

ควายทุยเผือก–หมู จะกลายเป็นยักษ์มากินคน ให้ฆ่าทิ้ง เฉพาะเจาะจงเอาควายที่จะต้องใช้ทำไร่–ทำนา และหมูที่จะเป็นอาหาร อย่างอื่นก็ไม่หลงไว้

ผู้มีบุญคือ ท้าวธรรมิกราชจะมาเป็นใหญ่ในโลกนี้ ผู้นั้นจะต้องทำตัวให้แปลกหน่อย เช่น นุ่งขาวห่มขาว แบบองค์มั่น มิฉะนั้นก็จะไม่แปลก

สาวโสดให้รีบมีผัว มิฉะนั้นยักษ์จะมากิน คนโสดนั้นเป็นกำลังของครอบครัว เพราะคล่องตัว แม้จะกฎเกณฑ์ให้ไปรบทัพจับศึก ก็ไม่มีอะไรห่วง เมื่อมีผัว ปกติก็มีลูก ย่อมมีภาระ

ทำให้เห็นว่า คนรู้เท่าไม่ถึงการเป็นเหยื่อของคนฉลาดกว่า คือถูกหลอกลวง แม้ปัจจุบันก็ยังมีพวก 18 มงกุฎ

ทำไมจึงเกิด?

อาจพิจารณาเหตุที่จะก่อให้เกิดนั้นได้หลายแง่ คือ

1. ประชาชนในท้องถิ่นสมัยโน้น ได้รับการศึกษาน้อย รู้เท่าไม่ถึงการณ์ ใครมาเล่าลือชักชวนอย่างไรก็เชื่อ คือโฆษณาชวนให้เชื่อ

2. สมัยโน้นการนับถือเครื่องลางของขลัง เวทย์มนต์ คาถา ความอยู่ยงคงกระพันชาตรียังเชื่อถือกันอยู่มาก ใครเก่งก็เข้าด้วย

3. สภาพภูมิประเทศสมัยโน้น เป็นป่าดงพงพี อยู่ห่างไกลกัน การไปมาลำบาก สภาพการปกครองก็ยังผ่อนปรน ไม่ทันกับเหตุการณ์

4. ในแง่การเมือง อาจมีก็ได้ เพราะไทยเพิ่งเสียดินแดนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงไป 7 ปี การยุแหย่ด้วยวิธีต่าง ๆ อาจเกิดขึ้น เพื่อก่อให้เกิดความแตกแยกระส่ำระสายจากฝ่ายที่จะครองไทย จึงเป็นแง่ที่น่าคิด

ที่เมืองอุบลราชธานี

ที่เมืองอุบลราชธานีนั้น ใน พ.ศ. 2444 ได้มีนายมั่นตั้งตนขึ้นเป็นผู้วิเศษ ผู้เรียกกันว่า **"องค์มั่น"** อยู่ที่เมืองโขงเจียมหรือโขงเจียง (เมืองนี้ตั้งอยู่ปากแม่น้ำมูล ตอนต้นแม่น้ำโขง ผู้หรือตั้งอยู่ริมฝั่งโขง) ขั้นต้นมีคนนับถือประมาณ 200 คน ต่อมาก็หาพรรคพวกไปเกลี้ยกล่อม พระเขมรัฐเดชานารักษ์ ผู้รักษาการเมืองเขมราฐ แต่ผู้นี้ไม่เข้าด้วย ด้วยเหตุที่มิได้เตรียมตัวจึงถูกองค์มั่นจับเอาขันแคร่หามเป็นตัวประกัน มายังบ้านสะพือ (ขณะนี้เป็นตำบลขึ้นกับอำเภอกระการพืชผล ห่างเมืองอุบลราชธานี 40–50 กิโลเมตร)

ตัวองค์มั่นนุ่งขาวห่มขาว จำศีลภาวนา ตั้งศาลเพียงตา เศกน้ำมนต์รด ทำผ้ายันต์ก็คง กะพันชาตรีแจกพรรคพวกเพิ่มขึ้นมีจำนวน 1,000–1,500 คน แล้วจัดให้มีอาวุธประจำตัวและประกาศว่าจะได้ไปตีเมืองอุบลแล้วนั่งเมือง

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงสรรพสิทธิ์ประสงค์ ข้าหลวงต่างพระองค์ ซึ่งประทับกำกับราชการอยู่ ณ เมืองอุบลราชธานี ทรงทราบข่าวนี้ จึงส่งคนไปสืบ 12 คน แต่พวกที่ไปสืบเสียท่า ถูกพรรคพวกขององค์มั่นจับได้ เหลือรอดมาเพียงคนเดียว คนที่เหลือรอดมานี้จึงมารายงานฝ่ายบ้านเมือง เสด็จในกรมจึงจัดทหารออกไปปราบ การปราบก็เรียบร้อย จับผู้ร่วมการได้ประมาณ 400 คน ส่วนองค์มั่นหนีข้ามเขตไปผึ่งซ้ายแม่น้ำโขง คงได้แต่หมวก (นัยว่าหมวกใบนี้ได้นำไปเก็บไว้ ณ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ

นอกจากนั้น ได้โปรด ฯ ให้มีตราสั่งไปยังหัวเมืองในมณฑลอีสาน ให้สืบจับพวกผีบ้าผีบุญ ที่ยังมีกระเซ็นกระสายอยู่ ได้ตัวสำคัญอีก คือ

1. **องค์เหล็ก** ผู้ที่บอกว่า ควายทุยเผือก–หมู จะเป็นยักษ์จับได้ที่เมืองเสลภูมิ
2. **พระครูอิน** วัดหนองอีตุ้ม ผู้ทำพิธีรดน้ำมนต์ล้างบาปจับได้ที่เมืองยโสธร
3. **องค์บุญ** ผู้สนับสนุน จับได้ที่เมืองพิบูลมังสาหาร
4. **องค์ลิ้นก่าน** ผู้สนับสนุน อยู่บ้านพับแล้ง อำเภอวาริน ฯ
5. **องค์เขียว** ผู้สนับสนุนอยู่ในเมืองอุบล ฯ
6. **องค์พรมมา** ผู้สนับสนุน อยู่บ้านแวงหนองแก้ว อำเภอเขื่องใน
7. **กำนันสุ่ย** กำลังจะร่วม อยู่อำเภอเกษมสีมา
8. **หลวงประชุม** กำลังจะร่วม อยู่อำนาจเจริญ
9. **องค์บุญจันทร์** ญาติของเจ้าเมืองขุขันธ์ อยู่เขาฝ้าย แขวงเมืองขุขันธ์ กำลังจะรวมพรรคพวก

พวกที่ถูกจับมาทั้งหมดนำมารวมไว้ที่ทุ่งศรีเมือง โดยใส่ขื่อคาจองจำ ต่อมาได้พิจารณาความผิด พวกองค์หมายเลข 1 ถึง 6 ให้ประหารชีวิตแล้วนำหัวไปเสียบประจานไว้ ณ ที่เกิดเหตุ เพื่อมิให้ใครเอาอย่าง ที่ประหารตามที่สอบถามคนเก่าแก่ว่า ประหารบริเวณทิศตะวันตกเฉียงเหนือของศูนย์กลางการศึกษาอุบลราชธานี (ศ.อ.ศ.อ.)

นอกจากนั้นจองจำไว้ก็มี ปล่อยไปเป็นส่วนมาก เพราะเห็นว่าถูกหลอกลวง รู้เท่าไม่ถึงการ

ผลได้

สิ่งใดมีโทษสิ่งนั้นก็มีคุณเหมือนกัน โรคมะเร็งมีโทษเพราะทำลายชีวิตคน แต่ก็มีคุณเหมือนกัน คือ ก่อให้เกิดนักวิทยาศาสตร์ ผีบ้าผีบุญ ก็มีคุณหรือมีผลดีเหมือนกัน คือจะได้รู้อะไรเป็นอะไร จะแก้ไขหรือป้องกันอย่างไร คือเป็นบทเรียน แต่ควรแก้เป็นการเสี่ยงอาจไม่คุ้มทุน จึงไม่นิยม

ผลเสีย

อาจสรุปลงได้สั้น ๆ ดังนี้

1. **ก่อให้เกิดแตกแยกความสามัคคี** ประชาชนระส่ำระสาย
2. **เสียคน–แรงงาน** และประการอื่นในการปราบปราม
3. ถ้าผู้ปกครองบ้านเมือง ปฏิบัติไม่ถูกกับสภาพและสภาพการณ์จะก่อให้ **เกิดความเสียหายแก่ด้านการปกครอง**
4. **เสียหายในด้านเศรษฐกิจ** คือการทำมาหากินของพลเมือง ได้แก่ การทำไร่–ทำนา–ทำสวน–เลี้ยงสัตว์–การอุตสาหกรรมในครอบครัว คือ ประชาชนส่วนหนึ่งไม่ได้ทำ ขาดผลิตผลไป เพราะผู้ชาย 1,000 คนขึ้นไป ที่ไปเป็นพวกและนอกจากนั้นพวกครึ่ง ๆ กลาง ๆ เหยียบเรือ 2 แคมอีกเท่าไร พวกที่พลอยแตกตื่นตามอีกเท่าไร ย่อมไม่เป็นอันทำมาหากิน

การปลุกระดมมวลชนในทางที่ไม่ถูกจึงต้องระวังผลเสียจะตกอยู่กับ ชาติ, ศาสนา, และพระมหากษัตริย์.

จากบทความ "ไทยอีสานบ้านเฮา" ธค. 20 เสนอ นาธะคล

ลัวะ ชาวเขา อีสาน

เป็นที่ยอมรับกันว่า ลัวะ หรือ ละว้า ในอดีตนั้น เป็นเจ้าของผืนแผ่นดินในเอเชีย อาคเณย์นี้ถึง 6 ประเทศในอดีต คือ

ประเทศไทยตอนกลาง, อีสาน, และทางภาคเหนือของประเทศ

ประเทศพม่า ในรัฐว้า-รัฐฉาน (ไทยใหญ่)

ประเทศจีน คือบริเวณตอนใต้ของมณฑล ยูนาน

ประเทศลาว-เวียตนาม-และกัมพูชา

ตอนที่พวกคนไทย, ลาว, ไทยใหญ่ จีนฮ่อ, เวียตนาม, ขอม, เขมร ฉาม-และมอญ, คือเมื่อประมาณ 5,000 กว่าปีมาแล้ว

ละว้าเป็นชื่อที่คนภาคเหนือเรียกชาวเขาเผ่าหนึ่ง ซึ่งอยู่ตามป่าตามดอย ห่างไกลกับผู้คน ว่า ลัวะ

ชนเผ่านี้ มีกระจัดกระจาย ในภาคอีสานด้วย คือ แถบจังหวัดนครราชสีมา, ชัยภูมิ และเพชรบูรณ์ เรียกว่า ชาวบน

ประเทศไทย มีชาวละว้า หรือลัวะ ตั้งบ้านสร้างเรือนอยู่เป็นจำนวนมาก ในเขตอำเภอแม่สะเรียง, อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่

มีประปรายใน ลำปาง, ลำพูน, แพร่.

ภาคกลางของประเทศ มีผู้พบแถวกาญจนบุรี ตอนต้นแม่น้ำแควน้อย มีชื่อเรียกว่า **'อูด'** (ลัวะ–ละว้า)

ภาคอีสาน มีที่ อำเภอปักธงไชย จังหวัดนครราชสีมา อำเภอบ้านชวน, อำเภอบำเหน็จณรงค์ จังหวัดชัยภูมิ กับจังหวัดเพชรบูรณ์

ภาษาพูดของชนเผ่า ลัวะ–ละว้า ผิดเพี้ยนกันไปบ้าง แต่มีสำเนียงคล้ายกับเผ่า ข่า ในประเทศลาว พวก มอย ในเวียตนาม, พวกพะนองสะเตียง, ในกัมพูชา พวกล้า, พวกว้า, พะตร่อง, ไตตลอย ฯลฯ ในเขตฉาน (ไทยใหญ่)

พวกไทยใหญ่ ในรัฐฉาน ของพม่า–ยอมรับว่า–ละว้า–นั้นเคยเป็นเจ้าของแผ่นดินรัฐฉาน มาก่อน ดังคำไทยใหญ่นี้ว่า.

สางส้างผ๊า–ล้าส้างลิ๋

ซึ่งแปลว่า สางมาจากคำว่า ผีสาง.–สร้างฟ้า.

ผีสาง เทวดา สร้างฟ้า–ล้า (ละว้า สร้าง เมือง).

ลัวะ หรือ ชนเผ่าละว้า นั้น สร้าง เมืองลพบุรี, (ละว้าบุรี) !

สร้าง นครเชียงตุง, เมืองละคอน (ลัวะนคร ! ลำปาง) และก่อนหริภุญไชย เมืองลำพูนซึ่งยังคงมีชื่อเดิมอยู่วะ ล่ะปูน (ลำพูน) ปัจจุบัน.

และก็ยังไม่แน่ใจว่า ถ้าพระเจ้าเม็งรายมหาราช ผู้สร้างนครเชียงใหม่นั้น อาจจะเป็นคนลัวะ, หรือ ละว้า, หรือที่ไทยใหญ่เรียกว่า ล้า ก็ได้

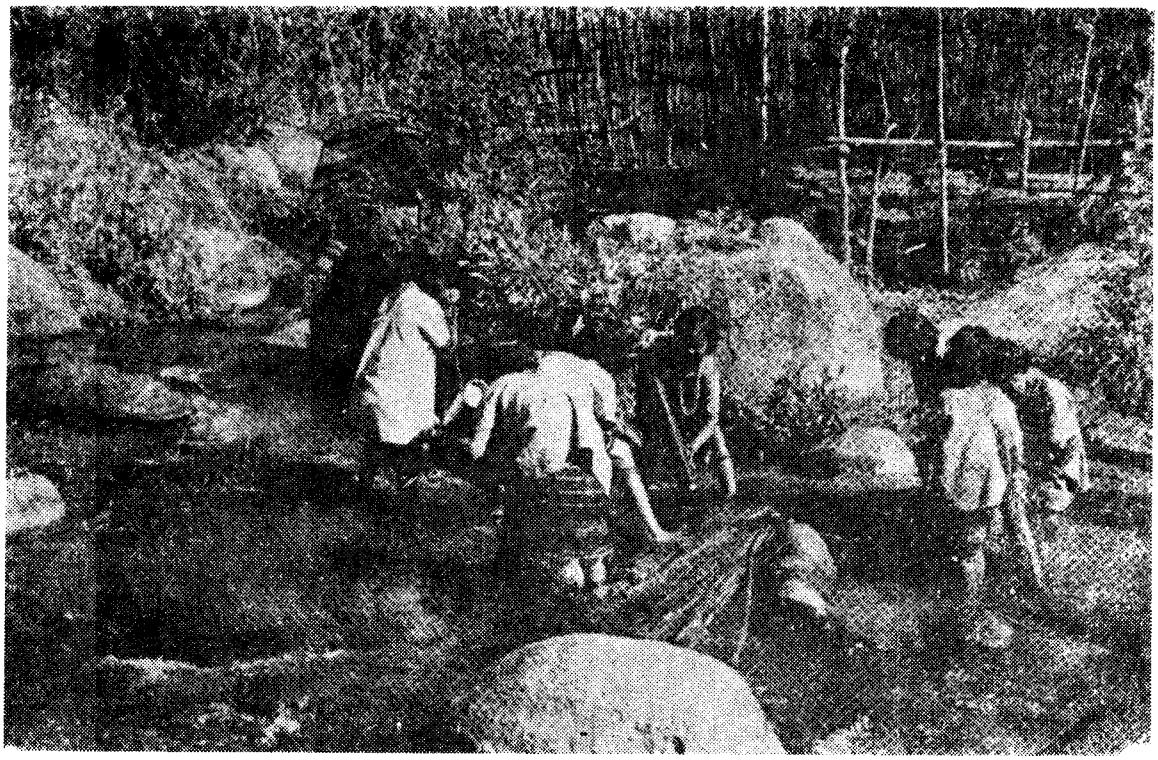
เชียงตุง เป็นนครลัวะแหล่งสุดท้ายที่ถูกชนชาติต่าง ๆ ในแถบบริเวณนี้จุกไล่ พระนางจามเทวี ทำศึกกับพญาวิลังก๊ะกษัตริย์ของลัวะ ซึ่งตั้งอยู่บนทิวดอยสุเทพ และพ่ายแพ้ไปในที่สุดพญาวิลังก๊ะ ถึงแก่ความตายในที่รบ ประชากรลัวะแตกพ่าย หนีกระจัดกระจายเข้าป่าเข้าดอย

ปู่เจ้าน้ำขุ่น ซึ่งเป็นรองพญาวิลังก๊ะ นำผู้คนละว้า หนีไปอยู่เชียงราย และเชียงตุง เปลี่ยนเสื้อผ้า เครื่องแต่งกายชุดประจำเผ่าเสียใหม่ เพราะชนเผ่าไทยตามไปฆ่า มีการเปลี่ยนเครื่อง

ลัวะมีอายุ ทอผ้า บนบ้าน

เด็กลัวะเก็บผืนไปให้ผู้ใหญ่หุงข้าว

แต่งกาย และปฏิเสธว่าตนมิใช่ลัวะ บอกกับผู้อื่นว่าตนเป็น เผ่า ข่า.—เช่น ข่าแบน, ข่าเบียน, ข่าอื่น ๆ

พ่อขุนเม็งรายมหาราชลุกไล่—ลัวะจากเชียงราย และติดตามไปถึงเชียงตุง ประวัติจากคนลัวะเก่า ๆ กล่าวว่า พระเจ้าเม็งรายใช้เวลาในการทำศึกถึงเชียงตุง (เวียงตุง) ถึง 3 ปี ชนเผ่าลัวะก็ถึงอวสาน หลังจากสู้กันถึงนองเลือด พระเจ้า **มางยอย** กษัตริย์ลัวะ ถูกพ่อขุนเม็งรายจับตัวไว้ได้ ประชาชนชาวลัวะจึงเจรจาขออย่าศึก พ่อขุนเม็งรายยินยอมแต่แลกกันโดยชนเผ่าลัวะ

สำแดง สัจจะกิริยาสาบานว่าจะหนีไปอยู่เสียในที่ ๆ ไม่มีเสียงกบเสียงเขียดร้อง โดยยอมยกที่ราบลุ่มให้แก่ไทย

ชนเผ่าลัวะยินยอมเพื่อเห็นแก่ชีวิตพระเจ้า มางยอย

ตั้งแต่บัดนั้นมาเมื่อสิ้นเมืองเชียงตุงแล้วลัวะก็กลายเป็นคนบนภูเขาไปตาม สัจจะกิริยาที่ได้สาบานให้ไว้.

คนลัวะ บนภูเขามีสภาพความเป็นอยู่สกปรก เหมือนกันกับคนบนภูเขาเผ่าอื่น ๆ คือเป็นโรคไม่ชอบน้ำ.

บนภูเขานั้น คนลัวะ ปกครองกันเอง

นิสัยใจคอโอบอ้อมอารี ไม่ค่อยกระตือรือร้นในการทำมาหากิน ดังนั้นสภาพทั่ว ๆ ไปจึงค่อนข้างยากจน ผิดกับคนบนภูเขาเผ่าอื่น ๆ ที่อยู่ใกล้เคียงกัน

บ้านสร้างค่อนข้างใหญ่ใต้ถุนสูง มีชานหน้าบ้าน ชายคาย้อยต่ำลงมา เกือบถึงชานเวลาเข้าออกต้องก้มศีรษะ

ใต้ถุนบ้านคนลัวะ จะทำเป็นคอกสัตว์ โดยใช้ไม้ไผ่ทั้งลำกั้นเป็นรั้วล้อมไว้ทุกด้าน ใช้เป็นที่ขังสัตว์เลี้ยงบ้าง ที่เก็บฟืนบ้าง

ตามลานบ้านนั้นสกปรก มูลสัตว์เกลื่อนไปหมด เมื่อเดินผ่านจะลึกถึงตาตุ่ม ในฤดูฝนฉำแฉะมาก ชาวลัวะตำข้าวด้วยมือ—สากยาว 2 ตัว ไม่ค่อยนิยมใช้ครกกระเดื่อง ทั้ง ๆ ที่ได้ผลดีกว่ากัน

ทุก ๆ ครอบครัวจะไม่ขาด หูกทอผ้า

ผู้หญิงทุกคนจะต้องชำนาญในการปั่นฝ้ายทอผ้ามาตั้งแต่เด็ก

ผู้หญิงชอบเจาะใบหูให้เป็นรูโต ๆ แล้วใช้ใบลานหรือแผ่นทองเหลือง ม้วนกลม ๆ ยัดใส่เข้าไว้ กล่าวกันว่าคนลัวะถือว่าคนที่มีใบหูเช่นนี้จัดว่าเป็นคนสวยงามมาก

ส่วนใหญ่นิยมกินหมากกันจนปากเประ ไปด้วยคราบปูน กินหมากตั้งแต่ลืมตา – หยุดก็ตอนหลับนอนเท่านั้น

อาชีพคนลัวะ ทำไร่ ทำนา ทำสวน ทำไร่พริก ไร่ฝ้าย ๆ ทำกันมากที่สุด มีไร่ฝิ่นอยู่บ้าง สัตว์เลี้ยงมี วัว ควาย หมู ไก่–ไม่มีคอกไม่มีเล้า ปล่อยให้ไปหากินกันเอง

มีฝีมือทางศิลปหัตถกรรม ทำถุงย่าม และทอเสื่อขาย

คนลัวะนับถือ ผี เชื่อโชคลาง และพุทธศาสนาพร้อม ๆ กัน มีการผูกข้อมือเรียกขวัญไหว้ผีด้วยการ ฆ่าควาย–พร่ำเพรื่อเสียจนคนบนภูเขา เผ่าใกล้ ๆ เช่นไทยใหญ่รังเกียจต่อการไปซื้อขายควายให้ลัวะ เพราะการฆ่าควายของคนลัวะนั้น ดูโหดร้ายซึ่งจะกลายเป็นได้บาปมากกว่าได้บุญ

ลัวะภูเขา มีนิสัยกระเหม็ดกระแหม่ขี้เหนียว เมื่อหาเงินหาทองมาได้ ก็มักจะไม่ค่อยใช้จ่าย จะแอบนำเอาไปฝังเสียคนเดียวเงียบ ๆ แม้แต่ลูกเมียก็จะไม่บอกให้รู้เสียด้วยซ้ำไป แม้จะอดอยากถึงต้องกินข้าวกับเกลือ ก็จะไม่มีวันเอาเงินจำนวนนั้นออกมาใช้อย่างเด็ดขาด

บึกบึน–มีน้ำอดน้ำทน

มีประเพณี ที่แตกต่าง ๆ กับคนบนภูเขาเผ่าอื่น ๆ สำหรับลัวะคนหนุ่มและคนสาวก็คือตรงฝาผนังห้องนอนที่แยกต่างหากสำหรับคนสาวลัวะนั้นจะมี ร่องเล็ก ๆ อยู่ข้างที่สาวนอน ร่องนี้มีไว้สำหรับให้คนหนุ่มใครก็ได้เอามือล้วงขึ้นไปที่ ๆ หญิงสาวนอน พูดคุยกัน หญิงสาวปล่อยให้ชายหนุ่มลูบคลำได้สุดแต่จะปรารถนา

การแต่งงานไม่มีพิธีอะไรมาก

ในกรณีที่หญิงสาวมีชายในดวงใจหลายคน พ่อแม่อาจจะเป็นผู้ระบุลูกเขยให้เลยก็เป็นได้

ตอนแต่งมีการเลี้ยงแขก และไล่ผีบ้าง มีการผูกขวัญเจ้าบ่าว–เจ้าสาว เท่านั้น

แต่งงานแล้ว ผู้ชายจะต้องไปอยู่บ้านพ่อตา–แม่ยาย ไปช่วยทำไร่ทำสวนเป็นการทดแทนพระคุณ แทนฝ่ายภรรยา 2 หรือ 3 ปี แล้วจึงจะแยกย้ายออกมาอยู่กันตามลำพัง

หรือจะกลับมาอยู่กับพ่อแม่ฝ่ายชายก็ได้

เสื้อผ้าคนลัวะภูเขานั้น ถ้าสวมใส่ลงไปแล้วจะไม่มีวันถอดออกมาซัก หรือเปลี่ยนตัวอื่นกันอีก จะนุ่ง และสวมใส่อยู่เช่นนั้นจนมันขาดไปกับตัว ชนิดที่ว่าไม่สามารถจะเย็บปะชุนซ่อมแซมได้อีกแล้ว

หลายคนที่นุ่งได้ถึงปี

ผู้หญิงลัวะภูเขานั้นแข็งแรงมาก เวลาคลอดบุตรจะทำทุกอย่างด้วยตัวเอง พักงานก็เพียง 3–5 วันเท่านั้นเอง พ้นกำหนดก็จะไปทำงานในไร่ต่อไปอีก

ทารกตัวเล็ก ๆ ก็จะเอาไว้ทางด้านหน้า ส่วนด้านหลังก็มีตะกร้ากระทงใส่สารผัดของเมื่อถึงไร่ก็จะให้เด็กนอนในกระท่อม มีเด็ก ๆ คอยเฝ้าอยู่ ต่อเมื่อทารกนั้นร้องไห้ มารดาก็จะมาให้นมเสียครั้งหนึ่ง

เด็ก ๆ ที่เกิดใหม่นั้น จะมีการผูกข้อมือข้อเท้าด้วยผ้าขาว

ยกให้แก่คนอื่น เป็นลูกเลี้ยงเสียครั้งหนึ่งก่อน

เชื่อกันว่า–เด็กจะเลี้ยงง่ายและอยู่เย็นเป็นสุข

คนเผ่าละว้า–ลัวะ–ล้า–ว้า มีกระจัดกระจายบนผืนสุวรรณภูมิ สิ่งที่ไม่เปลี่ยนแปลงก็คือการเป็นเผ่าพันธุ์คนเย้า แต่ภาษาพูดและขนบธรรมเนียม ซึ่งย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามสิ่ง–และสภาพแวดล้อม

เผ่าพันธุ์ชาวลัวะละว้า แถบอำเภอบ่กธงไชย, อำเภอบ้านชวน, อำเภอบำเหน็จณรงค์ ซึ่งกาลเวลาได้ล่วงเลยมานับพัน ๆ ปีมาแล้ว อะไร ๆ มันก็เปลี่ยนแปลงไป

สิ่งเดียวที่ไม่เปลี่ยนก็คือ

คนลัวะ, ละว้า เป็นเจ้าของแผ่นดินสยามก่อนที่จะมาเป็นถิ่นที่คนไทยมาตั้งรกรากเสียอีก.

ได้รับความเอื้อเฟื้อจาก "สังคีต จันทนะโพธิ์"

แคน

แคน เป็นชื่อของเครื่องดนตรีชนิดหนึ่ง ใช้เป่าเป็นเพลง ทำด้วยไม้ชนิดหนึ่ง เรียกว่าไม้กู่แคน เป็นตระกูลไม้ไผ่ เข้าใจว่าเป็นไม้ชนิดเดียวกับที่ภาคกลาง เรียกว่า "ไม้ซาง"

ประวัติแคน

ต้นเหตุที่จะเกิดมีแคนขึ้นนั้น มีประวัติเล่ากันมาปรัมปราต่อ ๆ กันมาว่า หญิงม่ายเป็นคนแรกที่ได้ทำแคนขึ้น กล่าวคือ ครั้งหนึ่งมีพรานคนหนึ่งได้ไปเที่ยวล่าเนื้อในป่า ได้ยินเสียงนกกรวีก (นกการเวก) ร้องไพเราะจับใจ เมื่อกลับมาบ้านจึงได้เล่าเรื่องที่ตัวไปล่าเนื้อ และได้ยินเสียงนกกรวีกร้องด้วยเสียงอันไพเราะเป็นที่จับใจให้ชาวบ้านฟัง ชาวบ้านกลุ่มนั้นมีสตรีม่ายคนหนึ่งมีความกระหายใคร่จะฟังเสียงนกกรวีกยิ่งนัก จึงขออนุญาตติดตามนายพรานไปในป่าด้วย เพื่อจะได้ฟังเสียงนกกรวีก ครั้นนายพรานพาดั้นด้นบุกป่าไปถึงถิ่นที่ฝูงนกกรวีกอยู่ และฝูงนกเหล่านั้นกำลังร้อยเพลงตามปกตินิสัยของมัน พรานก็เตือนสตรีม่ายให้ฟังว่า "นกกรวีกกำลังร้องเพลงนั่น ฟังซิไพเราะน่าฟังจริงไหม" หญิงม่ายผู้นั้นก็ฟังด้วยความเพลิดเพลินและติดอกติดใจในเสียงอันไพเราะของนกนั้นยิ่งนัก ถึงกับคลั่งไคล้ไหลหลงว่า "ทำอย่างไรจึงจักได้ฟังเสียงอันไพเราะจับใจอย่างนี้อยู่เสมอไป ครั้นจะไปเฝ้าคอยฟังนกในถิ่นของมันก็เป็นดงแดนแสนกันดาร อาหารก็หายาก หมากไม้และหัวมันก็บ่มี ทับเถียงกระท่อมที่จะซ้นและซ่อนกายอาศัยนอนก็หาบ่ได้ ทั้งสัตว์ร้ายกลางดงก็ชุกชุม ครั้นจะหมั่นเดินจากบ้านเข้ามาฟังในราวไพรทางก็ไกลแสนทุรกันดาร" จึงคิดว่า "อย่าเลย เราจะต้องคิดทำเครื่องบังเกิดเสียงดีดสีตีเป่าให้มีเสียงเสนาะเพราะจับใจ ดุจดังเสียงของนกกรวีกนี้ให้จงได้"

เมื่อหญิงม่ายกลับมาถึงบ้าน จึงมาคิดอ่านทำเครื่องดนตรีต่าง ๆ ทั้งเครื่องดีด เครื่องสี เครื่องตี เครื่องเป่า เป็นหลายอย่าง ก็ยังบ่มีอันใดให้เสียงม่วนเสียงหวานปานเสียงนกกรวีก อันเป็นที่พออกพอใจของตน ในที่สุดนางจึงไปตัดไม้ไผ่น้อยชนิดหนึ่ง เอามาดัดแปลงแต่งเป็นเครื่องเป่าชนิดหนึ่ง แล้วลองเป่าดูก็รู้สึกจะไพเราะ จึงมาดัดแปลงแก้ไขอยู่หลายเที่อหลายที่ก็เกิดมีเสียงไพเราะเหมือนหนึ่งว่า "เสียงนกกรวีกร้องแท้ดีหลีเทียวแล" เมื่อนางได้แก้ไขและทดลองเป่าฟังเสียงดูเป็นครั้งสุดท้าย ก็รู้สึกออนซอนปลื้มอกปลื้มใจ และดีอกดีใจสุดที่จะประมาณในความสำเร็จของตน จึงใคร่จะได้นำเครื่องดนตรีอันนี้ที่ตนคิดประดิษฐ์ขึ้นได้เป็นคนแรก ไปทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายพระเจ้าปเสนทิโกศล พระเป็นเจ้า จึงเที่ยวหาคนที่สามารถจะพาเข้าเฝ้าแหนและขาบทูลเจ้ามหาชีวิตได้ ให้เป็นผู้พาไป ครั้นหาคนพาได้ นางก็พยายามทำแคนขึ้นใหม่อีกหลายดวง (หลายเต้า) ดัดแปลงแก้ไขทั้งรูปร่างและเสียงของแคนให้ดีขึ้นยิ่งกว่าเก่าจนชำนาญในการทำและหัดเป่าเป็นเพลงต่าง ๆ จนชำนาญเป็นอันดี เมื่อเตรียมพร้อมสรรพเสร็จแล้ว นางก็ได้ออกเดินทางไปกับผู้พา ครั้นถึงคุ้มวังพระเป็นเจ้าก็เข้าหาขุนหมื่นผู้ใหญ่ ให้นำความเข้าขาบทูลพระกรุณาขอพระบรมราชานุญาตเข้าเฝ้า เมื่อได้รับพระบรมราชานุญาตแล้ว ทั้งสองก็เข้าไปในข่วงหอคำ ครั้นถึงสนามเฝ้าก็พากันคลานเข้าไปช่องพระพักตร์พระเป็นเจ้า และหยุดอยู่ในระยะอันสมควร แล้วทั้งสองก็ก้มขาบถวายบังคมตามธรรมเนียม แล้วนั่งอยู่ด้วยอาการอันเคารพเป็นอันดี ขณะนั้น พระเป็นเจ้าจึงมีพระราชดำรัสถามว่า "สองเขือมาหาเฮาน้อเพื่อความประสงค์อันใด" ผู้นำจึงขาบทูลว่า "ขอพระบารมีปกเกล้าปกข่อม ผู้ข้าได้พาหญิงผู้นี้มาเฝ้า เพื่อว่าจักทูลถวายเครื่องดนตรีอันเพิ่นหากแต่งหากแปลงได้เป็นหัวแรกหัวที่ ยังบ่เคยมีใผในโลกนี้ได้คิดทำได้มาก่อนมาทูลเกล้าทูลข่อมถวายด้วยความภักดีโครพกตัญญูในพระเจ้าเหนือหัว ผู้ข้าแล"

เมื่อพระเจ้าปเสนทิโกศล ได้ทรงฟังมูลคดีที่ชายผู้นำได้ขาบทูลดั่งนั้นก็ทรงพระโสมนัสยิ่งนัก จึงทรงมีพระราชดำรัสสั่งให้หญิงช่างดนตรีนั้นทดลองเป่าถวาย นางก้มขาบลงแล้วก็นั่งด้วยอาการอันโสภาพ แล้วก็เป่าดนตรีนั้นถวายหลายเพลง เมื่อจบเพลงลงก็ขาบทูลว่า "เป็นจั่งใด๋ ม่วนผู้ข้าบ๊" มีรับสั่งตอบว่า "เออ พอฟัง" และมีพระประสงค์ใคร่จะฟังหลาย ๆ เพลง จึงมีพระราชดำรัสสั่งให้เป่าถวายอีก นางก็เป่าถวายอีกหลายเพลง เมื่อจบเพลงสุดท้ายจึงขาบทูลว่า "เป็นจั่งใด๋ ม่วนพระทัยบ๊" มีรับสั่งว่า "เที่อนี้แคนแด่"

นางผู้ว่าเป็นช่างจึงขาบทูลว่า เครื่องดนตรีอันนี้ "ควรชิเอ็นชื่อว่าจั่งใด๋ผู้ข้านอ" พระเป็นเจ้ามีพระกระแสรับสั่งว่า "สูจงเอ็นเครื่องดนตรีอันนี้ว่า "แคน" ตามคำเว้าคำจาของเฮาอันท้ายนี้สืบไปเมือหน้าเทอญ"

การเป่าแคน ซึ่งเป็นดนตรีของชาวภาคอีสาน

ดังนั้น คำว่า "แคน" จึงได้เกิดเป็นชื่อของเครื่องดนตรีชนิดนี้สืบต่อมาตราบต่อเท่ากาละ บัดนี้

เมื่อนางได้เป่าแคนถวายพระเจ้า ก็ได้ทูลเกล้าทูลขม่อมถวายแคนแด่พระเจ้าหลายดวง พระเป็นเจ้าพอพระราชหฤทัย จึงพระราชทานรางวัลแก่นางและผู้นำเผ้าตามสมควร และนางช่างแคนและผู้นำเผ้าก็ขาบถวายบังคมลากลับเมืองยังสถานบ้านของคน ก็มีแล

และภายลุนจากนั้น นางก็ได้ทำเอง และได้สั่งให้ลูกหลานทำตามแบบอย่างสืบ ๆ มา และแผ่ผายไปหลายบ้านหลายเมืองแล

วัสดุสำหรับทำแคน

วัสดุสำหรับทำแคน มี 4 อย่าง ดังต่อไปนี้

1. ไม้กู่แคน **2. ไม้เต้าแคน**

3. หลาบโลหะ **4. ขี้สูด (ชันนะรง)**

1. ไม้กู่แคน คือไม้ที่ใช้สำหรับทำลูกแคน มีจำนวนมากน้อยตามขนาดของแคน ดังจะกล่าวข้างหน้า ไม้กู่แคนนี้เป็นไม้ชนิดหนึ่ง นับเนื่องในตระกูลไม้ไผ่ และคำนี้เป็นชื่อที่พวกช่างทำแคนเรียก แต่พวกที่อยู่ใกล้แคนที่ไม้ชนิดนี้เกิด เขาเรียกกันว่า "**ไม้เฮี้ย**" เข้าใจว่าเป็นไม้อย่างเดียวกันกับที่ทางภาคกลางเรียกว่า "**ไม้ซาง**" มีเกิดที่ภูเขาแล่นช้าง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ นอกจากที่ภูเขาแล่นช้างแล้ว ก็มีทางในภูเขาอื่นบ้างในท้องถิ่นแถบเดียวกัน ไม้กู่แคนนี้ พวกช่างนิยมใช้ไม้ที่มีอายุประมาณหนึ่งปี ไม้แก่กว่านั้นทำอยากเพราะแข็ง ข้อก็แข็ง ทะลุข้อลำบาก คัดยาก เสียงก็ดูจะไม่สู้เพราะ จึงนิยมใช้ไม้ที่มีอายุเพียงหนึ่งปี และโดยมากก็ไม่ใคร่มีไม้ที่มีอายุเกินหนึ่งปี เพราะถูกตัดมาใช้ทุกปีเป็นประจำไม้นี้พวกช่างทำแคนที่จังหวัดร้อยเอ็ดไม่ใคร่ได้ไปตัดเอง โดยมากคอยซื้อจากพวกอำเภอกุฉินารายณ์ ซึ่งเมื่อถึงหน้าเดือน 3 เดือน 4 ชาวบ้านในอำเภอกุฉินารายณ์นั้นย่อมตัดไม้กู่แคนนี้ ซึ่งลำโตวัดโดยรอบประมาณ 5 ซม. และยาวประมาณ $2\frac{1}{2}$ ม. มัดเป็นมัด ๆ มัดละ 16 ลำ เรียกว่าหลาบหนึ่ง บรรทุกเกวียนมาขายตามหมู่บ้านที่ทำแคนในจังหวัดร้อยเอ็ดเป็นประจำทุกปี พวกเกวียนมากันเป็นหมู่ ๆ หมู่ละหลายเล่ม เกวียนเล่มหนึ่งบรรทุกได้หลายหลาบ พวกช่างทำแคนแต่ละครัวเรือนย่อมพากันซื้อตุนไว้เพียงพอที่จะใช้ทำแคนได้ตลอดปี

2. ไม้เต้าแคน คำว่า "เต้า" หมายถึงไม้ที่มีลักษณะสัณฐานกลมป่องตอนกลางหัวท้ายสุ้ม เจาะผ่ากลางทะทุเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าเพื่อเสียบลูกแคน และเจาะรูทางด้านยาว เป็นรูกลมทะลุถึงรูใหญ่ เป็นรูสำหรับเป่า และควักนตรงปากเต้าที่จดริมผีปากเวลาเป่าเป็นรูกลมบุ๋มเข้าไปเพื่อให้ริมผีปากจดจ่อพอดี

ไม้เต้าแคนนี้ เป็นที่รวมลูกแคน คือเอาลูกแคนที่เตรียมเจาะรูแพ รูนับและเจาะรูสำหรับตรึงลิ้นแคน และเอาลิ้นแคนเข้าติดตรึงที่รูลิ้นเสร็จเรียบร้อยแล้ว ก็เอาลูกแคนเข้าเสียบเป็นคู่ ๆ ในรูใหญ่กลางเต้า ให้ลิ้นแคนอยู่ภายในเต้า เอาไม้คั่นกลางระหว่างลูกแคนทั้งสองแถว ทั้งข้างล่างและข้างบนภายในเต้า แล้วเอาขี้สูดปิด กันไม่ให้ลมที่เป่าเข้าไปนั้นรั่วออก

เต้าแคนนี้ ทำด้วยไม้ประดู่ไหม, ไม้ขะยุง (ไม้พะยุง) ไม้แคน (ไม้ตะเคียน) ไม้หนามแท่ง (ชาวไทยพายัพเรียกไม้หนามแต้ง, ชาวนครราชสีมาเรียกไม้ระเวียง) ไม้ตะแบกหรือไม้สะแบง (ชาวนครราชสีมาเรียกไม้กราด, เขมรเรียกไม้ตร๊าจ) ไม้กระท่ม (ไม้กระทุ่ม) อย่างใดอย่างหนึ่ง แต่ส่วนมากใช้ไม้ประดู่ และนิยมใช้ราก เพราะเนื้ออ่อนสะดวกแก่การเจาะ แม้ไม้อื่น ๆ นอกจากที่กล่าวนามมาแล้วนี้โดยมากก็นิยมใช้เฉพาะรากเหมือนกัน เว้นแต่ไม้หนามแท่ง และไม้กะท่ม ใช้ต้น

3. **หลาบโลหะ** คือแผ่นโลหะสำหรับสกัดแบ่งออกมาทำลิ้นแคน ใช้แผ่นเงินล้วนก็ได้ แผ่นทองแดงล้วนก็ได้ หรือแผ่นทองแดงผสมเงินก็ได้ แต่โดยมากนิยมใช้โลหะผสม คือ ทองแดงผสมเงิน เพราะเงินล้วนก็อ่อนไป ทองแดงล้วนก็แข็งไป ดังนั้นจึงนิยมใช้อย่างผสมแผ่นโลหะนี้แต่ก่อนช่างทำแคนแต่ละคนต้องหลอมตีรีดเอง แต่เวลานี้ช่างทำแคนบ้านสีแก้วซื้อจากบ้านปอพรานซึ่งอยู่ในจังหวัดเดียวกัน และเป็นตำบลใกล้เคียงกัน โลหะหลาบหนึ่งหรือแผ่นหนึ่ง ยาวประมาณ 30 ซม. กว้างประมาณ 4 ซม. หนาประมาณ 1 มม. ราคาซื้อขายกันประมาณหลาบละ 15 บาท

4. **ขี้สูด** คือชันนะรง สำหรับติดที่เต้าแคน เพื่อให้เต้าแคนกับลูกแคนติดกัน และเพื่อกันมิให้ลมออกทางเต้าเมื่อขณะเป่าแคน ขี้สูดนี้เป็นมูลของแมลงชนิดหนึ่ง เรียกว่าตัวขี้สูดหรือแมงขี้สูด ขี้สูดมีลักษณะคล้ายกันกับขี้ผึ้งหรือรวงผึ้งฉันใด ขี้สูดก็ได้จากรังขี้สูดเหมือนกันฉันนั้น ความจริงขี้ผึ้งและขี้สูดไม่ใช่มูลของตัวผึ้งและตัวขี้สูดถ่ายออกมาจากทวารหนักของมัน อันที่แท้เป็นยางที่ตัวผึ้งและตัวขี้สูดไปเที่ยวเสาะหาจากดอกไม้ จากกิ่งไม้ จากต้นไม้และสิ่งอื่น ๆ เอามาผสมกับน้ำลายของมัน คุณภาพของขี้ผึ้งกับขี้สูดไม่เหมือนกัน จะใช้แทนกันไม่ได้ ขี้ผึ้งเวลาถูกความร้อนย่อมอ่อนและเหนียว ถ้าถูกความเย็นจะแข็งและไม่เหนียว ส่วนขี้สูดมีลักษณะเหนียวอยู่ตลอดกาลไม่ว่าจะอยู่ในอากาศชนิดไหน เพราะฉะนั้นช่างทำแคนจึงใช้ขี้สูดติดแคน จะใช้สิ่งอื่นไม่ได้

ตัวขี้สูดหรือแมงขี้สูด มีลักษณะเป็นตัวแมลง มีปีกสองปีก มีขาหกขา มีลักษณะคล้ายตัวผึ้งมิ้ม (ผึ้งเล็ก) แต่ไม่มีไล (เหล็กใน) เป็นอาวุธสำหรับต่อสู้คือตอด (ต่อย) ตัวขี้สูดนี้รังหนึ่งมีจำนวนมากนับพันนับหมื่น มันทำรังตามโพรงต้นไม้บ้าง ตามโพน (หัวปลวก) บ้าง ที่แผ่นดินที่ราบ ๆ มีน้อย ที่ทำอยู่ในที่แผ่นดินราบ เรียกว่าขี้สูดดินเพียง (ชันนะรงดินราบ) ชนิดหลังนี้มีคนต้องการกันนัก เพราะใช้เกี่ยวกับเครื่องรางของขลังต่าง ๆ ขี้สูดที่พวกช่างทำแคนใช้นั้น ได้จากรังขี้สูดที่อยู่ตามหัวปลวก ต้องขุดหัวปลวกเจาะเข้าไปถึงโพรง รังของมันรังหนึ่งก็ได้ขี้สูดมาก รวมกัน

เป็นก้อนใหญ่ประมาณเท่าศีรษะคนหรือโตกว่า หนักประมาณสิบชั่ง เท่านี้ก็ใช้ทำแคนได้มากมาย ในรังขี้สูดนี้มีลูกอ่อน มีน้ำหวาน มีง้วนเหมือนในรังผึ้ง แต่น้ำของมันไม่หวานสนิทเหมือนน้ำผึ้ง มีรสค่อนข้างเปรี้ยว แต่ลักษณะสีสันและข้นเหมือนกันกับน้ำผึ้ง

ขี้สูด เมื่อได้มาแล้ว ต้องเอามาทุบ ผสมกันกับถ่านให้เข้ากันให้ดี ถ่านใช้ผสมกับขี้สูดต้องใช้ถ่านที่เผาจากไม้เนื้ออ่อน ไม่มีแก่น เช่น ไม้สาบเสือ (ไม้เมืองวาย ฯลฯ) หรือถ่านใบกล้วยแห้ง เพื่อให้ม่อน (ลื่น) ไม่ติดมือเมื่อหยิบจับ ถ้าไม่ผสมถ่าน ขี้สูดจะเหนียวมาก ถ้าเอามือจับจะติด และถ้าเอาริมฝีปากไปแตะเข้าก็จะติดริมฝีปากถึงกับหนังลอก

อุปกรณ์สำหรับใช้ในการทำแคน

อุปกรณ์หรือเครื่องมือสำหรับใช้ในการทำแคน มีสิบเอ็ดอย่าง คือ

1. สิ่วเล็ก
2. สิ่วใหญ่
3. มีดตอก ปลายแหลมและคม
4. ค้อนเล็ก อย่างเดียวกับค้อนตอกตะปู
5. ทั่ง
6. กระดูกช้าง
7. ไม้แซ้น
8. เหล็กซี (เหล็กไช)
9. ไม้มือลิง
10. ปูนขาว หรือปูนแดง
11. ไม้ซา (ผิวไม้ซาง)

เอ้องมืออย่างนี้มีหน้าที่อย่างไร ใช้อย่างไร เมื่อไร จะได้บรรยายทีละอย่างต่อไป

สิ่วเล็ก สำหรับสับลิ้น คือตอกสกัดแผ่นโลหะที่กล่าวมาในหมวดวัสดุสำหรับทำแคนให้ขาดออกจากแผ่นใหญ่เป็นชิ้นพอเหมาะกับที่จะทำลิ้นแคน แล้วสกัดชิ้นโลหะนี้ให้เป็นลิ้น คือสกัดตรงกลาง

ชิ้นโลหะสามด้าน คือด้านยาวสอง และด้านสกัดคือด้านกว้างหนึ่ง ให้ขาดเหลือด้านสกัดข้างหนึ่งไว้ มีรูปดังนี้

สิ่วใหญ่ สำหรับเจาะเต้าแคนที่ได้กลึงหรือเหลาให้กลมได้รูปดีแล้ว มีรูปร่างป่องตรงกลาง หัวท้ายสุ้ม การเจาะ จะเจาะกลางเต้าเป็นรูทะลุ รูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า กว้างไม่เท่ากัน ทางหัวของเต้า ได้แก่ทางด้านที่เจาะรูเป่า กว้างกว่าทางปลาย เป็นรูปสอบ เช่นด้านหัวกว้าง 3 ซม. ด้านปลายกว้าง ประมาณ 2 ซม. เป็นตัวอย่าง ที่กล่าวเช่นนี้เพราะเต้าแคนไม่เท่ากัน เต้าแคนหก เต้าแคนเจ็ด เต้าแคนแปด เต้าแคนเก้า ย่อมมีขนาดเต้าใหญ่และยาวกว่ากันเป็นธรรมดา รูนี้สำหรับเสียบลูกแคนที่ได้เตรียมไว้เรียบร้อยแล้วลงไป เพราะเจาะรูทางด้านหัวเต้าเป็นรูกลมให้ทะลุร่วมกับรูใหญ่ เพื่อใช้ปากพ่นลมเข้าไปเมื่อเป่าแคน

มีดตอก ต้องให้คมและปลายต้องแหลมและคมด้วย สำหรับใช้เหลาและเจาะรูเต้าแคน และใช้ตัดไม้กู่แคน

ค้อนเล็ก อย่างเดียวกับค้อนตอกตะปู แต่เป็นค้อนขนาดเล็กสำหรับใช้ตีแผ่นโลหะที่สกัดออกมาแล้วจากแผ่นใหญ่ เพื่อรีดออกให้บางพอดีและให้เรียบ แล้วจึงสกัดแผ่นเล็กนี้ทำให้เป็นลิ้น

ทั่ง อย่างเดียวกันกับทั่งที่รองตีเหล็กทั่วไป แต่เป็นทั่งขนาดเล็ก สำหรับรองตีแผ่นโลหะหรือชิ้นโลหะที่สกัดออกทำลิ้นแคน

กระดูกช้าง โดยมากใช้กระดูกขา ใช้รองสับหรือสกัดแผ่นโลหะออกเป็นชิ้นเพื่อทำลิ้นแคน เหตุใดจึงใช้กระดูกช้าง จะใช้สิ่งอื่นไม่ได้หรือ ทั้งนี้พวกช่างแคนกล่าวว่า ที่ใช้กระดูกช้างรองสกัดแผ่นโลหะก็เพื่อไม่ให้เสียคมสิ่ว คือเมื่อตอกสกัดลิ้นแคนทะลุลงไปกระทบกับกระดูกช้างคมสิ่วไม่เสีย ถ้าหากระดูกช้างไม่ได้จะใช้เขาควายแทนก็ได้ แต่จะใช้กระดูกสัตว์ชนิดอื่น หรือวัสดุสิ่งอื่นนอกจากสองสิ่งที่กล่าวมานี้ไม่ได้ จะทำให้คมสิ่วเสีย

กระดูกช้าง โดยมากซื้อจากชาวจังหวัดสุรินทร์

ไม้แซ่น (ออกเสียงเป็น ไม้แซ่น หรือไม้แส่น) มีรูปสัณฐานแบน ๆ เล็ก ๆ คล้ายไม้ควักปูน ทำด้วยทองเหลือง สำหรับใช้งัดให้ลิ้นแคนกระดกขึ้นและรองลิ้นแคนไว้ เพื่อขูดแต่งเสียงและทำให้เรียบร้อย

เหล็กชี หรือเหล็กชี (คือเหล็กไช) มีสองขนาด คือ เล็กและใหญ่ อันเล็กสำหรับเจาะรูนับ คือรูลูกแคนที่อยู่เหนือเต้า เวลาเป่าใช้นิ้วมือทั้งสิบกดปิดที่รู เพื่อให้เกิดเสียงเป็นเพลง เรียกว่า **"นับ"**

อันใหญ่สำหรับใช้ไชทะลุข้อไม้ลูกแคน คือไม้ที่เอามาทำลูกแคนก่อนที่ลนไฟดัด ทั้งนี้เพื่อไม่ให้ไม้ระเบิด ถ้าไม้ทะลุข้อก่อน ลนไฟเข้า ไม้ร้อนอากาศภายในขยายตัว ไม้ก็ระเบิดและเสียใช้ทำลูกแคนไม่ได้

ไม้มือลิง ทำด้วยไม้จริง มีรูปแอ่นงอน มีตาไม้ไผ่เป็นข้อตรึงติดไว้ ณ ที่สุดข้างหนึ่ง สำหรับใช้ดัดลูกแคน เมื่อลนไฟร้อนแล้วก็สอดเข้าใต้ขอ ดัดแต่งให้ตรง

ปูนขาว–ปูนแดง เป็นปูนที่ทำด้วยเปลือกหอย จะใช้อย่างแดงก็ได้ ที่เป็นปูนขาวนั้นเมื่อเขาเผาเปลือกหอยเป็นเท่า (เถ้า) แล้ว เอามาใส่ภาชนะแล้วเอาน้ำท่าใส่ ส่วนปูนแดงนั้นก็คือปูนขาวนั่นเอง คือเมื่อทำเป็นปูนขาวแล้ว เขาเอาขมิ้นผงมาผสมลงทีหลัง ปูนนั้นก็กลายเป็นปูนแดงไป

ปูนน้ำ ใช้ทาลิ้นแคน เมื่อนำลิ้นแคนไปเสียบติดตรึงกับลูกแคน เพื่อบังคับลมให้ผ่านเฉพาะที่ลิ้นแคน ไม่ให้ผ่านตามรอยที่ประสานระหว่างลิ้นแคนกับร่องลูกแคนได้ขณะเป่าแคน ถ้าลมผ่านเข้าไปตามรอยที่ประสานระหว่างลิ้นแคนกับลูกแคนแล้ว เสียงแคนจะฟาว คือ เสียงไม่แน่น ไม่กระชับ เพราะฉะนั้นจึงจำเป็นต้องใช้ปูนขาวทาหรืออย่าร่องให้สนิท ปูนที่ทาหรือยาร่องนี้ จะยึดเกาะอยู่นาน ไม่หลุด ด้วยเหตุนี้ช่างทำแคนจึงนิยมใช้

ไม้ชา คำว่า **"ชา"** แปลว่า **"คาย"** เพราะฉะนั้นคำว่า **"ไม้ชา"** ก็คือไม้คายได้แก่ ผิวไม้ชางนั่นเอง ช่างแคนเขาเอาลำไม้ชามาผ่าเกรียกออก เป็นแผ่นกว้างประมาณ 1 ซม. ยาวประมาณ 30 ซม. เหลาให้สันคมทั้งสองข้าง เขาใช้ผิวถูลิ้นแคนให้เรียบเกลี้ยงเกลา และใช้คมตัดเฉือนข้างหรือริมลิ้นแคน ที่สับออกมาจากหลาบใหญ่ ซึ่งยังขรุขระหรือมีคมอยู่นั้นให้เรียบร้อยหายคม

ประเภทของแคน

แคนนี้ เมื่อจะจัดเป็นประเภทตามจำนวนของไม้กู่แคนที่ประกอบขึ้นเป็นแคน ก็มีอยู่ 4 ชนิด เรียกตามจำนวนลูกแคน ดังนี้

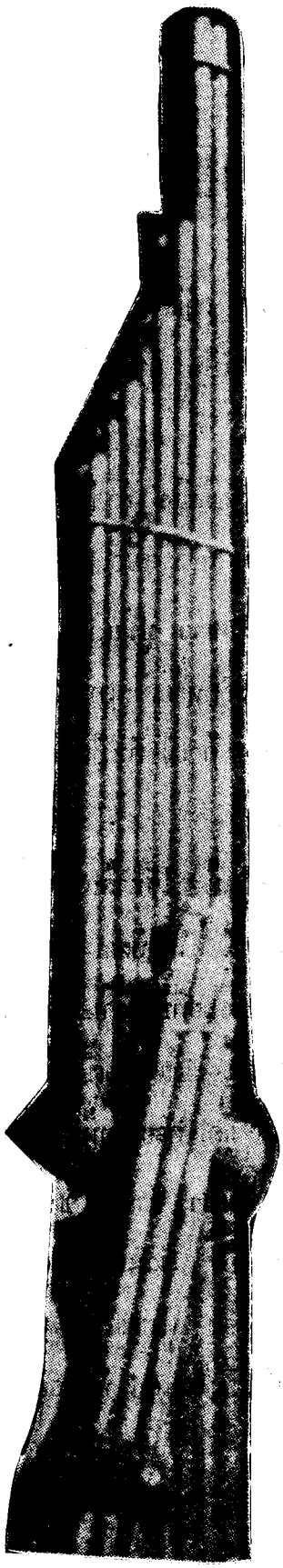
1. แคนหก ทำด้วยไม้ลูกแคน 6 ลำ ข้างละ 3 ลำ น่าจะเรียกว่าแคนสาม เพราะมีไม้ลูกแคน 3 คู่ จะได้ลงกันกับแคนอื่น ๆ ที่จะกล่าวในลำดับต่อไป แต่ภาษาพวกช่างแคนเรียก "แคนหก" และมีชื่อเรียกอย่างหนึ่ง "แคนโก่" **แคนชนิดนี้สำ**หรับเด็ก ๆ เป่าเล่น และใช้เป่าเพลงง่าย ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพลง "แมงตับเต่า"

2. แคนเจ็ด ทำด้วยไม้ลูกแคน 7 คู่ คือ 14 ลำ ข้างละ 7 ลำ ใช้ได้ทั้งเป็นแคนเดี่ยวและแคนวง สำหรับแคนวง ใช้แต่แคนเจ็ดอย่างเดียว และใช้เป่าบรรเลงดนตรีเพลงสากลต่าง ๆ

3. แคนแปด ทำด้วยไม้ลูกแคน 8 คู่ คือ 16 ลำ ข้างละ 8 ลำ

4. แคนเก้า ทำด้วยไม้ลูกแคน 9 คู่ คือ 18 ลำ ข้างละ 9 ลำ

แคนแปดและแคนเก้านี้ ใช้เป็นแคนเดี่ยวสำหรับเป่าประสานเสียง กับการขับร้องที่เรียกว่า "ลำ" เท่านั้น จะใช้เป็นแคนวงไม่ได้ แคนวงใช้เฉพาะแต่แคนเจ็ดอย่างเดียว

อนึ่ง แคนเก้า เป็นแคนขนาดใหญ่และยาว มีการใช้น้อย ไม่ใคร่มีคนนิยมใช้เนื่องจากหนัก เพราะใหญ่และยาว และเวลาเป่าก็ต้องใช้ลมมาก และแคนนั้น เมื่อจัดประเภทตามการใช้ ก็เป็น 2 ชนิด คือ "แคนเดี่ยว" และ "แคนวง"

แคนเดี่ยว คือแคนที่ใช้เป่าแต่ลำพังเต้าเดียว สำหรับเป่าประสานเสียงกับการขับร้องที่เรียกว่า "ลำ" ซึ่งเราย่อมจะได้ยินกันเสมอในวิทยุและในที่เขามีงานต่าง ๆ ทางภาคอีสาน และใช้เป่าเพลงพื้นเมืองเท่านั้น

แคนวง คือแคนที่จัดเป็นชุดหรือสำหรับ เรียกว่า "วง" และเป่ากันเป็นคณะหรือเป็นวง วงหนึ่งใช้แคนตั้งแต่หกดวง เรียกว่า "แคนวงเล็ก" ที่ใช้แคนแปด หรือสิบดวง เรียกว่า "แคนวงใหญ่"

1. **แคนวงเล็ก** มีแคนหกดวง ใช้แคนขนาดใหญ่สองดวง ขนาดกลางสองดวง ขนาดเล็กสองดวง

2. **แคนวงกลาง** อย่างมีแคนแปดดวง ก็ใช้แคนขนาดใหญ่สองดวง ขนาดเล็กสามดวง อย่างมีแคนสิบดวง ก็ใช้แคนขนาดใหญ่สองหรือสี่ดวง ขนาดกลางสี่ดวง ขนาดเล็กสี่หรือสองดวง

3. **แคนวงใหญ่** มีแคนสิบสองดวง ใช้แคนขนาดใหญ่สี่ดวง ขนาดเล็กสี่ดวง

แคนวงนี้ ใช้แคนเจ็ดทั้งหมด มีระดับเสียงเช่นเดียวกับระดับเสียงของโน้ตเพลงสากลใช้เป่าเพลงทางภาคอีสานไม่ใคร่จะเข้ากัน จะเล่นได้ก็แต่เพลงไทยเดิมหรือเพลงไทยสากลสำหรับแคนวงนี้ มักจะใช้ดนตรีอื่น ๆ เช่น ขลุ่ย (หรือปี่), ซอ, ฉิ่ง, และกลองคลอเสียงประกอบไปด้วย ทำให้ไพเราะยิ่งขึ้น แคนวงนี้ต้องทำพิเศษ เพราะต้องทำให้มีเสียงเข้ากัน จะใช้แคนที่ทำแคนเดี่ยวนั้นมาเป่าเข้ากันไม่ได้ เพราะระดับเสียงไม่เข้ากัน เพราะฉะนั้นการจะทำแคนวง จึงต้องว่าให้ช่างคนเดียวทำตลอดทั้งวงหรือชุด เพื่อช่างจะได้เทียบเสียงปรับให้เข้ากัน

ราคาแคนวง ย่อมถูกแพงต่างกันตามจำนวนของแคน ถ้าเป็นวงใหญ่จำนวนแคนหลายดวงก็แพงขึ้นกว่าวงเล็กเป็นธรรมดา ประมาณว่าวงหนึ่ง 500 หรือ 600 บาท (ปัจจุบัน ราคานี้คงไม่ได้)

ขนาดความยาวของลูกแคน

โดยปรกติ ลูกยืนสี่ลำ คือคู่ที่ 1 คู่ที่ 2 เป็นยาวที่สุด ในจำนวนลูกแคนเต้า 1 นิยมใช้กันขนาด 1 ม, 1.25 ม. หรือ 1.50 ม.

สำหรับแคนเก้า ลูกยืนสี่ลำอย่างต่ำใช้ยาว 2 ม. และอาจใช้ยาวกว่านั้นได้ แต่อย่างสูงที่สุดก็ยาวเพียง 3 ม. คู่ที่ 1 คู่ที่ 2 รวม 2 คู่ (สี่ลูก) ยาวกว่าเพื่อน นิยมใช้ยาวเท่ากัน นอกนั้นตัดให้สั้นลดหลั่นลงมาเป็นคู่ ๆ ตามลำดับ

ชื่อลูกแคน

ไม้กู่แคนแต่ละลำที่ใช้ เป็นลูกแคนนั้น ต่างมีชื่อเรียกกันทุกลูกดังต่อไปนี้

1. สำหรับแคนหก

ก. คู่ที่ 1

1. ลูกที่ 1 ด้านขวามือเรียกว่า "แม่เซ" หรือ "โบ้ขวา"
2. ลูกที่ 1 ด้านซ้ายมือเรียกว่า "โบ้ซ้าย"

ข. คู่ที่ 2

1. ลูกที่ 2 ด้านขวามือเรียกว่า "สะแนน"
2. ลูกที่ 2 ด้านซ้ายมือเรียกว่า "แม่แก่"

ค. คู่ที่ 3

1. ลูกที่ 3 ด้านขวามือเรียกว่า "ฮับทุ้ง" หรือ "รับทุ้ง"
2. ลูกที่ 3 ด้านซ้ายมือเรียกว่า "แก่ก้อยซ้าย"

2. สำหรับแคนเจ็ด

ก. คู่ที่ 1

1. ลูกที่ 1 ด้านขวามือเรียก "ทุ้ง"
2. ลูกที่ 1 ด้านซ้ายมือเรียกว่า "โบ้ซ้าย"

ข. คู่ที่ 2

1. ลูกที่ 2 ด้านขวามือเรียกว่า "แม่แซ"
2. ลูกที่ 2 ด้านซ้ายมือเรียกว่า "แม่เวียง"

ค. คู่ที่ 3

1. ลูกที่ 3 ด้านขวามือเรียกว่า "สะแนน"
2. ลูกที่ 3 ด้านขวามือเรียก "แม่แก่"

ฆ. คู่ที่ 4

1. ลูกที่ 4 ด้านขวามือเรียกว่า "ฮับทุ้ง"
2. ลูกที่ 4 ด้านซ้ายมือเรียกว่า "แม่ก้อยขวา"

ง. คู่ที่ 5

1. ลูกที่ 5 ด้านขวามือเรียกว่า "ลูกเวียง"
2. ลูกที่ 5 ด้านซ้ายมือเรียกว่า "แม่ก้อยซ้าย"

จ. คู่ที่ 6

1. ลูกที่ 6 ด้านขวามือเรียกว่า "แก่น้อย"
2. ลูกที่ 6 ด้านขวามือเรียกว่า "สะแนน"

ฉ. คู่ที่ 7

1. ลูกที่ 7 ด้านขวามือเรียกว่า "ก้อยขวา"
2. ลูกที่ 7 ด้านซ้ายมือเรียกว่า "ก้อยซ้าย"

3. สำหรับแคนแปดและแคนเก้า

สำหรับแคนแปดและแคนเก้านั้น ลูกแคนที่เหลืออีก 1 คู่ หรือ 2 คู่นั้น ลูกที่อยู่ทางด้านขวามือเรียกว่า "เสพขวา" ลูกที่อยู่ทางด้านซ้ายเรียกว่า "เสพซ้าย" เหมือนกันทั้งแคนแปดและแคนเก้า

หมายเหตุ ชื่อลูกแคนมีชื่อว่า "แม่" อยู่หลายลูก เช่นแม่เซ, แม่เวียง, แม่แก่, แม่ก้อยขวา, แม่ก้อยซ้าย, ทั้งนี้ ช่างแคนว่า เพราะผู้หญิงเป็นช่างผู้ริเริ่มเป็นคนแรกจึงมีชื่อเช่นนั้น ดังปรากฏในประวัติแคนนั้นแล้ว

วิธีทำแคน

ก่อนที่จะประกอบวัสดุทุกส่วนเข้าเป็นแคนนั้น เบื้องต้นจะต้องเตรียมทำลูกแคน ลิ้นแคน และเต้าแคนให้เรียบร้อยทุกส่วนก่อน แล้วจึงจะประกอบเข้าเป็นแคนได้ ดังจะอธิบายเป็นส่วน ๆ ต่อไป

วิธีเตรียมลูกแคน **ขั้น**แรกทีเดียว เขาเอาไม้กู่แคนมากัดตามที่ต้องการ แล้วเอาเหล็กซี (เหล็กไช) เผาไฟให้ร้อนจัดจนเหล็กแดง แล้วเจาะไชข้อไม้กู่แคนทะลุตลอดทั้งลำทุกลำ แล้วเอา

ไม้กู่แคนเหล่านั้นไปลนไฟดัดในไม้มือลิง ดังที่กล่าวไว้ในตอนที่ว่าด้วยอุปกรณ์เครื่องมือทำแคนดังกล่าวมาแล้ว ขั้นต่อมาก็เจาะที่ไม้กู่แคนหรือไม้ลูกแคนนั้นทุกลำ ลำละสี่รู คือรูแพสองรู, รูลิ้นหนึ่งรู, รูนับหนึ่งรู

รูแพสองรู อยู่ตอนบนของเต้าหนึ่งรู ตอนล่างของเต้าหนึ่งรู อยู่ด้านในด้วยกันทั้ง 2 รู รูแพนี้ เจาะบากเพื่อเป่าหาเสียง คือเทียบเสียงให้สูงต่ำกว่ากัน โดยเจาะให้รูยาวสั้นกว่ากัน

รูลิ้น คือ รูที่เจาะเพื่อจะติดตรึงลิ้นแคนที่ได้เตรียมไว้เรียบร้อยแล้ว รูนี้เจาะบากทำเป็นรูปสัณฐานสี่เหลี่ยมผืนผ้า ให้พอเหมาะกันกับลิ้นแคนที่จะนำมาติด และรูลิ้นนี้ อยู่ในระหว่างรูกลางของรูแพทั้งสอง แต่อยู่คนละด้านกัน คือรูแพอยู่ด้านใน แต่รูลิ้นอยู่ด้านนอก กะว่าเมื่อสอดเรียงไม้กู่แคนเข้าไปในเต้าแคนนั้น ให้รูลิ้นของไม้กู่แคนทุกอันอยู่ภายในเต้าแคนด้วยกัน เพราะฉะนั้นรูลิ้นแคนจึงต้องเจาะให้มีระดับตรงกันหมดทุกลูก

รูนับ คือรูที่ใช้นิ้วมือทั้งสิบนิ้วกดปิดและเปิด เมื่อเป่าลมเข้าไปในเต้าแคนเพื่อให้เกิดเสียงเป็นเพลง มีอาการเหมือนคนใช้นิ้วมือนับสิ่งของ เพราะฉะนั้นจึงเรียกว่า "รูนับ" รูนับนี้ต้องเจาะเป็นรูกลม ๆ เล็ก ๆ ประมาณวัดผ่าศูนย์กลาง 1 มม. ทุก ๆ ลูกแคน คล้ายกันกับคี (key) ของดนตรีฝรั่งบางชนิด เพราะฉะนั้น จึงต้องเจาะด้วยเหล็กชี (เหล็กไช) ขนาดเล็ก ซึ่งมีสัณฐานยาวกลม ไม่ใช่แบหรือเป็นเหลี่ยม จึงจะได้รูที่มีลักษณะตามต้องการ และมีด้านข้างหนึ่งสำหรับถือเวลาเจาะก็ต้องเอาปลายเหล็กชีเผาไฟให้ร้อนจัดจนแดง แล้วนำไปจี้ไชลูกแคนให้ทะลุทุกลูก

รูนับของลูกแคนคู่แรก ที่อยู่ทางปากเต้า ที่ใช้ปากเป่านั้น เจาะรูทางด้านปากเต้า สูงจากปากเต้าขึ้นไปประมาณ $1\frac{1}{2}$ ซม. สำหรับนิ้วโป้ (นิ้วหัวแม่มือ) ทั้งสองนับ

รูนับของลูกแคนคู่สุดท้ายที่อยู่ปลายเต้า เจาะรูทางด้านเต้า สูงจากเต้าประมาณ $1\frac{1}{2}$ ซม. เหมือนกัน สำหรับนิ้วก้อยทั้งสองนับ

ส่วนรูนับของลูกแคนในระหว่างกลางทั้งหมด เจาะรูทางด้านข้าง สูงจากเต้าประมาณ 5 ซม. เสมอกันทุกลูก สำหรับใช้นิ้วที่เหลือทั้งสองมือนับ

วิธีทำลิ้นแคน ใช้สิ่วสกัดหลาบโลหะ ดังที่กล่าวไว้แล้วในตอนว่าด้วยวัสดุทำแคนให้มีขนาดกว้างยาวเท่าที่ต้องการ ออกมาจากหลาบหรือแผ่นโลหะก่อน แล้วเอาชิ้นโลหะที่สกัดออกมานี้มาสับ หรือสกัดให้เป็นลิ้นคือสกัดตรงกลางชิ้นทั้งสามด้านให้ขาด ให้เหลือติดชิ้นโลหะอยู่ด้านหนึ่ง

มีรูปนี้ แล้วเอาไม้แซ้นสอดงัดให้กระดกออกมาขูดแต่งให้เรียบร้อย ถ้าจะให้เสียงต่ำให้คงปลายลิ้นให้หนา ทางโคนลิ้นขูดให้บาง ถ้าจะให้เสียงสูงให้ขูดแต่งปลายลิ้นให้บาง ทางโคนคงไว้ให้หนา

เมื่อทำลิ้นเรียบร้อยครบถ้วนทุกลิ้นตามจำนวนลูกแคนแล้ว จึงเอาลิ้นเข้าเสียบตรึงติดกับลูกแคนที่ได้เจาะเตรียมไว้แล้วนั้น แล้วใช้ปูนขาวหรือปูนแดงทายาร่องระหว่างลูกแคนกับลิ้นให้สนิท ไม่ให้ลมรั่วเข้าไปตามร่องได้ ให้ลมเดินได้เฉพาะตามลิ้นแคนช่องเดียว

วิธีทำเต้าแคน ตัดเอารากไม้ประดู่มาให้มีขนาดใหญ่และยาวเท่าที่ต้องการ แล้วเอามาถากและเลา ขูดแต่งให้เกลี้ยงเกลา ทำให้มีรูปปล่องกลาง ที่สุดทั้งสองข้างสุ้ม มีสันฐานคล้ายรูปสะโพน และเขามักทำปลายเต้าเป็นยอดมีเม็ด เพื่อให้สวยงาม แล้วเจาะเต้าแคนตรงกลางเต้าทะลุเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าสอบคือ ใหญ่หรือกว้างทางโคนเต้า แล้วรูค่อย ๆ เล็กสอบไปทางด้านปลาย เช่น บางเต้าทางโคนกว้าง 3 ซม. ปลายสุดกว้าง $1\frac{1}{2}$ ซม. เป็นตัวอย่าง รูนี้ ทำเพื่อสอดลูกแคนเข้าไปและลูกแคนนั้นเขาเลือกให้ลำใหญ่เล็กลดหลั่นกันลงไป ลูกแคนที่สอดเรียงไว้ต้นหรือข้างหน้าทางโคนเต้าเป็นลูกใหญ่และยาว คู่ที่สองก็ยาวเท่ากัน คู่ที่ 3 ที่ 4 ที่ 5 ที่ 6 ที่ 7 ขนาดลงไป เพราะฉะนั้น ช่างแคนจึงเจาะรูสำหรับสอดลูกแคนให้สอบ คือใหญ่ทางโคนแล้วค่อยเล็กลงโดยลำดับ

ครั้นเจาะรูกลางเต้าสำหรับสอดลูกแคนแล้ว ก็เจาะทางหัวเต้าเป็นรูกลม วัดผ่าศูนย์กลางกว้างประมาณ 1 ซม. ทะลุถึงรูใหญ่ที่เจาะไว้สำหรับสอดลูกแคนนั้น แล้วคว้านปากเต้าที่เจาะรูเพื่อเป่านี้ให้บุ๋มลึกพอเหมาะกับริมผึ้งปากจ่อจดเวลาเป่า

เมื่อได้เตรียมลูกแคนและเต้าแคนเสร็จเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ก็นำลูกแคนทั้งหมดสอดเข้าในเต้าแคนตามลำดับเป็นคู่ ๆ ดังที่มีชื่อเรียกอยู่ในหมวดชื่อลูกแคนที่กล่าวมาแล้ว สำหรับคู่แรกหันรูนับมาทางปากเต้า คู่ท้าย หันรูนับไปทางปลายเต้า ลูกนอกนั้นหันให้รูนับอยู่ทางด้านข้างและใช้ไม้สอดคั่นไว้ในระหว่างลูกแคนทั้งสองแถว เพื่อไม่ให้ลูกแคนเบียดชนกัน

เมื่อสอดเรียงลูกแคนเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ก็ใช้ขี้สูดบีดเต้าแคนทั้งข้างบนเต้าและล่างใต้เต้า เพื่อเป็นเครื่องจับยึดลูกแคนให้แน่นให้คงอยู่ตามที่ของมัน ไม่ให้รวนและเพื่อป้องกันมิให้ลมที่เป่ารั่วออกนอกเต้าแคน

ลูกแคนทางโคนหรือทางล่าง เขาตัดให้เสมอกัน ส่วนทางปลายยาวสั้นไม่เท่ากัน เมื่อได้สอดเรียงลูกแคนและติดขี้สูดแล้ว เขาใช้เครื่องย่านาง (หรือตอกที่ทำจากผิวคร้า) มัดลูกแคนเป็นเปลาะ ๆ ตอนใต้เต้าลงไปประมาณสองเปลาะ ตอนเหนือเต้าขึ้นไปประมาณสามเปลาะ เพื่อช่วยตรึงลูกแคนไม่ให้รวนอีกส่วนหนึ่งด้วย เพียงเท่านี้ก็เป็นอันสำเร็จในการทำแคน

การเรียนเป็นช่างทำแคน

ดังปรากฏอยู่ในประวัติแคนแล้วว่า ผู้หญิงเป็นช่างแคนคนแรกที่ได้ริเริ่มทำแคนขึ้น แต่ช่างทำแคนทุกวันนี้มีแต่ผู้ชาย ผู้ที่จะเรียนและหัดเป็นช่างทำแคน จะต้องเริ่มเรียนตั้งแต่เป็นเด็กหนุ่มอายุประมาณ 17–18 ปี และกว่าจะฝึกหัดทำได้ชำนิชำนาญก็กินเวลาราว 5 ปี 6 ปี และจะเป็นช่างทำแคนไปได้เพียงอายุประมาณ 45 ปี หรือ 50 ปีเป็นอย่างสูง เกินกว่านั้นสายตาไม่ดี กำลังและสุขภาพเสื่อม ไม่สามารถจะเป็นช่างทำแคนด้วยตนเองได้ จึงจำต้องแนะนำสั่งสอนและควบคุมให้บุตรหลานทำต่อไป

การที่จะเรียนทำแคนนั้น เบื้องต้นจะต้องมีการยกครูหรือไหว้ครูกันก่อน เงินค่ายกครูประมาณสี่บาท ผ้าซิ่น (พื้นเมือง) หนึ่งผืน, ผ้าขาวหนึ่งวา, เหล้าหนึ่งขวด, ไข่ไก่หนึ่งฟอง, ขันห้า (คือเทียนห้าคู่ ดอกไม้ห้าคู่) กรวยใบกล้วยสี่กรวย เทียนและดอกไม้ใส่ในกรวย กรวยละคู่ เหลืออีกอย่างละหนึ่งคู่ไม่ต้องใส่ ใส่ในขันเฉย ๆ ภาชนะที่จัดขันห้านั้น จะใช้ขันก็ได้ พานก็ได้ และนอกจากนั้น ยังมีหวีหนึ่งอัน กระจกเล็ก ๆ หนึ่งบาน ช้องผมหนึ่งมัด (ผมของใครก็ได้ มัดขนาดเท่าหัวแม่มือ)

คาถายกครูหรือไหว้ครู

อม (โอม) สิทธิ์ อมสับ อมจับ อมถือ อมถือ (ทรง) บ่ได้ทงอาจ บ่ได้ประมาทครู ไฮ่ ปึก ๆ ให้เสียงออก ไฮ่ปอก ให้เสียงมา ผู้ข้าสับลิ้นปี่ อย่าให้ลิ้นปี่แหง สับลิ้นแคน อย่าให้ลิ้นแคนแห้ง ก้ำซ้ายให้ซ่า ฮอดศรีอยุธยา ก้ำขางแถวแกวเป็นเขต อม สะหับ

อ้อยกครูทำแคน

คายห้าบาท ดอกไม้ห้าคู่ เทียนห้าคู่ ซวยสี่อัน เหล้าหนึ่งขวด ไข่หนึ่งฟอง ซีนหนึ่งผืน แพรขาวหนึ่งวา หวีหนึ่งอัน ผมหนึ่งมัดเท่าหัวแม่มือ

"อมสิทธ์อมทงบ่ทงอาจ บ่ประมาทครู เห็นฮอยพ่อก้มดู เห็นฮอยครูก้มกราบ ครูอาบใต้บ่ได้อาบเหนือ อมสะหมติด"

"**สาธุเด๊อ** ครูหลวงให้มาเต้า สาธุเด๊อ ครูเค้าให้มาโฮม ผู้เข้าตีบ๊กบ๊กให้เสียงออก ผู้เข้าตีป๊อกป๊อกให้เสียงมา สับล้นปี่อย่าให้ล้นปี่แหง สับล้นแคนอย่าให้ล้นแคนแท้ง อมสะหมติด"

"**เชิญลงเยอ** เชิญเจ้าลงเยอ เชิญเจ้ามามัดจิกเข้าใส่คลองใน เชิญเจ้ามามัดใจเข้าใส่คลองน่อก เชิญเจ้ามานั่งบอกอย่าให้ป่วดแอว ขอให้เสียงแคนไหล ดังไปจี้จ้าด เสียงดังจาดเหมือนดังตาลไซ เสียงดังใสไหลไปฮ้อยแห่ง เชิญนาแต่งฮูปี่ฮูแคน ลูกสะแนนให้ดังถูกต้อง อย่าให้ข้องล้นปี่ล้นแคน อมสะหมติด"

"**เชิญลงยอ** เชิญเจ้าลงยอ กับทั้งนางอ้อน้อยนุ่งซีนลีเงิน เชิญลงมาขุนนางมวลพร้อมมานั่งล้อมข้างซ้ายข้างขวา อย่ามีดมัวหูตาให้แจ้ง อย่าให้แท้งซี่กู่ลนไฟ เสียงแคนใสดังไปฮ้อยแห่ง เชิญนางแต่งตั้งทุ้งแม่เซ อย่าให้เพแม่เวียงโบ่ซ้าย อย่าหยับย้ายหนีออกแวนไกล ให้เสียงไหลหลั่งมาปานน้ำ อย่าสะท้านเสพปี่สับซอ เสียงบ่พอเชิญนางเอาใส่ เสียงบ่ใหญ่เชิญเจ้าเอาแถม ให้ดังแหมก้อยขวาก้อยซ้าย อย่าหยับย้ายเสพขลุ่ยสับซอ อมสะหมติด"

ตอนเรียนครั้งแรกต้องยกครู ครูจะบอกคาถาดังข้างต้นนี้ให้ว่าตามสามคาบ (สามจบ) ต่อไปก็จดท่องขึ้นใจ และเมื่อเริ่มจะจัดทำแคนแต่ละฤดู ก็ทำพิธีไหว้ครูหรือบูชาครูอีกทุกครั้งโดยทำนองเดียวกัน แต่ทำเอาเอง

โดยปกติการยกครู ครูจะเอาเงินเพียงสองบาท คืนให้สองบาท ตอนทำครั้งหลัง ๆ ทำพิธีเช่นเดียวกันกับยกครู เงินยกครูนั้น เมื่อทำพิธีเสร็จแล้วก็เก็บไว้คืน

ฤดูทำแคน

พวกช่างทำแคนขายทั้งหลาย แม้จะได้ชื่อว่าทำแคนขายเป็นอาชีพก็จริง แต่เขาหาได้ทำแคนแต่อย่างเดียวไม่ เขาเป็นชาวนา และต้องทำนาตามฤดูกาลเหมือนชาวนาทั่วไปด้วย เขาจะทำแคนก็เฉพาะในฤดูที่ว่างจากทำนาเท่านั้น เพราะฉะนั้น ฤดูทำแคนจึงมีอยู่สองระยะคือฤดูทำนาแล้ว

(หมายถึงปักดำแล้ว) ไปจนถึงฤดูเก็บเกี่ยว ระยะหนึ่ง และหลังจากเก็บเกี่ยวเอาข้าวขึ้นยุ้งขึ้นฉางแล้ว ไปจนถึงฤดูลงนา คือฤดูฝนในปีต่อไป ซึ่งจะต้องไถนาและตกกล้า ฯลฯ อีกระยะหนึ่ง ระยะแรกเป็นระยะสั้น จะมีเวลาว่างอยู่เพียงสองเดือน แต่ระยะหลังเป็นระยะที่ยาว มีเวลาหลายเดือน เพราะนาทางภาคอีสานข้าวจะออกรวงก่อน แก่ก่อนภาคกลาง จึงเก็บเกี่ยวเอาขึ้นยุ้งฉางเสร็จก่อนภาคกลาง บางแห่งบางรายก็เสร็จในเดือนยี่ บางแห่งบางรายก็เสร็จในเดือนสาม มีล้ำถึงเดือนสี่เป็นส่วนน้อย และลงนาอีกก็ราวเดือนเจ็ดเดือน 8 จึงเก็บเกี่ยวเอาขึ้นยุ้งขึ้นฉางเสร็จก่อนภาคปีใหม่ (นับอย่างแบบเก่า) เพราะฉะนั้น ระหว่างว่างจากการทำนาตอนนี้จึงยาว ช่างทำแคนมีเวลามากที่จะใช้ทำแคน จึงทำแคนได้มากกว่าฤดูอื่น

ในฤดูนี้ ช่างทำแคนบางคนก็ตั้งหาทำแต่แคนขายอยู่กับบ้าน แต่บางคนก็เที่ยวซื้อรวบรวมแคนชวนพวกนำไปขายต่างจังหวัดต่างภาค ซึ่งเราจะได้เคยผ่านพบอยู่บ่อย ๆ

อาชีพทำแคนขายนี้ เป็นอาชีพที่มีเกียรติ เพราะแคนเป็นดนตรีของไทยแท้ ไม่เคยได้ยินว่าชาติไหนทำแคนขึ้นใช้หรือขายเลย แคนนี้เข้าใจว่าเป็นของมีมาแต่ดึกดำบรรพ์ ตั้งแต่ที่ไทยยังตั้งอยู่เสฉวน ฮุนหน่ำ (ยูนาน) หรือเหนือนั้นขึ้นไป เพราะปรากฏในหนังสือของหมอด๊อดซึ่งชักเอาคำของ มร. เบิน มากล่าวไว้อีกที่หนึ่ง (ฉบับพิมพ์ เมื่อ พ.ศ. 2474) ว่า มร. เบิน ถงสุลอังกฤษ ยังได้เขียนรายงานของเขาถึงเรื่องที่เขาได้เคยเห็นการรื่นเริงของชนพวกนี้ ซึ่งน่าจะเอามาเป็นหลักยืนยันได้ อีกอย่างหนึ่ง เช่น เขาได้เคยเห็นเครื่องดนตรีของชนพวกนี้ว่า ทำด้วยไม้ไผ่เป็นรูปเหมือนลำกล้องและเป่าด้วยปากอย่างเดียวกับแคนดนตรี ซึ่งมีชนชาติไทยในแคว้นลาวของฝรั่งเศสใช้กันอยู่ ใจความมีดังนี้ว่า

"ที่เมืองพิงไม ซึ่งอยู่ห่างจากมณฑลไกวเจาและชายแดนมณฑลกวางซี ราว 3-5 กม. ขณะที่พวกเราได้เดินทางด้วยเรือไปตามแม่น้ำ พอตกเวลาเย็นก็จอดเรือนอน ขณะนั้นได้ยินเสียงและเห็นหมู่คนเดินมาเหมือนกระบวนแห่ตามทางอีกฝั่งหนึ่งของแม่น้ำ มีผู้หญิงประมาณ 30 คน แต่งตัวสวมเสื้อสั้น ๆ เดินเป็นแถวเรียงหนึ่งมาข้างหน้า ถัดไปก็ถึงพวกผู้ชายเป็นอันมากเดินเป็นแถวตามหลังพวกผู้หญิง ทั้งสองพวกนี้มีดนตรีถือรูปเหมือนกระบอกไม้ไผ่ เวลาเป่า ปลายยื่นศีรษะขึ้นไปสัก 60-90 ซม. และใช้เป่าด้วยปาก เสียงที่เป่านั้นไพเราะน่าฟัง แล้วกระบวนแห่นั้นก็ข้ามแม่น้ำไป ข้าพเจ้ามาทราบภายหลังว่า พวกที่เดินเป็นกระบวนแห่พร้อมด้วยดนตรีนั้นเป็นชาวตุงเจีย (ชาน)

ซึ่งอยู่ตามตำบลใกล้ ๆ นี้เอง เขาได้เดินทางไปในระหว่างภูเขาตั้งแต่เช้า เพื่อไปดูการเล่นชนควายกัน และเพิ่งกลับมา พวกนี้ชอบเลี้ยงควายไว้สำหรับชนกันเป็นการรื่นเริงของเขาส่วนหนึ่ง ฯลฯ เป็นธรรมเนียมเลี้ยงทายโชค"

จากข้อความที่ยกมาอ้างนี้ แสดงว่า คนไทยทางเหนือซึ่งอยู่ในประเทศไทยเดิม (ซึ่งเวลานี้ตกอยู่ในอำนาจจีน) นั้น ยังทำแคนเป็นและนิยมใช้แคนเป็นดนตรีเป่ากันอยู่ จึงน่าจะสันนิษฐานได้แล้วว่า แคนนี้มิใช่ของใหม่ ซึ่งมาคิดทำได้เมื่อคนไทยเลื่อนลงมาอยู่ในลุ่มแม่น้ำโขง แต่คงรู้จักทำกันได้มานานก่อนที่จะเคลื่อนลงมาอยู่ลุ่มแม่น้ำโขง และเป็นสมบัติมรดกตกทอดมาจนถึงอนุชนผู้สืบสายจนถึงทุกวันนี้

บ้านที่ทำแคนจำหน่ายเป็นอาชีพ

ตำบลสีแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ดทั้งตำบลมี 17 หมู่บ้าน เฉพาะบ้านสีแก้วมี 4 หมู่ คือ หมู่ที่ 1, 3, 4, 5, ทั้ง 4 หมู่นี้ มีประมาณ 240 หลังคาเรือน และประมาณ 80% ของครัวเรือนทำแคนขาย ผู้ชายเป็นช่างทำถึงฤดูทำนา ราวเดือน 6 หรือเดือน 7 งดการทำแคน พอปักดำเสร็จแล้ว ก็เริ่มทำแคนต่อไปอีก ถึงฤดูเก็บเกี่ยวก็หยุดพักการทำแคนไว้ ไปทำการเก็บเกี่ยวข้าว เมื่อเอาข้าวขึ้นยุ้งฉางเสร็จแล้ว ก็เริ่มทำแคนต่อไปอีกตลอดปี คนหนึ่ง ๆ ทำแคนได้ปีละประมาณ 150 เต้า ราคาขายกันอยู่กับที่ประมาณเต้าละ 10—15 บาท นั้น ราคาแคนเจ็ด, แคนแปด, แคนเก้า เท่า ๆ กัน ถ้านำไปขายต่างถิ่น ราคาประมาณเต้าละ 21—25 บาทขึ้นไป หากสั่งทำประณีต ก็ต้องคิดราคาเป็นพิเศษ ประมาณเต้าละ 30 บาท

หมู่บ้านอื่น ๆ ในตำบลบ้านสีแก้ว (นอกจากบ้านสีแก้วที่กล่าวมาแล้ว) ที่ทำแคนขาย คือ บ้านเหล่าทำแย, บ้านสัง. บ้านโนน, บ้านคานหัก, บ้านเปือย, บ้านดงคุย, บ้านดงสวอง, บ้านเหล่าขาม, บ้านหนองตาไก้, บ้านหนองตุ, บ้านหัวหนอง, หมู่บ้านเหล่านี้ทำแคนขายกันทั้งนั้น เว้นแต่หมู่ที่ 2 (บ้านดงยาง) หมู่เดียว

ตำบลอื่นๆ ที่ทำแคนขาย คือ ตำบลม่วงลาด มีบ้านคางฮุง, บ้านหนองตอ, บ้านบาก,บ้านหาด

ตำบลบ่อพราน มีบ้านหว้านไพล, บ้านเอียดเหลือง, บ้านโนนสะอาด, บ้านโคกสง่า, บ้านโสกเชือก, บ้านโคกกอง

นอกจากที่จังหวัดร้อยเอ็ดแล้ว ได้ทราบว่า มีทำกันที่อำเภอนาแก จังหวัดนครพนมบ้าง ทางจังหวัดสุพรรณบุรีบ้าง

ราคาแคนสมัยโน้น ปัจจุบันลงซื้อไม่ได้

ที่ทำกันที่จังหวัดนครพนม ทำรูปร่างอย่างเดียวกันกับที่ร้อยเอ็ด ใช้ไม้ชนิดเดียวกัน แต่เสียงไม่ใคร่จะไพเราะเหมือนที่ทำที่ร้อยเอ็ด

ที่ทำที่จังหวัดสุพรรณบุรี ทำกันสวยงามไม้เต้าใช้กลึง ไม้กู่แคนเป็นคนละชนิดกับที่ใช้กันที่ร้อยเอ็ด มีปล้องยาว ๆ

แคนที่ทำทางจังหวัดนครพนม ส่วนมากนำไปจำหน่ายทางประเทศลาว กับนำมาขายทางนครปฐมบ้าง ในระหว่างเทศกาลมีงานนมัสการพระปฐมเจดีย์

นอกจากที่กล่าวแล้ว ยังมีทำกันที่อื่น ๆ กระจัดกระจายอยู่ตามจังหวัดต่าง ๆ บ้าง แต่ไม่สู้จะได้ทำกันเป็นล่ำเป็นสันนัก เช่นที่จังหวัดปราจีนบุรีก็มีทำกันบ้างเหมือนกัน

การเป่าแคนคือเครื่องดนตรีประจำถิ่นของชาวอีสานที่รู้จักกันทั่วไป

วิธีเป่าแคนและชื่อเพลงแคน

วิธีเป่าแคน ใช้ริมฝีปากจดกับปากเต้าแคน และใช้นิ้วมือบิดรูนับของลูกแคน เพื่อให้เกิดเสียงตามที่ต้องการและเป่าให้เป็นเพลงต่าง ๆ ชื่อเพลงแคนมีมาก แต่ที่เป็นชื่อเพลงที่เป็นเพลงหลักของเพลงแคนก็มี

1. สุดสะแนน
2. โป้ซ้าย
3. ส้อยใหญ่
4. ส้อยน้อย
5. ลาวยาว

วิธีรักษาแคน

ผู้ที่มีแคนไว้ในครอบครอง ต้องการจะให้แคนมีอายุยืนยาว คงทนใช้ได้นานต้องรู้จักรักษา ดังนี้

1. อย่าให้ถูกแดด เพราะจะทำให้ขี้สูดละลาย และไหลไปบีดลิ้นแคน
2. ระวังการแตก เพราะลูกแคนนั้นเปราะ และแตกง่าย
3. ควรเก็บรักษาไว้ในตู้ หรือในถุงผ้า เพื่อป้องกันแมลงเข้าไปทำรังในกู่ (ลูกแคน) และกัดแทะขี้สูด
4. ถ้าปรากฏว่าลิ้นแคนขัด ให้แคะขี้สูดแล้วถอดกู่ (ลูกแคน) ออกดูลิ้น ใช้ปากดูดที่ลิ้นลูกแคนทดลองดู เมื่อเห็นว่าเรียบร้อยก็สอดใส่ลูกแคนเข้าในเต้าตามเดิม
5. กู่ (ลูกแคน) แตกเล็กน้อย ใช้ขี้สูดบีดยาก็พอจะใช้ได้

อย่างไรก็ตาม เรื่องแคนมีคนเขียนไว้หลายคน จึงเห็นว่าทุกคนมีส่วนคล้ายคลึงกัน มีต่างบ้างในส่วนปลีกย่อย เช่น ฉบับของสหพันธ์สมาคมหมอลำว่า ต้นกำเนิดแคนเกิดจากแมลงภู่บินเข้าออกรูของปล้องไม้ไผ่ นายพรานไปพบจึงจำเอาเสียงนั้นมาดัดแปลงเป็นแคน ที่เรียกว่าแคนเพราะเอาต้นแคน (ตะเคียน) มาทำเต้า ส่วนอาจารย์เจริญชัย ชนไพโรจน์ว่า คงจะถือเอาตามเสียงของมัน (แคนแลน ๆ ๆ) นั่นเอง พิจารณาดูก็มีเหตุผล เพราะแคนมีใช้อยู่ในบุคคลหลายเผ่าหลายชนิด เช่นจีนและกะเหรี่ยง เป็นต้น โดยเฉพาะรูปร่างของแคนกะเหรี่ยงคล้ายกับแคนอีสานมาก แต่ไม่ทราบว่าเขาเรียกว่าอย่างไร คงจะมีเสียง "แอน" อยู่บ้างเช่นกัน และบางท่านก็เรียกแคน 6 ว่าแคน 3 เพราะมี 3 คู่ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม สารานุกรมไทยควรจะจดเอาไว้เป็นแนวทาง เป็นมาตรฐาน เพราะราชบัณฑิตยสถาน ได้รับไว้เป็นทางราชการแล้ว ดังนั้น จึงได้คัดลอกมาจากสารานุกรมไทยทั้งหมด ไม่ได้เปลี่ยนแปลงและตัดทอน แม้ว่าค่อนข้างยาวอยู่บ้างแต่ก็เพื่อประโยชน์แก่ท่านผู้สนใจจะได้อ่านโดยครบถ้วน

คัดจากสารานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน เล่ม 7, นิทรรศการ ร "ไทยอีสานบ้านเฮา" ธ.ค. 21

ลำ และ หมอลำ

ดินแดนที่ราบสูง 16 จังหวัดที่เราเรียกว่าภาคอีสานนี้ มีการสืบทอดศิลปวัฒนธรรมประจำถิ่นมาช้านานนับเป็นพัน ๆ ปี ศิลปประจำถิ่นหรือการเล่นพื้นบ้านนั้น มีมากมายแต่ละถิ่นก็มีการแสดงเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง เช่น การลำเลาะตูบของชาวภูไท การเซิ้งบั้งไฟของยโสธรเป็นต้น ภาษาพูดของแต่ละท้องถิ่นก็แตกต่างกันออกไปด้วย ในแต่ละถิ่นบางทีพูดกันไม่รู้เรื่อง เมื่อมีคนต่างถิ่นเข้าไป เช่นพวกภูไท พวกย้อ แต่ก็มีภาษากลางสำหรับชาวอีสาน คือ ภาษาลาวอีสาน และมีศิลปอย่างหนึ่งที่ชาวอีสานทั้งมวลถือว่าเป็นมรดกที่ล้ำค่าคู่กับชีวิตชาวอีสานทีเดียว ศิลปที่ว่านี้ก็คือ.....

ลำ....และ หมอลำ

เมื่อพูดถึง ลำ และหมอลำ แล้ว คนไทยเกือบทุกคนจะต้องรู้จักและคุ้นหูเป็นอย่างดี เพราะนอกจากจะเคยเห็น เคยฟังแล้ว ทางโทรทัศน์ ทางวิทยุ และสื่อมวลชนอื่น ๆ ก็พูดถึงอยู่เสมอ ยิ่งถ้าเป็นคนภาคอีสานด้วยแล้ว จะรู้จักหมอลำจำเจกับศิลปประเภทนี้ตั้งแต่เกิดก็ว่าได้ เพราะหมอลำเป็นการแสดงที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ของชาวอีสานมากเมื่อมีงานอะไรก็ตาม เขามักจะมีมหรสพเสพงันเป็นการสร้างความสนุกสนานทุกครั้ง และหมอลำจะต้องเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ ดังนั้นคนอีสานทุกคนจะรู้จักลีลาการลำและส่วนมากจะลำเป็น จะเป็นมากเป็นน้อยนั้นขึ้นอยู่กับขีดความ

สามารถของแต่ละคน เวลาออกไปทุ่งนา เข้าป่าหรือออกไปเลี้ยงวัว เลี้ยงควาย เด็ก ๆ ก็จะลำตามกลอนที่เคยได้ฟังมาจนจำติดปาก บางทีก็ถือหนังสือกลอนลำไปอ่านบนหลังควายด้วย เมื่อก่อนนี้เพลงยังไม่เป็นที่นิยมเท่ากับหมอลำ แต่ปัจจุบันนี้กลอนลำสลับเพลง หรือลำเพลินสลับเต้ยเข้ามามีบทบาทมาก จึงทำให้ลำกลอนสมัยก่อนถูกมองข้ามไปบ้าง ลำสมัยเก่าจึงกำลังจะหาฟังได้ยาก

ความเป็นมาของ.....ลำและกลอนลำ

คำว่า *"ลำ"* ใช้พูดกันอยู่ในภาคอีสานเป็นส่วนมาก จะมีพูดกันในภาคอื่นก็เฉพาะผู้ที่พูดภาษาเดียวกันกับภาษาอีสานเท่านั้น นอกจากนี้ยังมีพูดกันอยู่ในประเทศลาวแถบ ๆ ตอนใต้ของประเทศ

ลำ คืออะไร ทำไมถึงเรียกว่าลำ

คำว่า *"ลำ"* มีความหมายหลายอย่าง แต่จะพูดถึงเฉพาะความหมายที่ใช้กันอยู่ในภาคอีสานเท่านั้น คือ

1. **ลำ** หมายถึง นิทานที่เป็นวรรณคดีของชาวอีสานที่จารึกหรือจารลงบนผิวไม้ไผ่ทั้งลำเรียกว่าหนังสือเจียงไม้ไผ่ (พรชัย ศรีสารคาม มรดกอีสาน 2521) อักษรที่ใช้จารึกอักษรขอม อักษรธรรมและอักษรไทยน้อย (ใช้กันอยู่ในประเทศลาวปัจจุบัน) วรรณคดีเรื่องหนึ่ง ๆ อาจต้องใช้ไม้ไผ่ทั้งทำ หรือหลาย ๆ ลำ เมื่อจารึกเสร็จก็ตัดออกเป็นปล้อง ๆ แล้วมัดไว้เฉพาะแต่ละลำแต่ละเรื่อง เช่นลำนี้เรื่องจำปาสี่ต้น ลำนั้นเรื่องผาแดงนางไอ่ แทนที่จะเรียกเรื่องก็เลยเรียกเป็นลำตามลักษณะนามของไม้ไผ่นั้น ด้วยเหตุนี้ วรรณคดีเก่า ๆ ของอีสานจึงมีคำว่า *"ลำ"* นำหน้าทุกเรื่อง เช่นลำกาฬเกษ ลำขูลูนางอั้ว ลำท้าวก่ำกาดำ ลำไก่แก้ว หมอลูเป็นต้น

   การจารึกในยุคต่อมาแทนที่จะจารึกบนผิวไม้ไผ่ก็หาวิธีการที่สะดวกทั้งในการจารึกและการเก็บรักษา คือมีผู้คิดจารึกลงในใบลานทั้ง 2 หน้า เมื่อจารึกได้แต่ละตอนก็เจาะรูเอาเชือกร้อยมัดไว้เรียกว่าผูก จนกว่าจะจบเรื่อง บางเรื่องอาจจะมีหลายผูก รวมกันเข้าแล้วก็เรียกว่า 1 ลำ ตามความหมายเดิม อักษรที่จารึกในใบลานนั้นก็มีอักษรขอมอักษรธรรม หรืออักษรไทยน้อย ส่วนเรื่องที่จารึกก็เป็นเรื่องเดิมจากลำไม้ไผ่ที่มีผู้จารึกไว้ก่อนนั้น ลำที่จารึกลงบนผิวไม้ไผ่ปัจจุบันนี้หาไม่ได้อีกแล้ว แต่ที่อยู่ในใบลานหรือที่เรียกว่าหนังสือผูกยังพอมีหลักฐานที่จะดูได้ตามวัดเก่า ๆ เช่น ที่วัดมหาธาตุ จังหวัดยโสธร วัดบ้านคูชาด อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี เป็นต้น

หมอลำ แน่นอนใครไปเยือนอีสานแล้วไม่ได้ดูหมอลำ หรือได้ยินเสียงแคน การเยือนอีสานของท่านก็จะไม่สมบูรณ์เลย

2. **ลำ** หมายถึง การขับร้องเป็นทำนองไพเราะเช่นเดียวกับเพลง การร้องก็ต้องว่าไปตามบทตามกลอน เรียกว่ากลอนลำ กลอนลำจะมีข้อความสัมผัสคล้องจองกันตั้งแต่ต้นจนจบ มีจังหวะแตกต่างกันออกไปตามประเภทของลำ เช่นลำทางสั้น ลำทางยาว ลำเต้ย ลำล่อง แต่ละประเภทจะมีหวังหรือทำนองโดยเฉพาะ และจำนวนคำพูดในกลอนของแต่ละประเภทก็ไม่เท่ากันด้วย

ความเป็นมาของหมอลำ

ในสมัยโบราณ คำว่าลำ หรือหมอลำ ยังอยู่ในรูปของการเล่นนิทาน นิทานที่นำมาเล่าก็เป็นนิทานวรรณคดีเรื่องต่าง ๆ จารึกไว้ในใบลานตามที่กล่าวมาแล้ว การเล่านิทานจะต้องมีทำนองมีจังหวะ เมื่อฟังแล้วจะทำให้เกิดอารมณ์ร่วม เกิดความซาบซึ้ง ยิ่งคนที่มีเทคนิคดี ๆ ก็ยิ่งทำให้คนติดอกติดใจมาก จนเรียกได้ว่า *"คนเก่งนิทานหรือหมอนิทาน"*

การเล่านิทานมีวิวัฒนาการมาเรื่อย ๆ จากการเล่าเป็นทำนองคล้องจองกัน ธรรมดาก็มีเครื่องดนตรีประกอบการเล่า และมีการออกท่าออกทางด้วยเรียกว่า *"ลำพื้น"*

คำว่า *"ลำพื้น"* ก็คือลำเรื่องนั่นเอง *"พื้น"* หมายถึงเรื่อง เช่น พื้นเวียงจันทน์ ได้แก่เรื่องหรือประวัติความเป็นมาของเวียงจันทน์ ดังนั้นการเล่านิทานจึงกลายมาเป็น *"ลำ"* ด้วยเหตุผลดังกล่าวแล้ว

การเล่านิทาน ในประเพณีทำบุญต่าง ๆ เช่นบุญกลางพรรษา หรือบุญข้าวสาก (สลาก) บุญข้าวประดับดิน บุญออกพรรษา บุญข้าวจี่ พระภิกษุสามเณรจะเป็นผู้เล่าเรียกว่าเทศน์ หนังสือที่นำมาเล่าหรือมาเทศน์นี้นิยมเอาหนังสือผูกเรื่องต่าง ๆ ที่เป็นวรรณคดีทางภาคอีสานตามที่ชาวบ้านและทางวัดจะเห็นสมควร การเทศน์ดังกล่าวก็จะว่าเป็นทำนองคล้องจองกันตั้งแต่ต้นจนจบ โดยให้ผู้เทศน์สับเปลี่ยนกันขึ้นเทศน์และต้องให้จบภายในวันเดียวด้วย พระนักเทศน์ที่มีความชำนาญ หรือแตกฉานในเรื่องต่าง ๆ จนสามารถเทศน์โดยไม่ต้องดูใบลานเลย จะทำให้ผู้ฟังเกิดภาพพจน์ เกิดความรู้สึกพออกพอใจ (หม่วน) เกิดความซาบซึ้ง (ออนซอน) เหมือนกับได้ฟังหมอลำ หรือได้ฟังลำ

หมอลำ คำว่า *"หมอ"* คือผู้ที่ *"เก่ง"* หรือมีความชำนาญในด้านต่าง ๆ เช่นผู้เก่งในทางยาเรียกว่า *"หมอยา"* เก่งในทางดูหมอ (มอ) เรียกว่า *"หมอมอ"* เก่งทางเวทย์มนต์เรียกว่า *"หมอมนต์"* เก่งทางไล่ผี เรียกว่า *"หมอผี"* ถ้าเก่งทางเป่าแคนก็เรียกว่า *"หมอแคน"* ฉะนั้นผู้เก่งทางลำ จึงเรียกว่า *"หมอลำ"*

หมอลำ ก็มีทั้งสมัครเล่นและหมอลำอาชีพ หมอลำที่พูดถึงในที่นี้ หมายถึงหมอลำอาชีพทั่ว ๆ ไป สามารถออกรับงาน หรือลำตามงานต่าง ๆ ได้ ไม่ว่าจะเป็นลำกลอนหรือลำหมู่ หมอลำกลอนที่มีชื่อเสียงในอดีตซึ่งได้ลำอัดแผ่นเสียงไว้เช่น หมอลำคูณ หมอลำจอมศรี ผู้เขียนยังจำได้แม่นยำในสมัยเป็นเด็กเคยได้เอาข้าวสาร 1 ขัน ไปจ้างให้เขาเปิดหีบเสียงลำหมอลำคูณให้ฟัง ขันละ 1 กลอน (ขันเล็ก ๆ เรียกว่าโอน่อย) คนแก่คนเฒ่าสมัยนั้นนิยมชมชอบหมอลำคูณเป็นพิเศษ จนบางคนเชื่อว่า หมอลำคูณตายไปแล้วได้ไปขึ้นสวรรค์เพราะได้ให้ความบันเทิงแก่คนทั่วทั้งภาคอีสาน

หมอลำในสมัยต่อมา เช่น หมอลำชาลี (ข้าวขอบ) ก็มีชื่อเสียงมากจนมีผู้ให้สมญานามว่า (ชาลีข้าวขอบ) เพราะชาวบ้านตามไปฟังหมอลำชาลีจนลืมเก็บเกี่ยวข้าวในนาจนข้าวสุกกรอบ หมอลำแคน (ฮุด) เป็นผู้มีความสามารถเป็นเยี่ยมในทางแก้กลอน จนได้ชื่อว่า (แคนฮุด) แปลว่าไม่จน

มุม ไม่ยอมจำนน (ไม่ติด ไม่คา) จะถามอย่างไรก็ต้องตอบได้ หมอลำคนอื่น ๆ ที่เกือบทุกคนต้องรู้จัก เช่น หมอลำบุญเพ็ง หมอลำคำภา หมอลำสุบรรณ์ ก็ล้วนมีความสามารถอยู่ในขั้นหมอลำใหญ่ จนทุกคนต้องเรียกว่า *"อาจารย์"* คือเป็นบรมครูของหมอลำทั้งหลาย หมอลำร่วมสมัยของหมอลำที่กล่าวนี้เป็นหมอลำกลอน หรือหมอลำคู่

หมอลำคู่ เวลาแสดงก็มีเพียง ฝ่ายชาย 1 คน ฝ่ายหญิง 1 คน และหมอแคนฝ่ายละ 1 คนเท่านั้น สมัยนั้น หมอลำหมู่ยังไม่เป็นที่นิยมเหมือนทุกวันนี้ หมอลำคู่จึงเป็นที่นิยมอย่างกว้างขวาง

โรงเรียนหมอลำ หรือสำนักหมอลำ

ทำอย่างไรจึงจะเป็นหมอลำได้

ผู้ที่อยากจะเป็นหมอลำ ก็ต้องไปเรียน ไปฝึกเป็นหมอลำ เช่นเดียวกับการเรียนวิชาชีพอื่น ๆ ส่วนโรงเรียนนั้นก็คือสำนักหมอลำต่าง ๆ เช่นสำนักงานส่งเสริมวิชาชีพหมอลำหรือสมาคมส่งเสริมหมอลำ บางทีก็เป็นบ้านหรือที่ทำงานของอาจารย์หมอลำคนใดคนหนึ่ง

คุณสมบัติของผู้ที่จะเข้าเรียน ไม่จำกัดความรู้ ขอให้อ่านออกเขียนได้ ไม่จำกัดอายุ ไม่จำกัดเพศ แต่ต้องมีความสามารถพื้นฐานคือกล้าแสดงออก ไม่เป็นคนขี้อายจนเกินไป มีความจำดีพอสมควร

เริ่มแรก จะต้องมีผู้ปกครองนำไปมอบให้อาจารย์ที่จะสอนให้ ตกลงเสียค่าธรรมเนียมหรือค่าฝึกสอนเป็นเฉพาะรายไป ส่วนค่ากลอนลำที่อาจารย์แต่งให้เพิ่มเติมนั้นอาจจะซื้อพิเศษ เมื่อมอบตัวเป็นลูกศิษย์แล้ว จะต้องเป็นผู้ว่านอนสอนง่าย หมั่นท่องกลอนลำ หมั่นฝึกฝนจดจำลีลาการร้องการลำตลอดจนจำจังหวะทำนอง (สังวาด) ของผู้เป็นอาจารย์ ฝ่ายอาจารย์ก็จะมีการทดสอบเสมอ คือให้แสดงให้ดู ให้ลำให้ดูเพื่อหาข้อบกพร่องแล้วช่วยแก้ไขปรับปรุงอยู่ตลอดเวลา บางทีก็ต้องให้ออกงานเป็นการฝึกซ้อมไปในตัวด้วย เมื่อเป็นที่พอใจของอาจารย์แล้วก็จะอนุญาตให้กลับบ้านได้ เพื่อจะได้ไปประกอบอาชีพหมอลำเจริญรอยตามอาจารย์ต่อไป

ระยะเวลาในการเรียนเป็นหมอลำนั้น ขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้ที่เรียน บางรายก็อาจเรียน 1 ปีแล้วสามารถออกไปลำได้ บางรายหัวไม่ดี (บึก) ก็อาจใช้เวลานานพอสมควรกว่าจะท่องกลอนลำได้พอที่จะออกไปประกอบอาชีพหมอลำ บางคนไม่มีมันสมองไม่มีพรสวรรค์ในทางลำก็เลิกไปเลยก็มี

ข้อที่น่าสังเกตอีกอย่างหนึ่งก็คือ หมอลำทุกคนจะไม่ลืมคุณครูบาอาจารย์ให้การศึกษาอบรมและประสิทธิ์ประสาทวิชาหมอลำให้ เพราะทุกครั้งที่จะลำไม่ว่าจะเป็นสถานที่ใดจะต้องยกครูก่อน เครื่องที่ใช้ในการยกครูเรียกว่า *"คายอ้อ"* นี้เจ้าภาพที่ว่าจ้างไปจะต้องเป็นฝ่ายจัดหาให้บางทีก็มีของหลาย ๆ อย่างแล้วแต่ครูจะกำหนดไว้ให้ แต่ส่วนมากเท่าที่เคยพบมาก็มีดอกไม้ขาว 5 คู่ เทียน 5 คู่ เงิน 4 บาท 5 บาท หรือเท่าจำนวนที่ครูกำหนด เหล้า 1 ขวด ไข่ไก่ 1 ฟอง ผ้าถุง 1 หรือผ้าข้าวม้า 1 ผืน แป้ง กระจกเงา ถ้าไม่ยกครู หรือยกครูไม่ถูกใช้เครื่องยกครูไม่ครบ ก็จะทำให้หมอลำคนนั้นลำต่อไปไม่ได้หรือลำไปได้ก็ไม่คล่องแคล่วลำไม่ออก ไม่เป็นที่สบอารมณ์ของผู้ฟังกลอนที่เคยท่องได้ก็จะเกิดหลงลืม ไม่มีความสะดวกสบายใจในขณะลำ เรียกว่า *"ผิดอ้อ"*

ถ้ายกครูถูกต้อง (อ้อขึ้น) ทำให้การลำเป็นไปตามแผนที่วางไว้ ว่ากลอนได้คล่องแก้กลอนได้เก่ง ไม่หลงไม่ลืม คู่ต่อสู้เกรงขาม คนฟังเกิดความพออกพอใจ (ม่วน ออนซอน) และลำไม่ตกตลอดคืน (เสียงดีเสมอต้นเสมอปลาย) บางครั้งหมอลำจะถูกคู่ต่อสู้ใช้คาถาอาคมหรือเวทย์มนต์ต่าง ๆ ข่ม ถึงกับลำไม่ออก ลำไม่ดี เสียงที่เคยกังวานก็แหบแห้งจนพ่ายแพ้ใจเชิงวาทะศิลป์แก้กลอนไม่ได้ เรียกว่า แพ้ หรือถูกใส่

เป็นธรรมเนียมของหมอลำอย่างหนึ่ง ในเรื่องคายอ้อ ถ้าอาจารย์กำหนดไว้อย่างไรผู้เป็นศิษย์จะต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด จะเรียกค่ายกครู (คายอ้อ) เกินที่อาจารย์กำหนดไว้ไม่ได้ เรื่องนี้ถือว่า เป็นจรรยาบรรณของหมอลำที่ต้องรักษาสัจจะ เหมือนกับอยู่ต่อหน้าครูบาอาจารย์ตลอดเวลา เมื่อเวลาไปแสดงเสียเปรียบคู่แข่งในด้านอะไรก็ตาม จะต้องหวนกลับมาหาอาจารย์ เพื่อให้อาจารย์แนะนำหรือแก้ไขข้อบกพร่องให้

ประเภทของหมอลำ

หมอลำมีอยู่ 3 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. หมอลำคู่
2. หมอลำหมู่ (ลำเรื่องต่อกลอน)
3. หมอลำพื้น

หมอลำคู่ หรือเรียกอีกอย่างหมอลำกลอน ประกอบด้วยฝ่ายชาย 1 คน ฝ่ายหญิง 1 คน หมอแคนอีกฝ่ายละ 1 คน การลำก็ว่าไปตามกลอน ข้อความที่ไม่ยาวนักสำหรับร้องเป็นทำนองคล้องจองกัน เรียกว่ากลอนลำ

กลอนลำจะสั้นหรือยาว ดีหรือไม่ดีนั้นก็ขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้แต่งกลอน

กลอนสำหรับลำก็มี

กลอนลำทางสั้น

กลอนลำทางยาว หรือกลอนลำทางล่อง

กลอนลำเต้ย

การลำก็จะมีกระบวนการตามลำดับดังนี้

ก่อนที่จะแสดง หมอลำจะว่ากลอนไหว้ครูก่อน เป็นการยกครู เสร็จแล้วก็จะเป็นกลอนทางสั้น อาจจะเป็นการประกาศความสามารถของตนเอง หรือการข่มดวงคู่ต่อสู้ก่อน ต่อไปก็จะเป็นลำทางยาว ลักษณะกลอนลำทางยาวนี้ก็จะเป็นการรำพึงรำพัน หรือแสดงบทโศกต่อจากนั้นจึงจะเป็นกลอนเต้ย ก็จะเสร็จตอนหนึ่งของแต่ละฝ่าย กลอนลำแต่ละกลอนมีจำนวนคำไม่เท่ากัน อาจจะเป็นกลอน 7 กลอน 8 จนกระทั่งถึงกลอน 11 หรือ 12

ถ้าเป็นกลอน 7 หรือกลอน 8 ลักษณะของกลอนมักจะเป็นกลอนเดินดง ชมบ้า ชมนก หรือกลอนตลก ลำประชันกลอน

ถ้าเป็นกลอนยาว หรือกลอน 11 กลอน 12 มักจะเป็นกลอนรำพึงรำพัน กลอนโศก หรือแสดงบทรัก จึงจำเป็นต้องหาคำพูดที่มีความหมายลึกซึ้ง ทำให้ผู้ฟังเกิดจินตนาการไปด้วย

หมอลำจะลำได้ไพเราะ (ม่วน) มากน้อยนั้น ขึ้นอยู่กับกลอนด้วย ดังนั้นผู้แต่งกลอนจึงต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเป็นพิเศษในการสรรหาคำมาแต่งกลอน

หมอลำคู่ ยังมีวิธีการลำอีกหลายอย่าง เช่น

ลำแก้กลอน เป็นการรำประชันกลอนกันแบบกลอนต่อกลอน แก้กันด้วยวาทะในกลอนลำ เช่น ถ้าฝ่ายหนึ่งมีกลอนเหาะเหินเดินอากาศ อีกฝ่ายหนึ่งจะต้องมีกลอนลักษณะเดียวกันหรือเก่งกว่ากันมาแก้ บางทีต้องแก้กลอนกันทั้งคืน ถ้าหากลอนมาแก้ไม่ได้ก็ต้องยอมแพ้ไป บางทีถ้ารู้ว่าอีกฝ่ายหนึ่งแก้ไม่ได้แล้วก็ยิ่งรุกในทำนองได้ทีขี่แพะไล่ไปเลย

ลำโจทก์ แก้ หรือเรียกอย่างหนึ่งว่า *ถามตอบ* การลำแบบนี้หมอลำจะต้องเป็นผู้มีทั้งความรู้และไหวพริบในการตอบคำถาม เวลาตอบนอกจากจะแก้ในเชิงกลอนแล้ว ยังต้องใช้ความสามารถในการใช้วาทศิลป์ด้วย เพราะบางทีต้องว่าด้วยกลอนสด (ด้น) และวิธีการตอบก็ต้องมีศิลป์หรือเทคนิค เช่นก่อนจะตอบก็ ข่ม หรือ ทำให้คู่ต่อสู้เกรงกลัว (ผาบ) กันก่อน คนที่เป็นนักฟังหมอลำ จะเฝ้าดูตอนที่แก้กันนี่แหละ คนที่ตอบเก่ง ๆ สามารถเรียกเสียงปรบมือเป็นที่ถูกอกถูกใจอย่างยิ่ง

ในการตอบคำถามกันนี้ ถ้าฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดไม่สามารถตอบคำถามได้ จะถูกต่อว่ามากมายถึงกับไล่ให้ไปเรียนมาสู้กันใหม่ก็มี ถ้ายอมจำนน (คากลอน) ก็ต้องยอมเป็นลูกศิษย์ ผู้ถามจะต่อกลอนไปว่า *"คันเจ้าแก้บ่ได้สิยอมให้เฮ็ดหยังเฮ็ดหยังสิยอมให้เฮ็ดหยัง"* สีลังจัง....

สำหรับเรื่องที่หมอลำถามตอบกันนั้น ก็เป็นเรื่องทั่ว ๆ ไป ทั้งความรู้ทางโลกและความรู้ทางธรรม ผู้ฟังจึงได้ทั้งความรู้และความบันเทิงในขณะเดียวกัน ถ้าชอบกลอนอะไรก็จดจำเอามาหัดลำเองได้

ลำเกี้ยว ลำแบบนี้ก็ใช้กลอนแบบเดียวกับลำทางสั้น เนื้อหาสาระในกลอนจะมีแต่คำเกี้ยวพาราสีให้ฝ่ายตรงกันข้ามรัก มีการชมความสวยความงาม หรือชมทุกส่วนสัดในตัวของอีกฝ่ายหนึ่ง นอกจากชมแล้วยังมีการยกยอปอปั้นให้ฝ่ายหนึ่งเห็นอกเห็นใจ มีบทงอนบทง้อ บทเห็นอกเห็นใจ สงสาร และเข้าใจกัน รับรักกัน (สมมติ)

การลำเกี้ยว จึงเป็นการลำที่ทั้งสองฝ่ายจะต้องสรรหากลอนที่เยี่ยมยอดจริง ๆ ถึงขนาดที่อีกฝ่ายหนึ่งได้ฟังแล้วต้องยอมรับความเห็นใจ ตกลงปลงใจกัน เพื่อจะได้ไปจัดการตามประเพณีต่อไป โดยฝ่ายชายจะชวนฝ่ายหญิงไปหาคุณย่าว่า *"มาเด๊อหล่ามาไปยามย่า พายกะต่าต้อนแต้นนำก้นบ่าวพี่ชาย เว่าแล่วย่ายยอยกถกขา เฮามาพากันเมือกล่อมกันในมุ่ง"*

แล้วฝ่ายหญิงก็จะตอบด้วยกลอนยินยอมว่า *"ให้อ้ายพานางหล่าคำแพงไปยามย่า พายกะต่าโหย่นโหย่นสินำก้นบ่าวพี่ชาย"*

ลำเต้ย เป็นลีลาการลำอีกแบบหนึ่ง มีจังหวะช้า ลากเสียง ขณะลำจะมีการเต้นเข้าจังหวะกับเสียงแคนมีการออกท่าทางประกอบด้วย บางทีก็มีรำวงหรือการเต้นรำจังหวะต่าง ๆ ประกอบ ลำเต้ยมีหลายแบบ เช่น

เต้ยพม่า ทำนองเป็นเพลงพม่า เวลาเดินกลอนก็ต้องให้เหมือนเพลงพม่าจริง ๆ กลอนเต้ยพม่าจะลำต่อจากลำยาว ก่อนจบตอนหนึ่ง ๆ ก็จะมีเต้ยพม่าเป็นที่สังเกต

"โอ้พี่รักน้องมานาน โอ้แม่ตาหวานยอดกล้วย ให้พี่ขอไปด้วยเถิดแม่จันทร์วันเพ็ญ นี่แม่จันทร์คงเห็นหัวใจกระต่ายน้อย โอ้พี่ตกต่ำต้อยพี่ไม่ปล่อยให้น้องไป แล้วก็เต้ยต่อไปอีก คนใด ๆ คือน้องสิเอาไผเข่าซ่อนบ่อนนอนนำ เอาบ่อผัวหมอลำไปกล่อมนอนซมซ่อน กินบ่อเป็นพี่ชายลำกะสิปอน นอนบ่อหลับชายลำกะสิกล่อนสิถนอมสายะนอกล่อหกลิ้งเอาน่องแม่นฮ่วมเตียงเจ้าเตียงเหลี่ยง นอนเตียงคือสิค่อง นอนเตียงเพิ่นว่าซ่อนนอนใต้เพิ่นว่าหลอน นั่นละนานวลนางหางตาเจ้าสักกะเจิ้นเห็นเว่าซู่เพิ่นบ่อคองได้ซ่อน หนีเมือนอนบ่อดีน้อ"

เต้ยหัวดอนตาล เป็นจังหวะการรำเต้ยที่ไพเราะมาก มีต้นกำเนิดมาจากเมืองสีพันดอน บางทีเราก็เรียกเต้ยชนิดนี้ว่า ลำสีพันดอน (เมืองสีพันดอนในอดีตอยู่ตอนใต้นครจำปาศักดิ์) ต่อมามีผู้นำศิลปการลำเต้ยแบบนี้มาสู่ประเทศไทยทางด้านอำเภอดอนตาล อำเภอเขมราฐ เราจึงเรียกว่าลำหัวดอนตาล เช่น *"โอ้โหย่น ๆ สาย โยนยางเค่ง.....จังว่าแก้มแป่นแหว่น แหวนเต็มมือเอย แหวนบ่ทันได้ซื่อสังมาเต็มมือก่อน จังว่าแก้มอ่อน ๆ อยากซ่อนเสื่อนอนเด ผมเจ้าเพกลางเอย"* เต้ยหัวดอนตาลนี้ยังเป็นที่นิยมอยู่ในภาคอีสาน แม้จะหาฟังยากก็ยังพอหาฟังได้ในเขตจังหวัดนครพนม งานนมัสการพระธาตุพนมบางปีก็มีลำสีพันดอน หรือเต้ยหัวดอนตาลให้ฟังเป็นการสร้างบรรยากาศให้ระลึกถึงอดีตเป็นอย่างดีทีเดียว

ลำทางยาวหรือลำล่อง เป็นลีลาการลำอีกแบบหนึ่งมีการลากเสียงและเอื้อนเสียงเหมือนกับเทศน์แหล่ หมอลำบางคนสามารถลำล่องให้ผู้ฟังเกิดความซาบซึ้งถึงอกถึงใจ (ม่วน ออนซอน) ถึงกับน้ำตาไหล ลักษณะของกลอนลำยาวหรือลำล่องนี้ มักจะเป็นกลอนโศก เช่น ล่องพ่อหม้าย ล่องกำพร้า ล่องนิทานเศร้า ๆ หรือล่องลาเจ้าภาพ ให้พรเจ้าภาพเป็นต้น

หมอลำพื้น *พื้น* คือเรื่องราวหรือนิทาน การเล่านิทานซึ่งเป็นประเพณีของอีสานได้มีวิวัฒนาการต่อจากการเล่าธรรมดามาเป็นการเล่าโดยมีการใช้ดนตรีเข้าช่วย คือมีการเป่าแคนสลับการเล่านิทานเป็นทำนองน่าฟัง นิทานที่นำมาเล่าก็คือวรรณคดีต่าง ๆ เช่น เรื่องนางผมหอม กำพร้าผีน้อย นางสิบสอง เป็นต้น การเล่านิทานแบบนี้เรียกว่า *"ลำพื้น"* ดังนั้น ลำพื้นจึงได้แก่การลำเป็นเรื่อง ๆ โดยมีผู้แสดงเพียงคนเดียวรับบทบาทของตัวละครทั้งหมดในเรื่อง ถึงบทบาทของใครก็จะแสดงให้เหมือนทั้งท่าทางและการพูด โดยมีหมอแคนคอยให้จังหวะดนตรีประกอบ

หมอลำพื้น เวลาจะแสดง นิยมแต่งตัวด้วยชุดขาว อาจจะเป็นธรรมเนียมมาแต่โบราณที่ต้องแต่งตัวแบบนั้น หมอลำพื้นที่มีชื่อเสียงในจังหวัดอุบลมีอยู่หลายคนในสมัยนั้น เช่น หมอลำคำพันนวพิฆ หมอลำจารย์ครูผาย สายสุด หมอลำบุญทอม โถชารี เป็นต้น หมอลำพื้นในปัจจุบันนี้หาฟังไม่ได้แล้วทั้ง ๆ ที่เป็นมรดกที่ล้ำค่าของชาวอีสาน เพราะหมอลำพื้นเป็นต้นตอของหมอลำหมู่ในสมัยทุกวันนี้ แต่ก็ยังมีบางแห่งที่รักษามรดกนี้ไว้ คือที่บ้านโนนม่วง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร

ได้มีผู้คิดดัดแปลงวิธีการแสดงหมอลำพื้นจากการเล่านิทานคนเดียวมาเป็น 2 คน และหลายคนขึ้นตามลำดับ โดยให้มีตัวละครเพิ่มขึ้น จนปัจจุบันนี้ ไม่มีแม้แต่กลอนของหมอลำพื้นในการแสดงแต่ละครั้ง และเครื่องดนตรีซึ่งเมื่อก่อนนี้มีแคนเพียงอย่างเดียว เดี๋ยวนี้มีนับชิ้นไม่ถ้วน จนดูเป็นวงดนตรีสากลไปแล้ว

การคิดดัดแปลงหมอลำพื้นมาเป็นหมอลำหมู่มีมานานแล้ว (สิริวัฒน์ คำวันสา อีสานคดี: 2521) มาสมบูรณ์แบบเมื่อ ปี 2485 โดยหมอลำชาวขอนแก่น 3 คน คือ

หมอลำทองคำ บ้านสีถาน อำเภอเมือง

หมอลำคำกลอง บ้านกุดบั๊กเห็ด อำเภอพล

หมอลำอินตา บ้านเหล่านาดี อำเภอเมือง

ต่อมามีผู้ริเริ่มก่อตั้งสมาคมหมอลำอีสานขึ้น เพื่อส่งเสริมศิลปหมอลำภาคอีสาน ตอนนี้หมอลำคู่และหมอลำกลอนทั้งหลายพากันตื่นตัว เพราะหมอลำหมู่เป็นที่สนใจของคนทั่วไปอย่างกว้างขวาง จึงมีการฝึกหัดลำหมู่อย่างจริงจังแล้วได้ขยายขอบเขตออกไปอย่างรวดเร็วจนเป็นที่รู้จักกันทั่วประเทศ หมอลำชนิดเดียวกันนี้ ทางประเทศลาวเรียกว่าลิเกลาว เพราะผู้แสดงแต่งตัวแบบลิเก แต่ไทยเราเรียกหมอลำหมู่และมีการดัดแปลงให้ทันสมัยยิ่งขึ้น (อาจเรียกว่าหมอลำประยุกต์ก็ได้)

หมอลำเพลิน ลำแบบนี้ได้วิวัฒนาการมาจากหมอลำหมู่เดิม ซึ่งเรียกว่ารำเวียง ที่เรียกลำเวียงเพราะใช้ทำนองเวียงจันทน์ หรือทำนองลำหมู่ดั้งเดิม แต่ลำเพลินเป็นลำแบบใหม่ได้รับอิทธิพลจากอารยธรรมตะวันตก เพราะมีการเต้นเข้าจังหวะต่าง ๆ สลับเสียงเพลง พวกแสดงการเต้นก็เป็นพวกแสดงฝ่ายหญิงที่มีความสามารถในทางเต้นจังหวะต่าง ๆ ที่พวกรำวงเต้นกัน การลำเพลินเมื่อก่อนนี้มีเครื่องดนตรีเพียง 2–3 ชิ้น คือ ซุง แคน กลอง แต่ปัจจุบันนี้ใช้เครื่องดนตรีสากลทั้งหมด แต่ก็ยังดีที่เหลือแคนกับซุงไว้ กลอนลำก็เป็นกลอนลำเพลินโดยเฉพาะ ซึ่งไม่เหมือนกับหมอลำหมู่เดิม ท่าทางและจังหวะก็แตกต่างกันด้วย

ยังมีลำอีกแบบหนึ่ง ซึ่งมีความมุ่งหมายไม่เหมือนกับลำแบบอื่น แต่ก็ยังมีผู้นิยมกันอยู่ในภาคอีสาน ลำแบบนี้เรียกว่า *ลำผีฟ้า* หรือบางแห่งเรียก *ลำผีไท้*

ลำผีไท้ มิใช่เป็นการลำเพื่อความสนุกสนานบันเทิง แต่เป็นการลำเพื่อรักษาผู้ป่วยที่รักษาหายยาก หรือหมดทางที่จะรักษาแล้ว เป็นวิธีการรักษาตามแบบหมอผีโดยเฉพาะก่อนจะทำพิธีลำ หมอผีจะให้จัดทำอะไรต่าง ๆ เพื่อเป็นเครื่องสังเวยเจ้าที่เจ้าทาง เช่นให้จัดแต่งขัน 5 และขัน 8 ไก่ต้ม 1 ตัว มะพร้าว กล้วย และจะต้องมีผ้าสำหรับผูกข้อมือคนที่ป่วย หมอลำจะเริ่มด้วยการลำบวงสรวง หรือบูชาผีเจ้าบ้าน ผีบรรพบุรุษ ในขณะเดียวกันก็ร่ายรำไปรอบ ๆ คนป่วย ให้พวกญาติพี่น้องผู้ป่วยรำตามจังหวะไปด้วย

การลำผีฟ้า หรือลำผีไท้นี้ เป็นการเชื้อเชิญวิญญาณของบรรบุรุษมาช่วยปัดเป่าโรคภัยไข้เจ็บออกจากร่างกายของผู้ป่วย เพราะมีความเชื่อว่า วิญญาณของบรรพบุรุษยังคงคอยปกปักรักษาทุกคนอยู่ บางแห่งก็เชิญผีมาเข้าสิงร่างของญาติคนใดคนหนึ่งแล้วถามผีฟ้าที่เข้าสิงร่างนั้นว่า ผู้ป่วยเป็นโรคอะไร รักษาอย่างไรจึงจะหาย ผู้ที่ทำพิธีเรียกว่าหมอจ้ำ (คือผู้ที่สามารถสื่อความหมายระหว่างผีฟ้ากับญาติ ๆ) นอกจากนี้หมอจ้ำยังทำหน้าที่แจ้งและรับข่าวจากวิญญาณของบรรพบุรุษในอดีต เราเรียกว่าปู่ตา เมื่อปู่ตาต้องการอะไรก็แจ้งให้ชาวบ้านทราบแล้วจัดการทำตามที่ต้องการเพื่อความอยู่เย็นเป็นสุขของชาวบ้านทั้งมวล คนที่ทำหน้าที่จ้ำนี้บางแห่งเรียก "พ่อกวน" เมื่อชาวบ้านจัดทำให้ถูกต้องแล้ว คนที่ป่วยก็จะดีวันดีคืนชาวบ้านก็จะมีความผาสุกโดยทั่วกัน

หมอลำเป็นสัญญลักษณ์ของชาวอีสาน เป็นมรดกที่ชาวอีสานจะต้องช่วยกันอนุรักษ์ เพราะเป็นศิลปประจำภาค ปัจจุบันนี้หมอลำบางประเภทถูกมองข้ามว่าเป็นของที่ล้าสมัยอาจเนื่องมาจากวัฒนธรรมประจำถิ่นของไทยเรา ประเทศชาติบ้านเมืองจะดำรงคงอยู่ได้ก็เพราะเรามีวัฒนธรรมประจำชาติ ดังนั้น ถ้าไม่มีศิลปวัฒนธรรมก็มีไม่ได้ เมื่อไร้วัฒนธรรมแล้วเมืองไทยจะมีความเป็นไทยอยู่ได้อย่างไร.

ที่มา – มรดกอีสานครั้งที่ 3 วิทยาลัยมหาสารคาม 2521 บพิธการพิมพ์ 2521
– อีสานคดี สิริวัฒน์ คำวันสา 2521 โรงพิมพ์ไพศาลศิริ 2521
– ของดีอีสาน จารุบุตร เรืองสุวรรณ โรงพิมพ์การศาสนา 2520
– นิทรรศการไทยอีสานบ้านเฮา คำผล กองแก้ว โรงพิมพ์การศาสนา 2521

ประเพณีกินดองอีสาน

อาหาร ประเพณี ดนตรี ภาษาเป็นวัฒนธรรมทางสังคม ที่มนุษย์สร้างขึ้นมา ซึ่งแต่ละอย่างมีความสำคัญในตัวของมันเอง ในการยึดเหนี่ยวบุคคลเข้าเป็นกลุ่มเป็นพวก อันเป็นเหตุให้เกิดความสามัคคี ความปองดองเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของบุคคลในชาติ

คำว่า **"ประเพณี"** หมายถึงขนบธรรมเนียม หรือแบบแผนของคนในชาติ ชนแต่ละชาติแต่ละกลุ่ม ย่อมมีประเพณีเป็นของตนเอง ชาติใดไม่มีประเพณี วัฒนธรรมเป็นของตนเอง ชาตินั้นก็จะขาดเอกลักษณ์ และเครื่องยึดเหนี่ยวของคนในชาติ นอกจากนั้นประเพณีวัฒนธรรม ยังเป็นองค์กรที่สำคัญในการปลูกฝังความสามัคคี ความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ความเคารพนับถือซึ่งกันและกัน อันเป็นคุณธรรมที่มนุษย์เราพึงปรารถนา

คำว่า **"อีสาน"** หมายถึงชนเผ่าไทยที่มีภูมิลำเนา อยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย เรียกว่า **"ไทยอีสาน"** ชนเผ่านี้มีประเพณีและวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนเองมาแต่โบราณกาล ประเพณีและวัฒนธรรมหลายอย่างได้ถูกทอดทิ้งไปตามกาลตามสมัย และบางอย่างก็ถูกดัดแปลงแก้ไขเพิ่มเติม ตามความนิยมและความเหมาะสม

คำว่า "**กินดอง**" เป็นคำอีสานดั้งเดิม หมายความถึง **การกินเลี้ยงในงานเอาผัวเอาเมีย** (แต่งงาน) ท่านที่ไม่คุ้นกับภาษาอีสาน อาจจะคิดได้ว่า การพูดว่าเอาผัวเอาเมียนั้นเป็นคำหยาบอัน ที่จริงเป็นคำพูดที่คนอีสานนิยมพูดกัน เกี่ยวกับการแต่งงาน เช่น "นายล้ำกับนางจำปีเอากันแล้วเมื่อเช้านี้" คือ คุณล้ำกับคุณจำปีได้แต่งงานกันแล้วเมื่อเช้านี้ ไม่ได้มีความหมายเป็นอย่างอื่น

ความหมายของคำว่า "ดอง" มีผู้เล่าสืบ ๆ กันมาหลายอย่าง เช่น

1. คำว่า "**ดอง**" คือการเก็บเอาไว้ หมักเอาไว้ เพื่อกินเพื่อใช้ในโอกาสต่อ ๆ ไป ด้วยเหตุนี้การกินดองของคนโบราณนั้น หลังจากการกินดอง คือ การแต่งงานแล้วก็จะมีการกินกันอีก 5 ครั้ง คือ

ครั้งที่ 1 เรียกว่า **การแปลงขี้น** หมายถึงการฉลองการแต่งงาน หลังจากที่ได้แต่งมาแล้ว 9 วัน วิธีทำก็จะทำแบบง่าย ๆ คือ ฝ่ายชายต้องจัดหาเหล้า 1 ไห ไก่ต้ม 1 ตัว ด้วย 1 ใบ เงิน 6 **ลาด** นำไปทำพิธีไหว้ผีฝ่ายหญิง เอาเหล้าไห ไก่ตัวนั้นแหละไปเลี้ยงญาติฝ่ายหญิง สำหรับฝ่ายหญิงนั้นจะต้องเก็บรักษาไหเปล่า ด้วยและเงิน 6 ลาดนั้นไว้ ถ้าส่งคืนให้ชายถือว่าหย่าร้างกัน ถ้าไม่ส่งคืนก็ถือว่ายังเป็นผัวเป็นเมียกันอยู่ อันนี้เป็นพิธีทดสอบฝ่ายชายและฝ่ายหญิง ว่าจะอยู่ด้วยกันไปตลอดลอดฝั่งหรือไม่ หรือมีอะไรที่ทั้งสองฝ่ายจะต้องปรับปรุงแก้ไข

ครั้งที่ 2 เรียกว่า **การกินกก** หมายถึงการกินเลี้ยงฉลองเมื่อได้ลูกหัวปี คำว่า "กก" หมายความว่าแรก ในที่นี้คนกก ก็คือคนแรกหรือคนหัวปี หรือหลังจากกินดองมาแล้ว 3 ปี แต่ไม่มีลูก ก็จะจัดการกินดองแบบนี้ขึ้น วิธีทำนั้นเตรียมการมากกว่าครั้งแรก คือฝ่ายชายหาหมูมา 1 ตัว เหล้า 6 ไห ส่วนฝ่ายหญิงจัดหาหมู 2 ตัว เหล้า 8 ไห นำสิ่งเหล่านี้ไปรวมกันที่บ้านฝ่ายหญิง แต่แยกกันทำ เมื่อทำเสร็จแล้ว ฝ่ายชายนำอาหารนั้นไปเลี้ยงผีของฝ่ายหญิง แล้วจัดเลี้ยงโคตรทั้งสองฝ่าย ส่วนอาหารที่ฝ่ายหญิงจัดนั้นก็ให้นำไปเลี้ยงโคตรทั้งสองฝ่ายเช่นเดียวกัน ถือว่าเป็นการฉลองความสำเร็จในการอยู่ครองเรือน

ครั้งที่ 3 เรียกว่า **การกินกาว** คือการจัดเลี้ยงอีกครั้งหนึ่งเมื่อได้ลูกคนที่ 2 วิธีทำก็คือฝ่ายชายจัดหาหมู 1 ตัว ควาย 1 ตัว ฝ่ายหญิงจัดหาหมูเพียง 1 ตัว เท่านั้น ไปรวมทำอาหารที่บ้านของฝ่ายหญิง เสร็จแล้วนำอาหารไปเลี้ยงผีฝ่ายหญิง และเลี้ยงเจ้าโคตรทั้งสองฝ่าย หลังจากการกินเลี้ยงเสร็จเรียบร้อยแล้ว ฝ่ายชายจะนำเงิน 6 ตำลึงกับควาย 1 ตัว (ถ้าควายไม่มีจะนับเอาควายตัวที่ฆ่าเลี้ยงเจ้าโครตก็ได้) ไปขอหญิงจากพ่อแม่หญิงมาอยู่เรือนพ่อแม่ชาย เสร็จแล้วก็

นำหญิงไปส่งที่บ้านฝ่ายชายเป็นอันเสร็จพิธีกินกาว การกินเลี้ยงครั้งนี้คล้าย ๆ กับเป็นการทบทวนบรรยากาศชีวิตสมรสให้เข้มข้นยิ่งขึ้น

ครั้งที่ 4 เรียกว่า **การกินซอด** การกินดองแบบนี้จัดขึ้นเมื่อผัวเมียมีลูกคนที่ 3 วิธีจัดนั้นก็เป็นแบบง่าย ๆ โดยที่ฝ่ายชายจัดหาควายมา 1 ตัว ไปทำอาหารที่บ้านฝ่ายหญิง แล้วนำไปเลี้ยงผีฝ่ายหญิง เสร็จแล้วก็จัดเลี้ยงอาหารแก่เจ้าโคตรทั้งสองฝ่าย เป็นการฉลองลูกคนที่สาม

ครั้งที่ 5 เรียกว่า **การกินหมูถมฮอย** การจัดเลี้ยงแบบนี้จะมีขึ้นต่อเมื่อผัวเมียอยู่ด้วยกันมาได้ลูกคนที่ 4 หรืออาจจะเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า **ควายแม่ลูกผูกฤน แม่มันเลี้ยงลูกมันม่า** วิธีทำก็คือฝ่ายชายจัดหาหมูมาต้ม 1 ตัว หรือจะหาควายที่มีแม่ลูกติด นำควายมาผูกไว้ที่เสาเรือนของฝ่ายหญิง แม่ควายให้เลี้ยงเอาไว้ แต่ลูกมันให้ฆ่าทำอาหาร เสร็จแล้วนำไปเลี้ยงผี และหาไก่เป็น ๆ มาอีก 1 ตัว ผูกไว้ที่บันไดเรือนชั้นล่าง มอบให้ผู้ที่ได้ไปติดต่อขอเมียให้ ให้นำไก่ตัวนั้นเลี้ยงไว้ ไก่ตัวนี้มีชื่อเรียกว่า **ไก่ชาปกนกชากห่ม** เลี้ยงอาหารผู้ที่ไปขอเมียให้ สู่ขวัญให้ เป็นอันเสร็จพิธีการกินดองทั้ง 5 ครั้งของคนโบราณ

2. คำว่า "ดอง" นั้นมีการเล่าสืบ ๆ กันมาว่า มาจากคำว่า "ปองดอง" ปองดอง คือการสามัคคี การคิดกระทำร่วมกัน ดังนั้น กินปองดอง ก็คือการสามัคคีกันกิน ปองดองกันกิน พอกาลเวลาผ่านไป คำว่า "ปอง" หล่นหายไป เหลือแต่คำว่า "ดอง" จึงเรียกกันว่า "กินดอง" ผิดถูกอย่างไรผู้เล่าก็ไม่ได้ชี้แจงเหตุผลเอาไว้เหมือนคำว่า "ดอง" ในแบบที่ 1 ผู้เขียนมีความเห็นว่าความหมายของคำว่ากินดองนั้นน่าจะหมายความถึงการดอง ไว้กินหลาย ๆ ครั้ง เหมือนที่แสดงไว้ในแบบที่ 1 มากกว่าแบบที่ 2

อนึ่งคำว่า "ดอง" คำนี้เป็นคำที่พ่อแม่ฝ่ายเจ้าบ่าวและเจ้าสาวเรียกกัน หลังจากที่ลูกของตนได้แต่งงานแล้ว (เอากันแล้ว) ลูก ๆ ของแต่ละฝ่ายก็จะเรียกพ่อ–แม่ ของอีกฝ่ายหนึ่งว่า "พ่อดอง–แม่ดอง" ฝ่ายชายเรียกพ่อ–แม่ของฝ่ายหญิงว่า "พ่อเฒ่า แม่เฒ่า" ฝ่ายหญิงก็เรียกพ่อ–แม่ ของฝ่ายชายว่า "ปู่–ย่า" ในฐานะที่ตนเป็นลูกเขย และลูกสะใภ้

งานเอาผัวเอาเมียพื้นบ้านของชาวอีสานแต่โบราณนั้นมี 2 แบบคือ

1. หลังจากกินดองกันแล้ว ฝ่ายชายไปอยู่ที่บ้านของฝ่ายหญิง เรียกว่า **อาวาหะมงคล**

2. หลังจากกินดองกันแล้ว ฝ่ายหญิงไปอยู่กับฝ่ายชายเรียกว่า **วิวาหะมงคล**

ประเพณีโบราณอีสานนั้น นิยมให้ชายไปอยู่ที่บ้านหญิง ถือว่าเป็นมงคลดีนัก ดังภาษิตว่า **"เอาลูกเขยมาเลี้ยงพ่อเฒ่า–แม่เฒ่า ปานเอาข้าวมาใส่เล้าใส่เยีย"** หมายความว่าถ้าได้เขยมาอยู่บ้านกับพ่อตา–แม่ยาย ก็เหมือนได้ข้าวมาใส่ยุ้งใส่ฉาง จะเห็นได้ว่าโบราณนั้นให้เกียรติลูกเขยมาก จึงได้เปรียบเทียบลูกเขยเหมือนข้าว ข้าวหมายถึงชีวิตการเป็นอยู่ของชาวอีสาน คนที่ได้รับเกียรติมีหน้ามีตาในสังคมก็คือคนมีข้าวมาก เมื่อได้เขยดี ๆ มาอยู่บ้านอยู่เฮือน ข้าวก็จะไหลมาเทมา ด้วยความเชื่อถืออย่างนี้ จึงทำให้พ่อ–แม่อีสานต้องเลือกผัวให้ลูกสาว ไม่ปล่อยให้ลูกสาวเลือกเองตามใจชอบ มีเรื่องเล่าว่าจะเลือกลูกเขยให้ดีนั้น นอกจากจะดูคุณสมบัติทั่วไปด้านอื่น ๆ แล้ว จะต้องดูมือ คือคนที่ทำงานหรือสู้งานหนักเอาเบาสู้ ให้ดูที่ฝ่ามือหรือนิ้วมือ จะด้าน สาก กระด้าง ไม่นุ่ม เพราะเหตุที่มือทำงานหนัก จะเห็นว่าเขยอีสานนั้น คุณสมบัติที่สำคัญคือขยัน ทำงานหนัก ไม่ใช่คนขี้เกียจสันหลังยาวเหมือนที่บางคนเข้าใจ โบราณอีสานนั้นจะทำอะไรมีหลักมีเกณฑ์ เช่นจะซื้อวัวต้องดูที่หาง ถ้าจะเลือกนางมาเป็นคู่ครองต้องดูที่แม่ประกอบ ถ้าจะให้แน่ต้องดูวงศ์ตระกูลด้วย เหมือนกับที่สุนทรภู่กล่าวไว้ว่า "ถึงลูกยางห่างต้นหล่นกระเด็น ก็จะเป็นเช่นเหล่าดังเผ่าพันธุ์" แสดงว่าคนโบราณนั้นมีความเชื่อว่าพันธุกรรมกับสิ่งแวดล้อมนั้นมีอิทธิพลต่อ ชีวิตของคน ไม่น้อย แต่พันธุกรรมหรือสายเลือดนั้นมีความสำคัญมากกว่า

ส่วนพิธีวิวาหะมงคล คือแบบหญิงไปอยู่ที่บ้านชายนั้น โบราณไม่นิยมนัก เว้นแต่จะมีเหตุจำเป็นจริง ๆ ดังภาษิตว่า **"เอาลูกใก้มาเลี้ยงปู่เลี้ยงย่า ปานเอาผีเอาห่ามาใส่เฮือนใส่ชาน"** หมายความว่าถ้าเอาลูกสะใภ้มาอยู่กับพ่อผัว-แม่ผัวแล้ว เหมือนกับนำเอาผีเอาห่ามาไว้ในเรือน (ไม่เหมือนกับคนจีนที่นิยมส่งลูกสาวไปอยู่บ้านพ่อผัว–แม่ผัว) แต่จะอย่างไรก็ตาม ลูกสะใภ้ที่ไปอยู่บ้านพ่อผัว–แม่ผัวแล้ว ไม่มีปัญหาหรือความเดือดร้อนก็มีอยู่ไม่น้อย

ลักษณะของหญิงอีสานโบราณ ก่อนจะถึงพิธีกินดอง จะพาท่านไปชมลักษณะของหญิงอีสานโบราณก่อน ภาษิตอีสานเกี่ยวกับลักษณะของหญิงได้สรุปไว้ว่า **"หญิงใดสมบูรณ์ด้วยเฮือนสามน้ำสี่ เป็นหญิงดีเลิศล้ำสมควรแท้แม่เฮือน"** หมายความว่าหญิงที่ชายจะหมายปองมาเป็นศรีภรรยานั้นจะต้องประกอบด้วย เฮือน 3 น้ำ 4

เฮือน 3 คือ 1. **เฮือนผม** ต้องดูแลรักษาผมให้สะอาด เรือนผมต้องไม่ยุ่ง ดังภาษิตสอนหญิงว่า "เป็นสาวนั้นธรรมเนียมให้มันช่องตีนผมให้ล่ำเกี้ยง ตีนซีนให้สำเนียง"

2. **เฮือนไฟ** หมายถึงครัวเรือน

3. **เฮือนนอน** หมายถึงความเรียบร้อยของบ้านโดยทั่วไป

น้ำ 4 คือ 1. **น้ำกิน** ต้องพร้อมอยู่เสมอเมื่อแขกไปใครมา

2. **น้ำใช้** สำหรับใช้สอยให้แยกจากน้ำดื่ม จะได้ใช้สะดวก

3. **น้ำเต้าปูน** ของต้อนรับแขกโบราณอีสาน คนอีสานส่วนมากกินหมากหรือเคี้ยวหมาก จึงต้องเตรียมพร้อมอยู่เสมอ

4. **น้ำใจ** สิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งก็คือน้ำใจ ถ้าคนขาดน้ำใจเสียแล้ว คุณสมบัติด้านอื่น ๆ ก็มักจะขาดไปด้วย โบราณจึงถือว่าคนที่มีน้ำใจคือคนดี

พิธีกินดอง ก่อนจะมีพิธีกินดองเกิดขึ้นนั้น ก็จะมีการไปสู่ขอเหมือนปัจจุบัน แต่เขาเรียกว่า "การโอม" คือ การไปขอสาวมาให้เป็นเมียของชาย การโอมนั้นมีพิธีทำดังนี้ จัดขันหมากธรรมดา 1 ขัน ในขันนั้นมีหมาก กีบพลูพัน กับเงินอีก 3 บาท เงินนี้เป็นค่าจ้างพ่อแม่ของหญิง โบราณเรียกเงิน "ไขปากไขคอ" โดยที่ให้โคตรฝ่ายชาย 2 คน นำขันหมากนี้ไปขอต่อพ่อแม่ของฝ่ายหญิง ถ้าพ่อแม่ของฝ่ายหญิงเออออห่อหมกด้วยก็จะรับเงิน 3 บาทนั้นไว้ ถ้าไม่ตกลงก็จะส่งเงินคืน ในกรณีที่พ่อแม่ของฝ่ายหญิงรับเงินไว้ หลังจากนั้นก็จะมีการพูดตกลงกันเรื่องค่าสินสอดหรือคาดค่าดอง

คำว่า "**ค่าดอง**" ก็คือค่าตัวของหญิงหรือค่าสินสอด การคาดค่าดองนั้น โบราณถือตามฮีตบ้านครองเมือง จารีตนั้นมีว่า ถ้าเป็นลูกเจ้าเมืองอุปฮาด ราชบุตร เมืองแสน เมืองจันทน์ คาดค่าตัว 6 ตำลึง ถ้าเป็นลูกตาแสง นายกรม นายกอง คาดค่าตัว 3 ตำลึง ถ้าเป็นลูกคนธรรมดาสามัญคาดค่าตัว 6 บาท ในการคาดค่าตีราคาของหญิงนั้น เจ้าโคตรฝ่ายชายมักจะมีการพูดผญาต่อรองกับเจ้าโคตรฝ่ายหญิง จนกว่าจะเป็นที่พอใจกันทั้งสองฝ่าย

การกินดองนั้น จัดให้ใหญ่โตได้ตามฐานะ ทำให้เสร็จภายในวันเดียว งานจะเริ่มขึ้นทั้ง 2 ฝ่าย คือที่บ้านฝ่ายชายและที่บ้านฝ่ายหญิง มีการทำอาหารต้อนรับญาติพี่น้องที่มาช่วยเหลือ อย่าง

อุดมสมบูรณ์ เมื่อได้เวลาฤกษ์ดีแล้ว แต่ละฝ่ายก็จะมีพิธีสู่ขวัญน้อย คือจัดพิธีสู่ขวัญที่บ้านของตนก่อน แล้วก็มีการผูกข้อต่อแขน เสร็จแล้วฝ่ายชายก็แห่ขันหมากมาบ้านฝ่ายหญิง ที่บ้านฝ่ายหญิงนั้นก็จะเตรียมเครื่องสมมาพร้อมทั้งพาขวัญมาตั้งไว้ เครื่องสมมามี เสื่อ หมอน เสื้อ ผ้า ซิ่น ฯลฯ

พอได้เวลาแล้วก็จะมีการแห่ขันหมาก เครื่องขันหมากนั้นประกอบด้วยขัน 3 ขัน คือ

1. **ขันใส่เงินค่าดอง**
2. **ขันใส่หมากจีบพลูแหนบ**
3. **ขันใส่เหล้ายา**

ขันทั้ง 3 นี้ ใช้ผ้าสีต่าง ๆ คลุม ขบวนแห่ก็มีดังนี้ ผู้เฒ่าเจ้าโคตรเป็นผู้ถือขันใส่เงินค่าดองเดินออกหน้า ต่อจากนั้นก็จะเป็นผู้หญิงสาวบริสุทธิ์ 4 คน ถือขันหมากและขันเหล้ายา พาขวัญเดินออกหน้า ตามมาด้วยเจ้าบ่าวและญาติพี่น้องของเจ้าบ่าว เมื่อไปถึงบ้านของฝ่ายหญิงแล้ว เจ้าโคตรฝ่ายหญิงจะออกมาเชิญให้ขึ้นไปบนเรือน เมื่อขึ้นไปแล้วเจ้าโคตรฝ่ายชายก็จะยกขันทั้ง 3 นั้นให้ฝ่ายหญิง ฝ่ายหญิงก็จะเปิดขันค่าดองออกมานับดูค่าสินสอดให้ถูกต้อง แล้วจึงมอบให้พ่อแม่ฝ่ายหญิง ประเพณีบางท้องถิ่นจะมีการทายกันก่อน ก่อนที่จะเปิดขันว่า ขันไหนเป็นขันเงิน ถ้าทายไม่ถูกก็จะมีการปรับไหมกันเป็นเกมส์สนุกเล่น ๆ ส่วนขันเหล้ายาและหมากพลูก็จะแจกแบ่งกันกินกันเคี้ยว หลังจากนั้นก็จะมีการจัดเลี้ยงอาหารที่ฝ่ายหญิงจัดไว้ต้อนรับ

พิธีสู่ขวัญ พอเริ่มพิธีกินเลี้ยงแล้ว การสู่ขวัญก็จะเริ่มขึ้น เขาเรียกกันว่า "พิธีสู่ขวัญกับก่าย" คือการที่ให้เจ้าบ่าวเจ้าสาวนั้นเข้าสู่พาขวัญ จับพาขวัญด้วยกัน โบราณว่า "ให้แขนท้าวก่ายแขนนาง" ตอนจับพาขวัญนั้นให้เอาแขนชายทับแขนหญิง เล่ากันว่าหญิงชายสมัยก่อนนั้นอายมาก **โดยเฉพาะ**คือหญิง เพราะการแต่งงานหรือการจะรักจะชอบพอใคร จะขึ้นอยู่กับพ่อแม่เป็นส่วนใหญ่ คู่บ่าวสาวบางคน ไม่เคยพูดจากันมาก่อนก็มี จู่ ๆ ก็จับมานั่งคู่กัน เพื่อนเจ้าบ่าวและเจ้าสาว จะต้องพยายามให้คู่บ่าวสาวนั่งให้ชิดกันให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ มีผู้เฒ่าท่านหนึ่งเล่าให้ฟังว่า พอเผลอ ๆ จะต้องใช้เข็มหมุดหรืออะไรก็ตาม แหลม ๆ คอยกระตุ้นให้เจ้าสาวให้ตกใจ แล้วจะได้กะเถิบเข้าไปใกล้เจ้าบ่าว ทางฝ่ายเจ้าบ่าวก็จะมีคนแกล้งทำในทำนองเดียวกัน ดู ๆ ก็จะต่างกันมากกับหญิงชายสมัยนี้ จะหาอะไรกั้นไว้ก็ไม่อยู่

ในการประกอบพิธีใด ๆ ก็ตาม โบราณอีสานมักจะมีการเสี่ยงทายโชคไปด้วย สำหรับพิธีกินดองนั้น ถือว่าเป็นเรื่องสำคัญมาก สิ่งที่นำมาเป็นเครื่องทำนายคู่สมรส นิยมใช้ไข่หรืออาจจะใช้อย่างอื่นก็ได้ ซึ่งก็แล้วแต่ความนิยมของแต่ละถิ่น บางแห่งอาจจะใช้ดูตางไก่ก็ได้ การดูไข่ไก่เขาจะดูความเต็มหรือความสมบูรณ์ของไข่ไก่ ถ้าไข่ไก่ต้มที่นำมาเสี่ยงทายนั้นมีความสมบูรณ์ดังกล่าวก็ทำนายว่า บ่าวสาวคู่นั้นจะอยู่ด้วยกันตลอดและมีความสุข ถ้าไข่ไก่ไม่สวยหรือไม่มีความสมบูรณ์ ก็จะทำนายตรงกันข้าม หลังจากเข้าสู่พิธีสู่ขวัญเรียบร้อยแล้ว ผู้นำประกอบพิธีก็จะผ่าไข่ออกเป็น 2 ซีก โดยใช้เส้นผมตัดตรงกลางแบ่งครึ่งให้ตรงกัน แล้วยื่นไข่ครึ่งหนึ่งให้ชายและอีกครึ่งหนึ่งให้หญิง แล้วชายก็จะป้อนหญิง หญิงป้อนชาย พิธีบางแห่งก็ใช้คนเฒ่าคนแก่เป็นผู้ป้อนไข่เจ้าบ่าวเจ้าสาวพร้อม ๆ กัน ดังคำโบราณกล่าวว่า "**.....มือขวาป้อนไข่อ้าย มือซ้ายป้อนไข่นาง**" หลังจากนั้นฝ่ายชายก็จะนำดอกไม้ธูปเทียนไปสมมาวงศ์โคตรของฝ่ายหญิง แล้วฝ่ายชายก็จะกลับบ้านของตนก่อน

หลังจากพิธีสู่ขวัญเสร็จเรียบร้อยแล้ว ก็จะมีพิธีต่าง ๆ ตามมา เช่น

พิธีสมมา เมื่อฝ่ายชายกลับถึงบ้านของตนแล้ว ฝ่ายหญิงก็จะนำโคตรของตนไปสมมาฝ่ายชาย ของที่จะนำไปสมมาพ่อแม่และโคตรของฝ่ายชาย คือ ผ้า 1 ผืน ผ้านุ่ง ผ้าซิ่น เสื่อหมอน ชนิดละอย่างหรือมากกว่า ตามแต่โคตรฝ่ายหญิงจะเห็นสมควร ส่วนโคตรของฝ่ายชายนั้นอาจจะตอบแทนหรือไม่ตอบแทนก็ได้ หรือบางทีก็จะผูกแขนเป็นเงิน เสร็จแล้วฝ่ายหญิงก็กลับบ้านของตน ทั้งนี้ในกรณีที่บ้านคู่บ่าวสาวอยู่ใกล้กัน ซึ่งพอจะทำให้เสร็จได้ในวันเดียว แต่ถ้าอยู่บ้านไกล พิธีนี้อาจจะต้องทำในวันต่อ ๆ ไป

พิธีส่งตัวชาย เวลากำหนดส่งตัวชายไปบ้านหญิงนั้น มักนิยมกันตอนโฮมแลง คือเวลาบ่าวโฮมสาว คงจะเป็นเวลา 2 ทุ่มเศษ เมื่อได้เวลาแล้วก็จะมีการแห่ชายไปบ้านฝ่ายหญิง ผู้เป็นหัวหน้าก็จะร้องว่า **แม่เฒ่าเอยลูกเขยมาแล้ว ไขบ่องเอ้ยมเยียมเบิ่งลูกเขย** เมื่อมาถึงแล้วโคตรฝ่ายหญิงก็จะมาคอยต้อนรับ แล้วเชื้อเชิญขึ้นบนเรือน และมีการเลี้ยงข้าวปลากันตามธรรมเนียม

พิธีปูที่นอน เมื่อพิธีต่าง ๆ เสร็จเรียบร้อยแล้วก็จะมีพิธีปูที่นอนและการมอบตัว โบราณถือเคล็ดในเรื่องนี้มาก ทั้งนี้เพื่อความอยู่เย็นเป็นสุขของคู่บ่าวสาวนั่นเอง

การปูที่นอนนั้นจะเริ่มต้นด้วยการเลือกบุคคลปูที่นอนก่อน คือต้องเป็นคนเฒ่าคนแก่ซึ่งเป็นเคารพนับถือของคนโดยทั่วไป เป็นผู้ที่ดำรงชีวิตสมรสมาอย่างมีความสุข ไม่เคยหย่าร้างกัน เป็นผู้ที่ได้รับเกียรติให้ปูที่นอน วิธีปูนั้นให้ปูที่นอนชายไว้ด้านขวามือ ที่นอนหญิงไว้ด้านซ้ายมือ แต่ให้ที่นอนชายสูงกว่าที่นอนหญิงสักเล็กน้อย เมื่อปูเสร็จแล้วก็ให้ผู้นั้นทดลองนอนดูก่อน พิธีในตอนนี้อาจจะมีการแสดงคล้ายกับการนอนจริง ๆ และแตกต่างกันออกไปตามลักษณะของแต่ละท้องถิ่น เสร็จแล้วจึงออกมาจูงมือคู่บ่าวสาวเข้าไปในห้อง โดยจูงมือหญิงเข้าไปก่อน แล้วจึงจูงมือชายตามไป เสร็จแล้วก็ปิดประตูให้หญิงชายนอนอยู่ด้วยกันพอเป็นพิธี จึงปล่อยให้ชายหญิงออกมาข้างนอก มานั่งต่อหน้าเจ้าโคตรทั้งสองฝ่าย

หลังจากนั้นเจ้าโคตรฝ่ายหญิงก็จะได้มีโอกาสสอนหญิง ให้รู้จักฮีตผัวครองเมีย รู้จักฮีตบ้านครองเมือง ให้รู้จักรักรู้จักให้อภัยต่อกัน ตลอดทั้งอวยพรให้คู่บ่าวสาวอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุขตลอดไป เมื่อจบการสอนหญิงแล้ว เจ้าโคตรฝ่ายชายก็จะอบรมฝ่ายชาย และมอบหมายสายเส้น ฝากฝังลูกชายให้เป็นลูกเป็นเต้าต่อโคตรฝ่ายหญิง พร้อมทั้งการอวยพรให้คู่บ่าวสาว เป็นเสร็จพิธี

ที่มา :

1. ประเพณีโบราณ : โดย ปริญญาณ ภิกขุ
2. มรดกอีสาน : โดย จารุบุตร เรืองสุวรรณ
3. ภาษิตอีสานและนานาภาษิต : โดย ป. ปรีชาญาณ
4. นิทรรศการไทยอีสานบ้านเฮา : โดย สุบรรณ จันทบุตร

ต้นเทียนประเภทติดพิมพ์

ประเพณีแห่เทียนพรรษา

จังหวัดอุบลราชธานี

ประเพณีของชาวจังหวัดอุบลราชธานี ที่กระทำสืบเนื่องต่อกันมาเป็นเวลานาน อันหนึ่งคือ การแห่เทียนเข้าพรรษา เมื่อถึงวันเข้าพรรษาจะต้องนำเทียนไปถวายพระ เพื่อจะได้จุดเทียนในการศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยในเวลากลางคืน หรือเพื่อจุดในการสวดมนต์ไหว้พระในชั่วพรรษาไตรมาสนี้ เพราะความเชื่อถือที่ว่า

– ในครั้งพุทธกาล เมื่อพระพุทธเจ้าได้เสด็จหลีกหนีการทะเลาะวิวาทของพระธรรมกถึกฝ่ายหนึ่ง กับพระวินัยธร ได้ไปจำพรรษาที่ป่าเลไลยก์ และที่ป่านั้นมีช้างและพญาวานรมาอุปัฏฐาก

พระพุทธองค์และพวกวานรนั้นได้หารังผึ้งมาถวายพระพุทธองค์ เมื่อพระพุทธองค์รับรังผึ้งนั้นแล้ว พญาวานรมีความยินดีมากกระโดดโลดเล่นขึ้นไปบนต้นไม้ กระโจนไปมาบนคาคบ พลาดพลัดตกลงมาถึงแก่ความตาย จากผลที่ได้ทานรังผึ้งให้แก่พระชินสีห์พุทธเจ้าให้พญาวานรไปเกิดเป็นพรหมในสวรรค์

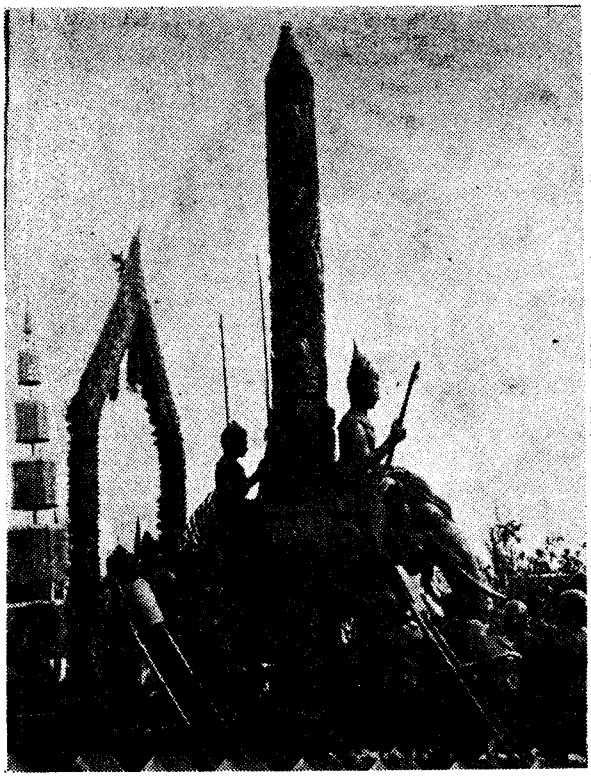
– มีสาวกของพระพุทธเจ้าองค์หนึ่งชื่อว่า อนุรุทะ เมื่อเลื่อมใสและได้มาบวชในพระพุทธศาสนาแล้ว เป็นผู้มีปัญญามาก ฉลาดหลักแหลม รู้อรรถ รู้ธรรม รู้วินัย ข้อวัตรปฏิบัติมาก เป็นที่เคารพในหมู่พระสงฆ์ อุบาสก อุบาสิกา ที่สาวกรูปนี้มีความฉลาดรอบรู้ พระพุทธเจ้าตรัสว่าในชาติปางก่อนท่านอนุรุทะ ได้เคยให้แสงประทีปเป็นทาน

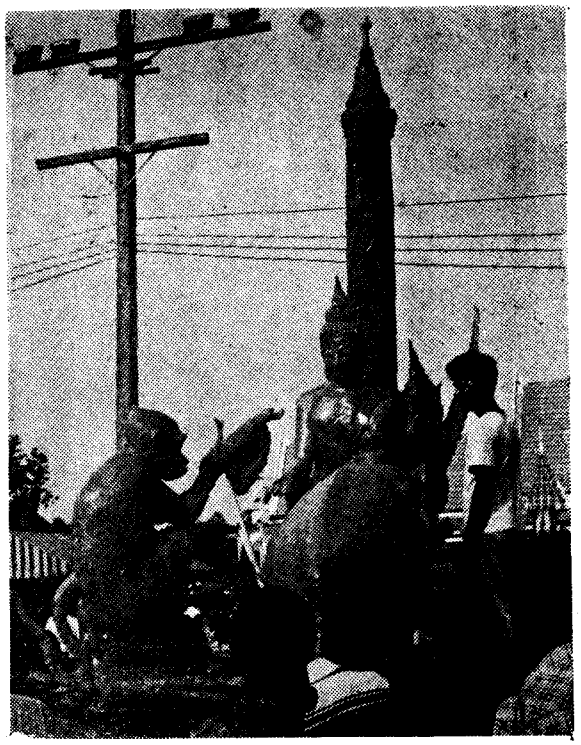
อาศัยความเชื่อใน 2 เรื่อง ที่กล่าวแล้วข้างต้น พุทธศาสนิกชนผู้ใคร่ในบุญกุศลของจังหวัดอุบลราชธานี ได้นำเทียนไปถวายพระ เพราะเชื่อว่าจะได้บุญได้กุศล ปรารถนาความฉลาดสวรรค์ นิพพาน

เริ่มแรกของการถวายเทียนเข้าพรรษานั้น ประชาชนทั่ว ๆ ไป อุบาสก อุบาสิกา จะนำเทียนทำจากขี้ผึ้ง (สีเทียน) คือการเอาขี้ผึ้งลนไฟหรือตากแดดพอให้อ่อนแล้วเอามาสีกับใส้ฝ้าย แล้วนำไปถวายตามวัดที่อยู่ใกล้บ้านที่ตนศรัทธานับถือ ต่อมาเมื่อเห็นคนจำนวนมากจะถวายเมียน จึงมีผู้คิดเอาเทียนนั้นมาหลอมหล่อเป็นเล่มเดียวกัน เป็นการรวมความสามัคคี แล้วแห่เทียนนั้นไปถวายเป็นหมู่ เป็นคณะ ซึ่งเทียนแห่ครั้งแรกนี้มีความโตประมาณลำไผ่ดงขนาดใหญ่ และสูงประมาณศอกเศษ

การทำเทียนให้มีขนาดใหญ่นี้ จึงทำให้มีโอกาสตกแต่งต้นเทียนประดับประดาให้สวยงาม ตั้งเทียนบนฐานใหญ่ขึ้นเพื่อสะดวกในการจับยกแห่ไปถวาย ซึ่งการตกแต่งขั้นแรก ๆ ก็เป็นชาวบ้านธรรมดาตลอด ลายไม่ยุ่งยากซับซ้อนอะไรมากนัก ลายก็เอามือบี้เทียนเป็นรูปคล้ายดอกลำดวนหรือดอกพิกุล เอาติดตามลำต้น–ฐานของเทียน จนเมื่อปี พ.ศ. 2480 มีช่างในเมืองอุบล ชื่อ นายโพธิ์ ส่งศรี (ช่างตีทอง–ดุนโอ–ขันน้ำ) เป็นช่างที่มีความรู้ความสามารถในการทำลวดลายได้เข้ามามีบทบาทในการประดับตกแต่งต้นเทียนโดยแกะสลักลายไทยลงบนหิน (หินชนวน) แล้วเอาขี้ผึ้งตากแดดให้อ่อน–ลนไฟให้อ่อนแล้วเอามากดในแม่พิมพ์หินเป็นลวดลายไปติดประดับตามต้นเทียนให้สวยงาม แล้วนำไปถวายวัดสุปัฏนารามวรวิหารเป็นครั้งแรก

หลังจากนั้นมาจึงมีการเอาอย่าง และทำต้นเทียนประดับประดาตกแต่งให้สวยงามด้วยลวดลาย และอาศัยที่จังหวัดอุบลเป็นจังหวัดใหญ่และมีประชากรมาก วัดที่ตั้งอยู่ในเขตตัวเมืองก็มีหลายวัด ครั้งนั้นชาวอุบลแบ่งกันออกเป็นคุ้ม เช่น คุ้มบ้านเหนือ คุ้มบ้านใต้ คุ้มบ้านแสนตอ คุ้มบ้านทุ่ง

ต้นเทียนประเภทแกะสลัก

สาวงามที่ชนะเลิศการประกวดนางพ้า ประจำต้นเทียนพรรษา และล่าง ขบวนพ้อนรำอันสวยงามของ ขบวนแห่เทียนเข้าพรรษา

หรือเรียกชื่อคุ้มตามวัด แต่ละคุ้มทำต้นเทียนไปถวายวัดในคุ้มของตนเอง และทำต้นเทียนให้ประณีตสวยงามด้วยช่างฝีมือประจำคุ้มของตน

เมื่อมีการทำต้นเทียนกันเป็นคุ้ม เป็นวัดเช่นนั้น ก็มีการพูดกันในแต่ละพวกว่าของคุ้มนั้นดี ของวัดนั้นสวย จึงเป็นเหตุให้เกิดมีการแข่งขันและประกวดกัน เมื่อทำต้นเทียนของตนเสร็จแล้วจึงเอาไปรวมกันที่หน้าศาลากลางจังหวัด หอประชุมสภาจังหวัดและจัดให้มีการสมโภชน์ ฉลองกันเป็นที่สนุกสนาน เมื่อเสร็จจึงรับต้นเทียนแห่ไปถวายตามวัดที่ตนศรัทธานับถือ

การประกวดและมีรางวัล เป็นเหตุให้แต่ละคุ้มแสวงหาช่างมาทำต้นเทียนให้สวยงามเพื่อหวังชัยชนะ

ในปี พ.ศ. 2502 มีต้นเทียนของบ้านกุดเป่ง อ. วารินชำราบ จ. อุบล ฯ ส่งต้นเทียนเข้าประกวด เป็นต้นที่สวยงามมาก ช่าง (จารย์ครูหมา) ได้แกะเป็นลายไทย (ลายเปลว) ตลอดทั้งต้นรวมทั้งที่ฐานแกะเป็นพุทธประวัติปางต่าง ๆ อย่างวิจิตรพิสดาร และเป็นเรื่องราวต้นเหตุของต้นเทียนพรรษา

นับเป็นการก้าวหน้าทางการทำต้นเทียนพรรษาตั้งแต่บัดนั้นมา และถือว่างานแห่เทียนเข้าพรรษาที่จังหวัดอุบลราชธานีก็ยังจัดกันอยู่เป็นประจำทุกปีและเป็นงานใหญ่มาก ประชาชนทั่ว ๆ ไปจากหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ และต่างจังหวัดก็หลั่งไหลมาชมต้นเทียน และขบวนแห่นี้อย่างมากมาย จนองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (อ.ส.ท.) มีความสนใจและจัดให้เป็นงานต้อนรับการท่องเที่ยวเช่นเดียวกับงานช้างที่ จ. สุรินทร์ ลอยกระทงที่สุโขทัย และสงกรานต์ที่เชียงใหม่ ซึ่งถือว่าเป็นงานท่องเที่ยวระดับชาติ

งานแห่เทียนเข้าพรรษาเป็นงานสำคัญงานหนึ่งซึ่งอยู่ใน *"ฮีตสิบสอง"* ของทางภาคอีสาน คำว่า ฮีต หรือ รีต คือคำเดียวกัน ย่อมาจากคำว่า *"จารีตประเพณี"* สำหรับคนไทยเราแล้วจารีตประเพณีไม่ว่าจะเป็นทางภาคเหนือ ใต้ กลาง หรือ อีสาน ส่วนใหญ่แล้วจะมีประเพณีที่คล้าย ๆ กันจะแปลกกันไปบ้างเล็กน้อยเป็นส่วนย่อย อันเกิดจากอิทธิพลและสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น สำหรับทางภาคอีสานนั้นประเพณีใหญ่ ๆ มีสิบสองเดือน ซึ่งเรียกรวม ๆ ว่า ฮีตสิบสอง ซึ่งเริ่มต้นด้วย **เดือนอ้าย** ประเพณีบุญเข้ากรรม ซึ่งถือเป็นการออกจากอาบัติ ประจำปีของสงฆ์มีประมาณ 6 วัน ซึ่งไม่ได้กำหนดวันลงไปแน่นอน **เดือนยี่** มีประเพณีบุญคูนลาน เดือนนี้เป็นฤดูเก็บเกี่ยวข้าวมานวด

ชาวบ้านจะทำบุญทำทานเพื่อให้เกิดความเป็นสิริมงคลและความสนุกสนานสมบูรณ์พูนสุข **เดือน สาม** ประเพณีบุญข้าจี่ ชาวบ้านจะทำข้าจี่ไปถวายพระและมีการถือศีลฟังเทศน์กัน **เดือนสี่** งานบุญพระเวส หรือบุญคบงัน หรืองานเทศน์มหาชาติ โดยกำหนดงานไว้ 3 วัน **เดือนห้า** บุญสรงน้ำหรือวันสงกรานต์นั่นเอง **เดือนหก** งานบุญบั้งไฟ **เดือนเจ็ด** งานบุญซำฮะซึ่งถือเป็นการทำบุญชำระล้างจิตใจให้สะอาด ปราศจากเศร้าหมอง **เดือนแปด** งานบุญเข้าพรรษา **เดือนเก้า** งานบุญข้าวประดับดิน **เดือนสิบ** ทำบุญข้าวสาร **เดือดสิบเอ็ด** งานบุญออกพรรษา **เดือนสิบสอง** อันเป็นเดือนสุดท้ายของปี จะเป็นงานบุญกฐิน

ประเภทของต้นเทียน

ต้นเทียนที่จะส่งเข้าประกวดตามประเพณีการแห่เทียนเข้าพรรษานั้น มี 3 ประเภทคือ

1. ประเภทแกะสลัก
2. ประเภทติดพิมพ์
3. ประเภทบุลาย (ประเภทบุลายถือว่าเป็นประเภทติดพิมพ์)

ก. วิธีทำต้นเทียนประเภทแกะสลัก มีกรรมวิธีดังนี้

1. การออกแบบ
2. การทำโครงร่าง
3. การหล่อ
4. การแกะ
5. การตบแต่ง

1. การออกแบบ ถ้าจะนำต้นเทียนที่ทำนั้นส่งเข้าประกวด เราจะต้องรู้ส่วนสูงขนาดที่เขากำหนดให้นั้นแน่นอนเสียก่อน เมื่อทราบส่วนสูง ขนาดที่แน่นอนแล้ว ต่อไปก็วางรูปแบบโดยทั่ว ๆ ไปแล้ว มักนิยมแบ่งต้นเทียนที่จะทำนั้นออกเป็น 3 ส่วน คือ

ก. ส่วนฐานแบ่งให้ได้ประมาณ $\frac{1}{3}$ ของลำต้นทั้งหมด

ข. ลำต้นบวกกับยอดให้ได้ $\frac{2}{3}$ ของทั้งหมด

ค. ส่วนยอดให้ได้ประมาณ ^{1} ของลำต้น

เมื่อวางส่วนสัดได้เป็นที่พอใจถูกต้องแล้ว ก็วางลายที่เราต้องการ

ส่วนมุขยอดจะทำเป็นลักษณะให้เด่นมีความหมายลึกซึ้ง หรืออาจจะเป็นเครื่องหมายสัญญลักษณ์ไปในทางศาสนาเช่น เสมาธรรมจักร เจดีย์ ดอกบัว ซึ่งเป็นสัญญลักษณ์ของจังหวัดที่อยู่ หรือทำต้นเทียนนั้นด้วย ปลายสุดของต้นเทียนนั้น จะต้องมีไส้เทียนติดอยู่ หากว่าต้องการจะจุดก็จุดได้ทันที (ทั้งนี้ทำไว้เพื่อความสวยงาม และให้ต้นเทียนสมบูรณ์ขึ้น)

ลำต้น เดิมแรก ๆ นิยมกันวางลวดลายกนกต่าง ๆ หรือลายดอก ต่อมาความเจริญในด้านการทำต้นเทียนได้พัฒนาขึ้นมาก และต้องการให้มีคติแก่ผู้ดูยิ่งขึ้น จึงได้พากันทำเป็นเรื่องราวที่มีความหมายไปในทางศาสนา เป็นการสอนหลักศาสนาไปในตัว และสัญญลักษณ์ประจำท้องถิ่นนั้น ๆ อีกด้วย

ฐานของต้นเทียน ส่วนมากจะเป็นเรื่องราวทางศาสนา เช่นรูปพระยานาค 7 เศียร รูปช้างถวายดอกบัว รูปพระพุทธรูปปางต่าง ๆ และนิยมแกะเป็นสัญญลักษณ์ของจังหวัดอุบล ฯ เช่น รูปดอกบัวตามฐาน และให้เท่าจำนวนอำเภอที่มีอยู่ในจังหวัดอุบลราชธานีนั้นด้วย.

2. การทำโครงร่าง การทำโครงร่างของต้นเทียน เนื่องจากต้นเทียนที่จะส่งเข้าประกวดนั้นมีขนาดใหญ่มาก ถ้าจะใช้ขี้ผึ้งแท้หรือไม่แท้ทั้งหมดก็เป็นการสิ้นเปลืองการใช้จ่ายจนเกินไปประการหนึ่ง อีกประการหนึ่งก็จะทำให้ต้นเทียนไม่มีแกนยึดเพื่อให้เกิดความแข็งแรงจึงจำเป็นต้องใช้แกนไม้เข้าช่วย แกนนั้นอาจจะใช้เป็นเสาไม้แล้วเอามาไสกบหรือเหลาให้กลม หรืออาจจะใช้แป๊บท่อเหล็กกลมตามขนาดที่ต้องการใช้ได้ จะใช้เป็นท่อเดียวหรือสองท่อนต่อกันก็ได้แล้วแต่ความสะดวก ถ้าใช้หลายท่อนก็สะดวกไม่เกะกะและไม่หนักแก่การยกขึ้นลง ส่วนมากนิยมใช้ไม้เป็นแกนกันทั้งนั้น

3. การหล่อต้นเทียน การหล่อต้นเทียนนั้นใช้สังกะสีบางเรียบวัดดูว่าจะใช้ขนาดไหนยาวเท่าไร เป็นต้น ของแต่ละช่อง แล้วขดสังกะสีบางเรียบนั้นเป็นวงกลมยิ่งกลมได้เท่าไรยิ่งดี ต่อจากนั้นก็บัดกรีให้สังกะสีติดกันจะเป็นรูปกลมตามที่ต้องการ แล้วต้มขี้ผึ้งที่จะหล่อให้เหลว เมื่อขี้ผึ้งเหลวแล้วนำไปกรองเอาแต่เนื้อ ๆ ของขี้ผึ้งไปเทลงในแบบที่ทำไว้ ส่วนมากนิยมหล่อแต่ข้างบนลงมายังฐานเพื่อความสะดวกแก่การเท

4. การแกะสลัก การแกะสลักอาจจะใช้วิธีร่างภาพใส่ลงบนกระดาษไข แล้วลอกเอาลวดลายลงบนต้นเทียนที่หล่อแล้วอีกทีหนึ่ง หรือจะร่างภาพที่ต้องการนั้นลงบนต้นเทียนเลยทีเดียวก็ได้

แต่การวาดภาพลงบนกระดาษไขก่อนแล้วลอกลงบนต้นเทียนที่จะแกะสลักนั้นเป็นวิธีที่สะดวกกว่ามาก และแน่นอนเรียบร้อยกว่ามาก การแกะสลักนั้นควรให้เป็นรอยลึกเห็นเด่นชัด และมีความคมของภาพต่าง ๆ จึงจะดีและมีความงามมาก

5. การตบแต่ง เมื่อแกะสลักเสร็จแล้วช่วงนี้มีความสำคัญมาก ต้นเทียนจะสวยหรือไม่สวยก็ขึ้นอยู่กับการตกแต่งนี้เองเป็นส่วนใหญ่ ธรรมดาของที่ทำรวดเดียวหากไม่ตรวจตราดูซ้ำอีกย่อมไม่ดีเท่าที่ควร จะทำต้นเทียนก็เช่นกัน ต้องตบแต่งสอดส่องหาส่วนที่บกพร่องเช่นตรวจตราดูความละเอียดมีหรือไม่ ลายต่าง ๆ ที่แกะไปแล้วตรงหรือไม่ แกะได้ลึกหรือไม่เด่นชัดหรือไม่ ฯลฯ เมื่อตรวจดูหาข้อบกพร่องไม่พบแล้ว ต่อจากนั้นก็นำน้ำมันมาทาต้นเทียนที่แกะเสร็จแล้ว น้ำมันที่ใช้ทานั้นนิยมใช้น้ำมันมะพร้าว แปรงที่ใช้ทานั้นส่วนมากนิยมใช้แปรงทั้งสองชนิดคือ ชนิดที่มีขนอ่อน ๆ และแข็งขนาดกลางทา เป็นอันเสร็จพิธีตบแต่งต้นเทียนเท่านี้

หมายเหตุ ต้นเทียนประเภทแกะสลักนี้ เป็นการทำต้นเทียนที่พิเศษอีกลักษณะหนึ่งที่ต้องใช้ความสามารถใช้ฝีมือใช้ศิลป์ ใช้ความอดทนใจเย็นจริง ๆ จึงจะสำเร็จได้ และต้องเป็นผู้ที่มีพรสวรรค์ในด้านนี้มากพอสมควร จึงจะสามารถทำต้นเทียนประเภทนี้ได้สำเร็จและความสวยงามตามสมควร ตามที่ผู้เขียนได้ทราบมาต้นเทียนประเภทแกะสลักนี้มีมายังไม่นาน คือมีในราว พ.ศ. 2501–2502 ผู้ที่แกะเป็นคนแรกคือ "จารย์ครูหมา" เป็นช่างรับทำแบบลวดลายอุโบสถตลอดจนทำซุ้มประตูวัดเป็นผู้ริเริ่มทำ โดยการทำต้นเทียนให้วัดบ้านกุดเป่งอำเภอวารินชำราบเป็นครั้งแรก หลังจากนั้นก็ได้มีคนทำกันมาและเกิดความนิยมการแกะสลักต้นเทียนเข้าประกวดแข่งขันจนกระทั่งทุกวันนี้

ข. ประเภทติดพิมพ์ มีกรรมวิธีดังนี้ คือ

ลักษณะต้นเทียนประเภทติดพิมพ์ มีการกระทำต่างจากแกะสลัก การติดพิมพ์ต้นเทียน คือการนำเอาต้นเทียนที่เราหล่อเสร็จแล้ว มาขัดเกลาให้เรียบ หรือกลึงให้ได้ส่วนสัดที่แน่นอนตามความต้องการ แล้วนำขี้ผึ้งที่แท้ต้องการสีต่าง ๆ เช่น ผสมสีขาว หรือ เหลือง ตามความต้องการมาทำให้นิ่มแล้วกดลงในแบบพิมพ์ ต่อจากนั้นก็ตัดเอาเฉพาะลวดลายที่ต้องการแล้วนำไป

ติดกับต้นเทียนที่กลึงไว้แล้วนั้นตามส่วนต่าง ๆ ที่ต้องการ วิธีนี้ยุ่งยากอยู่กับแบบ ถ้ามีแบบไว้แล้วก็สบาย ทำง่ายขึ้น ส่วนวิธีอื่น ๆ ก็คล้าย ๆ กับแบบแกะสลัก

ค. ประเภทบุลาย (ฉลุลายหรือบางทีก็เรียกว่าประเภทติดพิมพ์นั่นเอง) การทำต้นเทียนประเภทบุลาย คือการนำเทียนที่ขายตามท้องตลาดมามัดรวมกันเป็นชั้น ๆ ต่อกันขึ้นด้วยแกนไม้เป็นหลาย ๆ ชั้น ตามแต่ขนาดที่จะทำเป็นชั้น แล้วนำกระดาษฉลุมาติดเป็นรูปลาย บีดตามส่วนที่เป็นรอยต่อของต้นเทียน ทำเช่นนี้ทั้งต้น วิธีทำง่ายไม่สิ้นเปลืองทั้งปัจจัยและเวลาทำ แต่หาความงามอย่างมีศิลป์มีชีวิตชีวาอย่างแบบอื่นได้ยาก โดยส่วนมากแล้วไม่ค่อยส่งเข้าประกวด เพียงแต่นำไปถวายวัดตามประเพณีเท่านั้น ◉

ที่มา : ไทยอีสานบ้านเฮา ; ประเสริฐ แสงสว่าง, มนัส สุขสาย

ประวัติความเป็นมาของบทกวีอีสาน ผะหญา

องค์การยูเนสโค ของสหประชาชาติได้วางหลักการ เพื่อส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นต่าง ๆ ขึ้น เพื่อวัตถุประสงค์อันยิ่งใหญ่ที่จะเสริมสร้างความเจริญงอกงามในทางสร้างสรรค์ ให้มีโอกาสได้เกิดดอกออกผลจนบรรลุจุดสุดยอด เป็นดอกไม้หลากสีนานาชนิดประดับไว้ ประดุจสวนสวรรค์ในพื้นพิภพของชาวอีสาน

ดังนั้น เมื่อชุมนุมศึกษาชาวอีสาน มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้ตระหนักดีถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมของชาวอีสาน และเห็นว่าวัฒนธรรมอันดีบางอย่างกำลังจะสูญไป ฉะนั้น ชาวอีสานจึงได้ร่วมกันจัดรายการ **"อีสานปริทรรศน์"** ขึ้น จึงนับว่าเป็นปฏิบัติการอันสอดคล้องต้องกันกับอุดมการณ์ขององค์การโลกดังกล่าวข้างต้น

ภาษาของมนุษย์อาจจะมีวิวัฒนาการไป เปรียบเสมือนกับการเกิด–แก่–เจ็บ–ตาย แต่ภาษาอันสูงส่งก็อาจจะถูกร้อยกรองประดุจพวงมาลา เก็บสะสมไว้ในคลังหรือธนาคารแห่งภาษา ซึ่งได้แก่บทกวี หรือวรรณคดีต่าง ๆ

บทกวีหรือวรรณคดีภาษาภาคอีสาน มีประวัติมาตั้งแต่บรรพกาล ในหนังสือประชุมพงศาวดารในภาคที่ 1 เรื่องพงศาวดารล้านช้าง กล่าวถึงขุนบูฮมหรือบูลม (ประวัติศาสตร์ไทยเรียกว่า ขุนบรม ปฐมกษัตริย์ไทย) อพยพลงมาจากทางเหนือ เพื่อสร้างบ้านแปงเมืองโดย มีแถนกลอนมาสอนคำแปงคำด้วย วรรณคดีโบราณยังมีเหลือเป็นมรดกตกทอดจนถึงปัจจุบันนี้อยู่ เช่น หนังสือเจียง หรือ เรื่องท้าวฮุ่งขุนเจือง ขูลูนางอั้ว ผาแดงนางไอ่ เป็นต้น

ยุคทองแห่งวรรณคดีชาวอีสาน เริ่มต้นขึ้นในสมัยที่วัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาหลั่งไหลเข้ามาสู่สุวรรณภูมิ นักประวัติศาสตร์เคยเชื่อว่าหลังจากที่พระเจ้าอโศกมหาราชได้ทำพิธีสังคายนาแล้ว ได้จัดส่งพระโสณะและพระอุตระออกมาเผยแพร่ศาสนาทางภาคตะวันออก แต่ก็ยังมีหลักฐานหรือนิยาย ซึ่งประเทศทางเบื้องบูรพาทิศ ได้จัดส่งคณะทูตเพื่อไปสืบพระศาสนามาด้วยตนเอง เช่น เรื่องของพระถังซำจั๋ง หรือ เห้งเจีย ไปสืบพระพุทธศาสนาถึงอินเดีย นอกจากนี้ยังมีหลักฐานเอกสารสำคัญอันเป็นวรรณคดีชั้นเอกของชาวอีสานเรื่องหนึ่ง คือ หนังสือชื่อ **"เซตะพน"** หรือ **"เสถพน"** ซึ่งบรรยายถึงการที่มีพระมหากษัตริย์องค์หนึ่ง ได้จัดส่งคณะธรรมทูตไปสืบพระศาสนาจากวัดพระเชตุพน ที่ใกล้เมืองสาวัตถี ประเทศอินเดียโดยตรงด้วย มีหัวหน้าคณะชื่อว่า **"ขุนไท"** เป็นหลานของพระเจ้าแผ่นดิน พร้อมด้วยขุนลิงล้ำ ขุนพลและขุนพายกับไพร่พลชาย 400 คน หญิงสาว 100 คน มีม้าช้างเป็นพาหนะ เดินทางผ่านไปทางเมืองหงสาวดี และย่างกุ้ง ผ่านดินแดนทุรกันดารไปจนถึงจุดหมาย แม้ว่าจะมีเรื่องพรรณาโวหารบ้างก็เป็นธรรมชาติของวรรณคดี ซึ่งพอที่จะสันนิษฐานเอาเค้าความจริงได้บ้าง หนังสือวรรณคดีเรื่องเสถพนฉบับนี้ จึงเปรียบเสมือนเรื่อง **"เห้งเจีย"** แห่งอีสาน ซึ่งมีอยู่ 7 ผูก ด้วยกัน

คณะธรรมทูตที่มีขุนไทเป็นหัวหน้าชุดนี้ ได้นำเอาวัฒนธรรมทางพุทธศาสนาและวัฒนธรรมอินเดียเข้ามาสู่ดินแดนแหลมทองมากที่สุด ไพร่พลที่ไปในคณะก็ได้บวชเป็นภิกษุที่วัดเชตุพน เมื่อกลับคืนมาบ้านเมืองเดิมก็ทำพิธีบวชภิกษุสามเณรสืบต่อกันมาจนกระทั่งถึงทุกวันนี้ ได้นำเอาพระไตรปิฎก พระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธองค์ ตลอดจนตำรับตำราต่าง ๆ มาด้วย โดยเฉพาะตำนานนิทานชาดกซึ่งเป็นชีวประวัติของพระพุทธเจ้าชาติก่อน ๆ เช่น พระเจ้า 500 ชาติ พระเจ้า

50 ชาติ พระเจ้า 10 ชาติ ชาดกต่าง ๆ เหล่านี้ เป็นเครื่องมือหรือกุศโลบายอันสำคัญยิ่งที่โน้มน้าวจิตใจคนให้เลื่อมใสในการเผยแพร่พุทธศาสนา ดังนั้นองค์พระมหากษัตริย์จึงได้มอบหมายให้นักปราชญ์อาจารย์ต่าง ๆ นำเค้าโครงเรื่องของนิทานชาดกทุกชาติเป็นหลัก แล้วแต่งกาพย์กลอนบทกวีขึ้นเป็นภาษาอีสาน จารลงในใบลานเป็นหนังสือผูกเรื่องต่าง ๆ ให้ครบกับนิทานชาดกทุก ๆ ชาติของพระพุทธองค์ บทกวีที่แต่งขึ้นตามเค้าโครงเรื่องนิทานชาดกในยุคนั้นก็แต่งตามแบบโคลง ฉันท์ กาพย์กลอน ซึ่งเป็นแม่บททางฉันทลักษณ์ของอินเดียด้วย โดยสังเกตเห็นว่าบทกวีของวรรณคดียุคนั้นใช้คำในภาษาบาลีมากขึ้น ผิดกว่าแต่กาลก่อน

ถ้าถือวรรณคดีเป็นเรื่องชี้บอกความเจริญ หรือวัฒนธรรมของมนุษยชาติได้ส่วนหนึ่งแล้ว ชาวอีสานก็คงเป็นผู้ที่มีความเจริญรุ่งเรือง มีวัฒนธรรมอันสูงส่งมาแต่ดึกดำบรรพ์ เพราะเราจะได้พบว่ามีหนังสือผูกซึ่งเป็นวรรณคดีชั้นสูง ตรงกับชีวประวัตินิทานชาดกพระเจ้า 500 ชาติ เป็นวรรณคดี 500 ผูก ชาดกพระเจ้า 50 ชาติ ก็มี 50 ผูก (สังขศิลป์ไชยก็เป็นเพียงเรื่องหนึ่งของพระเจ้า 50 ชาติ) ชาดกพระเจ้า 10 ชาติ ก็มี 10 ผูก เพียงแต่วรรณคดีซึ่งมีเค้าโครงเรื่องจากนิทานชาดกจนครบถ้วนก็นับว่าชาวอีสานมีวรรณคดีที่เป็นแก่นสารมากมายไม่แพ้ที่ไหนในโลก หนังสือผูกสำคัญๆ ซึ่งเป็นที่ทราบกันอยู่แพร่หลายในบรรดาหมู่นักปราชญ์อาจารย์ชาวอีสานปัจจุบันนี้ ล้วนแต่มาจากเค้าโครงเรื่องชาดกทั้งนั้น เช่น รามเกียรติ์ เวสสันดร ทีปนีบัญญาชาดก จุลชยปริต มหาชยปริต การะเกษจำปาสี่ต้น ท้าวก่ำกาดำ ท้าวจันทโครบ สุริยวงศ์ พระยาคันคาก ปลาแดกปลาสมอ ตลอดจนนานาอานิสงส์อีกหลายสิบเรื่อง และยังมีบทกวีที่สำคัญในเชิงคำสั่งสอนศีลธรรมอีก เช่น แบบกาพย์สารวิลาลินี กาพย์พระมุนี กาพย์ท้าวแสนเมือง ลิบปสูญ กาพย์ปู่สอนหลาน อินทิยาสอนลูก เป็นต้น

บทกวีชาวอีสานมิใช่แต่จะมีความเสนาะไพเราะ หรือมีความสูงส่งทางอักษรศาสตร์เท่านั้น แต่เป็นกุศโลบายที่จะสอดแทรกหลักธรรมของพระพุทธองค์ ให้ซึมซาบเข้าไปถึงประชาชนทุกชั้นทุกสังคมทั่วไป โดยอาศัยศิลปในเชิงวรรณคดี ดังนั้น ชาวอีสานตั้งแต่ดึกดำบรรพ์โบราณ ลงมาจึงเป็นผู้ที่ตั้งมั่นในศีลธรรมเป็นอันดีและสุจริต เพราะเคยได้รับการสั่งสอนอบรมมา โดยวรรณคดีอันเจือปนด้วยรสพระธรรม ตลอดจนมโนคติทางธรรมชาติอันสวยสดงดงามที่แสนซื่อ จะเข้าสู่สายเลือด ตรงกันข้ามกับวรรณคดีของสังคมยุคปัจจุบันนี้ ซึ่งมีเค้าโครงเรื่องเน้นหนักไปทาง **Sex and Crime** และ

อบายมุขตามสันดานดิบสันดานเถื่อน แต่ละหน้าอบอวลไปด้วยกลิ่นคาวกามและคาวเลือด อันเป็นเครื่องยั่วย้อมใจให้ละลายเป็นสังคมอันเน่าเฟะ

วิธีแต่งกาพย์กลอนของชาวอีสานนั้น สัณนิษฐานว่าได้มีแบบอย่างมาจากคัมภีร์ กาพย์สารวิลาลินี เพราะลักษณะกาพย์ในคัมภีร์นี้นิยมแต่สระก่ายกัน (สัมผัส) ไปค่อยนิยมครุ และลหุเหมือนอย่างฉันท์ เข้าใจว่ากาพย์ประเภทนี้แต่งขึ้นในดินแดนลานช้างหรือลานนานี้เอง กาพย์ และซ่าย (ร่าย) ของชาวอีสานมีเค้าเงื่อนว่าดัดแปลงมาจากกาพย์ชื่อวชิรบันตี กลอนต่าง ๆ แปลงมาจากกาพย์ชื่อวิชชุมาลี ส่วนโคลงก็แปลงมาจากกาพย์วิชชุมาลีบ้าง กาพย์มหาวิชชุมาลีบ้าง กาพย์สินธุมาลีบ้าง บทกวีชาวอีสานไม่ค่อยเห็นมีลักษณะเป็นคำฉันท์ เห็นมีมากแต่ กลอน โคลง ซ่าย หรือร่ายโศก คือ สารโศลกเป็นส่วนใหญ่

ลักษณะพิเศษของบทกวีชาวอีสานมีจุดเด่นยอดเยี่ยมที่สุดคือ การเน้นหนักในคำก่าย (สัมผัส) ซึ่งพอจะแยกได้เป็น 2 อย่างคือ

1. คำก่ายนอก คือเอาคำในบาทหนึ่งไปคล้องหรือก่ายกับคำในอีกบาทหนึ่ง คือ คำสุดท้ายในบาทต้นไปคล้องกับคำใดคำหนึ่งในบาทที่ 2 คำสุดท้ายในบาทที่ 2 ไปคล้องกับคำใด คำหนึ่งในบาทที่ 3 คำสุดท้ายในบาทที่ 3 ไปคล้องกับคำหนึ่งในบาทที่ 4 และ คำสุดท้ายในบาทที่ 4 ไปคล้องกับคำหนึ่งในบาทต้นของวรรคต่อไป

2. คำก่ายใน คือเอาสระและพยัญชนะที่มีอยู่ในบาทหนึ่ง ๆ ให้เป็นสระหรือพยัญชนะเดียวกันตั้งแต่ 2 คำขึ้นไป และคำสองคำเป็นต้นนั้นจะอยู่เรียงกันหรือมีคำอื่นคั่นในระหว่างก็ตาม เรียกว่าคำก่ายใน ซึ่งกำหนดด้วยสระและพยัญชนะดังนี้

1. กำหนดด้วยสระ

1.1. สระเดียวกันเรียงกันอยู่ 2 คำ เรียกว่า "เดียง" เช่น

พี่โสกกั้น ดั้นดั่นผั่นหา อาไลคึด ฮ้ำฮอนกอนเกี้ยง
วันเอียงค้อย สันดอยวอยวิ่ง พี่คนิงฮอดน้อง หมองไหม้เมื่อยมโน

1.3. สระเดียวกันเรียงกัน 3 คำ เรียกว่า "เทียบเดียง" เช่น

คึดฮอดซู้ ผู้อยู่ทางไกล หัวใจหัก หว่างวางทางอ้าย

1.3. สองสระเรียงกันสระละ 2 คำ เรียกว่า "ทบเดี่ยง" เช่น

นับแต่ มาไกลน้อย ทองปอนนอนเปี่ยว
จิตพี่ ยังเกี่ยวผั้น พันเกี้ยวเหนี่ยวนำ

1.4. มีสระอื่นคั่นกลาง 1 คำ และอยู่ปลายบทเรียกว่า "เทียมเอก" เช่น

เล็งดอกไม้ ก้นก่ายนางกาย
กองกันลับ ดอกซอนแซมซ้อน
ภูธรท้าว เดินเดี่ยวดั้นเดี่ยว
ข้ามขอบขั้น เมือซั้นซ่องซัน

2. กำหนดด้วยพยัญชนะ

คือ เอาพยัญชนะตัวเดียวกันหรือจำพวกที่มีสำเนียงคล้ายกัน ซึ่งเรียกว่าอักษรคู่เป็นคำก่าย เช่น **บ ค, ถ ท, ส ช, ผ พ, ฝ ฟ, ห ฮ.** *และ* **หล ล, หว ว, หย ย,** *เหล่านี้เป็นต้น มีลักษณะ ดังนี้*

2.1. พยัญชนะเดี่ยวกันเรียงกันอยู่ 2 คำ เรียกว่า "คู่" เช่น

พังยิน พ้าสนั่นน้าว เบยเบิกบัวระพา พุ้นเยอ
นับแต่ ภูธรรุน ราชลามาไท้
พระก็ หอมพลผ่าย เวลาหลายหลั้น
มะโนนาถไท้ ทวงผั้นผ่ายหลัง

2.2. พยัญชนะเดี่ยวกันเรียงกันอยู่ 3 คำ เรียกว่า "เทียมคู่" เช่น

คือย่อย้อน ยมยิงแสนยำ
เพาะเพื่อ สองแพงพัด พากกันไกล้ำ
คอนคอนน้ำ ชละทีนองอาบ **(จากเรื่องศิลป์ไชย)**

2.3. พยัญชนะตัวเดียวกันเรียงกันอยู่ 4 คำ เรียกว่า "เทียมรถ" เช่น

พี่จากเจ้า เจ้าพี่พอยเชียม
ขวัญอย่าอ่อน อ่อนอวนองแก้ว
เจียมแต่ เฮาหมายหมั้น หมายมาสมสู่
ซมซื่นแล้ว ลาแล้วพี่จักเมื่อ ฯ

2.4. พยัญชนะเดียวกันเรียงกันอยู่ 5 คำ เรียกว่า "เทียมรถ" เช่น

กาก่องก้าน แกมกึงบัวทอง
ทุกวันตู ไค่หุมเห็นหน้า ฯ

บางทีใช้พยัญชนะเดียวกันถึง 6 หรือ 7 คำ ก็ได้ยิ่งเป็นการดี เช่น

มาซมส้อย ซมสองสมสู่
มาจวบเจ้า แพงซ้างช่างจา ฯ
พี่ก็ มาท่อนท้าว พ้อมพ่ำซมสนุก
โอยโอยอัน อ่าวโอยเอาอ้าง ฯ

2.5. สองพยัญชนะเรียงกันทีละ 2 คำ เรียกว่า "ทบคู่" เช่น

พ่างพ่างพ้า พื้นช่อวาตา
เมืองเมืองสูรย์ ส่องคอยควางพ้า
ฮมมะนาค้อย คนิงเชียมชักพี่
ไกอุ่นผู้ นงหน้าหมื่นกะสัน ฯ

2.6. สองพยัญชนะเรียงกันทีละ 3 คำ เรียกว่า "เทียบคู่" เช่น

ลางพ่อง ลุโซคผั้น เผือก่อมพะไมมิต ก็มี
ฮมฮมเติน แต่งดีดาเมี้ยน

2.7. **สองหรือสามพยัญชนะเรียงกันแล้วมีพยัญชนะอื่นคั่นกลางอีกหนึ่ง คำเรียกว่า "แซกคู่" เช่น**

ภูวะนาถน้อย ฮักพี่เซียงเคือ
คอนคอนคึด ซู่ลวงเลยข้อง
ปานนี้ ละออเน้อ นงปางพระพี่ กู่พุ้น
ดีแต่ เดือนเฮื่อแจ้ง เจียรฟ้าส่องใส

2.8. **สองพยัญชนะเรียงกันแล้วมีพยัญชนะอื่นคั่นกลาง 2 คำ เรียกว่า "แซกรถ" เช่น**

บ่อาจตั้ง อดอยู่เป็นตัว ได้แล้ว
กองกันลด มอดโดยดอมเจ้า ฯ

(จากเรื่องท้าวฮุ่ง)

กลอนย่อย หรือ ผะหญา

คำว่า **ผะหญา** เป็นคำนามแปลว่าปัญญา ปรัชญา ความฉลาด คำพูดที่เป็นภาษิต ที่มีความหมายอยู่ในเชิงเปรียบเทียบ ประกอบไปด้วยถ้อยคำอันหลักแหลมลึกซึ้ง คำกลอน ผะหญา อาจจะเป็นกลอนพื้นบ้านที่บ่าวสาวผูกขึ้นมาว่าแก้กันหรือแคะไค้เสียดสีในการแสดงความรัก แต่ไม่ว่ากันตรง ๆ เป็นเพียงพูดเลียบเคียงกระทบกระเทียบเปรียบเปรยกัน และอาจจะว่ากันเป็นกลอนสดก็มีมาก เช่น

- คันเจ้า ขี้นขี่ช่าง กั้งห่มเป็นพระยา เจ้าอย่า ลืมคนพลอย ขี่ควายคอนกล้า
- คันอ้าย คึดฮอดน้อง ให้เหลียวเบิ่งเดือนดาว สายตาเฮา ซิพาดกันเทิงฟ้า
- ทุกข์บ่ มีเสื้อผ้า ฝาเฮือนดีพอเอ๋อ ทุกข์บ่ มีข้าวใส่ท้อง นอนลื้อยู่บ่เป็น
- เงินเต็มภาช์ บ่ท่อผะหญาเต็มปุ๊
- พี่น้ ทุกข์ยากฮ้าย หากอยากอยู่เผือแฝง ให้น้อง พือแพรแดง อ่วยเชิงมาตุ้ม
- พี่น้ เป็นดังแนวเสียมเหี้ยน ผสุงหาดินแก่น เสียมบ้องต้น ผสุงท้นใส่โพน หันแหล่ว

◉ พี่น้ อยากกินตับฟ้า แขนบ่ยาว เด่บ่ฮอด อยากกินปอดฟ้า แขนสั้นเด่บ่เถิง สานอ

◉ สัจจะผหญิงน้ คือหางหมาแม่ ลอดฮั่วแล้ว งอขึ้นดังเดิม

◉ เจ้าแม่น ซายอีหยัง บ่แม่นทรายแกมตม สนมแกมหญ้าต้ ซายบ่กล้า ซายซิเกิดมาหยัง จั่งบ่แทงคอลัดตัดคอตาย แต่ซิเทาคาก้น พุ้น

◉ น้องบ่ ได้บวชได้เฮียน บ่ได้เขียนบ่อได้อ่าน บ่ได้ขึ้นธรรมาสน์ มือแก้คัมภีร์ บ่ได้ถือเหล็กจาร แก่งวีทางซ้าย แต่ว่าเป็นผู้ยิง ยิงกะยิงแท้ ๆ แนแล่วจั่งคอยยิงคอก ยิง-อีหลี บ่ว่า ซิไปยิงเล่น ยิงเสียคนิ่งเปล่า แต้มหน่องแล้วขบวนข่อยจั่งค่อยยิง ให้มันตกแหว่มลงมาโลด

◉ ดีสาละ ดีใจสาแล่ว พอข่อยเหลียวเห็นหน้า กะดีใจมุบมาบ ปานได้กินลาบก้อย ซอยไส้-ใส่บักนาว เด้อผู้ดีเอ่ย

◉ ซิให้ไลลืมเจ้า บ่มีไลลืมง่าย ฟ้าบ่หงาย ดินทรายบ่ปิ้น หินอยู่น้ำ ฟูขึ้นกะบ่ไล เด้อผู้ดีเอ่ย

◉ มาน้องสาว เขาซาว่า เจ้าสิเอาหินแฮ่มาค้นส้ม เอาลมมาเฮ็ดตองห่อ เอาแดดมาเฮ็ดตอกจั่ว มันซิหมั้นบ่อนจั่งได๋ ละหล่า

◉ ความผะหญานหยามากะหยาใส่ บ่แม่นเซือหมากหญ้า หยาได้กะบ่คือซั่นตั๋ว

◉ สิบปีล้ำซาวปีล้ำ บ่เห็นกวางมายามมั่ง บาดห่าข้าวขึ้นเล้า จั่งเห็นเจ้าเทือเดียว

◉ ไฟไหม้บ้า กะจั่งเห็นหน้าหนู แท้นอ

◉ พี่น้ ปัญญาปู่ บ่เห็นฮูน้ำออกบ บ่เห็นหน่อน้องเจ้า ตู่ข่อยซิบหนี

◉ ถามข่าวเจ้า ถามข่าวขอแข ถามขอแค ขอยอยู่คือแค้ แม่นเจ้าเหลียวเห็นแม่ในหนอง หือว่าบ่ ไทยศิลป์กรเอย หือว่าเห็นแต่แม่ ทางแย้บ่เห็น

◉ ถามขาวเจ้า ถามขาวขอขี ถามขอขี ถามขอค ขอยอยู่คือค้ ถามขาวหน้ เจ้ามีเงินไซ่เขาบ่

◉ ถามข่าวเจ้า กะถามข่าวขอเขา ถามขอเขา ขอยอยู่คือเค้า ถามข่าวเหล้าน้ำแดง ๆ มีบ่ หือว่ามีแต่แบ้ ทางเหล้าบ่มี

◉ **หงส์เอยหงส์** อย่ามาลงนำกา เจ้าบ่ย่านมันก่ำคือกาลืม

◉ **หงส์ลงท่ง หงษ์กะอยากกินปลา** หงส์ลงนา หงส์กะอยากกินข้าว หงส์หากเห็นน้ำกว้าง กะอยากลอยเล่นอยู่เย็น ฮั่นแหล่ว

◉ **เพิ่นแม่นเชื่อไม้โพธิ์** โตแม่นเชื่อไม้พร้าว โพธิเอย ซังบ่น้าว ดึงพร้าวเข้าใส่โพธิ แด่นอ

◉ **เพิ่นกะแนวน่าเชื้อ** ขนุนนอมีม่วง โตกะเชื้อเหมือดเหม่า เนาว์ค้างแค่ดง บ่มีโพธิ มีพร้าวซิดึงดอก

◉ ถามเข็มแล้ว ถามไหมเบิ่งก่อน คันไหมบ่มาแหย่ก้น สนแล้วกะบ่งาม

◉ **ไหมของฮ้อย** กะแนวเข็มของแหย่ คันว่าแพรขาดส้อย ภะฮอยยุ้มบ่องเข็ม คันบ่เต็มใจเจ้า ถามเซากะบ่ว่า บ่ได้ดะพุ้นพี่ กะเอาไว้เคิ่งกลางตั๋ว

◉ ลุก ๆ ถ่อน ชิงซียาดเอาอวน เจ้าอย่านอนหลับไหลลื่นคองเหลือล้น บ่แม่นเฮือนตนแท้ จั่งมานอนหลับอยู่

◉ ความกกกะว่า อยากได้ผ้าย ความปลาย กะอยากได้ผู้บ่าว ฮั่นแหล่ว

◉ **พี่น้** ขี่ล่ายท้ายเป หูเลกอกยาใหญ่ พี่หากแม่นเชื้อซาติซาย บ่หนีห่างทางกระแส

◉ **น้องนี้กะแม่น** แนวควายทอ บ่อยากหนีสวนกล้วย คือกันฮั่นละ

◉ โอย ข่อยกะเหลียว ไปก้ำฝ่ายพุ้น เห็นแต่ภูเขาซ้อน ซอนกันคือเกลือลีน มีทั้งกกส้ม-เกลี้ยง ทางใต้บ่าส้มมอ ข่อยอยากเหาะหอบอุ้ม เหาะไปเทิงอากาศเด ข่อยอยากชู้แห่งห้องโฮงอ้ายอยู่ที่ใด ห้องแห่งอ้ายเขาใส่กระแจเหล็ก ข่อยอยากเฮียนมนต์ไขเข้าไปชมอ้าย–เด ผักตูในแม่อ้ายใส่ไลดอก ผูกตูนอกแม่อ้ายใส่คำปลิว จุบุหน้าคำผิวชู้เพิ่น คันแม่นของเพิ่นถืม ไลเสียน้องบ่ว่า คันแม่นของเพิ่นเม้ยน ผะอวนน้องบ่อยากซิง

◉ **บ้านเมืองเจ้านั้นเบิ่นจั่งใด** อยู่ดีมีแฮ่งบ่ หมูหมาบ่กวนบ้าน เฮือนซานยังข่อยอยู่ดีลือ ชุ้งบ่เต้องไก่น้อย เมืองบ้านข่อยอยู่ดีดั๊ หรือแม่นเกิดเศิกเสือเขี่ยวกลางเมืองฮ้อนเฮ่ง หรือแม่นเศิกใหญ่ล้น เมืองบ้านมุ่นหลาย

◉ **คันข่อย** ถามหานา เจ้าเบิ่นหยัง จั่งบอกท่ง ถามหาโป่ง เบิ่นหยัง ไปบอกน้ำวังหว้า อ่างหิน ถามหา ปลาอานนท์มีบ่อ เบิ่นหยัง จั่งไปบอกต่อ บ่อนดอด กะโมงหัว

◉ ผันม้อคืนน้ ผันว่า ไฟลามไหม้ ผงคุลีลามโลก น้องหาก ตายเป็นน้ำหมอกกลั้วฮำไว้ บ่ให้ผง น้องหาก ตายลงพื้นอเวจี พี่ซิเอาเลียมก่น ตายบ่นขั้น เมื่อฟ้าซิก่ายเกิน ผันว่าแมงดาไห้ ออยกินนมไก่ ผันว่านกเจ่าไห้ งอยเว้าต่อหมู่ปลา แมลงภู่เผิง หมายสิ-ซ้อนซอมซม สมกะใจอ้าย อยากบินบนเบิดใส่ คันเข้าเทียบใกล้ กะกวมแก้วกาบหอม เจ้าผู้ จูมจอมเหน้า หนามซิซอนซ่อนอยู่ เข้ากะเข้าบ่ได้ กลัวย่านนั่นหนาม คันแม่นฮู้ตื้นแท้ พี่ซิเอาเสียมเหยาะ เดน้องเอย ฮูยาวเล็ก พออยากเอาเสียมไว้ แท้แหล่ว

◉ แม่นว่า กบเขียดอ้อม เอาเห่าสรพิษ กะตายแหล่ว พี่ซายเอย งูหาก โตนลงเหว เขียดกะกุมเอาได้

◉ บ่ได้ เจ้าซาตินี้ ตายไปบ่ขอเกิด ซิเตลิดขึ้นฟ้า ไปท่าอยู่สวรรค์ บ่ได้เจ้า อามเมื่อเป็นสาว ข่อยซิ ปองภายลุน เมื่อซายเป็นช้าง คันบ่ ได้เจ้าซาตินี้ หัวโดนต้นเดือ หัวแตกโป้ง ตายม้วยมอดชีวัง คันบ่ ได้จังซั้น ซิตายเป็นผีเซื้อ นำเพื่ออยู่ใต้ล่าง บ่ได้กินข้าว กินเจ้ากะบ่หนี

◉ ความมัก มาหมายมั่น ขันเอากะขอขอด คันแม่น ได้ความเว้าห่านี้ ทีหน้า หากแม่นอมเจ้าผู้ สมทะนี้หน้า ไขคำมาบนก่อน เที่ยวทาง สางให้พร้อม การให้ถ้วนเที่อเดียว หอมซิเทียวหลายเหลื่อ ความซิลือเหลือโลก เขาซิว่าเชื้อขี้เว้า เมาเล่นแต่ผาหญ้า ซาติบัญญานี้หาเอามาว่า เหมิดเซ่นนี้ บ่มีข่อนขาดเขิน

◉ บ่อยาก กินปานใดแหล่ว หัวเอี่ยนเงี่ยนกา หัวปลาเงี่ยนนาค ซากเพิ่นแล้ว กินได้กะบ่นัว ผัวเขาแล้ว นอนนำกะบ่อุ่น ปลาตองเกล็ดแลด แซบบ่แพ้แหล่ว หากมีก้างอยู่ทั่วคิง

◉ สาวนาง เอาพี่ ไปเฮ็ดซู่ ย้านบ่แผ่โตงัว ซั้นบอ
เอาพี่ ไปเฮ็ดผัว ย้านบ่แผ่โตช้าง
เอาพี่ ไปเบียดข้าง เหนือลมย้านบ่อุ่น ซั้นบอ

◉ สาวนาง ซิบ่โสดด้วย

◉ สาวนาง ซิบ่โสดาด้วย ดอมซั้นเงื่อนกา อีหลีบอ
ซิบ่โสดาด้วย ดอมปลาเงื่อนนาค

บาดห่า ตัดต่อนคั่ว บาดห่าคั่วต่อนต้ม
แกงส้มหากซินั่ว ดอกนา

◉ อันว่า เคือบุ่นเกี้ยว เคือบุ่นซ้ำผัดตาย

อันว่า เคือหวายเกี้ยว เคือหวายซ้ำผัดเน่า

อันว่า ซู่เก่าน้อง ทางบ้านกะบ่มี ดอกนา
น้ำตาต่ต้อง คือน้องซิแกว่งหลา
น้ำต้องผา คือนางซิแกว่งอ้ว
ฟ้ายิงคั้ว คือน้องซิแกว่งแขน

◉ พี่ก็ เห็นศาลากว้าง อยู่สำบายจึงม่าแว่ นางเอย
น้องจัก คึดแผ่กว้าง เอากล้วยเข้าตื่มสวน บ่เด
หรือว่าแนวนาม กล้วยธานี เจ้าซิบ่ยากปลูก
เจ้าซิปลูกแต่ กล้วยตีบน้อย แคมฮั้วบ่จักตอง ซั้นบอ

◉ เจ้าเคย ปลูกหมากเกี้ยง ไว้หม่อแคมทาง
บาดว่า กางสวนเจ้า ผักกะเดาบังเกิด
มันหาก ขมขื่นล้ำ ลังล้าวเผื่อนเฮ็ม

◉ อันว่า ความจาเว้า พายลุซิจางจืด เสียแล้ว
เบ็นดง ข้าวถือน้ำ อวนสิบ่นกะบ่เบ็น

◉ ซังมา ตัวะให้พี่ กินน้ำเหมิดมื้อเฮือ
ซังมา ตัวะให้พี่ กินเกลอเหมิดมื้อหมื่น
ตัวะพี่กิน หมากนาวเหมิดมื้อต้น คำสีสัมก็บ่มี

◉ อดสาเลี้ยง กินขิงต่างข่า อดสา นอนสาดค้า ซามได้สาดหวาย อดสา เลี้ยงน้องไว้
กินลิงต่างกระต่าย อดสา เลี้ยงผู้ฮ้าย ซามพ้อเพื่นผู้ดี เถาะนา

◉ มาแต่พุ้น เห็นบุญข่อยบ่ ตูข่อย ไปอาบน้ำ บุญข่อยลักหนี มาแต่พุ้น กะเห็ณบุญเจ้าอยู่หั้นแหล่ว บุญเจ้าไปอยู่สร้าง อาฮามหลวงวัดใหญ่ ให้เจ้า หักดอกไม้ ไปไหว้จั่งซิเห็นเด

◉ จารย์กะมีหลายจารย์ จานกะเบ้อง เขากะเอ้นว่าจาน ข้าวจานน้ำ เขากะเอ้นว่าจาน เครือเกี้ยวไม้ เขากะเอ้นว่าจาน ต้นท่อครก กกอยู่นา อีพ่อ เฒ่าตาจ่า ใบมน ๆ จั่งทองหลังบ้าน กกจั่งซั้น เขากะเอ้นว่าจาน จานแท้ ๆ ต้นน้อย ๆ ผะมาน ท่อโบ่มือ ปลายมันแหลม เอาเข็มผู่งไว้ เอาจั่ง เอ้นว่ากกจานจ้ำ ใบลานเขียนชัด โตมะงู่ มะง่อง คือขั้นกเขา จั่งได้ เบ็นครูสอน เหล่าเบ็นอจั่น

◉ เน้อดองข่อยนั้น มีเฮือนบ่มีพ่อเหย้า เลาบ่มีผัว โจรกะขึ้นลักของ คือจั่งกลองบ่มีหนังหุ้ม เบ็นฮ้างปลูกผักบั่ว มีหัว ผมบ่พร้อม เขากะเอ้นว่าเด้นเหา มีบวยบ่มีด้าม กะเลี่ยงเชิงทางวาด เขาโลดเอ้นว่า กะโปะหมากพร้าว บ่ยอย้องว่าแม่นบวย

◉ คันน้อง คีดฮอดอ้าย คันอ้าย คีดฮอดน้อง พี้น ขึ้นโคกสูง ลงโคกกว้าง เห็นฮอยกวาง ลังมาคีดฮอดนาง แท้นอ น้องนั้น ขึ้นไป ภูผาพุ้น เห็นบักกอกหล่อนกวางคาย คะนิง-อ้ายแดบ่ พี่เห็นกะตองเต่าฮ้าง คะนิงน้องอยู่บ่วาย

◉ มันหาก คนึกคนักกั้น คาอยู่ในคอ บ่มีไผพอสอง ข่อยปองปางแค้น มันหากคันในข้อ ขนังทรวงนีรเพท เหตุว่าหวานกว่าอ้อย นาวส้มกะบ่ปาน นี่ละนักศึกษาเอย

◉ ยากแท้หน่อ หนองนอแฮดบ่แก่น ยากแท้หน่อ นอน้อยบ่แก่นเถิง ยากแท้หน่อผะหญาบ่พอ กะได้หาตื่ม นอนักศึกษาเอย

◉ เฒ่า ๆ แล้ว จั่งบ่อยู่ตามเฒ่า จั่งบ่ หากินเทา อยู่ไปตามเฒ่า จั่งมาเว้า หาผะหญาให้เขาซ่า ทางสุรินทร์ เพ็นซ่าช้าง ทางเจ้าซ่าผะหญาตี้ อาจารย์จารุบุตร

◉ ตามจิตผู้ซิไข้ ตามใจผู้ซิป่วย ตาจิตผู้ซิเว้า ตามเจ้าผู้ซิเอา บ่ได้ จำอกให้ผิงไฟ เสริมแดดเจ้าผู้ ฮู้โตนน้ำ ซิจ่มหนาวดอก นักศึกษาเอย

◉ เฒ่าแก่แล่ว เน้อเหี่ยวหนังยาน หูธาเสีย กะบ่คือยังน้อย ตีนมือเศร้า ตนโตกะหมองหม่น หูบ่แจ้ง ตานั้นกะบ่ใส บาดซิ ลุกย่างย้าย ย้ายย่างไปมา หลังขดโข แข่งโงงโอ้ง เลยบ่ แสนแพนหน้า โสภาได้คือเก่า เฒ่าแก่แล่ว หากแนวนี้สู่คน พวกหมู่ เจ้าพี่น้อง ประชาลูกหลานเหลน ยังบ่ ทันได้เห็น เมื่อลุนหากซิพ้อ ฝูงหมู่เจ้า นงเยาว์บ่ทันแก่ อย่าได้ปะหมั้นบ้าง เมาเล่นบ่ดี

◉ แสงไฟแจ้ง บ่ท่อแสงสุริเยศ กะบอง ได้หมื่นเล่ม บ่แจ่มแจ้งแห่งแสงเดือน แต่ว่าหลานเหลนหล่อน บ่ปูมปานเฒ่าย่า เด็กน้อย ฮู้ตั้งล้าน บ่ปานเฒ่าผู้เดียว เด็กน้อยน้ำได้ยิน เสียงแมวฮ้อง ในเฮือนมันกะสั่น เสือโคร่ง มีหมื่นซั้น คนเฒ่ากะบ่กลัว

◉ มันบ่มีผู้ เฮียนจบถ้วน เหมิดกะบวนแปดหมื่น แต่หลวงพ่อ นอนเผ้าตู้ บ่มีฮู้คู่สู่โต หนังสือก้อม ต่างคนต่างมี โตบาลี ต่างคนต่างได้ ศิษย์ต่างครู อาจารย์ต่างวัด คฤหัสต่างบ้าน หัวล้านต่างคุ้ม หามือบ่ถึกกัน ดอกนา

◉ บ้านข่อยพุ้น บ่อึดบ่อยาก เว้าแล้วขออนุญาตเด้อ ปวดท้องขี้ ไปงอยหลังเฒ่า หักไม้แก้งกะไปถึกขากวาง ซวงลงไป กะถึกหางเห็นอ้ม ก้มลอดฮั้ว กะบักถั่วทั้งตา อ้าปากขี้นบักสีดาหล่นใส่ ย่องย่อขึ้น เครือกล้วยกะทั้งหัว ว่าข่อยตัวะจักนำไปเบิ่ง บ่อึดบ่อยาก

◉ บ้านข่อยพุ้น ภูเวียงน้ำ ดินดำน้ำซุ่ม ปลากุ่มบ้อน คือเฒ่าแก่วังหา ปลานางบ้อนคือข้างฟ้าสั่น จักกะจั่นฮ้อง คือฆ้องสั่นยาม

บทกวีต่างแบบของภาษาอีสาน

1. **กาพย์** โดยทั่วไปน่าจะมีลักษณะเป็นกลีบบาง ๆ และซ้อนเหลื่อมกันเป็นชั้น ๆ เช่น กาบดอกไม้ กาบลาง กาบหมาก ก็เป็นดุจเดียวกันกับเอาคำที่มีสัมผัสซับซ้อนกันมาจัดระเบียบไว้ให้งดงาม

2. **กลอน** หมายความถึงถ้อยคำที่จัดระเบียบและพาดก่าย (สัมผัส) กันเหมือนกับกลอนเรือน ซึ่งทางภาคเหนือเรียกว่า **"ข่าว"** ก็เป็นเครื่องเรือนประเภทนั่งเหมือนกัน คำกลอน อีสานมี 3 แบบ คือ กลอนลำ กลอนอ่าน และกลอนย่อย โดยอาจจะมีลักษณะพิเศษ เช่น กลอนเย้ย กลอนโจทก์แก้เป็นต้น สำหรับกลอนอ่านก็พอจะแยกออกได้เป็น

   2.1. **กลอนอ่านวชิรบัณฑี**

   2.2. **กลอนอ่านวิชชุมาลี**

   2.3. **กลอนอ่านอักษรสังวาส**

   2.4. **กลอนอ่านลัพสอดหรือเทียมแอก**

3. กลอนย่อย หรือผะหญาย่อย ซึ่งแยกเป็น

3.1. กลอนขันลง

3.2. กลอนผะหญาหรือล่องของหรือกลอนขับ

4. โคลง มีหลายแบบ เช่น โคลง 5 โคลงสุภาพ พระยาลืมง่าย อินเกี้ยวก้อน อินหลงห้อง ฟองสมุทร หมายกงรถสามชั้น พวนสามชั้น

5. ฮ่าย (ร่าย) มีฮ่ายวชิรปันตี มหาวชิรปันตี ฮ่ายยาว (คำสู่ขวัญ) โศก หรือสารโศลก ซึ่งแบ่งเป็นโศกสอง โศกสาม โศกสี่ โศกห้า โศกหก โศกเจ็ด

บทกวีของชาวอีสานมีมากมายหลายแบบดังได้กล่าวข้างต้นนี้ ข้าพเจ้าจะพยายามศึกษาค้นคว้าให้รายละเอียดและนำออกมาเผยแพร่ในโอกาสต่อไป มีข้อสังเกตอย่างหนึ่งว่า ท่านผู้จัดทำพจนานุกรมภาษาอีสานนั้น ถ้านำเอาถ้อยคำในวรรณคดีสำคัญโดยถอดออกมาเรียงกันให้หมด แล้วจึงหาคำแปล ก็จะได้ภาษาอีสานอย่างแท้จริง เพราะภาษาอีสานปัจจุบันนี้ บางท่านเคยบ่นว่าเป็นภาษาที่วิบัติไปมากแล้ว ข้าพเจ้าขอขอบคุณชุมนุมนักศึกษาชาวอีสานมหาวิทยาลัยศิลปากร ที่ให้เกียรติเชิญมาร่วมงาน "อีสานปริทรรศน์" และขอขอบคุณท่านผู้ฟังทุกท่านที่ได้ให้ความสนใจบทกวีวรรณคดีภาษาอีสาน

หมายเหตุ คำบรรยายในรายการ **"อีสานปริทรรศน์"** ของชุมนุมนักศึกษาชาวอีสาน มหาวิทยาลัยศิลปากร 17 กุมภาพันธ์ 2517

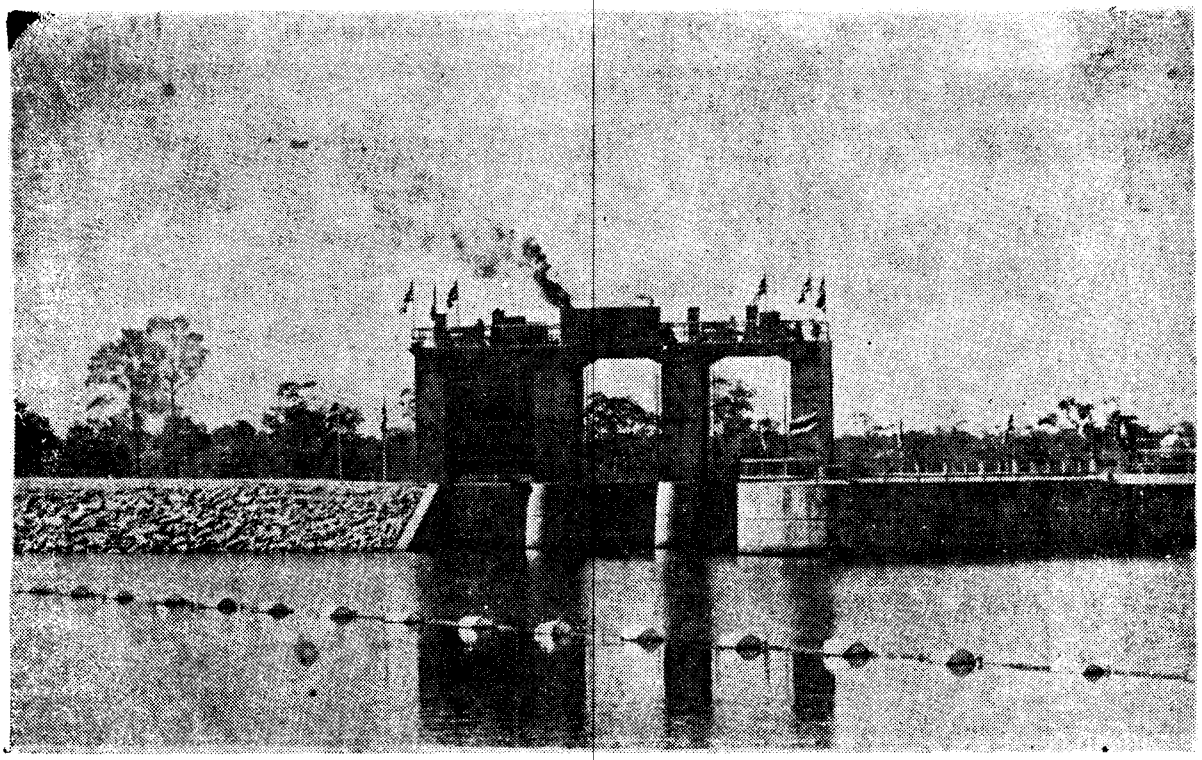
คำบรรยายนี้ได้นำไปบรรยายเริ่มต้นที่สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดขอนแก่น ในรายการของศูนย์อนุรักษ์วรรณคดีภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งต่อมาได้จัดให้มีประจำทุกเดือน ในวันอาทิตย์ต้นเดือนเริ่มตั้งแต่ เดือนกรกฎาคม 2517 จนถึงธันวาคม 2519

จารุบุตร เรืองสุวรรณ "ไทยอีสานบ้านเฮา" ธ.ค. 20

เขื่อนสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี

เขื่อนสิรินธร การพลังงานแห่งชาติเป็นผู้สร้าง เมื่อสร้างเสร็จแล้วได้โอนให้การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยเป็นผู้ควบคุมดูแล เขื่อนนี้เดิมชื่อ เขื่อนลำโดมน้อย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้เชิญพระนามสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุดา ขนานนามเขื่อนว่า "เขื่อนสิรินธร" พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุดา ได้เสร็จพระราชดำเนินไปทรงประกอบพิธีเปิดเขื่อนสิรินธร เพื่อส่งกระแสไฟไปยังจังหวัดต่าง ๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เมื่อวันที่ 27 พฤศจิกายน พ.ศ. 2514

เขื่อนสิรินธร เป็นเขื่อนที่มีความสำคัญยิ่งอีกแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นอกจากจะได้ประโยชน์ตอบแทนในด้านการชลประทาน การประมง การคมนาคมทางน้ำ และเป็นสถานที่ท่องเที่ยวพักผ่อนแห่งใหม่อีกแห่งหนึ่งแล้ว ยังอำนวยประโยชน์ในด้านการผลิตไฟฟ้าพลังน้ำ ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งต่องานพัฒนาภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โรงไฟฟ้าของเขื่อนสิรินธรจะทำให้ระบบผลิตและส่งกระแสไฟฟ้าของภาคนี้มั่นคงขึ้น เป็นแหล่งผลิตที่มีต้นทุนในการผลิตต่ำ เนื่องจากเป็นโรงไฟฟ้าพลังน้ำ และโดยที่โรงไฟฟ้าของเขื่อนสิรินธรตั้งอยู่ในทำเล ซึ่งข่ายระบบการผลิตเดิมขยายไปไม่ถึง จึงทำให้สามารถขยายขอบข่ายการจ่ายกระแสไฟฟ้าออกไปอีกอย่างกว้างขวางในเขตจังหวัดอุบลราชธานี ยโสธร ศรีสะเกษ นครพนม และร้อยเอ็ด

เขื่อนสิรินธร ลำโดมน้อย จังหวัดอุบลฯ

นอกจากนี้ การกักเก็บน้ำของเขื่อนแห่งนี้ เป็นการสงวนทรัพยากรธรรมชาติ มาใช้ให้เกิดประโยชน์ตอบแทนเป็นอเนกประการ เขื่อนสิรินธรนี้ จึงเป็นโครงการพัฒนาแหล่งน้ำที่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ในการพัฒนาประเทศในโลกยุคปัจจุบันเป็นอย่างมาก

ที่ตั้งตัวเขื่อน เป็นบริเวณที่แม่น้ำลำโดมน้อยไหลตัดภูเขาหินทรายออกเป็นช่องแคบ สภาพทางธรณีวิทยามีความมั่นคงเพราะตัวเขื่อนตั้งอยู่บนหินทรายและหินดินดาล ซึ่งมีคุณภาพแข็งแรงและมีการรั่วซึมน้อย นอกจากนี้ ตัวเขื่อนก็ยังอยู่ไม่ไกลจากวัสดุที่ใช้ในการก่อสร้าง เช่น ดินเหนียว ทราย และหินอีกด้วย

การวางแผนดำเนินงาน

กิจการด้านผลิตและส่งพลังงานไฟฟ้าเป็นกิจการสาธารณูปโภค ซึ่งมีผลโดยตรงต่อความเจริญของประเทศ และความสุขสบายหรือความอยู่ดีกินดีของประชาชน โดยเหตุนี้ การสร้างแหล่งผลิตใหม่ ๆ เพิ่มขึ้น เพื่อให้พอกับความต้องการที่เพิ่มขึ้นนั้น จำเป็นต้องคำนึงถึงความเหมาะสม

หลายด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะต้องมีต้นทุนในการผลิตต่ำด้วย ดังเช่นเขื่อนสิรินธรสามารถผลิตพลังงานไฟฟ้าในราคาถูก โดยใช้พลังน้ำซึ่งเป็นทรัพยากรธรรมชาติ เป็นโรงไฟฟ้าที่เพิ่มกำลังผลิตไฟฟ้าในระบบ โดยไม่ต้องสูญเชื้อเพลิง ซึ่งไม่ต้องซื้อหาจากต่างประเทศแต่ประการใด

รัฐบาลได้พัฒนาโครงการไฟฟ้าพลังน้ำ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเสร็จไป 2 โครงการ คือ โครงการเขื่อนอุบลรัตน์ ที่จังหวัดขอนแก่น และโครงการเขื่อนน้ำพุง ที่จังหวัดสกลนคร แต่กระแสไฟฟ้าที่ผลิตจากโครงการดังกล่าว ไม่สามารถจะส่งไปให้ประชาชนใช้ได้ทั่วภูมิภาค ทำให้จังหวัดที่อยู่ทางตอนใต้ของภาค กล่าวคือ จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดสุรินทร์ และจังหวัดบุรีรัมย์ ยังต้องใช้ไฟฟ้าซึ่งผลิตจากเครื่องดีเซลขนาดเล็ก ซึ่งมีต้นทุนการผลิตสูง และไม่สามารถผลิตกระแสไฟฟ้า ให้เพียงพอกับความต้องการของ ประชาชนได้ เป็นเหตุให้โรงงานอุตสาหกรรมและธุรกิจของประชาชนบางแห่ง ต้องติดตั้งเครื่องกำเนิดไฟฟ้าของตนเองและประชาชนผู้ใช้ ไฟยังต้องซื้อกระแสไฟฟ้าในราคาที่แพงกว่าบริเวณที่จำหน่ายจากระบบใหญ่อีกด้วย

เพื่อเพิ่มกำลังผลิตให้เพียงพอกับความต้องการและขยายระบบไฟฟ้าให้กว้างออกไป รัฐบาลจึงได้พิจารณาศึกษาหาแหล่งผลิตขึ้นใหม่ โดยได้ศึกษาเปรียบเทียบแหล่งพลังงานหลายแบบ และในที่สุดก็เห็นว่า แหล่งที่มีความเหมาะสมสูงสุด คือโครงการไฟฟ้าพลังน้ำลำโดมน้อย ที่จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งสามารถจะผลิตพลังงานไฟฟ้าในราคาต่ำได้ระยะยาว เพราะไฟฟ้าที่ได้จากโครงการลำโดมน้อยนี้ผลิตขึ้นจากทรัพยากรของประเทศ และเป็นโครงการพัฒนาแหล่งพลังงานเสริมระบบไฟฟ้าให้สามารถผลิตไฟฟ้าให้เพียงพอและทันต่อความต้องการของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทั้งนี้ ก็เนื่องจากความต้องการของประชาชนดังกล่าวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วจนแหล่งผลิตกระแสไฟฟ้าที่มีอยู่ไม่อาจสนองความต้องการนั้นได้

นอกจากนี้ การกักเก็บน้ำของเขื่อนแห่งนี้ เป็นการสงวนทรัพยากรธรรมชาติ มาใช้ให้เกิดประโยชน์ตอบแทนเป็นอเนกประการ เขื่อนสิรินธรนี้ จึงเป็นโครงการพัฒนาแหล่งน้ำที่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ในการพัฒนาประเทศในโลกยุคปัจจุบันเป็นอย่างมาก

ลำโดมน้อยเป็นแม่น้ำสาขาของแม่น้ำมูล มีต้นกำเนิดในเทือกเขาพนมดงรัก ในเขตอำเภอบุณฑริก จังหวัดอุบลราชธานี ไหลขึ้นมาทางทิศเหนือ ผ่านเขตอำเภอพิบูลมังสาหาร ไปลงแม่น้ำมูลที่แก่งตะนะ อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี มีความยาวประมาณ 130 กิโลเมตร

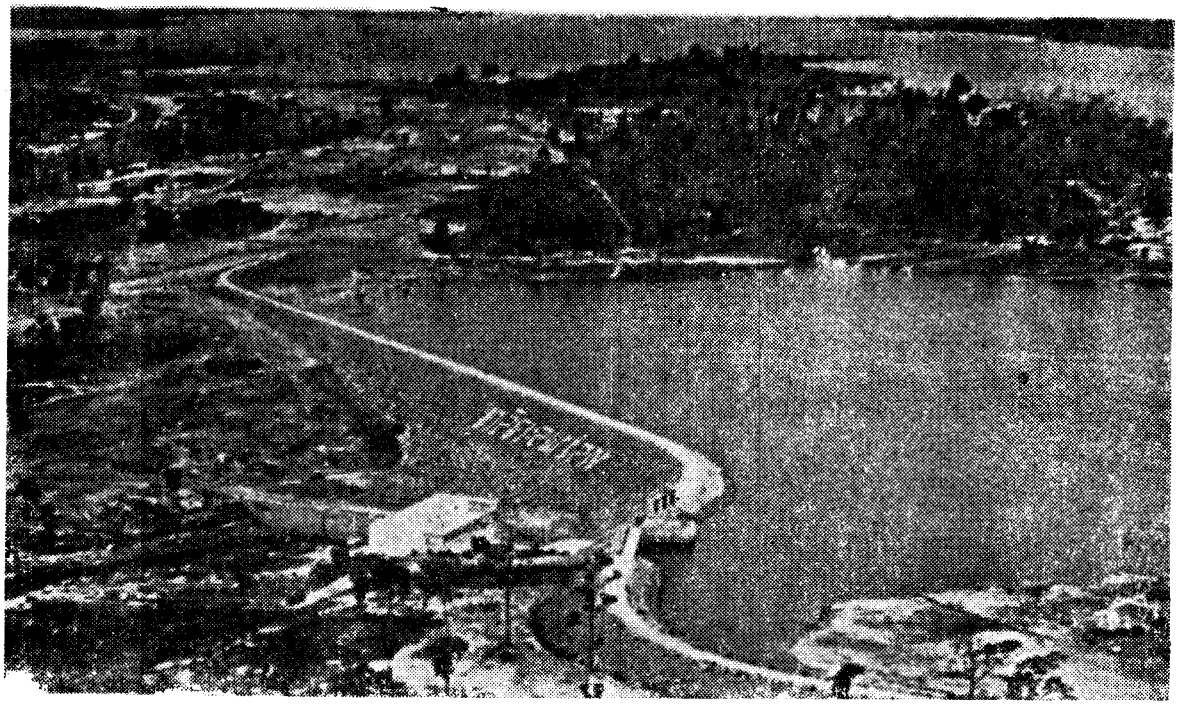
การก่อสร้างได้เริ่มในเดือนมิถุนายน ปี 2511 และได้มีการวางศิลาฤกษ์เมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2512 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้เชิญพระนามสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ ฯ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุดากิตติวัฒนาดุลโสภาคย์ ขนานนามเขื่อนว่า **"เขื่อนสิรินธร"** การก่อสร้างตัวเขื่อนและระบบส่งไฟฟ้าระยะแรกได้แล้วเสร็จในปี 2514 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเปิดเขื่อนสิรินธรเมื่อวันที่ 27 พฤศจิกายน 2514 หลังจากนั้น การพลังงานแห่งชาติก็ได้มอบให้ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย บำรุงรักษาและดำเนินการผลิตกระแสไฟฟ้า

โครงการลำโดมน้อยนี้ ได้เริ่มงานสำรวจมาตั้งแต่เดือนเมษายน 2504 โดยรวบรวมสถิติข้อมูลต่าง ๆ ทางด้านวิศวกรรม เช่น อุทกวิทยา ธรณีวิทยา และสำรวจแหล่งวัสดุก่อสร้าง เพื่อนำมาวิเคราะห์และใช้ในการออกแบบโครงการ

รัฐบาลได้พัฒนาโครงการไฟฟ้าพลังน้ำในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเสร็จไปแล้ว 2 โครงการคือ โครงการเขื่อนอุบลรัตน์ ที่จังหวัดขอนแก่น และโครงการเขื่อนน้ำพุง ที่จังหวัดสกลนคร แต่กระแสไฟฟ้าที่ผลิตจากโครงการดังกล่าว ไม่สามารถจะส่งให้ประชาชนใช้ได้ทั่วภูมิภาค ทำให้จังหวัดที่อยู่ทางตอนใต้ของภาค กล่าวคือ จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดสุรินทร์ และจังหวัดบุรีรัมย์ ยังต้องใช้ไฟฟ้าซึ่งผลิตจากเครื่องดีเซลขนาดเล็ก ซึ่งมีต้นทุนการผลิตสูง และไม่สามารถผลิตกระแสไฟฟ้าให้เพียงพอกับความต้องการของประชาชนได้เป็นเหตุให้โรงงานอุตสาหกรรมและธุรกิจต่าง ๆ ของประชาชนบางแห่งต้องติดตั้งเครื่องกำเนิดไฟฟ้าของตนเอง และประชาชนผู้ใช้ไฟต้องซื้อกระแสไฟฟ้าแพงกว่าบริเวณที่จำหน่ายจากระบบใหญ่อีกด้วย

เพื่อเพิ่มกำลังผลิต ให้เพียงพอ กับความต้องการ และขยายระบบไฟฟ้า ให้กว้างขวางออกไป รัฐบาลจึงได้พิจารณาศึกษาแหล่งผลิตขึ้นใหม่ โดยได้ศึกษาเปรียบเทียบแหล่งพลังงานหลายแบบและในที่สุดก็เห็นว่า แหล่งที่มีความเหมาะสมสูงสุดคือ การไฟฟ้าพลังน้ำลำโดมน้อยที่จังหวัดอุบลราชธานี

ที่ตั้ง เขื่อนสิรินธรสร้างปิดกั้นน้ำลำโดมน้อย ในท้องที่ตำบลคันไร่ อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี ห่างจากตัวจังหวัดอุบลราชธานีไปทางทิศตะวันออกประมาณ 72 กิโลเมตร และห่างจากพรมแดนระหว่างราชอาณาจักรลาวกับประเทศไทย ที่ด่านช่องเมฆ (ช่องเม็ก) ประมาณ 15 กิโลเมตร

อ่างเก็บน้ำของเขื่อนสิรินธร จังหวัดอุบล ฯ

ลักษณะของเขื่อน เขื่อนสิรินธรเป็นเขื่อนแบบหินทิ้ง มีแกนกลางเป็นดินเหนียวบดอัดทับแน่นด้วยกรวดและหิน เขื่อนยาว 940 เมตร สันเขื่อนกว้าง 7.5 เมตร สูงจากท้องน้ำ 42 เมตร ทางปีกขวางของตัวเขื่อนมีอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก บานประตูเป็นแบบเหล็กโค้ง รางคอนกรีตที่น้ำจากบานระบายจะไหลผ่านมีขนาดความกว้าง 27 เมตร และยาว 120 เมตร อาคารระบายน้ำล้นสามารถระบายน้ำได้ 1,000 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที

ลักษณะของโรงไฟฟ้าและส่วนประกอบ ตั้งอยู่ทางด้านปีกขวาของตัวเขื่อน อยู่ทางท้ายน้ำเป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็กติดตั้งกังหัน 3 ชุด แต่ในระยะแรกติดตั้ง 2 ชุด ชุดละ 12,000 กิโลวัตต์ มีความเร็ว 250 รอบต่อนาที

โรงไฟฟ้าเขื่อนสิรินธรมีกำลังผลิต 36,000 กิโลวัตต์ แต่ในระยะแรกได้ติดตั้ง 24,000 กิโลวัตต์

สายส่งไฟฟ้าแรงสูงระบบ 115,000 โวลต์ พาดผ่านสถานีไฟฟ้าย่อย 3 แห่ง คือ จากโรงไฟฟ้าเขื่อนสิรินธร ถึงสถานีไฟฟ้าย่อยอุบลราชธานี

จากสถานีโรงไฟฟ้าย่อยอุบลราชธานี ผ่านสถานีไฟฟ้าย่อยยโสธร และเชื่อมกับระบบของโครงการเขื่อนอุบลรัตน์ และโครงการน้ำพุง ที่สถานีไฟฟ้าย่อยมหาสารคาม

จากสถานีไฟฟ้าย่อยอุบลราชธานี ถึงสถานีไฟฟ้าย่อยมุกดาหาร

ส่วนระบบส่งแรงสูงขนาด 22,000 โวลต์ เริ่มต้นจากโรงไฟฟ้าพลังน้ำไปอำเภอโขงเจียม และไปสถานีสูบน้ำบ้านโนนจันทร์

ลักษณะของอ่างเก็บน้ำ เขื่อนสิรินธรมีพื้นที่อ่างเก็บน้ำ 292 ตารางกิโลเมตร สามารถเก็บกักน้ำได้สูงสุด 1,550 ล้านลูกบาศก์เมตร

ประโยชน์ที่ได้รับจากเขื่อนสิรินธร

1. ผลิตไฟฟ้าได้ 36,000 กิโลวัตต์ และผลิตพลังงานไฟฟ้าได้ 73.5 ล้านกิโลวัตต์ชั่วโมงต่อปี ส่งกระแสไฟฟ้าให้ประชาชนในเขตจังหวัดอุบลราชธานี ศรีสะเกษและจังหวัดอื่น ๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเชื่อมโยงกับระบบไฟฟ้าจากเขื่อนอุบลรัตน์ และเขื่อนน้ำพุงที่จังหวัดมหาสารคาม และที่อำเภอมุกดาหาร

2. ด้านการชลประทาน น้ำที่เก็บกักไว้บริเวณเหนือเขื่อนนี้ ส่วนหนึ่งสามารถส่งไปใช้ประโยชน์ทางชลประทานได้ประมาณ 150,000 ไร่

3. ลดอุทกภัยของจังหวัดอุบลราชธานี

4. ทางด้านการประมงนับได้ว่าเป็นแหล่งน้ำขนาดใหญ่ที่เกิดขึ้นใหม่ ซึ่งกลายเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ปลา

5. ด้านคมนาคมทางน้ำ เป็นประโยชน์ในการติดต่อขนส่งทางน้ำ

6. เป็นสถานที่ท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจ

เขื่อนสิรินธรได้จัดวางแผนพัฒนาขึ้นด้วยความละเอียดรอบคอบ สามารถอำนวยประโยชน์อย่างกว้างขวางทั้งในด้านพลังงานไฟฟ้า การอุตสาหกรรม การประมง การขนส่งทางน้ำ และการชลประทาน จัดว่าเป็นโครงการพัฒนาทั้งทางด้านสวัสดิการและอาชีพของประชาชน ในภูมิภาคแห่งนี้ตลอดจนช่วยยกระดับมาตรฐานการครองชีพให้ดีขึ้นอีกด้วย

การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย มีความภูมิใจที่โครงการพัฒนาแหล่งน้ำสามารถอำนวยประโยชน์ให้แก่ประชาชน เป็นอเนกประการ.

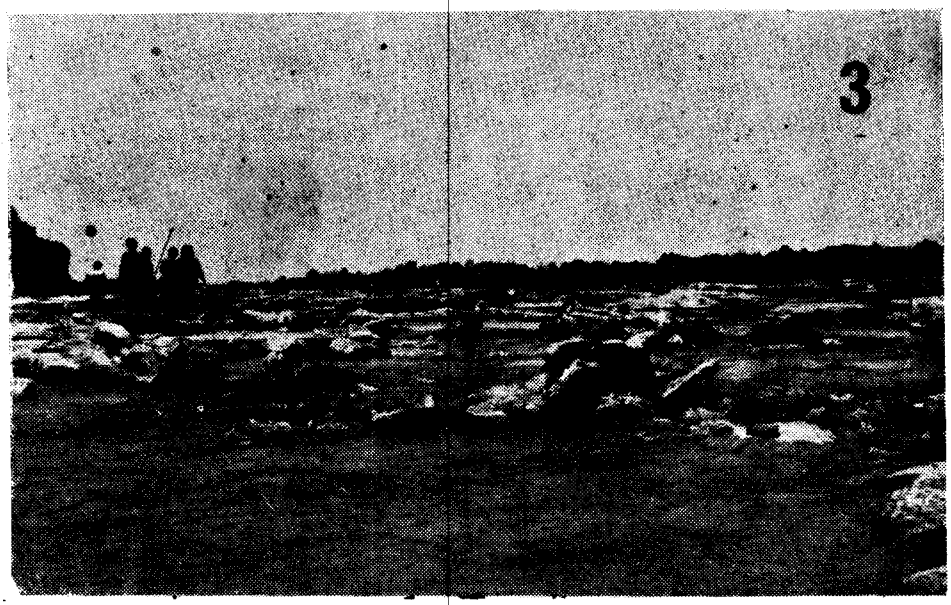
สถานที่ควรศึกษาและควรชมของจังหวัดอุบลราชธานี

สิ่งหนึ่งที่ชาวจังหวัดอุบลราชธานีจะรู้สึกว่ายังขาดไป ไม่เหมือนจังหวัดอื่น ๆ บางจังหวัดก็คือ ปูชนียวัตถุ และอนุสาวรีย์อันเป็นหลักสำคัญ ของบ้านเมืองที่จะปลูกฝังคุณงามความดีให้มั่นอยู่ในจิตใจ ทั้งนี้คงเป็นเพราะว่า ชาวอุบลราชธานีก่อร่างสร้างตัวขึ้นมาในเวลาไม่นานนัก

อย่างไรก็ตาม ในด้านการพระพุทธศาสนานั้น ขณะนี้มีองค์พระบรมธาตุของสมเด็จสัมมาสัมพุทธเจ้าประดิษฐานอยู่ ณ วัดสุปัฏนารามวรวิหาร ซึ่งเป็นพระอารามหลวงแห่งหนึ่ง ได้เป็นที่เคารพสักการบูชา ของ พุทธ ศาสนิกชน ชาว จังหวัด อุบลราชธานีทั่วไป

วัดสุปัฏนารามวรวิหาร อันเป็นพระอารามหลวงในจังหวัดอุบลราชธานีนั้น ได้สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2396 สมัยพระพรหมราชวงศา (พระอุปราทุม) เป็นเจ้าเมืองอุบลราชธานี มีพระประธานชื่อ "พระสัพพัญญูเจ้า" ขนาดหน้าตักกว้าง 4 คืบ พระสุคต เป็นพระหล่อขัดเงาไม่ปิดทอง รูปลักษณะเท่าพระพุทธชินราช จังหวัดพิษณุโลก เป็นพระพุทธรูปที่งามสง่า ประดิษฐานอยู่พระอุโบสถใหญ่ เจ้าคุณสมเด็จพระมหาวีรวงศ์ (ในสมัยนั้นเป็นเจ้าคุณพระราชมุนี) เป็นผู้ริเริ่มสร้างขึ้นและได้สำเร็จเรียบร้อยใน พ.ศ. 2499 เจ้านายข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ ตลอดจนพ่อค้าคหบดี ที่มีโอกาสไปจนถึงจังหวัดอุบลราชธานี มักจะแวะนมัสการพระพุทธรูปองค์นี้เสมอ ในโอกาสเดียวกันก็ชมพระอุโบสถ และศิลาจารึกสมัยขอมบางชิ้น ซึ่งรวมไว้หน้าพระอุโบสถด้วย

แก่งสะพือ เป็นแก่งที่สวยงามที่สุดในจังหวัดอุบลราชธานี อยู่ในลำแม่น้ำมูลใกล้ที่ตั้ง

แก่งสะพือ อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี

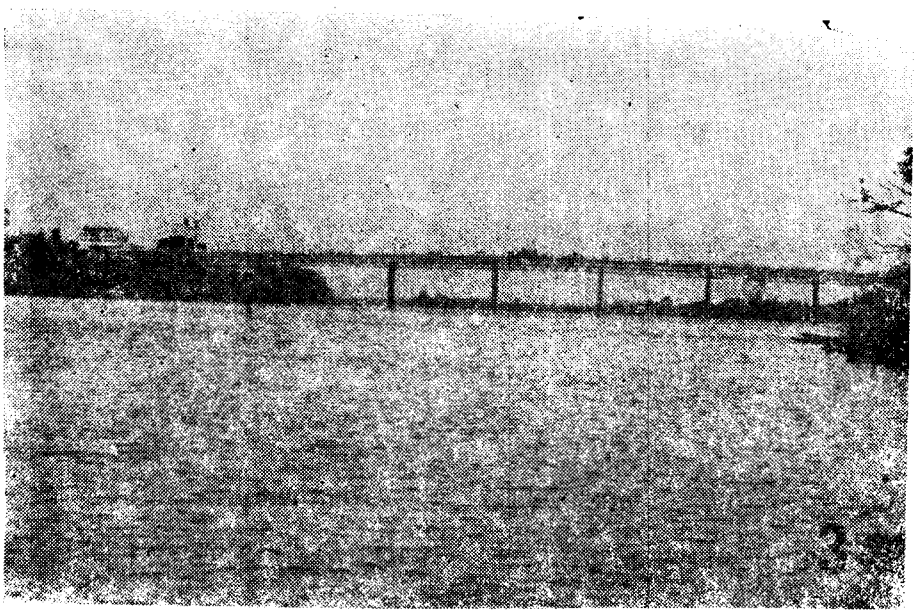
ที่ว่าการอำเภอ พิบูล มังสาหาร มีก้อนหินใหญ่น้อยสลับซับซ้อน เป็นสมอนเขื่อนหินธรรมชาติสำหรับกั้นน้ำไว้ในฤดูแล้ง กระแสน้ำไหลผ่านแตกเป็นฟองขาวตระการตา ทำให้เกิดเสียงดังอยู่อึงอ้ออยู่นิจนิรันดร์ ชาวอุบลราชธานีจะไปชมและพักผ่อนหย่อนใจที่แก่งสะพือนี้เสมอ ๆ มีการลงเล่นน้ำกันอย่างสนุกสนาน

อนึ่ง เมื่อคราวพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระบรมราชินีนาถ เสด็จประพาสอีสาน ทั้งสองล้นเกล้าฯก็ได้เสด็จไปทอดพระเนตรแก่งสะพือนี้ถึงสองคราว มีศาลาพักร้อนเหมาะสำหรับนักท่องเที่ยวจะนั่งชมทิวทัศน์ได้เป็นอย่างดี เมื่อท่านไปถึงศาลาพักร้อน ท่านจะได้เห็นหินก้อนใหญ่แท่งหนึ่งตั้งตระหง่าน ซึ่งทางอำเภอได้สลักพระนามของล้นเกล้า ฯ ทั้งสองพระองค์ ตามรอยที่พระองค์ได้ทรงจารึกพระนามไว้ ซึ่งทางอำเภอได้ตกแต่งอย่างดี ตั้งอยู่ตรงท่าน้ำที่จะไปแก่งสะพือ อำเภอพิบูลมังสาหารซึ่งตั้งอยู่ห่างจากตัวเมืองอุบลราชธานี 43 กิโลเมตร รถยนต์ใช้เวลาวิ่งประมาณ 1 ชั่วโมงก็ถึง และอาหารการกินซื้อได้ที่ตลาด อำเภอพิบูลมังสาหารได้โดยสะดวก

น้ำตกแซน้อย เป็นน้ำตกที่ตั้งอยู่ในลำน้ำโดมน้อย ตำบลโนนกลาง ห่างจากที่ว่าการอำเภอพิบูลมังสาหารประมาณ 33 กิโลเมตร และห่างจาก ทางรถยนต์สายอำเภอ พิบูลมังสาหารถึง

ช่องเม็กราว 8 กิโลเมตร น้ำตกแซน้อยเป็นน้ำตก ที่งดงามน่าดูน่าชมเป็นอย่างยิ่ง มีทิวทัศน์โดยรอบ สวยงาม อากาศก็ร่มเย็นอย่างธรรมชาติบริสุทธิ์ ความสูงของน้ำตกในหน้าแล้งสูงประมาณ 10—15 เมตร รถยนต์ไปมาสะดวก เหมาะสำหรับนักท่องเที่ยวจะไปชมภูมิประเทศและหาความสำราญเป็นอย่างยิ่ง ในวันหยุดราชการหรือโดยเฉพาะวันอาทิตย์จะมีชาวอุบล ฯ ไปเที่ยวกันไม่ขาด มีการตระเตรียมอาหารกลางวันไปรับประทานร่วมกันอย่างสนุกสนาน แต่เป็นที่น่าเสียดาย ในต้นปี 2514 น้ำได้ท่วมบริเวณน้ำตกแซน้อยทั้งหมด เนื่องจากการพลังงานแห่งชาติได้สร้างเขื่อนโดมน้อยตอนใต้น้ำตก ห่างจากน้ำตกประมาณ 2 กิโลเมตร แต่อย่างไรก็ตามประโยชน์ที่ชาวจังหวัดอุบล ฯ จะได้รับจากเขื่อนนี้ก็มีมากพอที่จะทำให้เกิดความพอใจที่จะไม่เห็นน้ำตกในอดีตต่อไป

หาดวัดใต้ เป็นเกาะหาดทรายตั้งอยู่กลางลำแม่น้ำมูลตอนท้ายเมืองใกล้ที่ตั้งโรงไฟฟ้าจังหวัดอุบลราชธานี ในหน้าแล้งมีบริเวณกว้างขวาง และมีต้นไม้ขึ้นปกคลุมเขียวชอุ่ม ให้ความร่มรื่นอยู่ตลอดเวลา ชาวเมืองอุบล ฯ ได้ใช้เกาะนี้เป็นที่หลบร้อนและพักผ่อนหย่อนใจพอสมควร บางคราวก็มีการนัดแนะตระเตรียมอาหารการกินร่วมกัน และพากันเล่นน้ำอย่างน่าสนุกสนานสำราญใจ โดยเฉพาะในตอนเย็น ๆ ในหน้าร้อน จะมีหนุ่มสาวพากันไปตากอากาศและเล่นน้ำกันมาก นับเป็นที่น่าเที่ยวได้อีกแห่งหนึ่งด้วยวิธีที่ประหยัด

สะพานเสรีประชาธิปไตย

สะพานเสรีประชาธิปไตย เป็นสะพานคอนกรีต ข้ามลำน้ำมูลเชื่อมทางคมนาคมระหว่างเมืองอุบลราชธานีกับอำเภอวารินชำราบ ตรงหาดสวนยากับท่าถนนอุปราช มีความยาว 450 เมตร สะพานนี้ได้ช่วยเชิดชูทำให้เมืองอุบลราชธานี มีความสวยงามขึ้นเป็นอันมาก และอำนวยความสะดวกแก่การสัญจรคมนาคม การขนส่งสินค้าไปมา ติดต่อระหว่างสองฟากฝั่งทั่วไปเป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังได้อาศัยเป็นที่สำหรับชมการแข่งขันเรือประจำปีของชาวจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งทางจังหวัดร่วมมือกับเทศบาลจัดการแข่งเรือในแม่น้ำมูลเป็นประเพณีทุกปี หลังจากวันออกพรรษา มีเรือยาวและเรือเข็มเข้าแข่งขันกันเป็นจำนวนมาก มีประชาชนจากต่างอำเภอและจังหวัดใกล้เคียงมาเที่ยวทุกปี ๆ ละมาก ๆ

วัฒนธรรมและประเพณีของชาวจังหวัดอุบล ฯ ที่ปฏิบัติกันอยู่ทำนองเดียวกับประชาชนภาคอีสานทั่วไปก็มีอาทิ

บุญเข้ากรรม สำหรับพระภิกษุเพื่อการปฏิบัติตนให้พ้นจากอาบัติสังฆาทิเสส มีการรักษาศีลภาวนา และแผ่เมตตากำหนดเวลากระทำในระหว่างเดือนอ้าย

บุญคูนลาน กำหนดกระทำในระหว่างเดือนยี่ เมื่อนวดข้าวเสร็จแล้ว เป็นการทำบุญให้ทานเพื่อความมั่งมูลพูลสุขยิ่งขึ้น ก่อนขนลากข้าวจากนามาใส่ไว้ในยุ้งฉาง

ข้าวจี่

บุญข้าวจี่ กระทำกันในกลางเดือนสาม ข้าวจี่ก็คือข้าวเหนียวนึ่งสุกแล้ว ปั้นติดกันเป็นก้อนอังหรือจี่ไฟให้สุกอีกทีหนึ่ง รวมกันทำที่บ้านหรือที่วัดเสร็จแล้วนำไปถวายให้พระภิกษุสามเณรได้รวมฉันพร้อมกับอาหารคาวหวานอื่น ๆ ถือกันว่า ได้บุญแรง

บุญพระเวสส์ คือบุญมหาชาติ มีการฟังเทศน์เวสสันดรชาดก เพื่อให้เกิดศรัทธาปสาทะในพระบวรพุทธศาสนา นิยมกระทำกันในระหว่างเดือนสี่

บุญสรงน้ำ กระทำกันในเดือนห้า โดยตักน้ำเย็นใสสะอาดประกอบด้วยเครื่องหอมนำไปสรงพระพุทธรูป พระภิกษุสงฆ์ ตลอดจนผู้หลักผู้ใหญ่ที่เคารพนับถือ เริ่มแต่ขึ้น 15 ค่ำ เดือนห้า ถึงขึ้น 15 เดือนหก ความมุ่งหมายในการกระทำก็เพื่อให้เกิดความเป็นสิริมงคล ขอให้ฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาล เพื่อความอุดมสมบูรณ์ด้วยพืช-

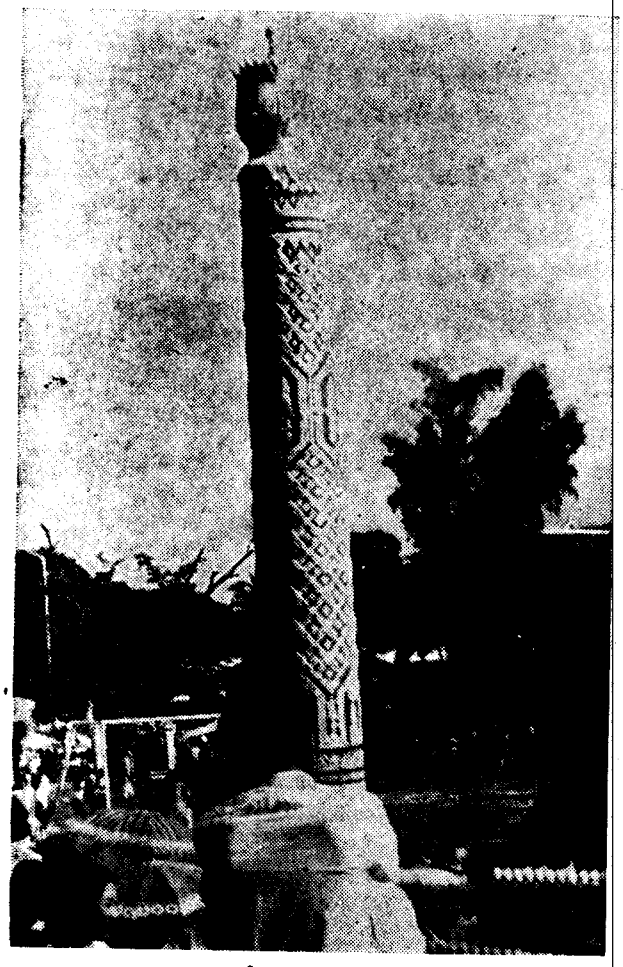
บุญบั้งไฟเป็นประเพณีนิยมทำกันในระหว่างเดือนหก

พันธ์ธัญญาหาร สิ่งอื่นที่เนื่องในการสรงน้ำก็มี การก่อพระทราย การปล่อยสัตว์เป็นต้น

บุญบั้งไฟ เป็นประเพณีนิยมทำกันในระหว่างเดือนหก เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า บุญเดือนหกก็ได้ คำว่า บั้งไฟหมายถึงกระบอกไม้ไผ่ที่บรรจุดินประสิวคั่ว ตำสผมกับถ่านไฟแล้วตอกให้แน่นประดิษฐ์ตกแต่งเป็นรูปต่าง ๆ เพื่อนำไปจุดให้พุ่งขึ้นสู่อากาศ เป็นการบวงสรวงเทพารักษ์หรือแถนและมเหศักดิ์หลักบ้าน ขอให้ฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาล อำนวยความสมบูรณ์พูลสุขแก่ท้องถิ่นนั้น ๆ

บุญชำฮะ คำว่า ชำฮะ ก็คือ ชำระ ได้แก่การชะล้าง หรือสะสางสิ่งซึ่ง สกปรกรกรุงรัง เพื่อให้หมดมลทินเรื่องที่เศร้าหมอง ผ้านุ่งห่ม เครื่อง ใช้ที่ สกปรก ต้อง ซัก ฟอก ชำระ ให้ สะอาด ฉันใด จิตใจที่พอกพูนด้วยกิเลส มีโลภ โกรธหลง ก็ควรแก่การชำระให้สะอาดด้วยทาน ศีล ภาวนา ฉันนั้น บุญชำฮะ เป็นเบิกบุญบ้านเบิกเมือง และ

เบิกจิตใจคนให้สะอาดหมดจดประจำปี กระทำกันอยู่ในระหว่างเดือนเจ็ด เมื่อกระทำแล้วก็ถือว่าจะอยู่เย็นเป็นสุข ปราศจากทุกข์ภัยไข้เจ็บทั้งหลายทั้งปวง

บุญเข้าพรรษา งานนี้จะตรงกับวันเพ็ญ เดือนแปด

บุญเข้าพรรษา ถึงฤดูเข้าพรรษา ชาวบ้านจะประกอบกรณียกิจ มีการหล่อต้นเทียนประจำพรรษา ตกแต่งประดับประดาจนสวยงาม เพื่อประกวดกัน และมีการจัดขบวนแห่เทียนเพื่อนำไปถวายวัดอย่าง ครึกครื้น ปรกติงานนี้จะตรงกับวันเพ็ญเดือนแปดทุกปี

บุญข้าวประดับดิน กำหนดกระทำกันในวันแรม 14 ค่ำ เดือนเก้า ที่เรียกว่า ข้าวประดับดินก็เพราะนำเอาห่อของคาวหวาน และหมากพลู บุหรี่ นำไปวางไว้ตามพื้นดินตามที่ต่าง ๆ เป็นการอุทิศกุศลให้แก่ญาติที่ตายไปแล้ว นอกจากนี้เมื่อทำขึ้นยังเป็นการเลี้ยงดูกันเองด้วย

บุญข้าวสาก กระทำกันในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือนสิบ ต่อจากบุญข้าวประดับดินอีกเดือนหนึ่ง ชาวบ้านนำข้าว ต้ม ขนม เลี้ยง ดูออก แจก จ่ายกัน และตักบาตร คำว่า ข้าวสาก คือ "ข้าวสลาก" นั่นเอง

บุญออกพรรษา พอถึงวันขึ้น 15 ค่ำ เดือนสิบเอ็ดก็เป็นเวลาครบ 3 เดือน นับตั้งแต่พระภิกษุได้เข้าพรรษา ชาวบ้าน และพระภิกษุสามเณรช่วย กันจัดทำที่ ใต้ประทีป ขึ้นวัดตรงหน้าโบสถ์ จัดประดิษฐ์เป็นรูปเรือลอยในลำน้ำเรียกว่าปล่อยเรือไฟ.

โรงพยาบาลประจำจังหวัดสรรพสิทธิ์ประสงค์ จังหวัดอุบลราชธานี

ประวัติและความเป็นมา

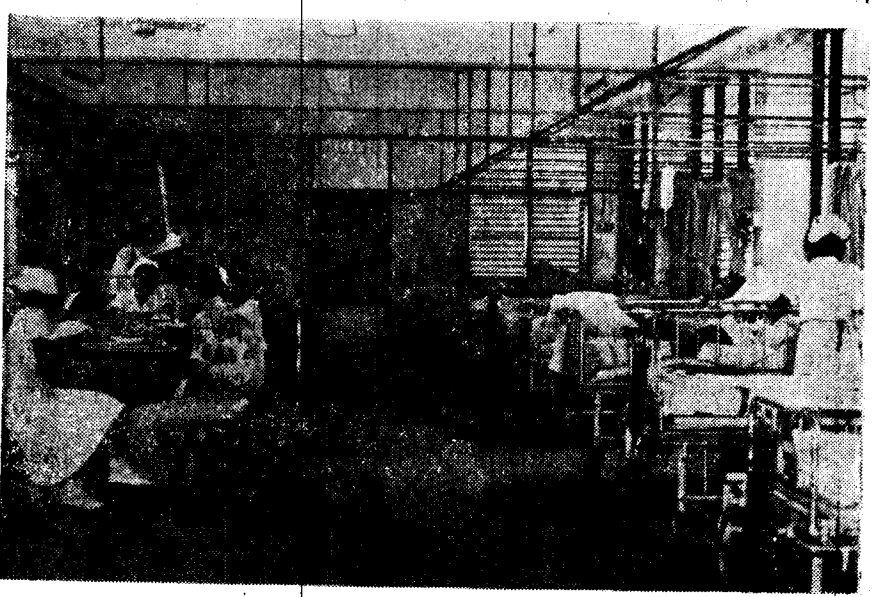
โรงพยาบาลประจำจังหวัดสรรพสิทธิ์ประสงค์ อุบลราชธานี เดิมชื่อโรงพยาบาลอุบล ได้ก่อสร้างในปี **พ.ศ. 2478** ซึ่ง พ.ต.อ. พระขจัดทารุณกรรม เป็นผู้ว่าราชการจังหวัด ได้พิจารณาเห็นว่าจังหวัดอุบลราชธานี เป็นจังหวัดที่มีเนื้อที่กว้างใหญ่ไพศาล ยังขาดสถานพยาบาลอันทันสมัย มีเพียงสุขศาลาห้องเล็ก ๆ ซึ่งชำรุดทรุดโทรม ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำมูลซึ่งเป็นสถานีกาชาดที่ 7 ในปัจจุบันนี้ ไม่สามารถอำนวยความสะดวกแก่ผู้เจ็บป่วย ให้สมกับเป็นจังหวัดที่สำคัญ จึงพิจารณาดำเนินการหาสถานที่ที่เหมาะสม และหาเงินมาสร้างโรงพยาบาลที่สามารถ อำนวยความสะดวกแก่ประชาชนที่เจ็บป่วย ในที่สุดหม่อมเจ้าอุปลีสานชุมพล พระโอรสของพลตรีพระบรมวงศ์เธอกรมหลวงสรรพสิทธิ์ประสงค์ ได้ประทานที่ดินของพระองค์แปลงหนึ่งที่สวนโนนดง ซึ่งอยู่ทางทิศตะวันออกของสถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองอุบลราชธานี อาณาเขต ทิศเหนือจดถนนสุริยาตร์ ทิศใต้จดถนนสรรพสิทธิ์ ทิศตะวันออกจดถนนพลแพน ทิศตะวันตกจดถนนเทพโยธี อันเป็นที่ตั้งโรงพยาบาลปัจจุบัน อยู่ห่างจากตัวเมือง 2 กิโลเมตร **มีเนื้อที่ 27 ไร่** โดยมีเงื่อนไขว่าทางจังหวัดจะต้องใช้สถานที่นี้สำหรับสร้างโรงพยาบาลประจำจังหวัด ทั้งนี้เพื่อเป็นอนุสรณ์แก่พระราชบิดาซึ่งเคยดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ประจำมณฑลอีสานหรือภาคตะวันออกเฉียงเหนือมาช้านาน การก่อสร้างได้ดำเนินการเสร็จสามารถเปิดบริการแก่ประชาชนได้ **เมื่อวันที่ 3 มกราคม พ.ศ. 2479 เริ่มแรกมีอาคาร 15 หลัง มีเตียงคนไข้ 75 เตียง ต่อมาในปี พ.ศ. 2480 พระปทุมเทวาภิบาล ซึ่งเป็นผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลราชธานี ในขณะนั้น ได้สนับสนุนให้ทำการก่อสร้างเพิ่มเติม มีจำนวนเตียงเพิ่มเป็น 100 เตียง แพทย์ประจำ 3 คน พยาบาล 3 คน** กิจการของ

ตึกอำนวยการโรงพยาบาลสรรพ-
สิทธิ์ประสงค์ →

ผู้ป่วยนอกนั่งรอ →

หอผู้ป่วยหนัก (ไอ.ซี.ยู.) ของ ร.พ.
สรรพสิทธิ์ประสงค์ อ.เมือง
จ. อุบลราชธานี ห่างจากตัวเมือง
3 ก.ม. เท่านั้น →

โรงพยาบาลได้เจริญก้าวหน้ามาเป็นลำดับ และเพื่อให้ตรงตามความประสงค์เดิมของผู้ประทานที่ดินผืนนี้ จึงได้ขอพระบรมราชานุญาตต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ขอพระราชทานชื่อเป็นโรงพยาบาลประจำจังหวัดสรรพสิทธิ์ประสงค์ เมื่อปี พ.ศ. 2511 นับเวลาตั้งแต่เปิดบริการจนถึงปัจจุบัน เป็นเวลา 43 ปี (2522) และมีเตียงคนไข้จำนวน 840 เตียง ซึ่งมีนายแพทย์อุทัย เชนพาณิชย์ เป็นผู้อำนวยการโรงพยาบาล

หน้าที่และความรับผิดชอบของโรงพยาบาล

1. ให้การรักษาพยาบาลแก่คนไข้ทุกสาขาโรค แก่ประชาชนในจังหวัดอุบลราชธานี และจังหวัดใกล้เคียงรวมทั้ง ประชาชนจาก สาธารณรัฐประชาชนลาว นอกจากนี้ทางโรงพยาบาลยังได้จัดให้มีคลีนิคพิเศษรักษาเฉพาะโรค เช่น โรคเบาหวาน โรคหัวใจ โรคความดันโลหิต โรคต่อมไทรอยด์ เพื่อบริการแก่ผู้มาขอรับบริการที่ต้องให้แพทย์ผู้ชำนาญเฉพาะทางตรวจรักษา
2. ให้การป้องกันโรคต่าง ๆ เช่น อหิวาต์ ผีดาษ คอตีบ ไอกรน บาดทะยัก โปลิโอ ฯ ล ฯ ซึ่งกระทำเป็นประจำในโรงพยาบาล และจัดทำเป็นครั้งคราวเมื่อมีการระบาดของโรค
3. ให้การบริการส่งเสริมสุขภาพและอนามัยแก่ประชาชน
4. ให้บริการชันสูตรสาธารณสุข ทั้งภายในโรงพยาบาล และหน่วยบริการสาธารณสุขทุกแห่งภายในจังหวัด
5. สนับสนุน และนิเทศก์โรงพยาบาลอำเภอ ศูนย์การแพทย์ และอนามัย และสถานบริการสาธารณสุขอื่น ๆ ในจังหวัดทางวิชาการด้านการรักษาพยาบาลและอื่น ๆ ตามแผนงานสาธารณสุขจังหวัด
6. จัดดำเนินการตามระบบ รับ–ส่ง ผู้ป่วยเพื่อตรวจ หรือรักษาต่อให้มีประสิทธิภาพ
7. ศึกษา ค้นคว้า วิจัย เพื่อให้มีการพัฒนาการทางวิชาการทั้งในทางการแพทย์ การพยาบาล และเทคนิคต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการรักษาพยาบาล

8. ให้การสอนและฝึกอบรมแก่บุคคลากรระดับต่าง ๆ ได้แก่

8.1 แพทย์ประจำบ้าน

8.2 แพทย์ฝึกหัด

8.3 นักศึกษาพยาบาลผดุงครรภ์

8.4 นักเรียนผู้ช่วยพยาบาลและผดุงครรภ์

8.5 ฝึกอบรมการรักษาพยาบาล แก่เจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับต่าง ๆ ภายในเขตจังหวัดอุบลราชธานี และจังหวัดใกล้เคียง

8.6 เป็นที่ฝึกงานของนักศึกษาพยาบาลระดับปริญญา จากคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล โรงพยาบาลรามาธิบดี และมหาวิทยาลัยขอนแก่น

8.7 เป็นที่ฝึกปฏิบัติงานของคณะเภสัชศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

8.8 เป็นที่ฝึกปฏิบัติงานของนักเรียนวิทยาศาสตร์การแพทย์ นักเรียนรังสีเทคนิค

8.9 อบรมและฟื้นฟูวิชาการพยาบาลให้พยาบาล และตำรวจตระเวนชายแดน

8.10 เป็นที่ฝึกปฏิบัติงานทางด้านการพยาบาลของนักศึกษาครุศาสตร์บัณฑิต ภาควิชาสุขศึกษา วิทยาลัยครูอุบลราชธานี

8.11 อบรมและฟื้นฟูวิชาการการรักษาพยาบาลแก่หมออาสาหมู่บ้าน

9. เป็นศูนย์กิจกรรมรักษาพยาบาลผู้ป่วยที่อยู่ห่างไกลทางวิทยุ

10. เป็น โรงพยาบาล ในโครง การ ที่จะจัดตั้ง เป็น โรง พยาบาล ศูนย์ การแพทย์ และอนามัย รับผิดชอบโรงพยาบาลที่อยู่ในเขต 3

11. เป็นสถานศึกษาของคณะแพทย์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

12. รวบรวมสถิติข้อมูลต่าง ๆ และจัดทำเป็นรายงานเสนอ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด

13. หน้าที่พิเศษอื่น ๆ

13.1 ออก หน่วย แพทย์ เคลื่อนที่ อาสา สมัครของ สมเด็จ พระ ศรีนครินทราบรมราชชนี

13.2 ร่วมออกหน่วยแพทย์เคลื่อนที่สาธารณสุขจังหวัด เพื่อบริการรักษาพยาบาลแก่ผู้ป่วยในเขตทุรกันดาร

13.3 จัดให้มีการประชุมทางด้านวิชาการ แก่บุคคลากรต่าง ๆ เป็นประจำ

13.4 เป็นสถานที่ประชุมแพทย์สาธารณสุขจังหวัด และแพทย์ผู้อำนวยการโรงพยาบาลจังหวัด และโรงพยาบาลอำเภอ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เรื่อง "ความก้าวหน้าของโครงการทำหมัน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ"

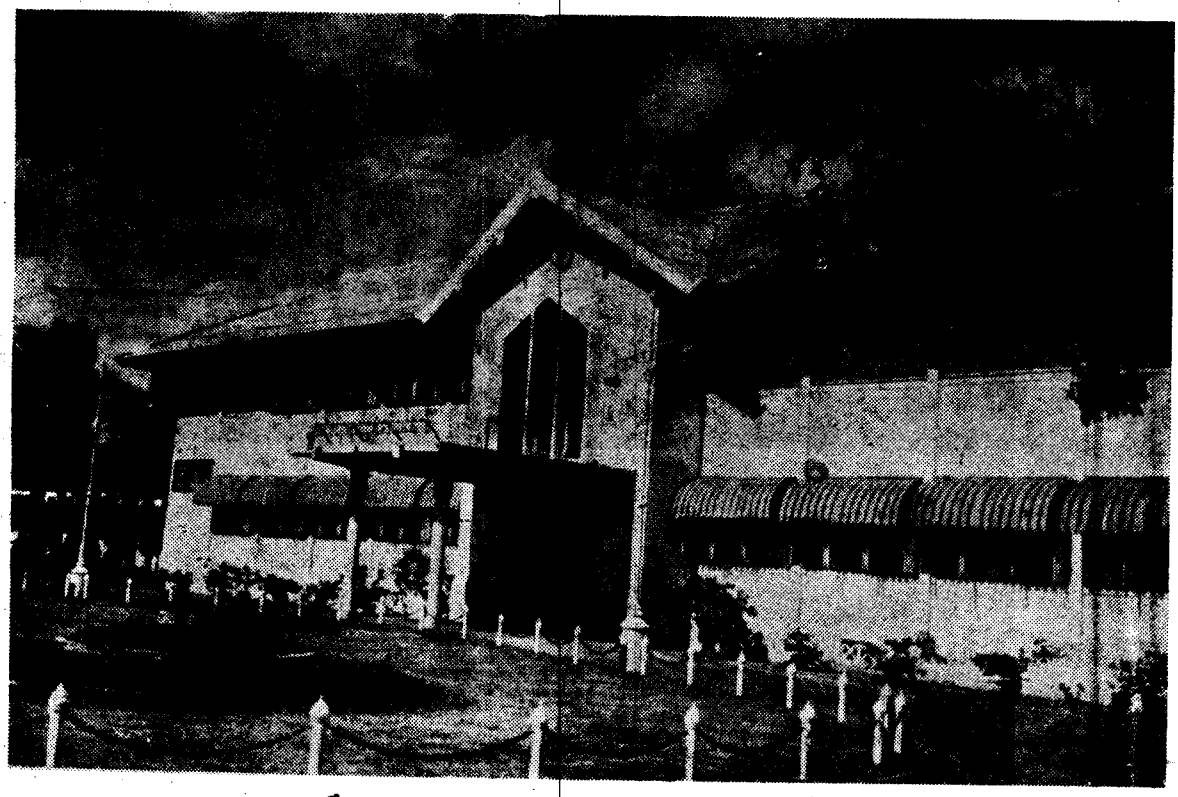
13.5 เป็นสถานที่จัดการประชุมให้กับหน่วยงานต่าง ๆ ระดับจังหวัด และส่วนกลาง

13.6 เป็นสถานที่ประชุมสาธารณสุขจังหวัดทั่วประเทศ เรื่อง "การประสานงานของกระทรวงสาธารณสุข" ประจำปีงบประมาณ 2522

13.7 ทำการชันสูตรบาดแผล ชันสูตรพลิกศพ และเป็นพยานศาลในรายที่เป็นไข้คดี

13.8 จัดตั้งสหกรณ์ออมทรัพย์เพื่อช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาล ในด้านสวัสดิการ

13.9 จัดตั้งมูลนิธิของโรงพยาบาล เพื่อสาธารณะประโยชน์ส่งเสริมกิจการของโรงพยาบาล และเพื่อช่วยเหลือทางด้านสวัสดิการแก่เจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาล และวิทยาลัยพยาบาล

ตึกอำนวยการโรงพยาบาลพระศรีมหาโพธิ์

ประวัติโรงพยาบาลพระศรีมหาโพธิ์

โรงพยาบาลพระศรีมหาโพธิ์ อุบลราชธานี เป็นโรงพยาบาลวักษาโรคทางจิตและโรคประสาท ตั้งอยู่ที่ถนนแจ้งสนิท หมู่ที่ 2 ตำบลแจะระแม อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี เป็นโรงพยาบาลสังกัดกองสุขภาพจิต กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข

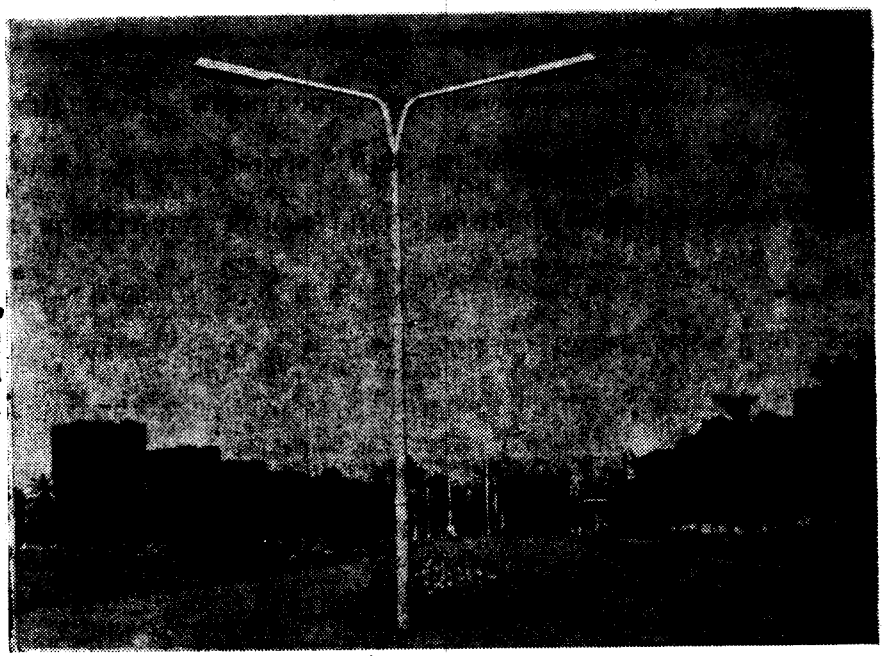
โรงพยาบาลได้เริ่มก่อสร้างเมื่อ พ.ศ. 2489 โดยในขณะนั้นมีพันโท นายแพทย์นิตย์ เวชชวิศิษฏ์ ดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมการแพทย์ และศาสตราจารย์ นายแพทย์ฝน แสงสิงแก้ว ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการกองโรงพยาบาลโรคจิต ทั้งสองท่านได้คิดดำเนินการก่อตั้งโรงพยาบาลโรคจิตขึ้น โดยพิจารณาเห็นว่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นภาคที่มีอาณาเขตกว้างใหญ่ครอบคลุมถึง 15 จังหวัด มีพลเมืองมากเท่ากับหนึ่งในสามของประเทศ แต่บริการทางด้านนี้ยังมีน้อยไม่เพียงพอกับ

คือ อำนวยการโรงพยาบาลศรีมหาโพธิ์ สร้างโดย สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ (อ้วน ติสโก) →

ผู้ป่วยอยู่ในระยะฟื้นฟู สมรรถภาพ จะฝึกการเพาะปลูก ทำสวนครัว เพื่อเตรียมตัวกลับไปอยู่ในสังคมต่อไป →

บริเวณสถานที่อันงามสง่าของโรงพยาบาลพระศรีมหาโพธิ์ เกิดจากฝีมือ การ ตบ แต่ง ของ ผู้ป่วย ทั้งสิ้น (ภาพเอื้อเฟื้อจาก ร.พ.) →

ความต้องการของประชาชนซึ่งเพิ่มขึ้น ดังนั้นกรมการแพทย์จึงได้ติดต่อขอซื้อบริเวณที่ดิน ซึ่งเป็นกิจการของโรงงานเนื้อและนม ในความดูแลของกระทรวงอุตสาหกรรมเดิม และก่อสร้างเพิ่มเติมโดยเงินงบประมาณในปีต่อมา มีเนื้อที่ทั้งหมด 426 ไร่ 2 งาน 64 วา^2 ทิศเหนือติดต่อกับหนองบัวและ ต.ช.ด. ทิศใต้ติดต่อกับถนนแจ้งสนิทและเอกชน ทิศตะวันออกติดต่อกับ ศนอ. และที่ดินเอกชน ทิศตะวันตกติดต่อกับที่ดินเอกชน หลังจากนั้นการก่อสร้างอาคารต่าง ๆ ก็เริ่มดำเนินมาด้วยดี ด้วยความสามารถ และเอาใจใส่ของนายแพทย์จากกองโรคจิต 2 ท่าน คือ ศาสตราจารย์ นายแพทย์อรุณ ภาคสุวรรณ และศาสตราจารย์ นายแพทย์ประสพ รัตนากร ต่อมาโรงพยาบาลนี้ก็เริ่มเปิดบริการรักษาผู้ป่วยที่เป็นโรคจิตและรับไว้รักษาเป็นครั้งแรก เมื่อวันอังคาร ที่ 15 กรกฎาคม พ.ศ. 2490 มีชื่อว่า "โรงพยาบาลโรคจิตภาคอีสาน จังหวัดอุบลราชธานี" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อบริการรักษาผู้ป่วยโรคจิตโรคประสาท จากจังหวัดต่าง ๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รวม 15 จังหวัด คือ อุบลราชธานี, ศรีสะเกษ, สุรินทร์, นครราชสีมา, ชัยภูมิ, ขอนแก่น, เลย, อุดรธานี, หนองคาย, สกลนคร, นครพนม, กาฬสินธุ์, มหาสารคาม, ร้อยเอ็ด และ ยโสธร

ต่อมาเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล ในอันที่จะลดความรังเกียจเหยียดหยามและเพื่อให้ประชาชนเกิดความเข้าใจผู้ป่วยโรคจิต จึงได้เปลี่ยนเป็น "โรงพยาบาลพระศรีมหาโพธิ์" ตามชื่อสิ่งที่เคารพบูชาของพุทธศาสนิกชนในจังหวัด อุบลราชธานี เพราะเป็นชื่อต้นโพธิ์ที่รัฐบาลนำมาจากลังกาและปลูกไว้ที่วัดสุปัฏนาราม จังหวัดอุบลราชธานี

ปัจจุบัน กิจการของโรงพยาบาลได้เจริญรุดหน้าไปด้วยดี ได้มีการขยายอาคารและสร้างอาคารเพิ่มขึ้น เพื่อให้เพียงพอกับจำนวนผู้ป่วย ภายในบริเวณตึกผู้ป่วยมีการปลูกไม้ดอก ไม้ใบ เพิ่มความร่มรื่น สวยงาม สบายตาสบายใจแก่ผู้ป่วย เจ้าหน้าที่และผู้มาเยือนเป็นอย่างมาก

รายชื่อนายแพทย์ผู้อำนวยการ

ศาสตราจารย์ นายแพทย์อรุณ ภาคสุวรรณ	2487—2488
ศาสตราจารย์ นายแพทย์ประสพ รัตนากร	2488—2489
นายแพทย์สุรินทร์ พรหมพิทักษ์	2490—2509
แพทย์หญิงปรีดา นรการบริรักษ์	2510—ปัจจุบัน

ประวัติมณฑลทหารบกที่ 6

จังหวัดอุบลราชธานี ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ มีอาณาเขตทิศตะวันออก จดประเทศลาว ทิศใต้จดประเทศกัมพูชา ทิศตะวันตกจด จังหวัดศรีสะเกษ และจังหวัดร้อยเอ็ด ทิศเหนือจด จังหวัดนครพนม มีศาลากลางจังหวัดตั้งอยู่ใกล้กับแม่น้ำมูล จังหวัดนี้เดิมเคยเรียกมณฑลลาวกาว เมื่อ พ.ศ. 2442 ได้มีประกาศเปลี่ยนเป็นมณฑลอีสาน และมณฑลอุบลราชธานี ภายหลังจึงเปลี่ยนเรียกมณฑลเป็นจังหวัด อุบลราชธานี

เมื่อ พ.ศ. 2431 พระบาทสมเด็จพระรามาธิบดีศรีสินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้มีสาส์นตราตั้งกองทหารขึ้นที่เมืองอุบลราชธานี เป็นครั้งแรกได้ตั้งกองทหารขึ้นที่บ้านค่าย (ปัจจุบันเป็นที่ตั้งที่ทำการไปรษณีย์โทรเลข) การเกณฑ์ทหารเข้ารับราชการในสมัยนั้น ทรงโปรดให้เกณฑ์เอาหลานทาสมาผึกวิชาทหารเมืองละ 250 คน

การแต่งกายของทหารในสมัยนั้น คือเสื้อกางเกงขายาวสีน้ำเงินแก่ หมวกทรงหม้อตาลสีเดียวกับเสื้อ หน้าหมวกเป็นหนังสีดำ ขากางเกงมีแถบสีขาว มีสายรัดอินธนูเป็นยันต์ถักสีขาวมีอาวุธปืนชะไนเดอร์ประจำตัว และมีแตรเดี่ยวพร้อม

ต่อมาได้มีประกาศพระบรมราชโองการโปรดเกล้า ฯ ให้มีตราพระราชสีห์ใหญ่ ที่ 20/11912 ลง 13 ตุลาคม 2436 ให้พระเจ้าน้องยาเธอกรมหลวงสรรพสิทธิ์ประสงค์เสด็จไปเป็นข้าหลวงใหญ่ต่างพระองค์ สำเร็จราชการมณฑลลาวกาว ประทับ ณ เมืองอุบลราชธานี มีกองทหารตามเสด็จ คือ พ.ต. หลวงสรกิจพิศาล เป็นผู้บังคับการพร้อมด้วยนายทหาร นายสิบและพลทาร จำนวน 500 คน เป็นเกียรติยศตามเสด็จมาตั้งอยู่ในบริเวณทุ่งศรีเมือง (ซึ่งปัจจุบันเป็นที่

ตั้งโรงเรียนเบญจมะมหาราช และโรงเรียนหัตถกรรม) ในคราวนั้นหน่วยทหารที่ตั้งอยู่บ้านค่าย ก็ได้ยกมารวมอยู่ในที่แห่งเดียวกัน เพราะเหตุว่าที่อยู่เดิมนั้นคับแคบไม่เหมาะสม และเนื่องจากขณะนั้นยังไม่มีกฎเกณฑ์การรับราชการทหาร พระองค์จึงได้วางหลักเกณฑ์การรับคนเข้าไว้ดังนี้ คือ ถ้าหากจับกุมผู้ลักเล่นการพนันใด ๆ ได้ ไต่สวนได้ความจริง และผู้ต้องหามีลักษณะสมบูรณ์เป็นทหารได้มีอายุ 20 ปีขึ้นไป ก็ให้สอบถามความสมัครใจ ถ้ายินยอมก็ให้ส่งเข้ารับราชการทหาร ถ้าไม่ยินยอมก็ปรับเป็นเงินพินัยหลวงคนละ 60 บาท ถึง 160 บาท ซึ่งเป็นอัตราสูง ถ้าไม่มีเงินเสียก็ให้จำคุก 3 ถึง 6 เดือน ผู้ต้องหายอมเป็นทหารเป็นจำนวนมาก

ต่อมาในปี พ.ศ. 2471 ประชาชนพลเมืองเพิ่มมากขึ้น เคหะสถานที่ตั้งหน่วยราชการต่าง ๆ ก็หนาแน่น ต่างก็ขยับขยายหาที่ตั้งให้เหมาะอยู่ทุก ๆ หน่วย ทางราชการทหารจึงได้พิจารณาเห็นว่าจะ ตั้งอยู่ทางฝั่ง เมืองอุบลราชธานี ไม่เป็นการ เหมาะสม ในการขยาย กิจการทหารให้ใหญ่โตกว้างขวางและมั่นคงต่อไป จึงได้ย้ายกรมทหารจากที่เดินมาตั้งที่เนินทางทิศตะวันออก-เฉียงใต้ของอำเภอวารินชำราบ จนทุกวันนี้

ความเปลี่ยนแปลงของหน่วยทหาร จ. อุบลราชธานี

พ.ศ. 2444 เรียกว่า กรมทหารราบที่ 6

พ.ศ. 2446 เรียกว่า กรมทหารราบที่ 2

พ.ศ. 2453 เรียกว่า กรมทหารราบที่ 10

พ.ศ. 2456 เรียกว่า กองพลทหารราบ-ที่ 10

พ.ศ. 2457 เรียกว่า มณฑล ทหาร บก-ที่ 10

พ.ศ. 2458 ย้ายมณฑลไปตั้งอยู่ที่ ร้อย-เอ็ด คงเหลือแต่เฉพาะกรม ทหารราบที่ 10

พ.ศ. 1465 เรียกว่า กองพันทหารราบ ที่ 3 กรมทหาร ราบที่ 5

พ.ศ. 2478 เรียกว่า กองพันทหารราบ ที่ 17

พ.ศ. 2478 เรียกว่า กองพันทหารราบ ที่ 21

พ.ศ. 2479 เรียกว่า กองพันทหาร ราบ ที่ 3

พ.ศ. 2484 เป็น จังหวัด ทหารบก อุบล-ราชธานี มีกองพันทหาร

พ.ต. หลวงชำนาญจักรศิลป์

ผู้บังคับกองพันทหารม้าที่ 3 และผู้บังคับการจังหวัดทหารบกอุบล

พ.ศ. 2483–2484

พ.ต. หลวงราชเสนีย์

ผู้บังคับการจังหวัดทหารบกอุบล

พ.ศ. 2484–2488

พ.อ. พร้อม ทองพต

ผู้บังคับการจังหวัดทหารบกอุบล

พ.ศ. 2488–2491

พ.ท. นึม ชะโยดม

ผู้บังคับการจังหวัดทหารบกอุบล

พ.ศ. 2491–2493

พ.อ. แสร์ น้อยเศรษฐ

ผู้บัญชาการกองพลที่ 6 และผู้บัญชาการมณฑลทหารบกที่ 6

ก.ค 93–ธ.ค 96

พล.ต. เชื่อม ปายะนันท์

ผู้บัญชาการกองพลที่ 6 และผู้บัญชาการมณฑลทหารบกที่ 6

ธ.ค. 96–ก.ย. 97

พล.ต. อวบ โทณานนท์

ผู้บัญชาการกองพลที่ 6 และ ผู้บัญชาการมณฑลทหารบกที่ 6

ก.ย. 97–ธ.ค. 98

พล.ต. เต็ม หอมเศรษฐี (พล.อ.)

ผู้บัญชาการกองพลที่ 6 และผู้บัญชาการมณฑลทหารบกที่ 6

ธ.ค. 98–ธ.ค. 99

พล.ต. พิศิษฐ์ ฉายเหมือนวงศ์ (พล.อ.)

ผู้บัญชาการมณฑลทหารบกที่ 6 และผู้บังคับการจังหวัดทหารบกอุบล

ธ.ค. 00–ธ.ค. 00

พล.ต. สอด รัตยันตรกร

ผู้บัญชาการมณฑลทหารบกที่ 6 และผู้บังคับการจังหวัดทหารบกอุบล

ธ.ค. 00–ธ.ค. 01

พล.ต. เฉลียว เพชรโยธิน

ผู้บัญชาการมณฑลทหารบกที่ 6 และผู้บังคับการจังหวัดทหารบกอุบล

ธ.ค. 01–ธ.ค. 03

พล.ต. ฟื้น อัตถะโยธิน

ผู้บัญชาการมณฑลทหารบกที่ 6 และผู้บังคับการจังหวัดอุบลราชธานี

ธ.ค. 03–ธ.ค. 05

พล.ต. จำลอง สิงหะ (พล.ท.)

ผู้บัญชาการมณฑลทหารบกที่ 6

ธ.ค. 05–ต.ค. 06

พล.ต. ถวัลย์ ศรีเพ็ญ

ผู้บัญชาการมณฑลทหารบกที่ 6

ต.ค. 06–มิ.ย. 08

พล.ต. ยงค์ รอดโพธิ์ทอง (พล.ท.)

ผู้บัญชาการมณฑลทหารบกที่ 6

มิ.ย. 08—มี.ค. 14

พล.ต. จุมพล ทองทาบ

ผู้บัญชาการมณฑลทหารบกที่ 6

เม.ย. 14—ก.ย. 16

พล.ต. เฉลิม อรัญยกานนท์

ผู้บัญชาการมณฑลทหารบกที่ 6

ต.ค. 16—ก.ย. 18

พล.ต. ประคัลภ์ เครื่องดงคา

ผู้บัญชาการมณฑลทหารบกที่ 6

ต.ค. 18—ต.ค. 19

พล.ต. ประยูร พลอยมุกดา

ผู้บัญชาการมณฑลทหารบกที่ 6

ต.ค. 19—ต.ค. 20

พล.ต. อุทัย พงศ์สุพัฒน์

ผู้บัญชาการมณฑลทหารบกที่ 6

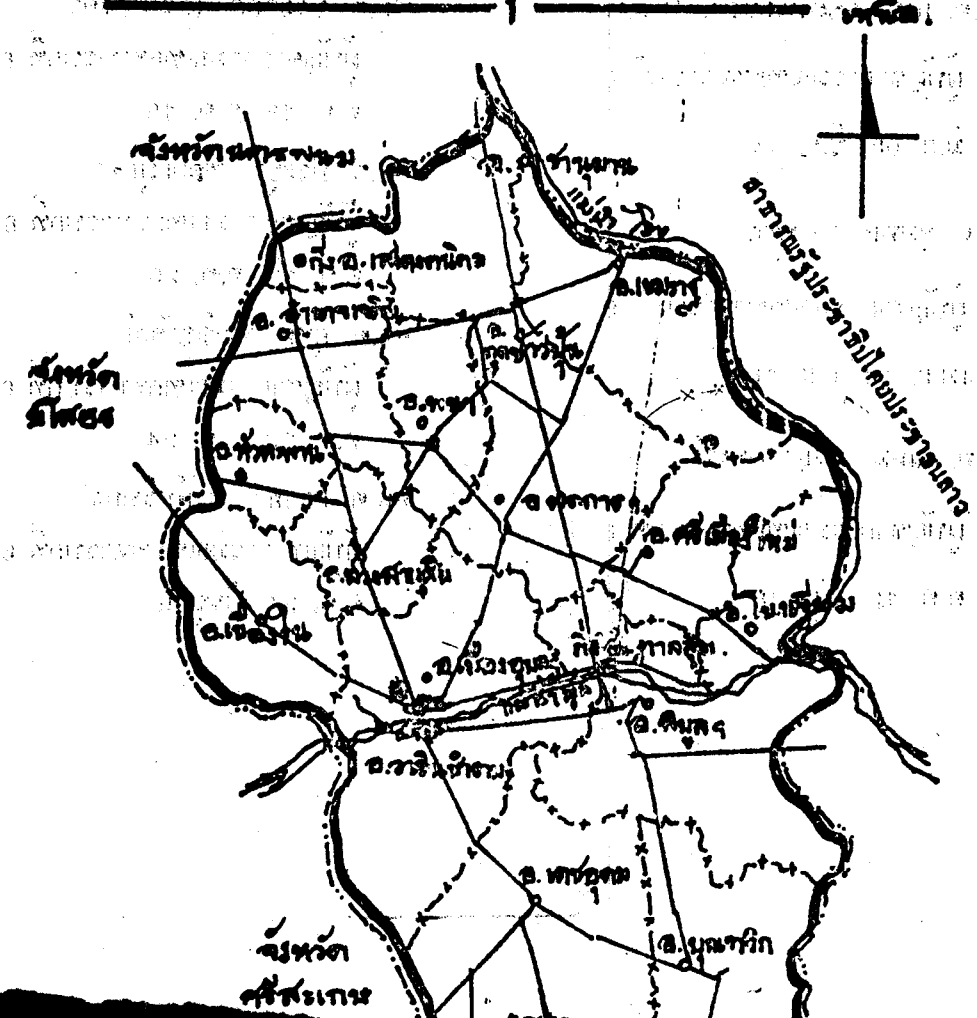
ต.ค. 20—ต.ค. 24

พล.ต. ยรรยง หงษ์ศรีทอง

ผู้บัญชาการมณฑลทหารบกที่ 6

ต.ค. 24—ปัจจุบัน

แผนที่จังหวัดอุบลราชธานี

รายพระนามและนามเจ้าเมือง ข้าหลวงประจำจังหวัด และผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลราชธานี

พระปทุมวรราชวงศา (ท้าวคำผง)
พ.ศ. 2323–2338

พระพรหมราชวงศา (ท้าวทิดพรหม)
พ.ศ. 2338–2383

พระพรหมราชวงศา (อุปฮาดฤทอง)
พ.ศ. 2383–2411

เจ้าพรหมเทวานุเคราะห์วงศ์ (เจ้าหน่อคำ)
พ.ศ. 2411–2429

พระยาศรีสิงหเทพ (ทัด ไกรฤกษ์)
พ.ศ.

พระภักดีณรงค์ (สิน ไกรฤกษ์)
พ.ศ.

หลวงโยธีบริรักษ์ (เคลือบ ไกรฤกษ์)
พ.ศ. 2429–2442

หม่อมอมรวงศ์วิจิตร (ม.ร.ว. ปฐม-คเนจร)
พ.ศ. 2443–2445

ขุนภักดีรณชิต
พ.ศ. 2446–2448

หลวงบุรีราชบำรุง
พ.ศ. 2448–2450

หม่อมอมรวงศ์วิจิตร (ม.ร.ว. ปฐม-คเนจร)
พ.ศ. 2450–2451

พระภิรมย์ราชา (พร้อม วาจรัตน์)
พ.ศ. 2451–2455

พระยาปทุมเทพภักดี (อ่วม มุญยรัตพันธ์)
พ.ศ. 2455–2464

พระยาราชบุรี
พ.ศ. 2465–2468

พระยาปทุมเทพภักดี (ธนู ณ สงขลา)
พ.ศ. 2468–2470

พระยาตรังคภูมาภิบาล (เจิม มีนยาระชุน)
พ.ศ. 2470–2471

พระยาสิงห์บุรานุรักษ์
(สะอาด บูรณสมภพ)
พ.ศ. 2471–2472
พระยาประชาศรัยสรเดช (ถาบ ผลนิวาส)
พ.ศ. 2472–2476
พ.ต.อ. พระขจัดทารุณกรรม
(เงิน หนุนภักดี)
พ.ศ. 2476–2478
พระปทุมเทวาภิบาล (เยี่ยม เอกสิทธิ์)
พ.ศ. 2478–2481
พระยาอนุบาลพายัพกิจ
พ.ศ. 2481–2481 (3 เดือน)
พระพนมนครานุรักษ์ (ฮกไถ่ พิศาลบุตร)
พ.ศ. 2481–2482
พระอนุมานสารกรรม (โต่ง สารัตคานนท์)
พ.ศ. 2482–2483
พระกล้ากลางสมร (มงคล หงษ์ไกร)
พ.ศ. 2483–2484
หลวงนครคุณูปถัมภ์ (หยวก ไพโรจน์)
พ.ศ. 2484–2487
หลวงนรัตรักษา (ชื่น นรัตรักษา)
พ.ศ. 2487–2489
หลวงอรรถสิทธิสุนทร
พ.ศ. 2489–2490
นายเชื้อ พิทักษากร
พ.ศ. 2490–2492
นายชอบ ชัยประภา
พ.ศ. 2492–2494
นายยุทธ จรัณยานนท์
พ.ศ. 2494–2495
นายสง่า สุขรัตน์
พ.ศ. 2495–2497
นายเกียรติ ธนกุล
พ.ศ. 2497–2499
นายสนิท วิไลจิต
พ.ศ. 2499–2499
นายประสงค์ อิสรภักดี
พ.ศ. 2499–2502
นายกำจัด ผาติสุวัณณ
พ.ศ. 2502–2509
นายพัฒน์ บุณยรัตพันธ์
พ.ศ. 2509–2513
พลตำรวจตรีวิเชียร ศรีมันตร
พ.ศ. 2513–2516
นายเจริญ ปานทอง
พ.ศ. 2516–2518
นายเดชชาติ วงศ์โกมลเชษฐ์
พ.ศ. 2519–2520
นายประมูล จันทรจำนง
พ.ศ. 2520–2522
นายบุญช่วย ศรีสารคาม
พ.ศ. 2522–ปัจจุบัน

รายชื่อหัวหน้าส่วนราชการประจำจังหวัดอุบลราชธานี

นายบุญช่วย ศรีสารคาม
ผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลราชธานี

นายชนะศักดิ์ ยุวบูรณ์
รองผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลราชธานี

นายสุพร สุภสร
ปลัดจังหวัด

นายยรรยง ภูตระกูล
สาธารณสุขจังหวัด

พ.อ. พินิจ พินิจชัย
รอง ผอ.ปค.จว.อบ. (ท.)

นายสมัย หาทองคำ
อัยการจังหวัด

นายประพันธ์ นัยโกวิท
อัยการจังหวัดประจำศาลแขวง

นายอำพล เหมาคม
อัยการจังหวัดประจำศาลคดีเด็กและเยาวชน

นายประเสริฐ บรรลุศิลป์
ศึกษาธิการจังหวัด

นายลำจวน จิรวดี
คลังจังหวัด

นายประกอบ เชาว์วาทิน
สรรพสามิตจังหวัด

นายประยูร ใบลี
เกษตรจังหวัด

นายสมบัติ อารยะกุล
พาณิชย์จังหวัด

นายธม กาญจนอัครเดช
ปศุสัตว์จังหวัด

นายประเทือง ศุภนคร
สรรพากรจังหวัด

พ.ท. สวง เยาวรักษ์
สัสดีจังหวัด

นายธีระ เบิกบาน
เจ้าพนักงานที่ดินจังหวัด

นายอนันต์ แก้วกังวาล
ป่าไม้จังหวัด

พ.ต.ต. ประสาน วิสุทธิเสน
นายด่านตรวจคนเข้าเมืองจังหวัด

นายนุสลภ์ นันทปรีชา
ประชาสงเคราะห์จังหวัด

นายบุญรอด จันทร์สมวงศ์
พัฒนาการจังหวัด

นายอภิรัชต์ ทวีศรี
นายช่างโยธาธิการจังหวัด

นายอุทิศ พันธ์นิกุล
อุตสาหกรรมจังหวัด

นายชัยสิทธิ์ โหตระกิตย์
เร่งรัดพัฒนาชนบทจังหวัด

นายไพบูลย์ แช่มสะอาด
ขนส่งจังหวัด

นายมนูญ ทิพยานนท์
ราชพัสดุจังหวัด

นายอุดม นภาศัพท์
แรงงานจังหวัด

นายพร สุทธิวิรัตน์
ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัด

นายอุดม วรสกิตย์
สหกรณ์จังหวัด

นายฐานันดร์ คำเจริญ
ประชาสงเคราะห์จังหวัด

นายโกวิท ชิตทอง
ย้ายมาจากร้อยเอ็ด

รายชื่อและที่อยู่สมาชิกสภาจังหวัดอุบลราชธานี

อำเภอเมืองอุบลราชธานี

นายวุฒิชัย จินาพันธ์บุปผา
308/3–5 ถนนสุริยาตร์ ต. ปทุม
อ. เมือง จ. อุบลราชธานี

นายสมพงษ์ โกศัลวัฒน์
88/1 ถนนแจ้งสนิท ต. ในเมือง
อ. เมือง จ. อุบลราชธานี

นายสมชาย สุรพัฒน์
511 ถนนพรหมราช ต. ในเมือง
อ. เมือง จ. อุบลราชธานี

นายปรีชา นิลเปรม
31 ถนนสมเด็จ หมู่ที่ 5 ต. ปทุม
อ. เมือง จ. อุบลราชธานี

นายบัญชา ตั้งวงษ์ไทย
21/1 ถนนอุปลีสาน ต. ในเมือง
อ. เมือง จ. อุบลราชธานี

อำเภอวารินชำราบ

นายตรงจิตต์ พรรณดวงเนตร
179/7 ถนนเขื่อนธานี ต. ในเมือง
อ. เมือง จ. อุบลราชธานี

นายคณึง คณานิจกิจไพบูลย์
4/1–3 ถนนสินธุ์ประสิทธิ์ ต. วาริน ฯ
อ. วารินชำราบ จ. อุบลราชธานี

นายมนต์ชัย โควสุรัตน์
197/2 ถนนสกลมาร์ค ม. 22 ต. วาริน ฯ
อ. วารินชำราบ จ. อุบลราชธานี

นายชาญณรงค์ ชาญบัณฑิตนันท์
56/6 ถนนเกษมสุข ต. วาริน ฯ
อ. วารินชำราบ จ. อุบลราชธานี

อำเภออำนาจเจริญ

นายธนา เมตตาริกานนท์
288/263–264 ม. 9 ต. บุ่ง อ. อำนาจเจริญ จ. อุบลราชธานี

นายสุวัฒน์ ศิริอำนาจ

76 ถนนชยางกูร ม. 4 ต. บุ่ง

อ. อำนาจเจริญ จ. อุบลราชธานี

นายสุบิน ศรีสะอาด

74 ถนนอรุณประเสริฐ ม. 10 ต. บุ่ง

อ. อำนาจเจริญ จ. อุบลราชธานี

นายสง่า พาวงษ์

129 ถนนเจริญผล ม. 6 ต. บุ่ง

อ. อำนาจเจริญ จ. อุบลราชธานี

อำเภอพิบูลมังสาหาร

นายปรีชา ภารการ

17–21 ต. พิบูล ฯ อ. พิบูลมังสาหาร

จ. อุบลราชธานี

นายเฉลิมศักดิ์ วรสุข

67/35 ต. พิบูล ฯ อ. พิบูลมังสาหาร

จ. อุบลราชธานี

นายปรีดา ไทยธวัช

15/1 ม. 1 ต. ดอนจิก

อ. พิบูลมังสาหาร จ. อุบลราชธานี

อำเภอเดชอุดม

นายปรีชา จินตะเวช

277/3 ถนนจันทวี ม. 7 ต. เมืองเดช

อ. เดชอุดม จ. อุบลราชธานี

นายพิสิทธิ์ ทองพิทักษ์

57/1 ถนนประชา ม. 7 ต. เมืองเดช

อ. เดชอุดม จ. อุบลราชธานี

นายเฉลิม เดชะตานนท์

305 ถนนประชา ม. 7 ต. เมืองเดช

อ. เดชอุดม จ. อุบลราชธานี

อำเภอเขื่องใน

จ.ส.ต. มานิต ธรรมานุชิต

133 ม. 4 ต. เขื่องใน อ. เขื่นงใน

จ. อุบลราชธานี

นายประศาสตร์ ทองแสง

2 ม. 4 ต. ค้อทอง อ. เขื่องใน

จ. อุบลราชธานี

อำเภอเขมราฐ

ส.ต.อ. สมัย อนันตทัศน์

722/7 ต. เขมราฐ อ. เขมราฐ

จ. อุบลราชธานี

อำเภอตระการพืชผล

นายจเร ไชแสง

13/8 ถนนสรรพสิทธิ์ ต. ในเมือง

อ. เมือง จ. อุบลราชธานี

นายจรรยา พจนศิลป์

34 ม. 9 ถนนเกษม อ. ตระการพืชผล

จ. อุบลราชธานี

อำเภอบุณฑริก

นายอุดม พระเมโต

44 ม. 1 ต. นาโพธิ์ อ. บุณฑริก

จ. อุบลราชธานี

อำเภอโขงเจียม

นายบุญมั่น กอมณี

77 ม. 1 ต. โขงเจียม อ. โขงเจียม

จ. อุบลราชธานี

อำเภอน้ำยืน

นายสมพงษ์ เศรษฐมาตย์

67 ถนน รพช. ม. 11 ต. โซง

อ. น้ำยืน จ. อุบลราชธานี

อำเภอพนา

นายสีดา พลเทพ

60 อ. พนา จ. อุบลราชธานี

อำเภอกุดข้าวปุ้น

นายพัฒนะ บ้องไพสิฐศักดิ์

21 ม. 1 อ. กุดข้าวกุดปุ้น

จ. อุบลราชธานี

อำเภอหัวตะพาน

นายเปรียว สัญญาลักษณ์

71 ม. 6 ต. หัวตะพาน อ. หัวตะพาน

จ. อุบลราชธานี

อำเภอม่วงสามสิบ

นายประมัย จึงจิตรักษ์

19/12 ม. 1 ต. ม่วง อ. ม่วงสามสิบ

จ. อุบลราชธานี

อำเภอศรีเมืองใหม่

นายประเวทย์ จันทวีศิริรัตน์

32 ม. 2 ต. นาคำ อ. ศรีเมืองใหม่

จ. อุบลราชธานี

อำเภอชานุมาน

นายพูลจิตร จัยวัฒน์

2/1 ถนนชานนท์ ม. 5 ต. ชานุมาน

อ. ชานุมาน จ. อุบลราชธานี

อำเภอนาจะหลวย

นายชนะ วีระกุล

15 ถนน รพช. ม. 8 ต. นาจะหลวย

อ. นาจะหลวย จ. อุบลราชธานี

ศาลจังหวัดอุบลราชธานี

ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล

นายประยูร มูลศาสตร์

ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล ประจำกระทรวง (ช่วยทำงาน)

นายไสว จันทะศรี

ผู้พิพากษา

นายประชิต ศรศักดา

นายธีระศักดิ์ เตียววัฒนานนท์

นายจรัส ทองมณี

นายโชค จงสงวน

นายบรรหาร มูลทวี

นายสุคนธ์ บุญประเสริฐ

นายสุธี เทพสิทธา

นายวิศิษฐ์ ฐิติภัค

จ่าศาล

นายสุรัตน์ ฟูทรัพย์ศิริ

รองจ่าศาล

นายเกรียงศักดิ์ ชิตชอบ

ศาลแขวงอุบลราชธานี (5-4)

ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล

นายถวิล อินทรักษา

ผู้พิพากษา

นางชุติมา จงสงวน

จ่าศาล

นายลำไพ ธานี

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

1. นายประสิทธิ์ ณรงค์เดช
2. พ.ต.ต. ยุทธนา พรสวรรค์
3. ระหว่างเลือกตั้ง
4. นายวารินทร์ ศรีแย้ม
5. นายประสิทธิ์ จันทวารา
6. นายดุสิต โสภิตชา
7. นายผัน บุญชิต
8. ร.ต.ท. ณรงค์ เทวคุปต์
9. นายเชวงศักดิ์ เศรษฐมาตย์
10. นายไชยพจน์ ภู่กำชัย

ทำเนียบรายชื่อทนายความ จังหวัดอุบลราชธานี

กฤษณะ ชิณฉัตร์, นาย

11 ผาแดง อ. เมือง

กัลยาณี สวัสดี, น.ส.

319 สถิตย์นิมานกาล อ. วารินชำราบ

จารึก สวัสดิ, นาย

319 สถิตย์นิมานกาล อ. วารินชำราบ

โทร. 254875

ชนะ กุลวงศ์, นาย

66/3 กัณทรลักษณ์ อ. วารินชำราบ

ชาลี ลายพิมพ์ นาย

254 หมู่ 4 อ. เมือง

ชัยวัฒน์ ไชยสมพงศ์พันธุ์, นาย

149/12-13 ชยางกูร อ. เมือง

เชวงศักดิ์ เศรษฐมาตย์, นาย

60/1 พิบูล อ. พิบูลมังสาหาร

ไชยพจน์ ภู่กำชัย, นาย

400 ศรีชรภูมิ อ. เดชอุดม

ทวีชัย สมปราชญ์, นาย

68 ชยางกูร อ. เมือง

นิคม สายสุวรรณ, นาย

142/9 อุปลีสาน อ. เมือง

นิตย์ รักพงษ์, นาย

63 ในเมือง อ. เมือง

บรรจบ ทองพิพักษ์, นาย

63 วิพากษ์ อ. พิบูลมังสาหาร

บุญช่วย โสตถิสวัสดิ์ ร.ต.อ.

207/2 ในเมือง อ. เมือง

บุญมา เกษมวัน, นาย

32 ตลาดวาริน อ. วารินชำราบ

ประดิษฐ์ โกศัลวิตร์, นาย

211 เขื่อนธานี อ. เมือง

ประสิทธิ์ สิงคนิภา, นาย

ธ. เพื่อการเกษตร ฯ สาขาอุบลราชธานี

พวง ศรีบุญสืบ ร.ต.ท.

45 ซ. โนนกาล อ. เมือง

มโน นาคเสวี, นาย

255 ซ. วัดบูรพา อ. เมือง

วิจิตร ช้างสาร, นาย

52/1 เขมราฐ อ. เขมราฐ

วิศิษฐ์ พุทธานุ, นาย

ธ. เพื่อการเกษตร ฯ สาขาอุบลราชธานี

วิศิษฐ์ บุญศิลป์, นาย

649 ชยางกูร อ. เมือง

วิทูร โฉมงาม, นาย

83 เกษมสุข อ. วารินชำราบ

สมาน ศรีธัญรัตน์, นาย

ในเมือง อ. เมือง

สมนึก ทองรุ่งโรจน์. นาย

47/3 พลแพน อ. เมือง

สุทัศน์ เงินหมื่น, นาย

28–32 สุริยาตร์ อ. เมือง

เสรี สุชาตะประคัลภ์, นาย

ตรงข้ามสุขศาลา อ. วารินชำราบ

เสนอ นาระคล, นาย

79 ชยางกูร อ. เมือง

สุนทร คันเลิศ, นาย

47 พลแพน อ. เมือง

สุดใจ สุภสาร, นาย

พิชิตสังสรรค์ ต. ในเมือง อ. เมือง

โทร. 254956

สุวิชช์ จิตตะยะโสธร, นาย

ในเมือง อ. เมือง

นายไพฑูรย์ ชอบเสียง

48 สุริยาตร์ ในเมือง อ. เมือง

อิสสระ สมชัย, นาย

56/11 นครบาล อ. เมือง โทร. 255263

นายสมิง วีระกำแหง

15/1 ถ. สรรพสิทธิ์

นายจเร ไชแสง

13/8 ถ. สรรพสิทธิ์ โทร. 255905

กองบังคับการตำรวจภูธร

1. พ.ต.อ. สวง สภานุชาต
   รกน. ผบก. ภ. 5
   ที่ทำงาน โทร. 255226
   ที่บ้าน โทร. 254517
2. พ.ต.อ. เรือง วาดเขียน
   รอง ผบก. ภ. 5
   ที่ทำงาน โทร. 255786
3. พ.ต.อ. อัตถ์ ภมะราภา
   รอง ผบก. ภ. 5
   ที่ทำงาน โทร. 255986
4. พ.ต.อ. ธงชัย สุนทรภัค
   รอง ผบก. ภ. 5
   ที่ทำงาน โทร. 255986
5. พ.ต.อ. อนันต์ วรอุไร
   รอง ผบก. ภ. 5
   ที่ทำงาน โทร. 255986
6. พ.ต.อ. บุญทอง พิบูลนิยม
   รอง ผบก. ภ. 5
   ที่ทำงาน โทร. 255986
7. พ.ต.อ. บุญทิน วงศ์รักมิตร
   รอง ผบก. ภ. 5
   ที่ทำงาน โทร. 255986
8. พ.ต.อ. สโรจน์ สีตบุตร
   รอง ผบก. ภ. 5
   ที่ทำงานโทร. 258986

กองกำกับการอำนวยการ
กองบังคับการตำรวจภูธร 5

1. พ.ต.อ. ชาย พันธุเดช
   ผกก. อก. บก. ภ. 5
   ที่ทำงาน โทร. 255986
2. พ.ต.ท. วิชาญ จำปีศรี
   รอง ผกก. อก. บก. ภ. 5
   ที่ทำงาน โทร. 255334

กองกำกับการวิทยาการ
กองบังคับการตำรวจภูธร 5

1. พ.ต.อ. ณรงค์ อินทรวิชัย
   ผกก. วท. บก. ภ. 5
   ที่ทำงาน โทร. 255702
2. พ.ต.ท. ทองอินทร์ เตียมฉายพันธ์
   รอง ผกก. วท. บก. ภ. 5
   ที่ทำงาน โทร. 255702

กองกำกับการสืบสวนสอบสวน
กองบังคับการตำรวจภูธร 5

1. พ.ต.อ. สมพงษ์ อนุรักษ์
   ผกก. สส. บก. ภ. 5

กองกำกับการตำรวจภูธร
จังหวัดอุบลราชธานี

1, พ.ต.อ. มานะ นัยธนิต
ผกก. ภ. จว. อุบล ฯ
ที่ทำงาน โทร. 254487

2. พ.ต.ท. ธีระ ธุระเจน
รอง ผกก. ภ. จว. อุบล ฯ
ที่ทำงาน โทร. 254487

3. พ.ต.ท. อภิรักษ์ สวัสดินันท์
รอง ผกก. ภ. จว. อุบล ฯ
ที่ทำงาน โทร. 254487

4. พ.ต.ท. วีระศักดิ์ สวัสดี
รอง ผกก. ภ. จว. อุบล ฯ
ที่ทำงาน โทร. 254487

สถานีตำรวจภูธรอำเภอเมือง
จังหวัดอุบลราชธานี

1. พ.ต.ท. ชำนาญ แผ่กลีน
สวญ. สภ. อ. เมืองอุบล ฯ
ที่ทำงาน โทร. 254216

2. พ.ต.ต. ธงชัย ประทีปวณิช
สวส. สภ. อ. เมืองอุบล ฯ
ที่ทำงาน โทร. 254216

3. ร.ต.อ. วีระพันธ์ สกุลไทย
สวส. สภ. อ. เมืองอุบล ฯ
ที่ทำงาน โทร. 254216

4. ร.ต.อ. พินิจ แผ่งยงค์
สวป. สภ. อ. เมืองอุบล ฯ
ที่ทำงาน โทร. 254216

สถานีตำรวจภูธรอำเภอวารินชำราบ
จังหวัดอุบลราชธานี

1. พ.ต.ท. เติมศักดิ์ ช้างแก้ว
สวญ. สภ. อ. วารินชำราบ
ที่ทำงาน โทร. 254215

2. ร.ต.อ. พินิจ พงษ์ภมร
สวส. สภ. อ วารินชำราบ
ที่ทำงาน โทร. 254215

3. พ.ต.ต. พงษ์เทพ ประภาตะนันท์
สวป. สภ. อ. วารินชำราบ
ที่ทำงาน โทร. 254215

สถานีตำรวจภูธรอำเภอเดชอุดม
จังหวัดอุบลราชธานี

1. พ.ต.ท. ปรีชา แสงสายทิม
สวญ. สภ. อ. เดชอุดม

2. ร.ต.อ. สุธีร์ วงศ์เสถียร
สวส. สภ. อ. เดชอุดม

3. พ.ต.ต. ถนอม ทรงประโคน
สวป. สภ. อ. เดชอุดม

สถานีตำรวจภูธรอำเภอพิบูลมังสาหาร
จังหวัดอุบลราชธานี

1. พ.ต.ท. ธรรมนูญ จิรวงศ์
   สวญ. สภ. อ. พิบูล ฯ
   ที่ทำงาน โทร. 441153
   ที่บ้าน โทร. 441173
2. ร.ต.อ. ชำนาญ บำรุงรส
   สวส. สภ. อ. พิบูล ฯ
   ที่ทำงาน โทร. 441153
3. ร.ต.อ. สมพงษ์ พรสี
   สวป. สภ. อ. พิบูล ฯ
   ที่ทำงาน โทร. 431158

สถานีตำรวจภูธรอำเภอศรีเมืองใหม่
จังหวัดอุบลราชธานี

1. พ.ต.ต. สุทัศน์ แช่มประสิทธิ์
   สวญ. สภ. อ. ศรีเมืองใหม่
2. ร.ต.อ. สุเทพ สุพิพัฒน์โมลี
   สวส. สภ. อ. ศรีเมืองใหม่
3. ร.ต.อ. ชูศักดิ์ บุญพันธ์
   สวป. สภ. อ. ศรีเมือง ใหม่

สถานีตำรวจภูธรอำเภอตระการพืชผล
จังหวัดอุบลราชธานี

1. พ.ต.ท. อุทิศ ผกาขยาย
   สวญ. สภ. อ. ตระการ ฯ
2. ร.ต.อ. ไสว หาผล
   สวป. สภ. อ. ตระการ ฯ
3. ร.ต.อ. ดี สมพร
   สวป. สภ. อ. ตระการ ฯ

สถานีตำรวจภูธรอำเภอพนา
จัวหวัดอุบลราชธานี

1. พ.ต.ท. สลิน หงสนันท์
   สวญ. สภ. อ. พนา
2. ร.ต.อ. ณรงค์ โพธิ์จักร์
   สวส. สภ. อ. พนา
3. พ.ต.ต. วิสูตร จอมคำศรี
   สวป. สภ. อ. พนา

สถานีตำรวจภูธรอำเภอเขมราฐ
จังหวัดอุบลราชธานี

1. พ.ต.ท. สามารถ อาจมังกร
   สวญ. สภ. อ. เขมราฐ
2. พ.ต.ต. มนูญ บุญครอง
   สวส. สภ. อ. เขมราฐ
3. พ.ต.ต. เสถียร เพ็ชรวรรณ
   สวป. สภ. อ. เขมราฐ

สถานีตำรวจภูธรอำเภออำนาจเจริญ
จังหวัดอุบลราชธานี

1. พ.ต.ต. มนัส สุขเจริญ
   สวญ. สภ. อ. อำนาจ ฯ
   ที่ทำงาน โทร. 451112
2. ร.ต.อ. นิรันดร์ กิติชัยวรรณ
   สวส. สภ. อ. อำนาจ ฯ
   ที่ทำงาน โทร. 451112
3. พ.ต.ต. อนุกูล สุดโตะชะ
   สวป. สภ. อ. อำนาจ ฯ
   ที่ทำงาน โทร. 451112

สถานีตำรวจภูธรอำเภอม่วงสามสิบ
จังหวัดอุบลราชธานี

1. พ.ต.ต. สกุล สุวรรณแสง
   สวญ. สภ. อ. ม่วงสามสิบ
2. พ.ต.ต. อนิรุทธ์ แสงสุรินทร์
   สวส. สภ. อ. ม่วงสามสิบ
3. ร.ต.อ. บรรเจิดศักดิ์ เปรมปรีดิ์
   สวป. สภ. อ. ม่วงสามสิบ

สถานีตำรวจภูธรอำเภอเขื่องใน
จังหวัดอุบลราชธานี

1. พ,ต.ต. วิญญู ดอนสมัคร
   สวญ. สภ. อ. เขื่องใน
2. ร.ต.อ. เสถียร ตลับเพชร
   สวส. สภ. อ. เขื่องใน
3. พ.ต.ต. สกล ศรลัมภ์
   สวป. สภ. อ. เขื่องใน

สถานีตำรวจภูธรอำเภอหัวตะพาน
จังหวัดอุบลราชธานี

1. พ.ต.ต. ศิลป์ พานิชพันธ์
   สวญ. สภ. อ. หัวตะพาน
2. ร.ต.อ. วิทยา พันธสาร
   สวส. สภ. อ. หัวตะพาน
3. พ.ต.ต. เหลือม ศรชัย
   สวป. สภ. อ. หัวตะพาน

สถานีตำรวจภูธรอำเภอน้ำยืน
จังหวัดอุบลราชธานี

1. พ.ต.ท. บรรเทิง นาชัยเวียง
   สวญ. สภ. อ. น้ำยืน
2. ร.ต.อ. มงคล แพงพุ่ม
   สวส. สภ. อ. น้ำยืน
3. ร.ต.อ. อุทัย วงค์ศิริ
   สวป. สภ. อ. น้ำยืน

สถานีตำรวจภูธรอำเภอโขงเจียม
จังหวัดอุบลราชธานี

1. พ.ต.ต. ธีระ ณ อุบล
   สวญ. สภ. อ. โขงเจียม
   ที่ทำงาน โทร. 351023
2. ร.ต.อ. เชาว์ ถนอมลาภ
   สวส. สภ. อ. โขงเจียม
   ที่ทำงาน โทร. 351023
3. ร.ต.อ. สนิท ศิลาทอง
   สวป. สภ. อ. โขงเจียม
   ที่ทำงาน โทร. 351023

สถานีตำรวจภูธรอำเภอบุญฑริก
จังหวัดอุบลราชธานี

1. พ.ต.ต. บุญชู มงคลสวัสดิ์
   สว. สภ. อ. บุญฑริก

สถานีตำรวจภูธรอำเภอชานุมาน
จังหวัดอุบลราชธานี

1. พ.ต.ต. ชนะ ชูมาตย์
   สว.สภ. อ. ชานุมาน

สถานีตำรวจภูธรอำเภอนาจะหลวย
จังหวัดอุบลราชธานี

1. ร.ต.อ. ชาลี มัชแมน
   สว. สภ. อ. นาจะหลวย

สถานีตำรวจภูธรกิ่งอำเภอเสนางคนิคม
จังหวัดอุบลราชธานี

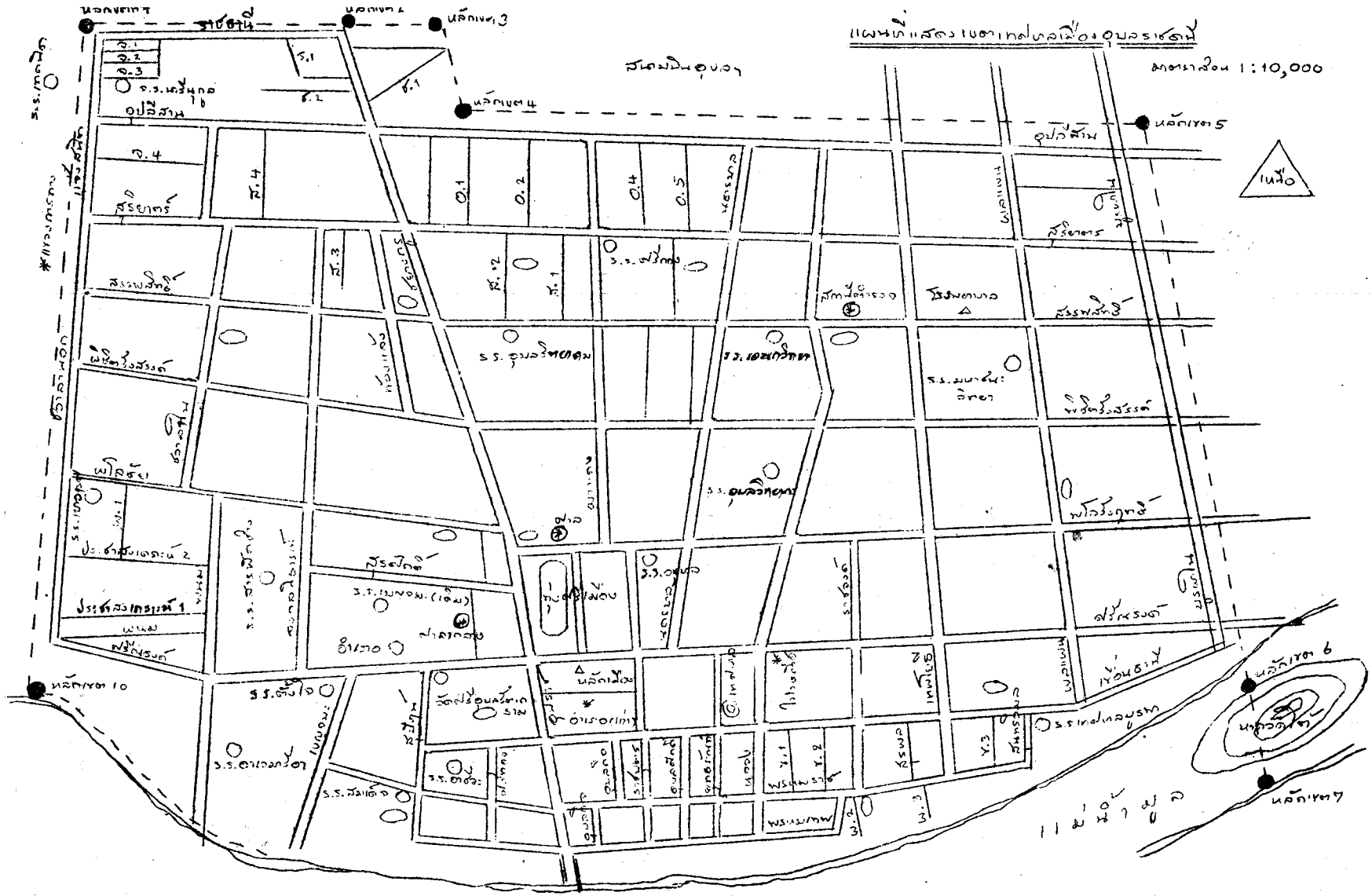
1. พ.ต.ต. สาคร กาหาวงษ์
   สว. สภ. กิ่ง อ. เสนาง ฯ

สถานีตำรวจภูธรกิ่งอำเภอตาลสุม
จังหวัดอุบลราชธานี

1. ร.ต.อ. เติมศักดิ์ แขมารัมย์
   สว. สภ. กิ่ง อ. ตาลสุม

สถานีตำรวจภูธรกิ่งอำเภอกุดข้าวปุ้น
จังหวัดอุบลราชธานี

1. พ.ต.ต. สนิท นาคบุญ
   สวส. สภ. กิ่ง อ. กุดข้าวปุ้น

แผนที่แสดงเขตเทศบาลเมืองอุบลราชธานี
มาตราส่วน 1 : 10,000
หลักเขต 1
หลักเขต 2
หลักเขต 3
หลักเขต 4
หลักเขต 5
หลักเขต 6
หลักเขต 7
หลักเขต 10
อุปลีสาม
สถานีรถไฟอุบลฯ
ร.ร.เทศบาล 1 วัดกลาง
ร.ร.เทศบาล 2 วัดสุปัฏนาราม
ร.ร.เทศบาล 3 วัดศรีทอง
ร.ร.เทศบาล 4 วัดทุ่งศรีเมือง
ร.ร.เทศบาล 5 วัดหลวง
ร.ร.เทศบาล 6 วัดสุปัฏนาราม
ร.ร.เทศบาล 7 วัดศรีอุบลรัตนาราม
ร.ร.เทศบาล 8 วัดอาจารย์ตา
ร.ร.เทศบาล 9 วัดสิมมาราม
ร.ร.เทศบาล 10 วัดสิมเตือง
ร.ร.เทศบาล 11 วัดสิมเตือง
ร.ร.เทศบาล 12 วัดสิมเตือง
ร.ร.เทศบาล 13 วัดสิมเตือง
ร.ร.เทศบาล 14 วัดสิมเตือง
ร.ร.เทศบาล 15 วัดสิมเตือง
ร.ร.เทศบาล 16 วัดสิมเตือง
ร.ร.เทศบาล 17 วัดสิมเตือง
ร.ร.เทศบาล 18 วัดสิมเตือง
ร.ร.เทศบาล 19 วัดสิมเตือง
ร.ร.เทศบาล 20 วัดสิมเตือง
ร.ร.เทศบาล 21 วัดสิมเตือง
ร.ร.เทศบาล 22 วัดสิมเตือง
ร.ร.เทศบาล

เทศบาลเมืองอุบลราชธานี

ที่ตั้งตัวเมืองอุบลราชธานี มิได้รับการยกฐานะเป็นสุขาภิบาลมาก่อน ท้องถิ่นนี้จึงเข้าสู่ระบบการปกครองท้องถิ่นครั้งแรก โดยได้รับการสถาปนาเป็นเทศบาลเมืองอุบลราชธานี ตามพระราชบัญญัติจัดระเบียบเทศบาล พ.ศ. 2476 และได้ประกาศพระราชกฤษฎีกา จัดตั้งเป็นเทศบาลในราชกิจจานุเบกษาฉบับพิเศษเล่ม 52 ตอนที่ 79 เมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2478 การจัดตั้งเทศบาลในชั้นต้นนี้มีเนื้อที่ประมาณ 7.56 ตารางกิโลเมตร

ต่อมาได้มีการประกาศขยายเขตเทศบาลนี้อีก 2 ครั้ง คือ ประกาศขยายเขตโดยพระราชกฤษฎีกา พ.ศ. 2480 กับพระราชกฤษฎีกาขยายเขต พ.ศ. 2499 อันเป็นเขตที่ปรากฏอยู่ในขณะนี้ มีเนื้อที่ประมาณ 6 ตารางกิโลเมตร ซึ่งครอบคุมเนื้อที่ตำบลในเมืองและบางส่วนของตำบลประทุม อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

รายนามนายกเทศมนตรี เมืองอุบลราชธานี

1. ร.ต. สุวรรณ	อุณหรัตนะ		พ.ศ. 2479—2484
2. นายผดุง	โกศัลวิตร		พ.ศ. 2484—2492
3. นายมงคล	กรินชัย		พ.ศ. 2492—2496
4. นายยงยุทธ	พึ่งภพ		พ.ศ. 2496—2500
5. นายวรวิทย์	รังสิโยทัย	(รองผู้ว่าราชการจังหวัด)	พ.ศ. 2550—2501
6. นายมงคล	กรินชัย		พ.ศ. 2501—2504
7. นายเริม	อุปถัมภ์	(ปลัดจังหวัด)	พ.ศ. 2504—2506
8. นายหุณห์	จันทรประสิทธิ์	(ปลัดจังหวัด)	พ.ศ. 2506—2507
9. นายสวัสดิ์	ชาญวิจิตร	(ปลัดจังหวัด)	พ.ศ. 2507—2510
10. นายสายสิทธิ์	พรแก้ว	(ปลัดจังหวัด)	พ.ศ. 2510—2511
11. นายประจวบ	ศรีธัญรัตน์		พ.ศ. 2511—2515
12. นายประจวบ	ศรีธัญรัตน์		พ.ศ. 2515—2517
13. นายประจวบ	ศรีธัญรัตน์		พ.ศ. 2517—2522
14. นายประจวบ	ศรีธัญรัตน์		พ.ศ. 2522 ถึงปัจจุบัน
15. นายพิชัย	พันธ์น้อย	เทศมนตรี	
16. นายสภาพร	เรืองเสรี	เทศมนตรี	

สมาชิกสภาเทศบาล

1. นายประทีป	ทองคำใส	ประธานสภาเทศบาล
2. นายกุศล	เงินหมื่น	รองประธานสภาเทศบาล
3. นายเกลี้ยง	คำมา	สมาชิกสภาเทศบาล
4. นายประมวล	ยุวมิตร	,,
5. นายปรีชา	มหาชนะวงศ์	,,

6.	นายสมชาย	วจนะวิชากร	สมาชิกสภาเทศบาล
7.	ร.ต.อ. วิสูตร	อุดรเสถียร	,,
8.	ร.ต. ธวัช	สิงหนายก	,,
9.	นายชัยยันต์	อ้อศรีวงค์	,,
10.	นายมนตรี	สุพิชญ์	,,
11.	นายเต็ง	บุญจริง	,,
12.	นางปรียา	ถิระกิจ	,,
13.	นายทิพย์	กาญจนะประเวศน์	,,
14.	นายอนันต์	ตันติศิรินทร์	,,
15.	น.ส. เต็มสุข	ศรีธัญรัตน์	,,

รายนามปลัด และรองปลัดเทศบาลเมืองอุบลราชธานี

1.	ขุนอุทานระบิน			พ.ศ. 2487—2494
2.	นายเวียน	คุ้มญาติ		พ.ศ. 2494—2497
3.	นายวรินทร์	ราชมะรงค์		พ.ศ. 2497—2500
4.	นายธำรง	ศรีทอง		พ.ศ. 2500—2508
5.	นายสวาสดิ์	แจ่มใส		พ.ศ. 2508—2512
6.	นายสุริย์	คูณผล	(รองปลัดเทศบาล)	พ.ศ. 2510—2514
7.	นายประสิทธิ์	สุนธุสาร		พ.ศ. 2512—2513
8.	นายบุญเลิศ	แสนพรรณา	(รองปลัดเทศบาล)	พ.ศ. 2514—2515
9.	นายพบ	คงเพชรดิษฐ์		พ.ศ. 2513—2516
10.	นายโปร่ง	กาญจนะ		พ.ศ. 2516—2519
11.	นายวัชรินทร์	วัชรศิลป	(รองปลัดเทศบาล)	พ.ศ. 2516—2517
12.	นายวีระพจน์	อนันต์ภิรานนท์	(รองปลัดเทศบาล)	พ.ศ. 2517—2520
13.	นายสวาสดิ์	แจ่มใส		พ.ศ. 2519—2524
14.	นายเริงณรงค์	แก้วเนตร	(รองปลัดเทศบาล)	พ.ศ. 2521—2521
15.	นายสุพจน์	ราษีทอง	(รองปลัดเทศบาล)	พ.ศ. 2521—2523
16.	นายประมวล	วิเชียรสรรค์		พ.ศ. 2524—ปัจจุบัน

เทศบาลตำบลวารินชำราบ
จังหวัดอุบลราชธานี

ดวงตราของเทศบาลตำบลวารินชำราบ เป็นรูปแม่ธรณีหลั่งน้ำสังข์ เพราะเทศบาลนี้ ลำน้ำแซบไหลผ่านเขตเทศบาลจากทิศใต้ไปทางทิศเหนือ ซึ่งลำน้ำนี้เกิดจากน้ำไหลซึมจากใต้พื้นดิน เป็นลำน้ำที่มีน้ำไหลตลอดปี และก่อให้เกิดความอุดมสมบูรณ์แก่ท้องถิ่น ประชาชนในเขตเทศบาลได้ใช้น้ำจากลำน้ำแซบนี้ เพื่อการบริโภค เป็นน้ำที่ใสสะอาดขจัดสนิท และมีความหมาย "แซบ" สมชื่อ โดยที่ได้น้ำมาจากการซึมใต้พื้นดิน จึงได้นำรูปแม่ธรณีซึ่งเป็นเทวดาประจำพื้นดินและการหลั่งน้ำสังข์มากำหนดเป็นดวงตราของเทศบาล มีความหมายเกี่ยวกับชื่ออำเภอและตำบลอันเป็นที่ตั้งเทศบาลด้วย

วาริน–น้ำ–ชำราบ–ชื่มชาบ

ความเป็นมาของเทศบาลตำบลวารินชำราบ

อาณาเขต สถานที่ตั้งเทศบาลตำบลวารินชำราบนี้ เดิมมีชื่อว่า บ้านน้ำคำแซบ หมู่ที่ 23 ตำบลธาตุ อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี โดยที่ชุมนุมชนแห่งนี้มีประชากรหนาแน่น ประกอบกับเป็นที่ตั้งหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐบาลเป็นจำนวนมาก อาทิ มณฑลทหารบก สถานีรถไฟปลายทาง สายกรุงเทพฯ – อุบลราชธานี เขตการทาง ฯลฯ เป็นต้น กระทรวงมหาดไทยจึงได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 54 ตอนที่ 73 ลงวันที่ 14 มีนาคม 2480 ให้ยกฐานะบ้านคำน้ำแซบ หมู่ที่ 23 ซึ่งมีเนื้อที่ประมาณ 1 ตารางกิโลเมตร ขึ้นเป็นเทศบาล ให้ชื่อว่า "เทศบาลตำบลธาตุ" ตั้งแต่ วันที่ 14 มีนาคม 2480 เป็นต้นมา ต่อมาปี พ.ศ. 2486 กระทรวงมหาดไทยได้ประกาศเปลี่ยนชื่อเป็น "เทศบาลตำบลวารินชำราบ" เพื่อให้ตรงกับชื่ออำเภอ ตามแจ้งในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 60 ตอนที่ 44 วันที่ 24 สิงหาคม 2486 กิจการของเทศบาล และเขตใกล้เคียงได้เจริญก้าวหน้าเรื่อยมา มีจำนวนประชากรหนาแน่นมากขึ้นตามลำดับ

จึงใน พ.ศ. 2509 เทศบาลฯ ได้ขอขยายอาณาเขตเพิ่มขึ้นอีก กระทรวงมหาดไทยได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 21 วันที่ 5 มีนาคม 2509 ขณะนี้เทศบาลฯ จึงมีเนื้อที่ 5.7 ตารางกิโลเมตร รวมเวลาก่อตั้งเทศบาลจนปัจจุบัน เป็นเวลา 34 ปี

รายนามนายกเทศมนตรี

เทศบาลตำบลวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี

1. พระยาประทุมเทพภักดี	28 มี.ค. 81 – 24 ส.ค. 83
2. นายบุญมา เกษมวัน	24 ส.ค. 83 – 4 พ.ย. 90
3. นายวิเชียร โคตะสิน	4 พ.ย. 90 – 3 ส.ค. 92
4. นายมั่น บุญห่อ	3 ส.ค. 92 – 10 มิ.ย. 96
5. นายจารึก สวัสดี	10 มิ.ย. 96 – 12 มิ.ย. 01
6. นายบุญมา เกษมวัน	12 มิ.ย. 01 – 9 ธ.ค. 01
7. นายสุนันท์ ขันอาสา	9 ธ.ค. 01 – 1 ธ.ค. 08
8. นายไสว เจริญยุทธ	3 ธ.ค. 08 – 25 ต.ค. 10

9. นายอากาศ ไสยสมบัติ	12 ม.ค. 11 –
10. นายไพฑูรย์ ทวีวัฒน์	ปัจจุบัน
11. นายคล้าย ธานิสพงศ์	
12. นายอุส่าห์ จันทรวิจิตร	
13. นายไพฑูรย์ ศรีสวัสดิ์	
14. นายสุบิน ฟองงาม	
15. นายวีระพันธ์ พวงมาลี	
16. นายแต้ม ทองคู่	
17. นายสงัด มณีภาค	
18. พ.ท. อรุณ บัวทอง	
19. ร.อ. จรอ จันสุตะ	
20. นายบุญมา เกษมวัน	
21. นายจารึก สวัสดิ์	

ประวัติความเป็นมา อำเภออำนาจเจริญ จังหวัดอุบลราชธานี

ประวัติเมืองอำนาจ

อำเภออำนาจเจริญ จังหวัดอุบลราชธานี มีชื่อเดิมว่า เมืองอำนาจ หรือ ลืออำนาจ ตั้งขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ปี พ.ศ. 2393 เดิมมีฐานะเป็นเมืองในความปกครองของนครเขมราฐ ต่อมาในสมัยพระอมรอำนาจ (เสือ อมรสิน) เป็นผู้ปกครองเมือง ได้พิจารณาเห็นว่า เมืองอำนาจถ้าย้ายมาขึ้นตรงต่ออุบลราชธานีจะสะดวกในการติดต่อราชการมากกว่า เพราะอยู่ใกล้เมืองอุบลราชธานีมากกว่านครเขมราฐ จึงได้ดำเนินการขออนุมัติเปลี่ยนแปลงให้เมืองอำนาจขึ้นตรงต่อเจ้าผู้ปกครองเมืองอุบลราชธานี เมืองอำนาจซึ่งแต่เดิมเป็นเมืองในความปกครองของนครเขมราฐจึงได้เปลี่ยนมาอยู่ในความปกครองของเจ้าเมืองอุบลราชธานีตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ต่อมาเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการบริหารราชการแผ่นดินให้เป็นไปตามแบบอย่างยุโรป เมืองอำนาจได้เปลี่ยนฐานะจากเมืองอำนาจเป็นอำเภออำนาจเจริญ อยู่ในเขตความปกครองมณฑลเทศาภิบาล ปกครองท้องที่อุบลราชธานีตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา และทางราชการได้แต่งตั้งท้าวพระยาในราชวงศ์มาปกครองเมืองอำนาจ ติดต่อกันมาโดยตลอดจนถึงปี พ.ศ. 2455 จึงได้มีการแต่งตั้งตำแหน่งนายอำเภอคนแรกของอำนาจเจริญขึ้น บุคคลที่ทางราชการได้แต่งตั้งเป็นนายอำเภอคนแรกของอำเภออำนาจเจริญได้แก่ รองอำมาตย์โท หลวงเอนกอำนาจ (เบี้ย สุวรรณกูฏ) เมื่อได้รับแต่งตั้งเป็นนายอำเภอคนแรกของ

อำนาจเจริญแล้ว รองอำมาตย์โทหลวงเอนกอำนาจได้พิจารณาเห็นว่า อำเภออำนาจเจริญ ซึ่งแต่เดิมตั้งอยู่ที่บ้านค้อใหญ่ หรือบ้านอำนาจในปัจจุบัน มีบริเวณที่ตั้งสำนักงานคับแคบ ไม่เหมาะสมที่จะขยายรับความเจริญของบ้านเมืองในอนาคต จึงได้ขอย้ายที่ว่าการอำเภออำนาจเจริญ จากบ้านค้อใหญ่มาตั้งที่บ้านบุ่ง ตำบลบุ่ง และได้ถือเป็นที่ตั้งที่ว่าการอำเภออำนาจเจริญมาจนกระทั่งปัจจุบัน

อนึ่ง เนื่องจากอำเภออำนาจเจริญ เป็นอำเภอใหญ่ มีอาณาเขตพื้นที่ในความปกครองกว้างใหญ่ไพศาลมาก เมื่อประชากรเพิ่มมากขึ้น ประกอบกับการพัฒนาของอำเภออำนาจเจริญ มีประสิทธิภาพเกิดประสิทธิผลอย่างจริงจังตลอดมา ทำให้ทางราชการจำต้องยกระดับพื้นที่ในความปกครองของอำเภออำนาจเจริญตั้งขึ้นเป็นอำเภอหัวตะพาน และกิ่งอำเภอเสนางคนิคม รวม 2 แห่ง ดังต่อไปนี้

ก. การตั้งกิ่งอำเภอหัวตะพาน เริ่มตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2510 โดยทางราชการได้พิจารณาเห็นว่า ตำบลหัวตะพาน ตั้งอยู่ห่างไกลจากที่ว่าการอำเภออำนาจเจริญมาก ประชาชนมาติดต่อราชการที่อำเภอไม่สะดวก ประกอบกับผลของการพัฒนาได้ทำให้ตำบลหัวตะพานและตำบลใกล้เคียง มีประชาชนอพยพเข้าไปอยู่หนาแน่นมาก พอที่จะยกระดับตั้งกิ่งอำเภอขึ้นต่ออำเภออำนาจเจริญได้ จึงได้พิจารณากำหนดเอาเขตปกครองของอำเภออำนาจเจริญ จำนวน 4 ตำบล ได้แก่ตำบลหัวตะพาน ตำบลคำพระ ตำบลหนองแก้ว และตำบลเค็งใหญ่ รวมกับเขตการปกครองของอำเภอม่วงสามสิบ จำนวน 3 ตำบล ประกาศตั้งขึ้นเป็นเขตการปกครองของกิ่งอำเภอหัวตะพาน ปัจจุบันกิ่งอำเภอหัวตะพาน ได้รับยกฐานะเป็นอำเภอหัวตะพาน ขึ้นต่อจังหวัดอุบลราชธานี เป็นที่เรียบร้อยแล้ว

ข. การตั้งกิ่งอำเภอเสนางคนิคม เมื่อได้มีการแยกเขตการปกครองของอำเภออำนาจเจริญ ตั้งขึ้นเป็นกิ่งอำเภอหัวตะพานไปแล้ว 4 ตำบล ทำให้อำเภออำนาจเจริญมีเขตพื้นที่ในความปกครองเหลือ 19 ตำบล ต่อมาท้องที่ตำบลนาวัง และตำบลปลาค้าว ได้เจริญขึ้นอย่างรวดเร็ว ทางราชการได้พิจารณาแยกตำบลนาวัง ออกเป็นตำบลนาเวียง และแยกตำบลปลาค้าวออกเป็นตำบลเหล่าพรวน ทำให้อำเภออำนาจเจริญมีเขตพื้นที่ในความปกครองเพิ่มขึ้นเป็น 21 ตำบล พอถึงปี 2518 ทางราชการจึงได้พิจารณาเห็นว่าพื้นที่ตำบลเสนางคนิคมและตำบลใกล้เคียงมีประชากรเพิ่มขึ้น ตั้งอยู่ห่างไกลและมีการแทรกซึมบ่อนทำลายอย่างร้ายแรงของผู้ก่อการร้ายทางการเมือง จึงได้พิจารณาตั้งกิ่ง

เสนางคนิคมขึ้น โดยกำหนดเอาเขตปกครองของอำเภออำนาจเจริญ จำนวน 5 ตำบล ได้แก่ ตำบลเสนางคนิคม ตำบลนาเวียง ตำบลไร่สีสุก ตำบลโพนทอง และตำบลหนองไฮ รวมกันเป็นเขตการปกครองของกิ่งอำเภอเสนางคนิคม ปัจจุบันอำเภออำนาจเจริญ จึงยังคงเหลือเขตพื้นที่ในความปกครองเพียง 17 ตำบล 201 หมู่บ้าน

ผู้ปกครองเมืองอำนาจ จากหลักฐานการสร้างเมืองอำนาจ ไม่ปรากฏชื่อผู้ตั้งเมืองอำนาจคนแรก หากแต่พอทราบแน่ชัดว่า เมืองอำนาจตั้งขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์อย่างแน่นอน สำหรับผู้ปกครองเมืองอำนาจก็ทราบได้แต่เพียงว่า ทางบ้านเมืองได้ส่งราชวงศ์มาปกครองเมืองอำนาจ ในฐานะเมืองหน้าด่านติดต่อกันตลอดมาไม่ได้ขาด แต่ในช่วงเวลาใดได้ส่งผู้ใดมาปกครองไม่มีหลักฐานแจ้งชัด เพิ่งมีหลักฐานปรากฏแจ้งชัดในสมัยตั้งแต่รองอำมาตย์โทหลวงเอนกอำนาจเป็นผู้ครองเมือง ในฐานะนายอำเภอคนแรกของอำเภออำนาจเจริญ เป็นต้นมา

รายนามนายอำเภออำนาจเจริญ

– รองอำมาตย์โทหลวงเอนกอำนาจ (เบี้ย สุวรรณกูฏ)	2455–2459
– รองอำมาตย์โทขุนโยธาวิจิตร (เรศ กาญจนพิมาย)	2459–2462
– รองอำมาตย์โทหลวงชาญประศาสน์ (จุ่น กุมพันธ์)	2463–2468
– รองอำมาตย์เอกขุนอำนวยนากรเกษม (บัญญา ยุกตินันท์)	2468–2478
– นายเย้อน พานิชยวิทย์	2478–2479
– นายหอม พรมสิงห์	2479–2480
– รองอำมาตย์โท ขุนอาจเอาธุระ (เลื่อน วงศ์ทาไสย)	2480–2482
– นายนารถ มนตรเสวี	2482–2486
– นายสิธร สิขรภูมานุกรักษ์	2486–2490
– นายปิ่น มีสุข	2491–2491
– นายสุพัฒน์ วงศ์วัฒนะ	2491–2492
– นายอำนาจ วัฒนะสุข	2492–2496
– นายประเสริฐ ชินะจิตร	2496–2503

– นายจอม แสงพันธ์	2503–2505
– นายเวศ สุริโย	2505–2509
– นายกรี รอดดำดี	2509–2512
– นายสืบ รอดประเสริฐ	2512–2516
– ร้อยตรี ไมตรี ไนยะกุล	2516–2518
– นายประจวบ วุฒิเจริญ	2518–2519
– นายเชียวชาญ ชีพสุวรรณ	2519–2521
– ร้อยตรี สมจิตต์ จุลพงษ์	2521–2522
– ร้อยเอก ประเสริฐ เรียมศรี	2522–

ลักษณะที่ตั้ง อำเภออำนาจเจริญ ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของจังหวัดอุบลราชธานี ที่ว่าการอำเภอตั้งอยู่ที่บ้านค้อใหญ่ หรือบ้านบุ่ง ตำบลบุ่ง มีทางหลวงแผ่นดินสายหมายเลข 202 และสายหมายเลข 212 ผ่านรวม 2 สาย ที่ว่าการอำเภอตั้งอยู่ห่างจากศาลากลางจังหวัดอุบลราชธานี ประมาณ 75 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอชานุมาน จังหวัดอุบลราชธานีและอำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร

ทิศใต้ ติดกับอำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี

ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอชานุมาน และอำเภอพนา จังหวัดอุบลราชธานี

ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอหัวตะพาน จังหวัดอุบลราชธานี และอำเภอป่าติ้ว จังหวัดยโสธร

ลักษณะพื้นที่ดิน อำเภออำนาจเจริญ สภาพพื้นที่โดยทั่วไปเป็นที่ลุ่ม ๆ ดอน ๆ ไม่สม่ำเสมอ ตอนเหนือเป็นที่ดอน มีเนินเขาเล็ก ๆ หลายลูกกระจายอยู่ทั่วไป ตอนใต้ และตะวันตกเป็นที่ราบ มีลำห้วย หนอง บึง กระจายทั่วไป ลักษณะของดินส่วนใหญ่เป็นดินปนทราย และดินลูกรังผุ สามารถใช้เพื่อการเกษตรกรรมได้ มีพื้นที่ในความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนจังหวัด 1,384 กม.^{2} พื้นที่ดินในความรับผิดชอบของสุขาภิบาล 12 กม.^{2}

ลักษณะประชากร ราษฎรอำเภออำนาจเจริญ มีลักษณะเช่นเดียวกับราษฎรในภาคอีสานโดยทั่วไป กล่าวคือ นิยมตั้งบ้านเรือนอยู่รวมกันเป็นกลุ่มตามเนินดินหรือที่ดอน ยึดถือระบบเครือญาติ มีความสัมพันธ์ในกลุ่มเหล่าอย่างแน่นแฟ้น ชอบช่วยเหลือเกื้อกูลกันในส่วนที่เกี่ยวกับงานจารีตประเพณีของท้องถิ่น ปัจจุบันนี้ มีประชากรจำนวนทั้งสิ้น 124,100 คน เป็นชาย 61,366 คน เป็นหญิง 62,734 คน อยู่ในเขตความรับผิดชอบของสุขาภิบาลทั้ง 3 แห่งมี 27,302 คน นอกนั้นอยู่ในเขตความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี

สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ

อำเภออำนาจเจริญ มีสถานที่สำหรับพักผ่อนหย่อนใจที่สำคัญ 1 แห่ง ได้แก่บริเวณพุทธอุทยาน เขาดานพระบาท เป็นสถานที่ประดิษฐานองค์พระมงคลมิ่งเมือง ซึ่งถือว่าเป็นพระพุทธรูปประจำภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีพื้นที่ 144 ไร่ 42 ตร.ว. ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของที่ว่าการอำเภออำนาจเจริญ ห่างจากที่ว่าการอำเภอประมาณ 3 กิโลเมตร ในบริเวณดังกล่าวประกอบด้วยดานหินธรรมชาติ โผล่ขึ้นสูงจากพื้นที่ดิน มีหมู่บ้าน ไม้เบญจพรรณ ไม้ดอกขึ้นปกคลุม ให้ความร่มเย็นแก่ผู้ที่เข้าไปในสถานที่ดังกล่าว ด้านหน้าของพุทธอุทยานเป็นบริเวณอ่างเก็บน้ำพุทธอุทยาน ซึ่งมีอาณาบริเวณกว้างใหญ่ไพศาล ให้ความชุ่มชื้นในฤดูแล้ง มีความสวยงามตามธรรมชาติ เหมาะสมที่จะไปพักผ่อนหย่อนใจเป็นอย่างยิ่ง.

โรงพยาบาลอำนาจเจริญ
อำเภออำนาจเจริญ
จังหวัดอุบลราชธานี

ความเป็นมาของโรงพยาบาลอำนาจเจริญ

เดิมเมื่อปี พ.ศ. 2484 มีชื่อเป็นสถานีอนามัยชั้น 2 อาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก 2 ชั้น ตั้งอยู่บริเวณมุมตลาดอำนาจเจริญ ถนนชยางกูร หมู่ที่ 9 ตำบลบุ่ง อำเภออำนาจเจริญ มีพื้นที่ประมาณ 7 ไร่

ปี พ.ศ. 2490 เปลยนชื่อเป็นสถานีอนามัยชั้น 1 มีนายแพทย์เป็นหัวหน้าสถานี มีเตียงรับผู้ป่วยไว้รักษาภายใน 10 เตียง

ปี พ.ศ. 2509 เปลี่ยนชื่อเป็นศูนย์การแพทย์และอนามัยชนบท

ปี พ.ศ. 2514 ได้รับงบประมาณก่อสร้างอาคารหลังใหม่ ลักษณะอาคารเป็นตึกคอนกรีตเสริมเหล็ก ชั้นเดียว เชื่อมติดอาคารหลังเดิม

ปี พ.ศ. 2516 เปลี่ยนชื่อเป็นโรงพยาบาล 10 เตียง

ปี พ.ศ. 2518 กระทรวงสาธารณสุขได้ปรับขยายโรงพยาบาลอำนาจเจริญจากโรงพยาบาล 10 เตียง เป็นโรงพยาบาล 30 เตียง ในปีเดียวกันนี้ กระทรวงสาธารณสุขได้มีนโยบายที่จะสร้างโรงพยาบาลอำนาจเจริญ ขนาด 60—120 เตียง ในเนื้อที่ดินไม่น้อยกว่า 50 ไร่ โดยให้จังหวัดอุบลราชธานีดำเนินการจัดเตรียมหาที่ดินสำหรับปลูกสร้างโรงพยาบาล ผู้ว่าราชการจังหวัดจึงได้เชิญผู้เกี่ยวข้องไปปรึกษาหารือ และตกลงได้มอบเรื่องให้สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุบลราชธานีเป็นผู้ดำเนินการ โดยแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้น ประกอบด้วย

1. **นายแพทย์สวิส ราษฎร์จำเริญสุข**
   นายแพทย์ใหญ่จังหวัด ประธานกรรมการ
2. **ร.ต. ไมตรี ไนยะกุล**
   นายอำเภออำนาจเจริญ กรรมการ
3. **นายแพทย์มานพ กุลสุจริต**
   ผอก. รพ. อำนาจเจริญ กรรมการ
4. **อาจารย์โกศล สัณฑมาศ** กรรมการ
5. **นายสุบิน ศรีสะอาด**
   สจ. อุบลราชธานี กรรมการ
6. **นงยประพันธ์ พิศชวนชม**
   สจ. อุบลราชธานี กรรมการ
7. **นายธนา เมตตาริกานนท์**
   สจ. อุบลราชธานี กรรมการ
8. **นายสุวัฒน์ ศิริอำนาจ**
   สจ. อุบลราชธานี กรรมการ
9. **นายสมพร ทองสาร**
   สจ. อุบลราชธานี กรรมการ

บน : เจ้าหน้าที่ห้องยากำลังจ่ายยาให้กับผู้ป่วยที่มาขอรับบริการภายใน ร.พ. อำนาจ-เจริญ ที่ห้องจ่ายยานอก

ล่าง : แพทย์ พยาบาล กำลังตรวจคนไข้ที่ตึกผู้ป่วย และ น.ศ. พยาบาลสภากาชาดไทย กำลังรับคำแนะนำจากแพทย์

เจ้าหน้าที่ตำรวจ ต.ช.ด. กองร้อยที่ 8 อำเภออำนาจเจริญ บริจาคโลหิต เนื่องในวันมหิดล พ.ศ. 2528 ณ ร.พ. อำนาจเจริญ

คณะกรรมการดังกล่าว ได้จัดหาที่ดินเมื่อวันที่ 16 ตุลาคม 2518. โดยได้ไปดูที่ดิน 3 แห่ง แต่ละแห่งเป็นที่ดินสาธารณประโยชน์ทั้งสิ้น

แห่งที่ 1 เป็นที่ดินสาธารณประโยชน์ อยู่ทางทิศตะวันตกของอำเภอ ห่างจากศูนย์การแพทย์และอนามัยเดิม ประมาณ 500 เมตร อยู่ในเขตสุขาภิบาลบุ่ง ที่ดินแปลงนี้มีเนื้อที่ 88 ไร่

แห่งที่ 2 เป็นที่ดินนิคมอำนาจเจริญ กระทรวงสาธารณสุข อยู่ทางทิศเหนือของอำเภอ ติดถนนชยางกูร ห่างจากอำเภอประมาณ 6 กม. มีเนื้อที่ 50 ไร่

แห่งที่ 3 เป็นที่ดินสาธารณประโยชน์ อยู่ทางทิศใต้ของโรงเรียน บ้านโคกจักจั่น ติดกับถนนชยางกูร ห่างจากอำเภอ 2 กม.

2522 เป็นต้นมาโดยมีนายแพทย์มานพ กุลสุจริต เป็นผู้อำนวยการ มีอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ดังนี้

1. นายแพทย์	จำนวน	4 คน
2. ทันตแพทย์	จำนวน	1 คน
3. พยาบาล	จำนวน	3 คน
4. ผู้ช่วยพยาบาล	จำนวน	17 คน
5. เจ้าหน้าที่สาธารณสุข	จำนวน	8 คน
6. ลูกจ้างประจำ	จำนวน	22 คน
7. ลูกจ้างชั่วคราว	จำนวน	24 คน
รวมทั้งสิ้น	จำนวน	79 คน

สถิติผู้ป่วยที่ไปขอรับบริการ

ปี พ.ศ. 2520		
ผู้ป่วยนอก	จำนวน	18,856 คน
ผู้ป่วยใน	จำนวน	1,325 คน
ปี พ.ศ. 2521		
ผู้ป่วยนอก	จำนวน	23,976 คน
ผู้ป่วยใน	จำนวน	2,671 คน
ปี พ.ศ. 2522		
ผู้ป่วยนอก	จำนวน	32,097 คน
ผู้ป่วยใน	จำนวน	3,235 คน

การบริหาร งาน ของ โรงพยาบาลอำนาจเจริญ

แบ่งส่วนราชการออกเป็น 5 ฝ่าย

1. ฝ่ายธุรการ มีเจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป เป็นหัวหน้าฝ่าย
2. ฝ่ายรักษาพยาบาล มีพยาบาล เป็นหัวหน้าฝ่าย
3. ฝ่ายส่งเสริมสุขภาพ มีเจ้าหน้าที่สาธารณสุข เป็นหัวหน้าฝ่าย
4. ฝ่ายสุขาภิบาลและป้องกันโรค มีเจ้าหน้าที่สาธารณสุข เป็นหัวหน้าฝ่าย
5. ฝ่ายทันตสาธารณสุข มีทันตแพทย์ เป็นหัวหน้าฝ่าย

โรงพยาบาลอำนาจเจริญ เป็นโรงพยาบาลระดับอำเภอ สายการบังคับบัญชา ขึ้นตรงต่อผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลราชธานี สายการบริหารงาน ขึ้นตรงต่อ สำนักงานสาธารณสุข จังหวัดอุบลราชธานี

การดำเนินงานให้บริการ

ตามแผนงานสาธารณสุขแห่งชาติ ฉบับที่ 4

- บริการแบบผสมผสาน
- ศูนย์วิชาการด้านรักษาพยาบาล และชั้นสูตรโรคระดับอำเภอ
- ให้บริการแบบสาธารณสุขเคลื่อนที่

เขตรับผิดชอบ

1. ด้านการรักษาพยาบาล เขตอำเภออำนาจเจริญทั้งหมด และอำเภอข้างเคียง เช่น

คณะกรรมการได้ตกลงเป็นเอกฉันท์ โดยเลือกเอาแห่งที่ 1 ซึ่งเป็นที่สาธารณประโยชน์ที่ปลูกสร้างโรงพยาบาลอำนาจเจริญ โดยพิจารณาเห็นว่า ตั้งอยู่ใกล้ชุมนุมชนที่หนาแน่น ห่างจากศูนย์การแพทย์และอนามัย ประมาณ 500 เมตร อยู่ในเขตสุขาภิบาลบุ่ง ประชาชนจะได้ขอรับบริการสะดวก ประกอบกับที่ดินแปลงนี้อยู่ติดกับถนนอรุณประเสริฐ สายอำนาจเจริญ–ยโสธร ปัจจุบันที่ดินแปลงนี้มีพื้นที่เหลืออยู่ประมาณ69ไร่ เนื่องจากศูนย์แพร่พันธุ์สัตว์ขอถือสิทธิ์ใช้เนื้อที่ดินจำนวนประมาณ 13 ไร่ สุขาภิบาลบุ่ง ขอใช้ที่ดินของโรงพยาบาล เพื่อตัดถนนสุขาภิบาล 1 ประมาณ 3 ไร่ และราษฎรข้างเคียงอ้างกรรมสิทธิ์ครอบครองที่ดิน ประมาณ 3 ไร่

โรงพยาบาลแห่งใหม่นี้ เริ่มก่อสร้างเมื่อปี พ.ศ. 2519 ถึงปี 2520 มีเตียงผู้ป่วยรับไว้รักษาภายใน 30 เตียง ปี พ.ศ. 2522 ก่อสร้างอาคารผู้ป่วยขนาด 30 เตียง เพิ่มอีก 30 เตียง อาคารที่ก่อสร้างในบริเวณโรงพยาบาลแห่งนี้ ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2519 ถึงปี 2523 มีดังนี้

1. อาคารผู้ป่วยนอก	จำนวน 1 หลัง
2. อาคารผู้ป่วยใน	จำนวน 2 หลัง
3. โรงครัว	จำนวน 1 หลัง
4. โรงซักฟอก	จำนวน 1 หลัง
5. ศูนย์จ่ายกลาง	จำนวน 1 หลัง
6. โรงพัสดุกลาง	จำนวน 1 หลัง
7. โรงเก็บศพ	จำนวน 1 หลัง
8. โรงไฟฟ้า	จำนวน 1 หลัง
9. โรงปฏิบัติการประปา	จำนวน 1 หลัง
10. โรงเก็บรถยนต์	จำนวน 1 หลัง
11. บ้านพัก ชนิดเดี่ยว ระดับ 1	จำนวน 5 หลัง
12. บ้านพัก ชนิด 5 ครอบครัว ระดับ 1	จำนวน 1 หลัง
13. บ้านพัก ชนิดเดี่ยว ระดับ 3–4	จำนวน 4 หลัง
14. บ้านพัก ชนิดเดี่ยว ระดับ 2	จำนวน 2 หลัง
15. บ้านพัก ชนิด 4 ครอบครัว ระดับ 3–4	จำนวน 1 หลัง
16. บ้านพัก ชนิดเดี่ยว ระดับ 5–6	จำนวน 4 หลัง
17. บ้านพักคนงาน ชนิดเดี่ยว	จำนวน 2 หลัง
18. ระบบน้ำประปามีถังน้ำเก็บใต้ดินและหอถังสูง	จำนวน 1 แห่ง

ปัจจุบันโรงพยาบาลอำนาจเจริญ เป็นโรงพยาบาล 60 เตียง เริ่มดำเนินการบริการรักษาผู้ป่วยที่อาคารหลังใหม่ เมื่อวันที่ 1 เมษายน

อำเภอกุดข้าวปุ้น อำเภอหัวตะพาน อำเภอพนา บางส่วน กิ่งอำเภอเสนางคนิคม

2. ด้าน การ สุขา ภิบาล และ ป้อง กัน โรค และส่งเสริมสุขภาพ ที่รับผิดชอบ

– ตำบลบุ่ง นอกเขตสุขาภิบาล จำนวน 14 หมู่บ้าน
– ตำบลโนนโพธิ์ จำนวน 1 หมู่บ้าน
– ตำบลไก่คำ จำนวน 1 หมู่บ้าน

รวมประชากรที่รับผิดชอบ 11,500 คน

โรงพยาบาลอำนาจเจริญ *ปัจจุบันเป็นโรงพยาบาลขนาด 60 เตียง มีนายแพทย์นวนพ กุลสุจริต เป็นผู้อำนวยการ มีผู้ป่วยไปขอรับบริการประมาณวันละ 150-200 คน เมื่อมีเหตุฉุกเฉินสามารถเสริมเตียงผู้ป่วยไว้รักษาภายในได้อีก 120 เตียง ทำพิธีเปิดเป็นทางการเมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2523 คาดว่าอีกไม่กี่ปีข้างหน้าคงขยายเป็นโรงพยาบาลขนาด 120 เตียง ทั้งนี้เพราะ ข้าราชการ พ่อค้า ประชาชน ชาวอำนาจเจริญให้ความร่วมมือ และสนับสนุนเป็นอย่างดี*

สถานีทดลองพืชไร่อุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี

สถานีทดลองพืชไร่อุบลราชธานี ได้เริ่มก่อตั้งเมื่อปี 2498 เริ่มดำเนินงานเมื่อปี พ.ศ. 2500 มีเนื้อที่ 2 แปลง ๆ ที่หนึ่งเนื้อที่ 97 ไร่ ใช้เป็นที่ตั้งที่ทำการ มีเนื้อที่ใช้เป็นแปลงปลูกพืช 67 ไร่ เป็นอาคาร บ้านพัก เรือนโรงต่าง ๆ 30 ไร่ และแปลงที่สองมีเนื้อที่ประมาณ 350 ไร่ เป็นสถานีย่อยส่วนใหญ่ใช้เป็นแปลงขยายพันธุ์ ขณะนี้ได้สร้างอาคารบ้านพักและที่ทำการชั่วคราวสำหรับเจ้าหน้าที่ไปประจำปฏิบัติงาน

สถานที่ตั้ง

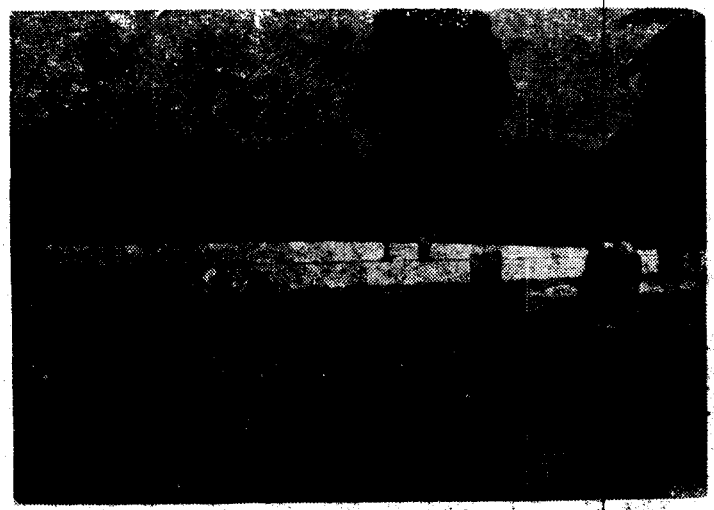
แปลงที่หนึ่ง ตั้งอยู่บ้านคำนกเปล้า ตำบลท่าช้าง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 217 หลักกิโลเมตรที่ 19–20 (อุบลราชธานี–อำเภอพิบูล ฯ–ช่องเม็ก) แปลงที่สองตั้งอยู่บ้านบุ่งมะแลง ตำบลท่าช้าง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ห่างจากแปลงที่หนึ่ง 6 กิโลเมตร

เจ้าหน้าที่หัวหน้าสถานี

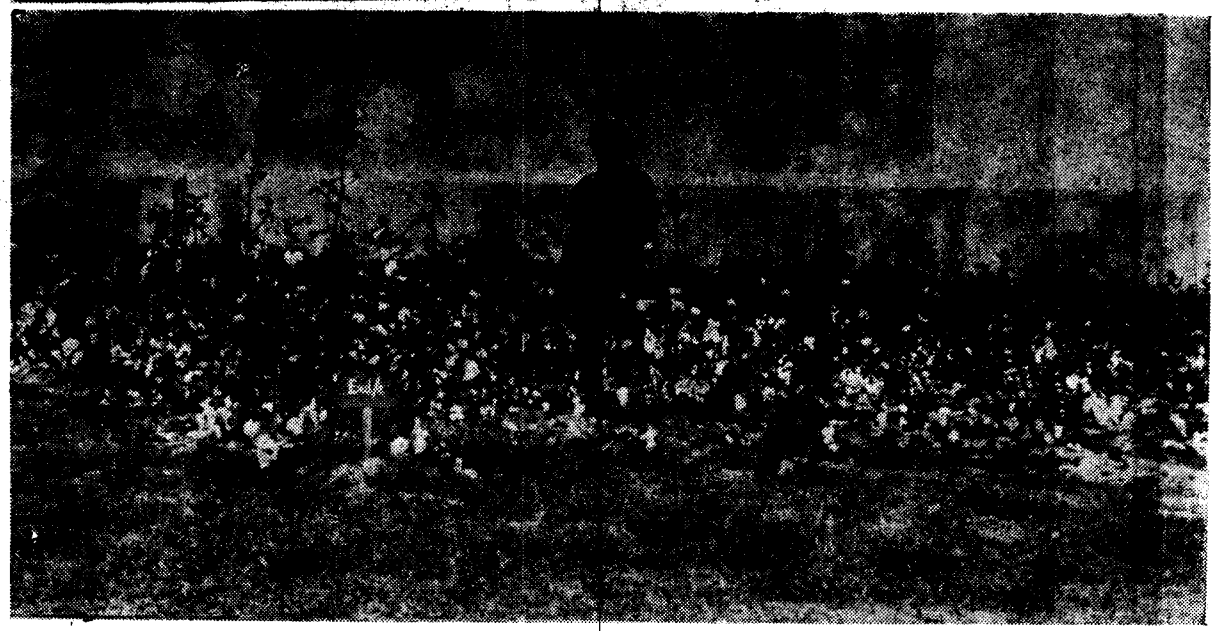
1. นายศรีฉันท์	นาคะประทีป	รับหน้าที่เมื่อ 18 พย. 98	ถึง 31 มค. 99
2. นายปรีดา	จาติกวณิช	รับหน้าที่เมื่อ 1 กพ. 99	ถึง 21 มิย. 14
3. นายเสวียน	หอมนาน	รับหน้าที่เมื่อ 22 มิย. 14	ถึงปัจจุบัน

สภาพดินฟ้าอากาศ

ลักษณะดินร่วนปนทราย (ดินโคราช) ค่าความเป็นกรดด่าง 6.2 ปริมาณน้ำฝนตกตลอดปี 1,840.9 มิลลิเมตร สูงสุดเดือนสิงหาคม อุณหภูมิสูงสุด 32.0 องศาเซลเซียส ต่ำสุด 21.4 องศาเซลเซียส เฉลี่ย 26.7 องศาเซลเซียส และความชื้น 70 %

การติดตามผลการทดลองพืช (หัวมันสำปะหลัง) ผลที่ได้จากการศึกษาและวิจัย จากนักวิชาการที่สถานที่ทดลองพืชไร่ ขั้นสุดท้ายก่อนเข้าสู่โรงงานเอกชนต่าง ๆ ในภาพ คือ โรงงานในเขต ต. ท่าช้าง จ. วารินชำราบ อ. อุบลราชธานี

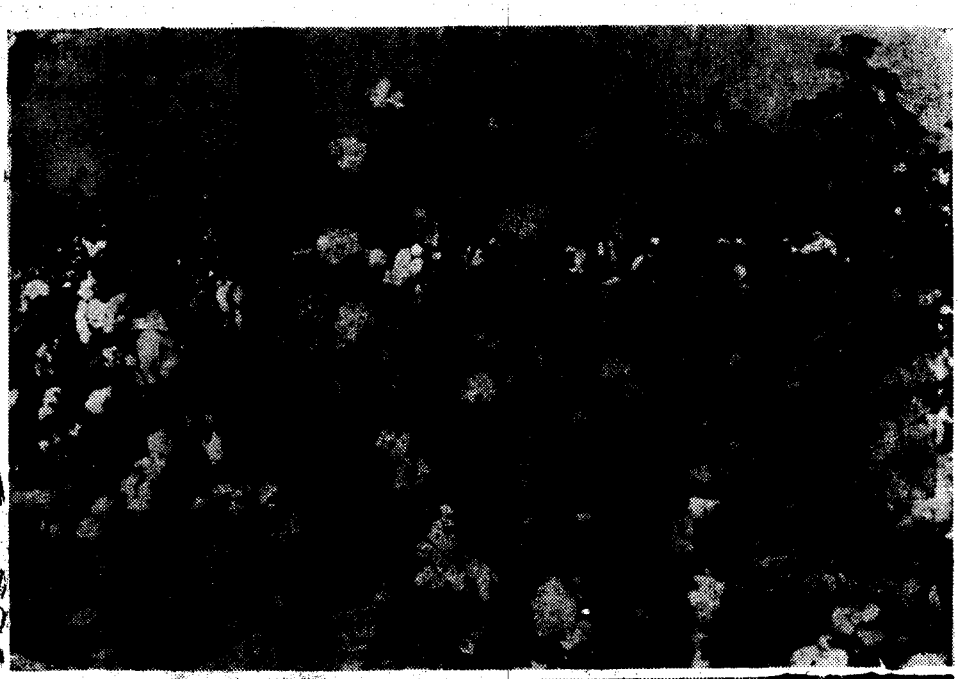

การศึกษาผ้าย ทดสอบพันธุ์ผ้ายลูกผสม เพื่อหาผลพลอยได้

การทดสอบใช้ปุ๋ยและน้ำ ต้นพืชไร่หลังฤดูเก็บเกี่ยวในเขตชลประทานลำโดมน้อย

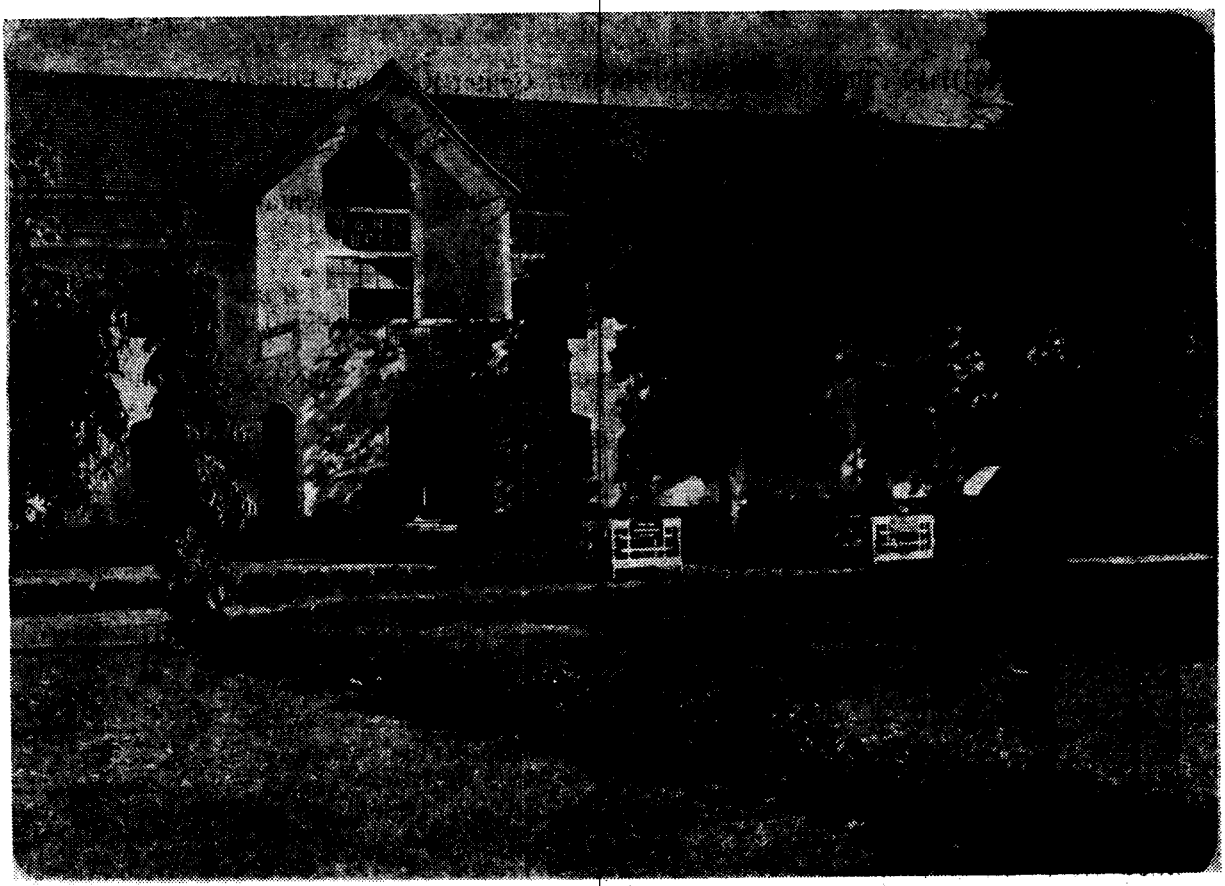
ผ้าขาวในจำนวนนี้ 9 พันธุ์

[illegible] จ.พ.ป. ให้ฝึกอบรมประจำปีละ 10 รุ่น 2 จว. 20 รุ่นๆ ละ 40 คน
[illegible] ฝึกอบรมทำ[illegible] โดยคาราวานตรให้แก่ จ.พ.ป. พัฒนาและป้องกันตนเอง เขตอบจฯ และเขตยโสธร.

ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ศนอ.)

ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ศนอ.) หรือที่เมื่อก่อนรู้จักกันดีในนาม ศูนย์กลางอบรมการศึกษาผู้ใหญ่จังหวัดอุบลราชธานี (ศ.อ.ศ.อ.) หรือที่ชาวต่างประเทศรู้จักกันดีว่า TUFEC (Thailand UNESCO Fundamental Education Center) ศูนย์แห่งนี้ เป็นสถานศึกษาที่นำความภูมิใจมาให้มิใช่แต่ชาวอุบลราชธานีเท่านั้น แต่เป็นความภูมิใจของประเทศไทยด้วย เพราะศูนย์ดังกล่าวมีเพียง 3 แห่ง เท่านั้นในโลก

แห่งที่หนึ่ง เรียกว่า CREFAL มีชื่อเต็มว่า Center Regional Education Fundamental American Latin ตั้งอยู่ที่เมืองแพทซ์คัวโร ประเทศเม็กซิโก ตั้งขึ้นเมื่อปี 2494

แห่งที่ 2 เรียกว่า ASFEC มีชื่อเต็มว่า Arab State Fundamental Education Center ตั้งอยู่ที่เมือง ซิล-เอล-ลายาน ประเทศอียิปต์ ตั้งขึ้นเมื่อปี 2496

แห่งที่ 3 ก็คือ ศ.อ.ศ.อ. จังหวัดอุบลราชธานี ศูนย์แห่งนี้ตั้งขึ้นโดยความร่วมมือระหว่าง องค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ศูนย์นี้ได้วางศิลาฤกษ์และเริ่มก่อสร้างเมื่อวันที่ 17 มีนาคม 2496 และเริ่มเปิดดำเนินการ เมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม 2497

ศ.อ.ศ.อ. ตั้งขึ้นโดยมีจุดมุ่งหมาย คือ

1. เพื่อศึกษาภาวะทางสังคมและเศรษฐกิจ เพื่อจะได้กำหนดความต้องการและปัญหาต่าง ๆ ของภาคและของประเทศอันมูลสารการศึกษาอาจแก้ไขได้
2. เพื่อผึกผู้สันทัดในมูลสารศึกษาและผู้จะไปปฏิบัติงานในชนบท
3. เพื่อผลิตอุปกรณ์การศึกษาต่าง ๆ เช่น หนังสือโปสเตอร์ อุปกรณ์โสตทัศนศึกษา และอุปกรณ์การสอนอื่น ๆ

ศูนย์แห่งนี้ได้ทำหน้าที่ผึกอบรมเจ้าหน้าที่มูลสารศึกษา หรือที่เรียกว่า "สารนิเทศก์" ในรูปของทีม ๆ ละ 6 คน แต่ละคนจะศึกษาหนักไปคนละด้าน คือ

- การเกษตร
- การอนามัย
- การเรือน
- อุตสาหกรรมในครอบครัว
- สวัสดิภาพสังคม
- การศึกษา

หลักสูตรการอบรม 2 ปี ปีแรกเป็นการศึกษาภาคทฤษฎี และปีที่ 2 เป็นการออกผึกงานในชนบท ผู้ที่เข้ารับการอบรมจะต้องมีความรู้เดิม จบ ป.ป. หรือเทียบเท่า เมื่อจบตามหลักสูตรแล้วจะได้รับประกาศนียบัตรมูลสารศึกษา (ป.มส.) บรรจุเป็นข้าราชการชั้นตรี

การอบรมดังกล่าวสิ้นสุดลง เมื่อปี 2507

จากปี พ.ศ. 2508 เป็นต้นมา ศ.อ.ศ.อ. ได้จัดเป็นศูนย์ดำเนินงานเรื่องการศึกษาผู้ใหญ่โดยตรงและมีการ

- จัดตั้งโรงเรียนผู้ใหญ่
- อบรมครูใหญ่
- อบรมครูประจำชั้น
- อบรมครูหัวหน้าหมวด
- อบรมครูท้องถิ่นกันดาร เขตล่อแหลม
- อบรมผู้ใหญ่ในชนบท
- จัดตั้งโรงเรียนประถม ศ.อ.ศ.อ. เพื่อทดลอง, ค้นคว้า, สาธิต ในด้านวิชาการ

ต่อมา ปี พ.ศ. 2515 กระทรวงศึกษาธิการได้มอบหมายให้กรมการปกครอง, กรมการฝึกหัดครู, กรมสามัญศึกษา ร่วมกันอบรมครูประชาบาลประจำการไม่มีวุฒิ โดยให้ ศ.อ.ศ.อ. รับผิดชอบโครงการอบรมนี้ทุกอย่าง ส่วนการอบรมบางโครงการดังกล่าวข้างต้นก็ยุบเลิกไป

จนกระทั่งวันที่ 5 ตุลาคม 2519 กระทรวงศึกษาธิการ ได้ประกาศจัดตั้งศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนประจำภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ขึ้นที่ ศ.อ.ศ.อ. หรืออาจจะพูดอีกนัยหนึ่งว่า ศูนย์กลางอบรมการศึกษาผู้ใหญ่จังหวัดอุบลราชธานี (ศ.อ.ศ.อ.) ได้เปลี่ยนชื่อมาเป็น ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนประจำภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ศนอ.) ทำหน้าที่ช่วยเหลือทางวิชาการ ประชุม, สัมมนา, อบรมครู เจ้าหน้าที่ และผู้เกี่ยวข้องงานด้านการศึกษานอกโรงเรียน ดำเนินการให้การศึกษาทางวิทยุและไปรษณีย์ วิจัย ค้นคว้า ทดลองเพื่อปรับปรุงงานให้เหมาะสมกับสภาพปัญหา ประสานงานกับภาครัฐ ภาคเอกชน ในเขตความรับผิดชอบทั้ง 16 จังหวัด ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

นับตั้งแต่ก่อตั้งศูนย์นี้มามีผู้มารับการอบรมในรูปแบบ, โครงการต่าง ๆ จนถึง พ.ศ. 2519 ประมาณ 53,136 คน และจากปี พ.ศ. 2519 เป็นต้นมา จะมีผู้มาอบรม, และใช้บริการของศูนย์ด้านต่าง ๆ ปีละประมาณ 3,000 คน.

โรงเรียนศรีปทุมพิทยาคาร

โรงเรียนศรีปทุมพิทยาคาร เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาแห่งที่ 3 ของจังหวัดอุบล ฯ สังกัดกองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการได้รับอนุมัติให้จัดตั้งขึ้นเมื่อ วันที่ 25 เมษายน 2521

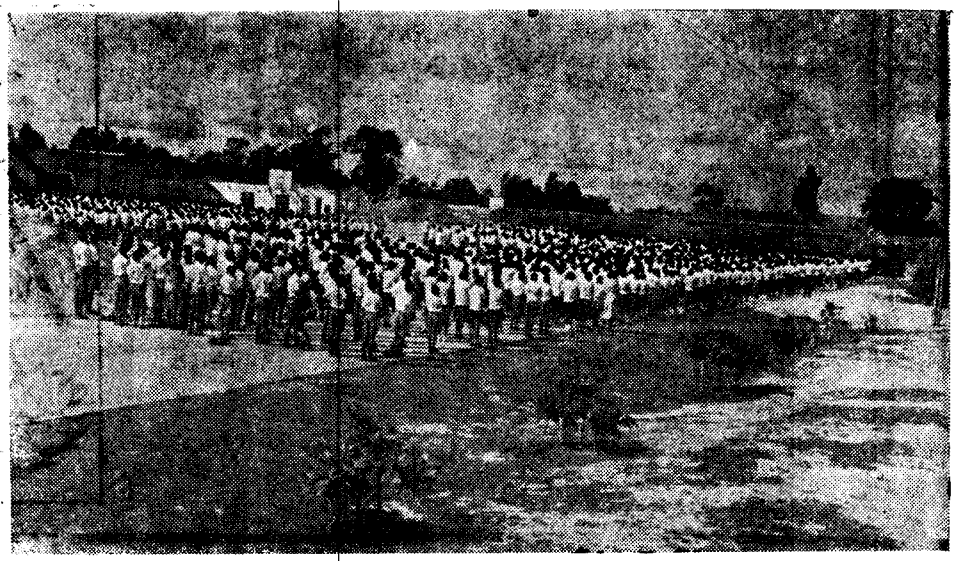
เนื่องจากในปีการศึกษา 2521 ทางโรงเรียนยังมิได้รับการจัดสรรงบประมาณก่อสร้างอาคารเรียน ทางจังหวัดจึงขอใช้อาคารเรียนของโรงเรียนสารพัดช่างอุบลราชธานี เป็นสถานที่เรียนชั่วคราว จนถึงปีการศึกษา 2522 กรมสามัญศึกษา จึงได้จัดสรรอาคารเรียนชั่วคราวให้ 4 หลัง จำนวน 24 ห้องเรียน และได้ย้ายไปเปิดทำการสอน ในสถานที่ของตนเองในเขต ตำบลขามใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดอุบล ฯ ห่างจากตัวเมือง 6 ก.ม. ใกล้กับศูนย์รับผู้อพยพ จังหวัดอุบลราชธานี

ขณะนี้โรงเรียนมีเนื้อที่ทั้งหมด ประมาณ 50 ไร่ แต่เนื่องจากโรงเรียนจะต้องขยายชั้นขึ้นไปเรื่อย ๆ จนถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งเมื่อขยายเต็มรูปแล้ว โรงเรียนจะมีนักเรียนเท่ากับโรงเรียนอื่น ๆ ดังนั้นเพื่อเป็นการสนองความต้องการของนักเรียนในด้านพลานามัย และเพิ่มพูนทักษะทางด้านการเกษตร โรงเรียนจำเป็นต้องใช้พื้นที่เพิ่มขึ้น เป็นประมาณ 100 ไร่ ทางโรงเรียนจึงจะได้ดำเนินการขอความอนุเคราะห์ที่ดินเพิ่มเติมจากทางจังหวัดต่อไป

ปัจจุบันมีนักเรียนชาย หญิง จำนวน 1519 คน จำนวนครู 83 คน

นโยบายหลัก

นโยบายเป็นหลักปักไว้มั่น
จะสร้างสรรค์เด็กไทยรับใช้ชาติ
ให้งามกาย ใจวาจา มารยาท
ทั้งเปรื่องปราชญ์ เป็น นักกีฬา พลานามัย.

บน : นักเรียน ร.ร. ศรีปทุมพิทยาลาร เข้าแถวเคารพธงชาติ
ล่าง: นักเรียน ร.ร. ศรีปทุมพิทยาลาร กับอาคารเรียนชั่วคราว

ตราประจำโรงเรียน
คติประจำโรงเรียน

สิกฺข กาโม ภว โหติ

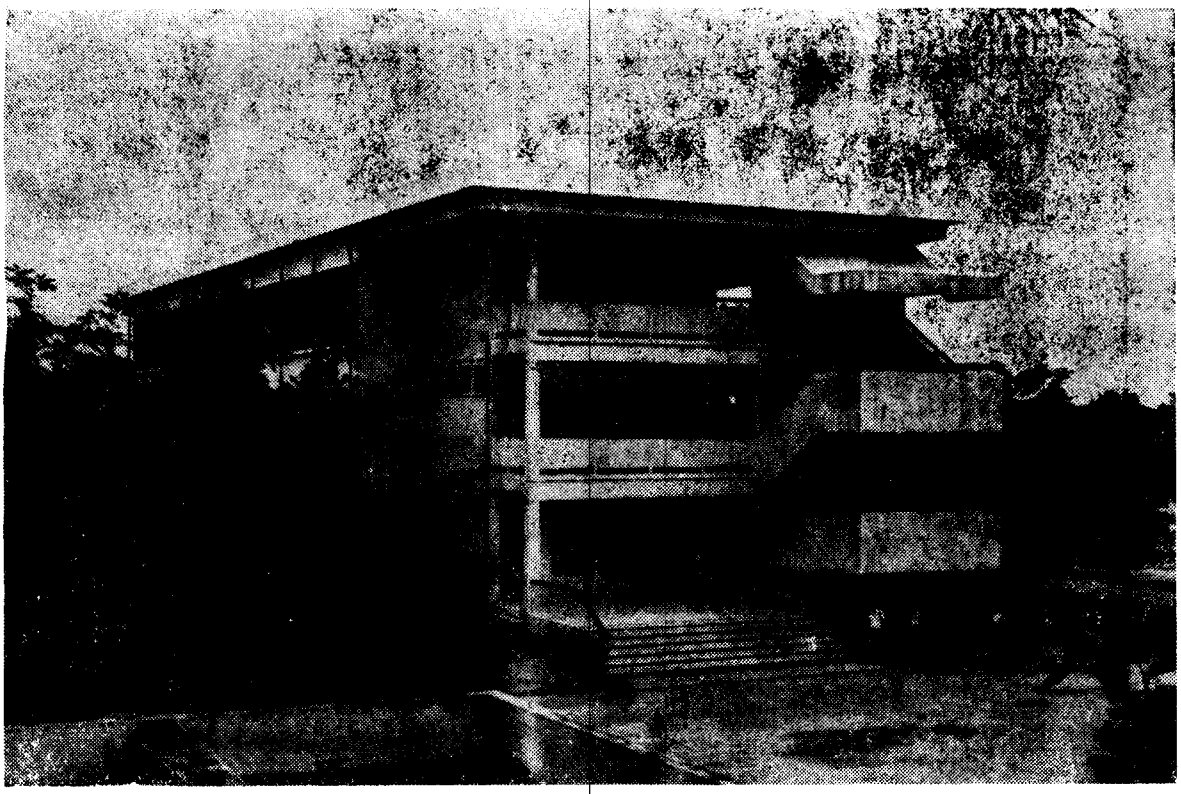
ผู้ใคร่ต่อการศึกษาเป็นผู้เจริญ

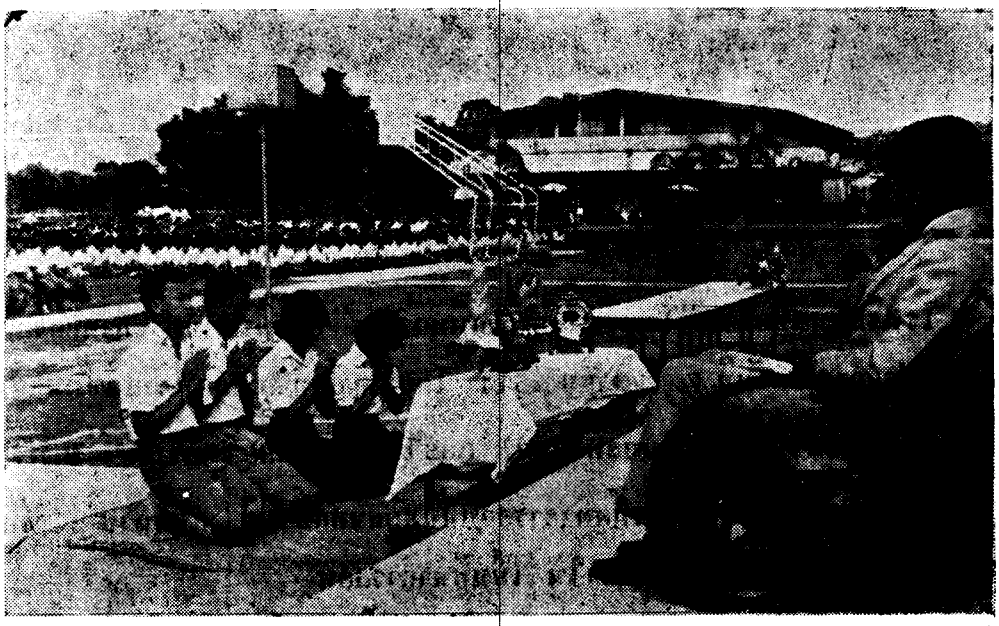
สีประจำโรงเรียน เขียว—แดง

โรงเรียนเบ็ญจมะมหาราช อุบลราชธานี

ร.ร. เบ็ญจมะมหาราช ตั้งขึ้นปลายรัชกาลที่ 5 เดิมชื่อ ร.ร. ว่า "อุบลวิทยาคม" อยู่บริเวณวัดสุปัฏนาราม เปิดเรียนชั้นปถมวัยที่ 1-3 ปี 2458 สร้างอาคารเรียนใหม่ อยู่บริเวณด้านตะวันออกเฉียงเหนือของทุ่งศรีเมือง (ตีกเหลือง) สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าจักรพงษ์ภูวนาถ ประทานนาม ร.ร. ว่า "ร.ร. เบ็ญจมะมหาราช" ซึ่งหมายถึง พระนาม ของสมเด็จ พระจุล จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 พระชนกนาถ เมื่อวันที่ 28 กย. 2458 ต่อมา พ.ศ. 2476 ได้ก่อสร้างอาคารเรียน หลัง ใหม่ บริ เวณ ตะ วัน ตก ของ ศาลา กลาง จังหวัดปัจจุบัน ซึ่งเดิมเป็นกรมทหารราบที่ 10 กองพลที่ 10 มีจำนวน 20 ห้องเรียนเป็นอาคารไม้ 2 ชั้น ต่อมาใน พ.ศ. 2478 ได้ทำพิธีเปิดอาคารเรียน สอนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1—6 และเมื่อ พ.ศ. 2489 เปิดสอนชั้นเตรียมอุดมศึกษา แผนกวิทยาศาสตร์ ต่อมา พ.ศ. 2513 เข้าโครงการพัฒนามัธยมศึกษา ร.ร. มัธยมแบบประสมแบบที่ 1 รุ่นที่ 4

เนื่องจากสถานที่อยู่บริเวณ หลังศาลากลาง ไม่เหมาะสมเนื้อที่คับแคบ จึงได้ย้ายไปสถานที่แห่งใหม่ ซึ่งเป็นที่ราชพัสดุโดยกระทรวงการคลังมอบให้กระทรวงศึกษาธิการ ที่ตั้งของ ร.ร. มีขนาด 150 ไร่ 15.9 ตารางวา ตั้งอยู่ในเขตหมู่บ้านท่าวังหิน หมู่ 9 ถนนสรรพสิทธิ์ ต. ปุม ก่อสร้างอาคารเรียนหลังใหม่เมื่อ พ.ศ. 2516 ได้รับอนุมัติงบประมาณปี 2515 ซึ่งเป็นงบประมาณในโครงการผังเมือง บริเวณอาคาเรียนและอาคารประกอบตามที่กรมกำหนด,

บน : ตึกอาคารเรียนโรงเรียนเบ็ญจมะมหาราช

ล่าง : พิธีไหว้ครูของนักเรียนโรงเรียนเบ็ญจมะมหาราชปี พ.ศ. 2528

– ในปีการศึกษา 2523 กรมสามัญศึกษาอนุญาตให้โอกาสเปิดทำการสอนดังนี้

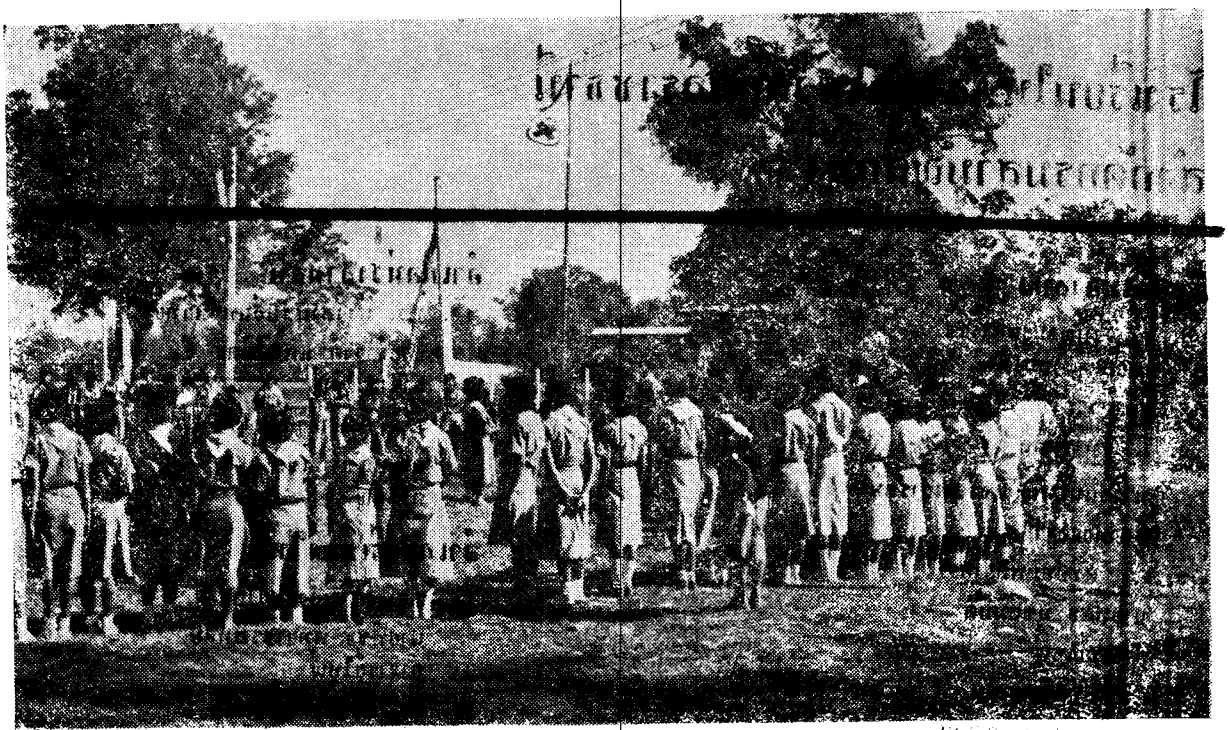
ชั้น ม. 1	8	ห้องเรียน
ชั้น ม. 2	6	ห้องเรียน
ชั้น ม. 3	7	ห้องเรียน
ชั้น ม.ศ. 4	4	ห้องเรียน
ชั้น ม.ศ. 5	4	ห้องเรียน
รวมทั้งหมด	36	ห้องเรียน

มีจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 1,620 คน

มีครู–อาจารย์ทั้งสิ้น 82 คน

นายประเสริฐ บรรลุศิลป์ ศึกษาธิการจังหวัดอุบลราชธานี เป็นประธานในพิธีมอบทุนการศึกษาให้แก่นักเรียนดี ความประพฤติเรียบร้อย แต่ขาดแคลนทุนทรัพย์ของโรงเรียนเขื่องในพิทยาคาร อ. เขื่องใน จ. อุบลฯ จำนวน 75 ทุน เป็นเงิน 7,500 บาท ณ หอประชุมโรงเรียนเขื่องในพิทยาคาร 3 ตุลาคม 2523

บน : การอยู่ค่ายพักแรมของสมาชิกยุวกาชาด ม. 1 ร.ร. เชียงในพิทยาคาร อ. เชียงใน จ. อุบล ฯ

กลาง : พิธีมอบทุนการศึกษา ปีการศึกษา 2528 สำหรับนักเรียน ร.ร. เชียงในพิทยาคาร อ. เชียงใน จ. อุบล ฯ

ล่าง : การแสดงของสมาชิกยุวกาชาดชน ม.1 ร.ร. เชียงในพิทยาคาร อ. เชียงใน จ. อุบล ฯ

โรงเรียนในท้องที่จังหวัดอุบลราชธานี
สังกัดกรมสามัญศึกษา

อำเภอเมืองอุบล ฯ

1. ร.ร. เบ็ญจมะมหาราช
   นายอุดร มหาเมฆ
   ผู้อำนวยการ
2. ร.ร. นารีนุกูล
   นางจันทร์เพ็ญ เจริญผลารักษ์
   ผู้อำนวยการ
3. ร.ร. ศรีปทุมพิทยาคาร
   นายพิชัย มุขสมบัติ
   อาจารย์ใหญ่
4. ร.ร. ปทุมพิทยาคม
   นายวิเชียร วรรณพงศ์
   อาจารย์ใหญ่
5. ร.ร. คำไฮใหญ่พิทยาคม
   นายสมศักดิ์ มุกดาหาร
   ครูใหญ่
6. ร.ร. หนองบ่อสามัคคีวิทยา
   นายประชุมพล อินทนนท์
   ครูใหญ่

อำเภอวารินชำราบ

7. ร.ร. ลือคำหาญวารินชำราบ
   นายประดิษฐ์ ศรีวรมาศ
   ผู้อำนวยการ
8. ร.ร. วารินชำราบ
   นายสนั่น ร่วมสุข
   อาจารย์ใหญ่
9. ร.ร. วิจิตราพิทยา
   นายเจริญ ช่วงชิง
   อาจารย์ใหญ่
10. ร.ร. ห้วยขะยุงวิทยา
    นายชำนาญ เลิกนาวา
    ครูใหญ่
11. ร.ร. หนองไฮประชาสรรค์
    นายพิทยา รัตพรม
    ครูใหญ่

อำเภอม่วงสามสิบ

12. ร.ร. ม่วงสามสิบอัมพานวิทยา
    นายชำรงค์ แพรนิมิตร
    อาจารย์ใหญ่
13. ร.ร. ศรีน้ำคำศึกษา
    นายบัญชา สุขดี
    ครูใหญ่

อำเภอศรีเมืองใหม่

14. ร.ร. ศรีเมืองวิทยาคาร
    นายพิชัย พิทยาธรพิทักษ์
    อาจารย์ใหญ่
15. ร.ร. เอือดใหญ่วิทยา
    นายทองพูล ผาลิพัฒน์
    ครูใหญ่

อำเภอตระการพืชผล

16. ร ร. มัธยมตระการพืชผล
    นายสุจริต จันทลาญจน์
    ผู้อำนวยการ
17. ร.ร. สะพือวิทยาคาร
    นายชวลิต พลราษฎร์
    ครูใหญ่

อำเภอเขมราฐ

18. ร.ร. เขมราฐพิทยาคม
    นายทองขาว โคตรโยธา
    อาจารย์ใหญ่
19. ร.ร. โพธิ์ไทรพิทยาคาร
    นายสำรอง สุขปลั่ง
    ครูใหญ่

อำเภออำนาจเจริญ

20. ร.ร. อำนาจเจริญ
    นายณรงค์ ไชยกาล
    ผู้อำนวยการ
21. ร.ร. อำนาจวิทยาคม
    นายเรืองวิทย์ วรจิตร
    ครูใหญ่

22. ร.ร. คีมใหญ่วิทยา
นายเวียงชัย ผลยา
ครูใหญ่
23. ร.ร. ปลาค้าวิทยานุสรณ์
นายวินัย สุขบุญ
ครูใหญ่
24. ร.ร. น้ำปลีกศึกษา
นายศรีสมบัติ ภูมิเขียว
ครูใหญ่

อำเภอพนา

25. ร.ร. พนาศึกษา
นายสุชาติ สารราษฎร์
อาจารย์ใหญ่

อำเภอเขื่องใน

26. ร.ร. เขื่องในพิทยาคาร
นายชูเกียรติ ลิขสิทธิ์
อาจารย์ใหญ่
27. ร.ร. ชีทวนวิทยาสามัคคี
นายศาสตราวุธ บุ่งทอง
ครูใหญ่
28. ร.ร. นาคำวิทยา
นายสัมภาร ทองมั่น
ครูใหญ่
29. ร.ร. สหชาติศึกษา
นายสมภักดิ์ ชูบุญ
ครูใหญ่
30. ร.ร. บ้านไทยวิทยาคม
นายสมพร สอนสนาม
ครูใหญ่

อำเภอเดชอุดม

31. ร.ร. เดชอุดม
นายเต็มใจ หาญจางสิทธิ์
ผู้อำนวยการ
32. ร.ร. ทุ่งเทิงยิ่งวัฒนา
นายพุฒิกร แก่นทอง
ครูใหญ่

อำเภอหัวตะพาน

33. ร.ร. โพธิ์ชัยวิทยา
นายสุนทร สุขบุญ
อาจารย์ใหญ่

อำเภอพิบูลมังสาหาร

34. ร.ร. พิบูลมังสาหาร
นายมนู สังเสริม
ผู้อำนวยการ
35. ร.ร. อ่างศิลา
นายวีระพล เวชพันธ์
ครูใหญ่
36. ร.ร. ไร่ใต้ประชาคม
นายสมชาย ศรีริไล
ครูใหญ่

อำเภอชานุมาน

37. ร.ร. ชานุมานวิทยาคม
นายจำนง เกลี้ยวทอง
อาจารย์ใหญ่

อำเภอนาจะหลวย

38. ร.ร. นาจะหลวย
นายยง เลือกนารี
ครูใหญ่

อำเภอโขงเจียม

39. ร.ร. โขงเจียมวิทยาคม
นายพงษ์ศักดิ์ คูณเรือง
อาจารย์ใหญ่

อำเภอน้ำยืน

40. ร.ร. น้ำยืนวิทยา
นายรักษา ศรีภา
ครูใหญ่

อำเภอบุณฑริก

41. ร.ร. บุณฑริกวิทยาคาร
นายสุวรรณ โลมะรัตน์
ครูใหญ่

อำเภอกุดข้าวปุ้น

42. ร.ร. กุดข้าวปุ้นวิทยา
นายกริช เถาว์โท
ครูใหญ่

กิ่ง อ. เสนางคนิคม

43. ร.ร. เสนางคนิคม
นายพนมศักดิ์ สุคันชา
ครูใหญ่

กิ่ง อ. ตาลสุม

44. ร.ร. ตาลสุมพัฒนา
นายชาญ ลาสา
ครูใหญ่

โครงสร้างอาคารวิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี ณ วัดมหาวนาราม

วัตถุประสงค์

คณะสงฆ์จังหวัดอุบลราชธานี ได้เล็งเห็นว่า ในภาวะปัจจุบัน พระภิกษุผู้ขาดการศึกษา ย่อมจะเป็นผู้นำที่ดีไม่ได้ และ สถาบัน การศึกษา ชั้นสูงของ พระภิกษุสามเณร ก็มีเพียงสองแห่ง และก็อยู่เฉพาะในกรุงเทพฯ เท่านั้น พระภิกษุสามเณรผู้สำเร็จการศึกษา จากสถาบันในเมืองหลวงเช่นนี้แล้ว ก็มักจะลืมความตั้งใจเดิมที่ว่าจะกลับไปช่วย พัฒนาชุมชนในชนบทเสียสิ้น ดังนั้น คณะสงฆ์จังหวัดจึงมีโครงการจัดตั้งวิทยาลัยสงฆ์จังหวัดขึ้น ทั้งนี้โดยมีวัตถุประสงค์

1. เพื่อเป็นสถาบันให้พระภิกษุสามเณรในชนบท ได้มีโอกาส ศึกษา และกลับไปเป็น ผู้นำในการพัฒนา ชุมชนใน ชนบททั้ง ทางจิต และวัตถุในท้องที่ซึ่งเป็นถิ่นกำเนิดของตน

2. เพื่อเป็นสถาบัน การศึกษาพระปริยัติธรรมแก่ประชาชนผู้สนใจ เช่นสอน พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์แก่เยาวชน และอบรมศีลธรรม แก่ประชาชนทั่วไปในวันโกน ตามโอกาสและวิถีที่เหมาะสม

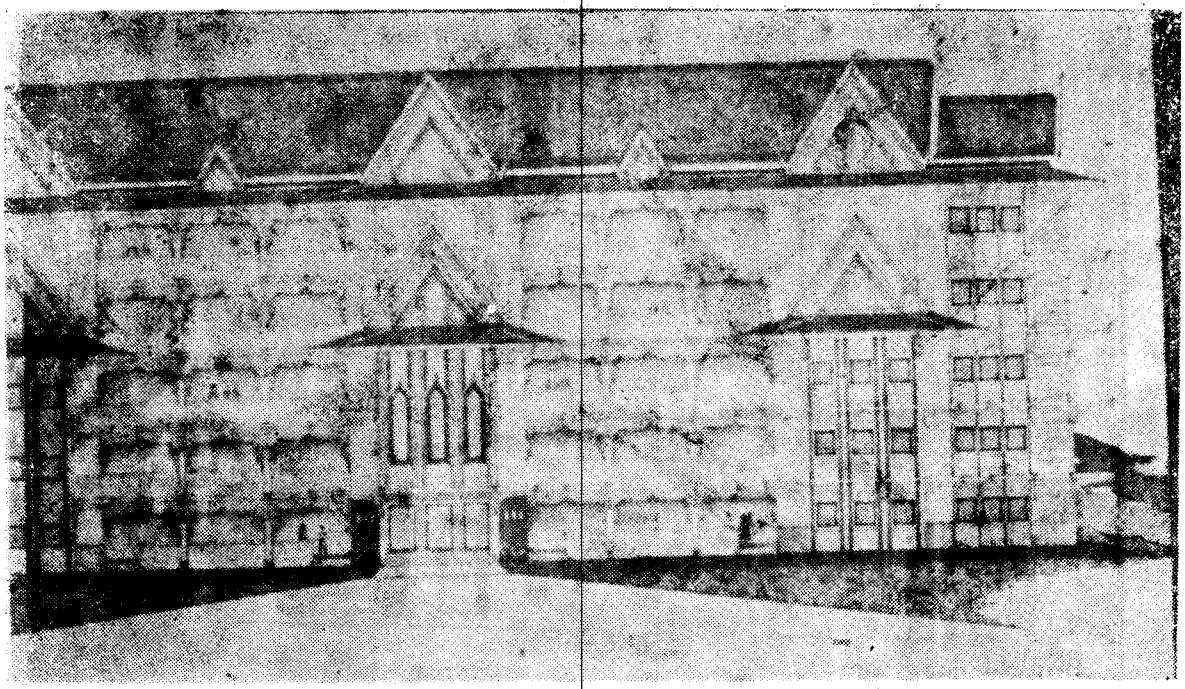
3. เพื่อเป็นสถานอนุรักษ์ จารีตประเพณีอันดีงามของคนไทย กล่าวคือจะเป็นสถาบันทอดทูล ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และขนบธรรมเนียม อันดีงามตาม ลำดับของ ปวงชนชาวไทย

4. เพื่อเป็นสถาบัน ให้การศึกษา และค้นคว้าทางด้านวรรณกรรมและประเพณีของภาคต่าง ๆ ตลอดจนแนะนำ วิธีสวดมนต์ไหว้พระจำศีลอุโบสถ และการฝึกสมาธิวิปัสสนา เป็นต้น แก่กุลบุตรผู้สนใจ

5. เพื่อเป็น สถาบันฝึก พระธรรมจาริก เพื่อออกสอนคนในชนบท ให้รักชนบท และพร้อมที่จะอยู่พัฒนาชนบท อย่างจริงจัง และจริงใจต่อไป

6. เพื่อเป็น สถาบัน แม่ใน ระดับ ท้องถิ่น และขยายสาขาไปยังจุดอื่น ๆ ในชนบทต่อไป

7. เพื่อให้พระภิกษุสามเณร มีโอกาสได้เรียนรู้ทั้งปริยัติและปฏิบัติจนแตกฉาน และสามารถเผยแพร่ หลักคำสอนของ พระพุทธศาสนาที่ถูกต้อง แก่ชุมชนได้ทั่วไปด้วย

อดีต ฯพณฯ พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันท์ นายกรัฐมนตรี วางศิลาฤกษ์ อาคารวิทยาลัยสงฆ์ อุบลราชธานี วันที่ 28 พ.ย. 2522

บุคคลในภาพ

อดีตนายกฯ กำลังวางศิลาฤกษ์ อาคาร อ.ส.อ., เจ้าคุณ ประกิตติญาณโสภณ ผู้อำนวยการสร้างวิทยาลัย ยืนอยู่เบื้องหลัง, แลเห็นครึ่งตัว (ผมขาว) ลอดม่าน พลโท เฉลิมชัย จารุวัฒน์ รมต. ประจำสำนักนายก, สวมแว่นขาว: ดร. อาภรณ์ ศรีวิพัฒน์ รมช. เกษตรฯ, สวมแว่นดำ: นายบุญช่วย ศรีสารคาม ผวจ. อุบลราชธานี

สิ่งของสำคัญภายในวัด มี

1. พระประธานในพระอุโบสถ พระนามว่า พระสัพพัญญูเจ้า ปางมารวิชัย
2. พระพุทธสีหิงค์ (จำลอง) พณ ฯ จอมพล ป. พิบูลสงคราม อัญเชิญมาประดิษฐาน พ.ศ. 2496
3. พระพุทธรูปประทานพร สมัยสุโขทัย 1 องค์ สมเด็จพระวชิรญาณวงศ์ สุจิตโต ประทานมา
4. พระพุทธรูปศิลา นาคปรก สมัยลพบุรี 3 องค์ สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ ติสโส ประทานมา
5. พระพุทธรูปประทานพร สมัยอยุธยา 1 องค์ สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ ติสโส ประทานมา
6. พระแก้วขาว เพชรน้ำค้างสมาธิ 1 องค์ สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ ติสโส ประทานมา
7. พระบรมสารีริกธาตุ และพระอรหันตธาตุ สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ ติสโส ประทานมา
8. รูปหล่อ (โลหะ) พระอุบาลีคุณูปมาจารย์ (สิริจันโท จันทร์) และสมเด็จพระ-มหาวีรวงศ์ ติสโส
9. หอพิพิธภัณฑ์ รวมวัตถุโบราณต่าง ๆ
10. หอปริยัติธรรม (พันธุเถระ) อาคารเรียนศึกวิทยาคาร เป็นที่ตั้งยุวพุทธิกสมาคม และศูนย์พุทธเยาวชน เป็นศูนย์กลางการศึกษา ทั้งนักธรรมและบาลีและสามัญศึกษา

ประวัติพระประธานในพระอุโบสถ พระประธานในพระอุโบสถ วัดสุปัฏนามาม ชื่อว่า "พระสัพพัญญูเจ้า" ขนาดหน้าตักกว้าง 4 คืบพระสุคต เป็นพระหล่อขัดเงา ไม่ปิดทอง สิ้นโลหะ 30 หาบ พระอุบัชฌายะสีทา เจ้าอาวาสวัดบูรพา เมืองอุบล เป็นช่างเริ่มการ ตั้งแต่วันที่ 4 กรกฎาคม ถึงวันที่ 19 มีนาคม 2459 เวลา 04.03 น. จึงเททองเสร็จในวันนั้น หล่อที่วัดสุปัฏน์นี้ (ที่ต้นโพธิหน้าวัด)

ประวัติพระอุโบสถ พระอุโบสถสร้างภายหลังประดิษฐานพระประธานเสร็จแล้ว เป็นพระอุโบสถที่แปลกตามากปรากร ตามที่สมเด็จพระมหาวีรวงศ์องค์ก่อน (ติสโส) เล่าไว้ว่า ได้วานหลวงสถิตย์นิมมานการ (ชวน สุบียพันธุ์) ช่างทางหลวงซึ่งเวลานั้นเป็นหัวหน้าทำถนน

สายอำเภอพิบูลมังสาหารไปต่อกับฝรั่งเศสถ้าสังเกตจะเห็นว่าเป็น 3 ส่วน คือส่วนหลังคาเป็นไทย ส่วนกลางเป็นเยอรมันและส่วนฐานเป็นขอมโบราณได้เริ่มดำเนินการ ดังนี้

- เตรียมทัพสัมภาระ ตั้งแต่ พ.ศ. 2460–2463 จึงลงมือตอกเข็มก่อฤกษ์
- พ.ศ. 2473 การก่อสร้างส่วนใหญ่จึงเสร็จ
- พ.ศ. 2478 นายพันตรีหลวงสำเร็จสำรวจกิจ (พร้อม สัจจานนท์) ช่วยเป็นหัวหน้าจัดการติดดวงดาวบนเพดานได้สำเร็จ
- พ.ศ. 2479 จึงมีงานมหกรรมฉลองและทำพิธีผูกพัทธสีมา ประมาณว่าค่าก่อสร้างพระอุโบสถหลังนี้ราว 70,000 บาท

บุคคลสำคัญของวัดในอดีต

1. พระอธิการดี (พันธุโล) เป็นปูราณสหธัมมิกในพระบาทสมเด็จจอมเกล้า ฯ สมัยเมื่อทรงผนวช ประทับที่วัดบวรนิเวศวิหารกรุงเทพ ฯ ชาวบ้านทั่วไปเรียกว่า "ท่านพันธุละ" เป็นผู้วางรากฐานกิจกรรม และวิธีกรรมต่าง ๆ ในวัดนี้ เป็นครูฐานียบุคคลของชาวเมือง ตราบเท่าทุกวันนี้

2. พระอุบาลีคุณูปมาจารย์ (สิริจันโท จันทร์ ศุภสร) เจ้าอาวาสวัดสุปัฏน์รูปที่ 6 มีชีวิตในพรหมจรรย์ มีความหวังใหญ่ เป็นนักปฏิบัติธรรม เป็นธรรมกถึกเอก ได้บำเพ็ญคุณประโยชน์แก่พุทธจักรและอาณาจักรเป็นอันมาก

3. สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ (ติสโส อ้วน แสนทวีสุข) เจ้าอาวาสวัดสุปัฏนารามรูปที่ 7 เป็นปฐมสังฆนายกรูปแรกของเมืองไทย เป็นพระเถระที่มีความคิดก้าวหน้าและทันสมัยมาก เป็นผู้มีความเชี่ยวชาญในการปกครอง ได้นิพนธ์หนังสือเป็นจำนวนมาก แม้สมเด็จกรมพระยาดำรงราชานุภาพยังทรงชมเชยในความสามารถของท่าน

4. พระธรรมบัณฑิต (ญาณเชาโล ญาณ ตำโรจน์) เจ้าอาวาสรูปที่ 9 ได้ทุ่มเทกำลังกายและกำลังคิดเพื่อพัฒนาวัดสุปัฏน์ให้เจริญขึ้นเป็นลำดับ เป็นเลขานุการของสมเด็จพระมหาวีรวงศ์มาตลอด เป็นที่ปรึกษาของสมเด็จพระมหาวีรวงศ์ (ธัมมธโร พิมพ์) วัดพระศรีมหาธาตุ

5. พระเทพกวี (เสนโก นัด ทับทอง) เจ้าอาวาสรูปที่ 10 เป็นศิษย์ของสมเด็จพระมหาวีรวงศ์ (ติสโส) เป็นเพื่อนร่วมคิด มิตรร่วมงานและสหายร่วมใจ กับพระธรรมบัณฑิต ได้รับช่วงงานพัฒนาวัดต่อจากพระธรรมบัณฑิต ซึ่งได้ย้ายไปเป็นเจ้าอาวาสวัดสุทธจินดานครราชสีมา จนได้รับประกาศนียบัตรเป็นวัดพัฒนาตัวอย่างจากกรมการศาสนา

พระธาตุวัดหนองบัว ต. แจระแม อ. เมือง จ. อุบล ฯ ด้านหน้าติดกับถนนธรรมราชวิถี ในเขตฉุขาภิบาลห่างจากถนนชยางกูร 500 เมตร เจดีย์ยุคลายแบบจำลองพุทธยาในประเทศอินเดีย

วัดหนองบัว

พระธาตุ วัดหนองบัว เป็นสัญญลักษณ์และมิ่งขวัญของชาวจังหวัดอุบลราชธานี เป็นปูชนียสถานที่ศักดิ์สิทธิ์สวยงามแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย

พระธาตุหรือเจดีย์วัดหนองบัวนี้สร้าง 2 ชั้น ชั้นแรก (ข้างใน) เป็นพระเจดีย์องค์เล็ก มีฐานเป็นสี่เหลี่ยมกว้างด้านละ 5 ม. สูง 17 ม. ชั้นสองรอบนอก เป็นพระเจดีย์องค์ใหญ่ซึ่งสร้าง

ครอบองค์เล็กไว้กว้างด้านละ 18 ม. สูง 56 ม. มีประตูเข้าทั้งสี่ด้าน ประตูกว้าง 3 ม. สูง 4 ม. เท่ากันทั้งสี่ด้าน การก่อสร้างพระเจดีย์องค์ใหญ่มิได้ใช้ช่างสถาปนิคแต่อย่างใด เพียงใช้ช่างสามัญ-ธรรมดา อาทิ นายเฮ็ง บัญญา พระอาจารย์พรหมา มหาสอน และอีกหลายท่านเว้นที่จะกล่าวเสียมิได้เพราะเป็นแรงจัดหาทุนทรัพย์ คือ นายอุทัย ใจประสาท อดีตป่าไม้เขต 3 นายทองพูน ยุวมิตร นายโพธิ์ทอง ยุวมิตร สิ้นเงินค่าก่อสร้าง หนึ่งล้านเศษ

การก่อสร้างขึ้นตามมโนภาพเพื่อจะให้รูปทรงองค์พระเจดีย์คล้ายแบบจำลองพุทธคยา ซึ่งสร้างมาตั้งแต่สมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโศกมหาราช ซึ่งเป็นพระเจ้าแผ่นดินประเทศอินเดีย นับเวลานานประมาณ 2,200 ปี ปัจจุบันนี้ประดิษฐานอยู่ที่พุทธคยา แขวงเมืองรัฐพิหาร ประเทศอินเดีย ทรงเจดีย์คล้ายคลึงมาก หากแต่ลวดลายเป็นคนละแบบ

วัดพระธาตุหนองบัว พระวิเชียร ปุณณโก เป็นเจ้าอาวาสปัจจุบัน มีพระ 14 องค์ เณร 1 องค์ ชี 15 องค์ บริเวณวัดมีที่ 36 ไร่ หากท่านทั้งหลายว่างจะไป[illegible]

รายนามพระสงฆ์ทรงสมณศักดิ์ราชทินนาม

ภาค 10 (ฝ่ายมหานิกาย) 4 คณะจังหวัด 49 คณะอำเภอ 497 คณะตำบล 3245 วัด

จภ.	พระเทพสิทธิมุนี	วัดมหาธาตุ กทม.
เลข.	พระมหาวิชัย ป.ธ. 3	วัดมหาธาตุ กทม.
รจภ.	พระเทพมงคลเมธี	วัดมณีวนาราม อุบลราชธานี
เลข.	พระครูวินัยธร วิรัช ป.ธ. 5	วัดสารพัดนึก
รจภ.	พระศรีสุธรรมมุนี	วัดมหาธาตุ กทม.
เลข.	พระมหาดวงใจ ป.ธ. 7	วัดมหาธาตุ กทม.

จังหวัดอุบลราชธานี

จจ.	พระราชรัตโนบล	วัดทุ่งศรีเมือง
รจจ.	พระกิตติญาณโสภณ	วัดมหาวนาราม
รจจ.	พระครูปุญญสารวิสุทธิ์	วัดศรีโพธิ์ชัย
เลข.	พระครูศรีวรคุณ	วัดทุ่งศรีเมือง

อำเภอเมืองอุบล ฯ

จอ. เมือง	พระครูอาทรกิจโกศล	วัดมณีวนาราม
รจอ.	พระครูสาทรมงคลกิจ	วัดมณีวนาราม
รจอ.	พระครูปลัด ทองลา	วัดพลแพน

เลข.	พระมหาสะอาด ป.ธ. 3	วัดจานตะโนน
จต. ในเมือง เขต 1	พระครูปริยัติยานุวัตร	วัดหลวง
จต. ในเมือง เขต 2	พระครูสุวรรณนพคุณ	วัดทองนพคุณ
จต. ไร่น้อย	พระครูภัทรคุณ	วัดนามืน
จต. ดอนมดแดง	พระครูสุนทรขัตติคุณ	วัดดงบังเหนือ
จต. หนองขอน	พระครูพิพัฒนคุณ	วัดทุ่งขุน
จต. โพนเมือง	พระครูนพกิจโกศล	วัดบ้านโพนเมือง
จต. กุดลาด	พระครูภัทรวิหารกิจ	วัดกุดลาด
จต. หัวเรือ	พระครูสี	วัดหัวเรือ
จต. เหล่าเสือโก้ก	พระครูมงคลสาธุกิจ	วัดมงคลใน
จต. หนองบ่อ	พระปลัด เจียม	วัดดงบัว
จต. ท่าเมือง	เจ้าอธิการสิงห์ทอง	วัดชลธาร
จต. คำไฮใหญ่	พระครูกิตติสุนทร	วัดหนองหิน
จต. ปทุม	—	—
จต. ขามใหญ่	—	—
จต. กระโสม	พระครูสุภัทรธรรมคุณ	วัดกระโสม
จต. เหล่าแดง	พระครูภัทรกิจวิจารณ์	วัดเหล่าแดง
จต. แจระแม	พระครูนพกรโกวิท	วัดทุ่งช้างกอง

อำเภอม่วงสามสิบ

จอ. ม่วงสามสิบ	พระครูสุจริตรทรรมาจารย์	วัดเวฬุวัน
รจอ.	พระครูโสภณธรรมาภรณ์	วัดเวฬุวัน
รจอ.	พระมหาอมร ป.ธ. 6	วัดม่วงสามสิบ
เลข.	พระบุญมี	วัดม่วงสามสิบ
จต. หนองเมือง	เจ้าอธิการโหง่น	วัดนาขาม
จต. ยางโยงภาพ	พระครูสุคนธเขมคุณ	วัดโนนสังข์น้อย

จต. หนองช้างใหญ่	–	–
จต. เหล่าบก	พระครูปริยัติยานุสิฐ	วัดหนองหลัก
จต. ไผ่ใหญ่	เจ้าอธิการชาลี	วัดโนนรังใหญ่
จต. หนองไข่นก	พระครูวจีสุนทร	วัดบุบผาวนาราม
จต. ดุ่มใหญ่	พระครูวิบูลวุฒิกร	วัดดงยาง
จต. ม่วงสามสิบ	–	–
จต. หนองเหล่า	พระครูโกศลธรรมพินิจ	วัดหนองเหล่า
จต. หนองฮาง	เจ้าอธิการคำ	วัดหนองฮาง
จต. ยางสักกระโพหลุ่ม	พระครูนิเทศก์อรรถกิจ	วัดหนองบัวแดง
จต. เตย	พระครูพิพิธสาธุคุณ	วัดบ้านเตย

อำเภอเขื่องใน

จอ. เขื่องใน	พระครูวิมลธรรมาภรณ์	วัดสว่างอารมณ์
รจอ.	พระครูพินิจศีลคุณ	วัดสว่างอารมณ์
รจอ.	–	–
เลข.	พระใบฎีกา สุเทพ	วัดสว่างอารมณ์
จต. เขื่องใน	พระครูสาธุกิจจาทร	วัดเขื่องกลาง
จต. ชีทวน	พระครูคัมภีรวุฒาจารย์	วัดทุ่งศรีวิลัย
จต. สร้างถ่อ	–	–
จต. นาคำใหญ่	พระครูขันตยาธิคุณ	วัดบ้านแสงน้อย
จต. ก่อเอ้	พระครูประสาธน์ธรรมโสภณ	วัดบ้านเอ้
จต. ยางขี้นก	พระครูสุจิตตานุวัตร	วัดบ้านผักแว่น
จต. ค้อทอง เขต 1	พระครูวิสุทธิปัญญาคุณ	วัดกุดผักตบ
จต. ค้อทอง เขต 2	พระครูวิบูลสารกิจ	วัดบ้านโนนกอก
จต. กลางใหญ่	พระครูสิริเหมคุณ	วัดศรีธาตุ
จต. ธาตุน้อย	พระครูบวรศีลพรต	วัดธาตุน้อย

จต. หัวดอน	พระครูอุดมสารคุณ	วัดบ้านเสียม
จต. ศรีสุข เขต 1	เจ้าอธิการจันทร์	วัดหนองเหล่า
จต. ศรีสุข เขต 2	เจ้าอธิการน้อย	วัดหนองกวาง
จต. บ้านไทย	เจ้าอธิการสาธุ	วัดบ้านกอก
จต. ท่าไห	เจ้าอธิการหนู	วัดบ้านโนนจาน
จต. โนนรัง	เจ้าอธิการจันทร์	วัดบ้านนาซาว

อำเภอวารินชำราบ

จอ. วารินชำราบ	พระครูสุพจน์อุบลรัตน์	วัดวารินทราราม
รจอ.	พระครูพิศาลคุณวุฒิ	วัดบ้านแขม
รจอ.	พระสมุห์คำ	วัดวารินทราราม
เลข.	พระสมุห์สมร	—
จต. โนนกาเล็น	เจ้าอธิการคำ	วักบ้านโนนกาเล็น
จต. สระสมิง	พระสมุห์จันทร์	วัดบ้านหนองบัว
จต. คูเมือง	พระอธิการสมศรี	วัดบ้านแขม
จต. บุ่งหวาย	พระครูสมุห์คำหล้า	วัดบ้านโนนบอน
จต. ท่าลาด	พระครูถาวรธรรมพินิจ	วัดบ้านถ่อน
จต. โนนโหนน	พระครูโสภิตธรรมานันท์	วัดบูรพาราม
จต. ธาตุ เขต 1	พระครูวุฒิกรพิศาล	วัดวรรณวารี
จต. ธาตุ เขต 2	พระใบฎีกา ขุน	วัดใหม่ทองสว่าง
จต. คำขวาง	เจ้าอธิการทิม	วัดบ้านวังตางฮุง
จต. สว่าง	พระครูโอภาสธรรมกิตติ	วัดบ้านสำโรง
จต. หนองไฮ	พระครูวรกิจโกศล	วัดศรีนวล
จต. ค้อน้อย	เจ้าอธิการผิน	วัดบ้านโนนสูง
จต. สำโรง	พระครูประสิทธิสรคุณ	วัดประสิทธิยาราม
จต. ท่าช้าง	พระครูประทีปปัญญาภรณ์	วัดบ้านท่าช้างใหญ่

จต. โพธิ์ใหญ่	พระครูกมลวิสุทธิ์	วัดบ้านโพธิ์ใหญ่
จต. โคกก่อง	เจ้าอธิการขันตี	วัดบ้านนาพิมาน

อำเภอพิบูลมังสาหาร

จอ. พิบูลมังสาหาร	พระครูภัทรธรรมพิบูล	วัดหลวง
รจอ.	พระครูสุนทรธรรมวิบูลย์	วัดมุจลินทาราม
รจอ.	พระมหาถวิล ป.ธ. 5	วัดโพธิ์ตาก
เลข,	พระสมุห์ บุญมี	วัดหลวง
จต. พิบูล ฯ	พระครูเหมพิบูลกิจ	วัดกลาง
จต. นาโพธิ์	เจ้าอธิการยู้	วัดศรีมงคล
จต. ระเว	—	—
จต. ฝางคำ	เจ้าอธิการทองลา	วัดเจริญทัศน์
จต. โพธิ์ไทร	เจ้าอธิการบุญโสม	วัดบูรพา
จต. โพธิ์ศรี	พระครูพิบูลวรวัตร	วัดสะพือเหนือ
จต. ไร่ใต้	พระครูทักษิณเขตมงคล	วัดศรีสว่าง
จต. โนนกลาง	พระครูพิบูลธรรมวัตร	วัดสว่างวัฒนา
จต. ดอนจิก	พระมหาสมชัย ป.ธ. 5	วัดมุจลินทาราม
จต. สำโรง	พระครูอาทรพัฒนคุณ	วัดสำโรงใหญ่
จต. ตาลสุม	พระครูสุเขตคุณาพร	วัดนามน
จต. จิกเทิง	พระครูสิริบุญญาภรณ์	วัดโนนจิก
จต. หนองบัวฮี	เจ้าอธิการคำอ่าง	วัดสว่างอารมณ์
จต. อ่างศิลา	พระครูสิริสัจจคุณ	วัดศีลวิสุทธาราม
จต. กุดชมพู	เจ้าอธิการบุ	วัดกุดชมพู
จต. คันไร่	เจ้าอธิการประสิทธิ์	วัดบุ่งแก้ววงษ์ประดิษฐ์

อำเภอตระการพืชผล

จอ. ตระการพืชผล	พระครูไพโรจน์ปรีชากร	วัดอุตตมผลาราม
รจอ.	–	–
รจอ.	–	–
เลข.	พระประสิทธิ์	วัดอุตตมผลาราม
จต. ขามเปี้ย	เจ้าอธิการกร	วัดอุตตมผลาราม
จต. นาสะไม	เจ้าอธิการบัญญา	วัดสุวรรณาราม
จต. กระเดียน	เจ้าอธิการประยุทธ	วัดราษฎร์ประดิษฐ์
จต. กุศกร	พระครูโสภิตพิริยคุณ	วัดสระ
จต. ดอนสาย	พระครูพิศาลโพธิวัฒน์	วัดศรีอุดร
จต. เซเป็ค	พระครูสุวัฒน์ธรรมคุณ	วัดอันตรมัคคาราม
จต. ไหล่ทุ่ง	เจ้าอธิการทองอินทร์	วัดสิทธิวราราม
จต. ตากแดด	เจ้าอธิการสมาน	วัดศรีตัสสาราม
จต. โนนกุง	–	–
จต. นาพิน	พระอธิการเปลื้อง	วัดพาราณสี
จต. โคกจาน	พระครูสุนทรวิริยกิจ	วัดบ้านดอน
จต. เกษม	พระครูนันทบัญญาจารย์	วัดเกษมสำราญ
จต. เบ้า	เจ้าอธิการอ่อน	วัดบัญญานิวาส
จต. สระพือ	พระครูพิศาลสังฆกิจ	วัดสิงห์หาญ
จต. ตระการ	–	–
จต. ขุหลุ	–	–

อำเภอกุดข้าวปุ้น

จอ. กุดข้าวปุ้น	พระครูศุภกิจโกศล	วัดธัญญุตตมาราม
เลข.	พระหนูรอน	วัดธัญญุตตมาราม
จต. ข้าวปุ้น	เจ้าอธิการทอง	วัดอาทิตย์อุทัย

จต. กาบิน	พระครูอินทสารโสภิต	วัดอินทาราม
จต. แก้งเค็ง	—	—
จต. โนนสว่าง	เจ้าอธิการเหลือน	วัดศรีสว่าง

อำเภอพนา

จอ. พนา	พระครูพินิตพนารักษ์	วัดพระเหลาเทพนิมิตร
รจอ.	พระครูสุนทรชัยคุณ	วัดไชยาติการาม
รจอ.	—	—
เลข.	พระครูสุนทรธรรมนิมิตร	วัดพระเหลาเทพนิมิตร
จต. พนา	พระครูอุดมวิหารกิจ	วัดบูรพา
จต. จานลาน	พระครูประโชติจันทคุณ	วัดสว่าง
จต. ไม้กลอน	เจ้าอธิการวิจิตร	วัดสว่างอารมณ์
จต. ห้วย	เจ้าอธิการสุข	วัดขันธศิลาวาส
จต. ล้อ	พระครูนวการโสภิต	วัดโฆสิตาราม
จต. นาหว้า	พระครูพิทยาประสาธน์	วัดศรีชมภู่

อำเภอเขมราฐ

จอ. เขมราฐ	พระครูเขมราฐเมธี	วัดเหนือ
รจอ.	พระครูวรกิจโกวิท	วัดโพธิ์
รจอ.	พระมหาปีน ป.ธ. 5	วัดชัยภูมิตาราม
เลข.	พระมหาวิเชียร ป.ธ. 3	วัดเหนือ
จต. โพธิ์ไทร	เจ้าอธิการหาด	วัดศรีบุญเรือง
จต. เขมราฐ	พระครูกิตติชัยวัฒน์	วัดชัยภูมิตาราม
จต. นาแวง	เจ้าอธิการหนัน	วัดโพธิ์ศรี
จต. นาตาล	เจ้าอธิการบ๊อง	วัดบูรพา
จต. ม่วงใหญ่	พระครูวชิรธรรมาภรณ์	วัดสิงห์ทอง
จต. ขามป้อม	พระครูวิศาลเขมคุณ	วัดพิธโสภาราม

จต. สำโรง	–	–
จต. หนองผือ	เจ้าอธิการขาว	วัดนาหว้า
จต. พลาน เขต 1	พระครูภูมาภิบาล	วัดสว่างอารมณ์
จต. พลาน เขต 2	พระครูสิริคุณากร	วัดศรีโพธิ์ไทร
จต. เจียด เขต 1	เจ้าอธิการผั้น	วัดสว่างโพธิ์ศรี
จต. เจียด เขต 2	พระครูศิริรัตนาภิบาล	วัดศรีรัตนา

อำเภอชานุมาน

จอ. ชานุมาน	พระครูเมธีชานุเขต	วัดศรีบุญเรือง
รจอ.	–	–
รจอ.	–	–
เลข.	พระสวัสดิ์	วัดศรีบุญเรือง
จต. ชานุมาน	เจ้าอธิการต่อม	วัดศิริมงคล
จต. โคกก่อ	พระครูสีลสารวิบูลย์	วัดโนนศิลา
จต. หนองข่า	เจ้าอธิการบุญโฮม	วัดอนงคาราม
จต. คำเขื่อนแก้ว	พระครูมงคลเขมรัต	วัดศรีมงคล

อำเภออำนาจเจริญ

จอ. อำนาจเจริญ	พระครูวัฒนคุณพิทักษ์	วัดอำนาจเจริญ
รจอ.	พระครูโพธิวัฒน์บรรหาร	วัดโพธาราม
รจอ.	พระครูสิริรัตนโชติ	วัดไร่สีสุก
เลข.	พระอุดร	วัดอำนาจเจริญ
จต. อำนาจ	พระมหาบุญเพ็ง ป.ธ. 3	วัดอำนาจเจริญ
จต. ดงบัง	เจ้าอธิการพรหมา	วัดหนองยาง
จต. สร้างนกทาเขต 1	เจ้าอธิการทองดี	วัดหนองมะแซว
จต. สร้างนกทาเขต 2	เจ้าอธิการสมิง	วัดจันทิมาราม
จต. คึมใหญ่ เขต 1	พระครูพิพัฒน์ธรรมานุศาสก์	วัดบ้านกุดน้ำกิน

จต. คึมใหญ่เขต 2	เจ้าอธิการคำบาล	วัดคึมใหญ่
จต. โพนทอง	—	—
จต. เปลือย	—.	—
จต. นาจิก เขต 1	เจ้าอธิการบุญสา	วัดดอนเมย
จต. นาจิก เขต 2	เจ้าอธิการเหรียญ	วัดโนนโพธิ์
จต. ไร่ขี	พระครูบุญเขตวิมล	วัดไร่ขี
จต. หนองไฮ	เจ้าอธิการขวัญ	วัดหนองไฮ
จต. ปลาค้าว	พระครูบวรธรรมวัฒน์	วัดศรีมงคล
จต. น้ำปลีก	เจ้าอธิการครุณ	วัดศรีมงคล
จต. บุ้ง เขต 1	พระครูสุนทรธรรมรักษ์	วัดดอนหวาย
จต. บุ้ง เขต 2	เจ้าอธิการคำ	วัดราสิยาราม
จต. ดงมะยาง เขต 1	พระครูโอภาสธรรมภาณี	วัดบ้านแย
จต. ดงมะยาง เขต 2	เจ้าอธิการคำ	วัดเจริญจิต
จต. เสนางคนิคม	พระครูพิศาลศีลวัตร	วัดนาไร่ใหม่
จต. ไร่สีสุก	เจ้าอธิการบุญนาน	วัดโพธาราม
จต. ไก่คำ	เจ้าอธิการบุญ่ชู	วัดศรีบุญเรือง
จต. นาหมอม้า เขต 1	เจ้าอธิการคำ	วัดบูรพา
จต. นาหมอม้า เขต 2	เจ้าอธิการเกษียร	วัดนาลือ
จต. เหล่าพรวน	เจ้าอธิการสังข์	วัดเหล่าพรวน
จต. นาวัง เขต 1	เจ้าอธิการอุทัย	วัดนาเวียง
จต. นาวัง เขต 2	พระครูบวรสิริคุณ	วัดบ้านวังแดน
จต. นาวัง เขต 3	เจ้าอธิการสอง	วัดโนนสูง

อำเภอศรีเมืองใหม่

จอ. ศรีเมืองใหม่	พระครูโอภาสจริยวัฒน์	วัดศรีมงคล
รจอ.	พระครูพิพัฒน์จิรคุณ	วัดจอมศรี

รจอ.	—	—
เลข.	พระจรูญ	วัดแก่งจุการ
จต. นาคำ	พระครูอดุลนวกิจ	วัดศรีเมืองใหม่
จต. ลาดควาย	เจ้าอธิการสอน	วัดเทียงประดิษฐ์
จต. หนามแท่ง	พระครูโกวิทพรหมคุณ	วัดราชวงศาราม
จต. เอือดใหญ่	เจ้าอธิการกิ	วัดศรีมงคล
จต. คำไหล	เจ้าอธิการคำ	วัดดอนสุวรรณ
จต. วาริน	เจ้าอธิการคำสอน	วัดขวัญมงคล
จต. สงยาง	พระสมุท์ สอน	วัดศรีสำราญ
จต. แก้งกอก	พระปลัด ถาวร	วัดไชยมงคล

อำเภอเดชอุดม

จอ. เดชอุดม	พระครูวิบูลธรรมธาดา	วัดแสงเกษม
รจอ.	พระมหาสมหมาย ป.ธ. 5	วัดแสงเกษม
รจอ.	พระครูพิพิธพัฒนโกศล	วัดเวฬวันวิทยาราม
เลข.	พระใบฎีกา สุขี	วัดแสงเกษม
จต. ตบหู	พระครูประทีปธรรมโสภณ	วัดบ้านเสาเล้า
จต. เมืองเดช	เจ้าอธิการเลียม	วัดแสงเกษม
จต. ทุ่งเทิง	พระครูกิตติญาณสุนทร	วัดทุ่งเทิง
จต. นาเจริญ	เจ้าอธิการทา	วัดนากระแซง
จต. กุดประทาย	เจ้าอธิการพรหมา	วัดวารีอุดม
จต. โนนสวรรค์	พระครูโสภณวิริยกิจ	วัดบ้านป่าก้าว
จต. กลาง	เจ้าอธิการจันทร์แดง	วัดนิมิตรวนาราม
จต. นาส่วง	พระครูสิริธรรมคุณ	วัดเหนือนาส่วงใต้
จต. หนองอ้ม	เจ้าอธิการเรียน	วัดบ้านหินลาด
จต. สมสะอาด	เจ้าอธิการวิชัย	วัดบ้านม่วง

จต. นาเยีย	พระครูสุเขตสมานคุณ	วัดบ้านนาเยีย
จต. แก้ง	เจ้าอธิการเขือง	วัดบ้านโนนสมบูรณ์

อำเภอนาจะหลวย

จอ. นาจะหลวย	พระครูอุดมคุณาภรณ์	วัดบ้านท่าก่อ
เลข.	พระอธิการจันทา	วัดสิมันตาราม
จต. นาจะหลวย	เจ้าอธิการเลี่ยม	วัดโนนแดง
จต. พรสวรรค์	เจ้าอธิการบ่อม	วัดบ้านตบหู
จต. โนนสมบูรณ์	พระครูโสภณวิริยกิจ	วัดป่าก้าว

อำเภอบุณฑริก

จอ. บุณฑริก	พระครูโสภิตปริยัติการ	วัดศรีมงคล
รจอ.	–	–
รจอ.	–	–
เลข.	พระมหาสุเมธา	วัดศรีมงคล
จต. หนองสะโน	เจ้าอธิการสวัสดิ์	วัดใหม่ทองเจริญ
จต. ห้วยข่า	เจ้าอธิการทองลา	วัดโนนศิลาราม
จต. โพนงาม เขต 1	พระครูนิวาตธรรมโสภณ	วัดโกศลนิวาส
จต. โพนงาม เขต 2	เจ้าอธิการจันลา	วัดศรีมงคล
จต. คอแลน เขต 1	เจ้าอธิการประเสริฐ	วัดคูหาสวรรค์
จต. คอแลน เขต 2	เจ้าอธิการวิรัช	วัดโนนสวัสดิ์

อำเภอโขงเจียม

จอ. โขงเจียม	พระครูรัตนวารีสมานคุณ	วัดโขงเจียม
รจอ.	–	–
รจอ.	–	–
เลข.	พระครูจารุรัตนาภรณ์	วัดบุบผาวัน

จต. โขงเจียม	พระครูธรรมทัศนคุณ	วัดสว่างวารี
จต. ห้วยยาง	เจ้าอธิการสีทา	วัดสว่างเวฬุวัน
จต. นาโพธิ์กลาง	เจ้าอธิการน้อย	วัดโพธาราม
จต. หนองแสงใหญ่	–	–

อำเภอหัวตะพาน

จอ. หัวตะพาน	พระครูศรีเสตุวรคณารักษ์	วัดบ่อชะเนง
รจอ.	พระครูศรีปรีชากร	วัดศรีคุณคันธรส
รจอ.	–	–
เลข.	พระสมศักดิ์	วัดบ่อชะเนง
จต. หัวตะพาน	พระครูคัมภีรธรรมาภรณ์	วัดอัมพวัน
จต. คำพระ	เจ้าอธิการสมศักดิ์	วัดโพธิ์ศรี
จต. หนองแก้ว	เจ้าอธิการเกาะ	วัดโนนค้อ
จต. เค้งใหญ่	พระครูวาทีธรรมรส	วัดเค้งใหญ่
จต. สร้างถ่อน้อย	พระครูปริยัติวรานุกูล	วัดศรีทอง
จต. โพนเมืองน้อย	พระครูวรกิจโสภณ	วัดเวียงหลวง

อำเภอน้ำยืน

จอ. น้ำยืน	พระครูสารธรรมโกวิท	วัดบ้านบุเบือย
รจอ.	–	–
รจอ.	–	–
จต. โซง	พระครูสถิตชลธาร	วัดบ้านน้ำยืน
จต. ตาเกา	–	–
จต. ยาง เขต 1	พระอธิการเสรี	วัดบ้านบุเบือย
จต. ยาง เขต 2	เจ้าอธิการสุข	วัดจันทรังษี
จต. โคมประดิษฐ์	เจ้าอธิการนัด	วัดบ้านแก้งโดน
จต. แก้ง	เจ้าอธิการเชื่อง	วัดบ้านโนนสมบูรณ์

ภาค 10 (ธรรมยุติ) 4 คณะจังหวัด
15 คณะอำเภอ 34 คณะตำบล 188 วัด

จภ.	พระราชสุเมธี	วัดศรีอุบลรัตนาราม อุบลราชธานี
เลข.	พระวินัยสารสุธี	วัดพระศรีมหาธาตุ กทม.
รจภ.	พระราชพิศาลสุธี	วัดสุทธจินดา นครราชสีมา

จังหวัดอุบลราชธานี

จจ.	พระโพธิญาณมุนี	วัดเลียบ อุบล ฯ
เลข.	พระไกรสีหกิติวัณโณ	วัดใต้
จอ. เมือง	พระครูประจักษ์อุบลคุณ	วัดใต้
เลข.	พระใบฎีกา สัมพันธ์	วัดใต้
จต. ในเมือง เขต 1	พระครูชิโนวาทสาทร	วัดไชยมงคล
จต. ในเมือง เขต 2	พระครูปทุมธรรมภาณ	วัดบ้านท่าบ่อ

อำเภอพิบูล–โขงเจียม–บุณฑริก

จอ.	พระครูพินิจสังฆภาร	วัดสระแก้ว
เลข.	พระครูสุนทรศีลสาร	วัดสระแก้ว
จต. พิบูล–โขงเจียม–บุณฑริก	พระครูใบฎีกา มานะ	วัดศรีนวล

อำเภออำนาจเจริญ–ม่วงสามสิบ–เขมราฐ–หัวตะพาน

จอ.	พระครูวิจิตรธรรมภาณี	วัดสำราญนิเวศ
เลข.	พระมหาสวัสดิ์	วัดสำราญนิเวศ
จต. บุ่ง เขต 1	พระครูทัศนประกาศ	วัดโนนสำโรง
จต. บุ่ง เขต 2	พระครู พิศาลศีลคุณ	วัดป่าธรรมรังสี

จต. บุ่ง เขต 3	เจ้าอธิการวิเชียร	วัดประชาเกษม
จต. บุ่ง เขต 4	เจ้าอธิการสรวง	วัดสันติวนาราม

อำเภอวารินชำราบ

จอ.	พระครูศีลคุณภรณ์	วัดแสนสำราญ
เลข.	—	—
จต. ธาตุ เขต 1	พระครูอุดมธรรมโสภิต	วัดประชาพิทักษ์
จต. ธาตุ เขต 2	พระครูทินวงศ์วิสุทธิ์	วัดบ้านกลาง

อำเภอเดชอุดม

จอ.	พระครูพุทธิสารสุนทร	วัดประดิษฐ์ธรรมาราม
เลข.	พระอุดร	วัดประดิษฐ์ธรรมาราม
จต. เมืองเดช	เจ้าอธิการบุญช่วย	วัดประดิษฐ์ธรรมาราม
จต. นาเจริญ	พระครูวินิจวัฒนคุณ	วัดศิริมงคล

ธนาคารสาขาในจังหวัดอุบลราชธานี

ธนาคารทหารไทย จำกัด สาขาอุบลราชธานี
นางพรพิศ ประทีปวณิช ผู้จัดการ

ธนาคารสหธนาคาร จำกัด สาขาอุบลราชธานี
นายพิเชษฐ์ วรรณธนาสิน ผู้จัดการ

ธนาคารกรุงเทพ จำกัด
สาขากิโลศูนย์ อุบลราชธานี
นายสถาพร จีนะวัฒน์ ผู้จัดการ

ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด สาขาอุบลราชธานี
นายปรีชา ศักดิ์งาม ผู้จัดการ

ธนาคารกรุงเทพ จำกัด สาขาอุบลราชธานี
นายพวง ตั้งตระกูล ผู้จัดการ

ธนาคารเอเซีย จำกัด สาขาอุบลราชธานี

ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด สาขาอุบลราชธานี
นายไพจิตร โกศลวัตร ผู้จัดการ

ธนาคารกรุงไทย จำกัด สาขาอุบลราชธานี
นายเฉลิม สุรพัฒน์ ผู้จัดการ

ธนาคารกสิกรไทย สาขาอุบลราชธานี
นายธำรง นครรัตนชัย ผู้จัดการ

ธนาคารเอเชียทรัสต์ จำกัด สาขาอุบลราชธานี
นายผล สุขสวัสดิ์ ผู้จัดการ

ธนาคารกรุงไทย จำกัด สาขาวารินชำราบ
นายอนันตผล พันธ์เพ็ง ผู้จัดการ

ธนาคารกสิกรไทย สาขาวารินชำราบ
นายประพันธ์ หาญสกุลบรรเทิง ผู้จัดการ

ธนาคารเอเชีย จำกัด สาขาวารินชำราบ
นายณรงค์ มาลิสุวรรณ ผู้จัดการ

ธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ จำกัด
สาขาวารินชำราบ

ธนาคารกรุงเทพ จำกัด
สาขาวารินชำราบ
นายไสว อังคาจิตต์ ผู้จัดการ

แนะนำโรงแรมในเขตจังหวัดอุบลราชธานี

1. โรงแรมปทุมรัตน์

ที่ตั้ง 173 ถนนชยางกูร ต. ในเมือง อ. เมือง ฯ
โทร. 254417, 254457
ผู้จัดการ นายกำชัย เรืองกาญจนเศรษฐ์

จำนวนห้องพักในโรงแรมทั้งสิ้น 145 ห้อง ห้องคู่ติดเครื่องปรับอากาศทุกห้อง ๆ ละ 280 บาท (มีอ่างอาบน้ำ) ห้องละ 240 บาท (ไม่มีอ่างอาบน้ำ) และในจำนวนนี้มีห้องชุดพิเศษจำนวน 2 ห้อง ๆ ละ 1,400 บาท/วัน

สิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ในโรงแรม

1.1 มีโทรศัพท์ในห้องพัก
1.2 มีเสียงเพลงในห้องพัก
1.3 มีบริการซักรีดเสื้อผ้า
1.4 มีห้องอาหารชื่อปทุมรัตน์
1.5 มีคอฟฟี่ชื่อปทุมมาคาเฟ่
1.6 มีไนท์คลับชื่อโลตัส
1.7 มีบาร์ชื่อซูเปอร์คลับ
1.8 บริการทั้งอาหาร ไทย จีน ฝรั่งและอื่น ๆ
1.9 มีห้องประชุม 1 ห้อง จุคนได้ 100—120 คน
1.10 มีสระว่ายน้ำ 1 แห่ง
1.11 มีที่จอดรถได้ประมาณ 100—130 คัน
1.12 มีสถานบริการ อาบ อบ นวด ชื่อ ลองบีช
1.13 อาหารเป็นชุดมีเฉพาะตอนเช้า ชุดละ 25 บาท ส่วนอาหารกลางวันและค่ำ มีบริการตลอดตามที่ลูกค้าสั่ง

2. โรงแรมบดินทร์

ที่ตั้ง 14 ถนนพโลชัย ต. ในเมือง อ. เมือง ฯ
โทร. 254209, 255777
ผู้จัดการ นายสมชาย สุรพัฒน์

จำนวนห้องพักในโรงแรมทั้งสิ้น 110 ห้อง ห้องเดี่ยวธรรมดา 20 ห้อง ๆ ละ 80 บาท/วัน ห้องเดี่ยวปรับอากาศ 20 ห้อง ๆ ละ 120 บาท/วัน ห้องคู่ธรรมดา 40 ห้อง ๆ ละ 100 บาท/วัน ห้องคู่ติดเครื่องปรับอากาศ 40 ห้อง ๆ ละ 140 บาท/วัน

สิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ภายในโรงแรม

2.1 มีโทรศัพท์ในห้องพัก
2.2 มีเสียงเพลงในห้องพัก
2.3 บริเวณห้องโถงหน้าโรงแรมมีบดินทร์คาเฟ่-บริการ 24 ชม. มีโทรทัศน์ให้ชม
2.4 มีห้องอาหารชื่อกระยาทิพย์ และห้องอาหาร-บดินทร์บริการอาหาร ไทย จีน ฝรั่งและอื่น ๆ
2.5 มีห้องประชุมจุคนได้ประมาณ 200 คน
2.6 มีบริการซักรีดเสื้อผ้า
2.7 มีที่จอดรถประมาณ 75 คัน

3. โรงแรมกรุงทอง

ที่ตั้ง 24 ถนนศรีณรงค์ ต. ในเมือง อ. เมือง ฯ
โทร. 254609, 254200
ผู้จัดการ นายบุญเกียรติ ชุติพงษ์ไพโรจน์

จำนวนห้องพักในโรงแรมทั้งสิ้น 136 ห้อง ห้องเดี่ยวธรรมดา 25 ห้อง ๆ ละ 90 บาท/วัน ห้องเดี่ยวติดเครื่องปรับอากาศ 40 ห้อง ๆ ละ 130 บาท/วัน สำหรับห้องคู่เครื่องปรับอากาศทุกห้อง จำนวน 72 ห้อง ๆ ละ 160 บาท/วัน

สิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ภายในโรงแรม

3.1 มีโทรศัพท์ในห้องพัก
3.2 มีคอฟฟี่ชอปชื่อกรุงทองคาเฟ่
3.3 มีอาหารบริการทั้ง ไทย จีน ฝรั่งและอื่น ๆ
3.4 มีที่จอดรถประมาณ 100 คัน
3.5 มีสถานบริการ อาบ อบ นวด ชื่อ ดารา-อาบอบนวด

4. โรงแรมราชธานี

ที่ตั้ง 229 ถนนเขื่อนธานี ต. ในเมือง อ. เมือง ฯ
โทร. 254497, 254599
ผู้จัดการ นายกิจจา ปลูกเจริญ

จำนวนห้องพักในโรงแรมทั้งสิ้น 100 ห้อง ห้องเดี่ยวธรรมดา 10 ห้อง ๆ ละ 80 บาท/วัน ห้องเดี่ยวติดเครื่องปรับอากาศ 10 ห้อง ๆ ละ 120 บาท/วัน ห้องคู่ธรรมดา 40 ห้อง ๆ ละ 100 บาท/วัน ห้องคู่ติดเครื่องปรับอากาศ 40 ห้อง ๆ ละ 140 บาท/วัน

สิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ภายในโรงแรม

4.1 มีโทรศัพท์ในห้องพัก
4.2 มีบริการซักรีดเสื้อผ้า
4.3 มีห้องอาหารชื่อราชธานี
4.4 มีที่จอดรถประมาณ 15 คัน
4.5 บริการอาหารทั้งไทย จีน ฝรั่ง และอื่น ๆ

5. โรงแรมอุบลโฮเต็ล

ที่ตั้ง 333 ถนนอุบลกิจ ต. ในเมือง อ. เมือง ฯ
โทร. 254333, 254940
ผู้จัดการ นายมนต์ศักดิ์ ดวงพิทักษ์พงศ์

จำนวนห้องพักในโรงแรมทั้งสิ้น 120 ห้อง ห้องเดี่ยวธรรมดา 20 ห้อง ๆ ละ 80 บาทต่อวัน ห้องเดี่ยวติดเครื่องปรับอากาศ 30 ห้อง ๆ ละ 120 บาทต่อวัน ห้องคู่ธรรมดา 40 ห้อง ๆ ละ 100 บาทต่อวัน ห้องคู่ติดเครื่องปรับอากาศ 30 ห้อง ๆ ละ 140 บาทต่อวัน

สิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ภายในโรงแรม

5.1 มีโทรศัพท์ในห้องพัก
5.2 มีบริการซักรีดเสื้อผ้า
5.3 มีห้องอาหารชื่อมณียา
5.4 มีที่จอดรถประมาณ 30 คัน
5.5 บริการทั้งอาหารไทย จีน ฝรั่ง และอื่น ๆ

6. โรงแรมอุบลศรีกมล

ที่ตั้ง 22/2 ถนนอุบลศักดิ์ ต. ในเมือง อ เมือง ฯ
โทร. 254136
ผู้จัดการ นายกมล ธนาพรสิน

จำนวนห้องพักในโรงแรมทั้งสิ้น 40 ห้อง ห้องเดี่ยวธรรมดา 20 ห้อง ๆ ละ 60 บาทต่อวัน ห้องคู่ธรรมา 20 ห้อง ๆ ละ 70 บาทต่อวัน
สิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ภายในโรงแรมมีเฉพาะการบริการอาหารไทยและจีนเท่านั้น

ที่มา–โครงการศึกษาภาวะเศรษฐกิจอุตสาหกรรม ของจังหวัดอุบลราชธานี จัดทำโดยสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดอุบลราชธานี มิถุนายน 2524

แนะนำ ภัตตาคาร, ห้องอาหาร และคอฟฟี่ช็อป ในจังหวัดอุบลราชธานี

1. ภัตตาคาร

1.1 สุรัตน์ภัตตาคาร

ที่ตั้ง 13/17 ถนนอุปลิสาน ต. ในเมือง อ. เมือง
จ. อุบล ฯ โทร. 255961
ผู้จัดการ นายอ้วนพงษ์ แซ่ห่าน
บริการอาหาร ไทย จีน ฝรั่ง
เปิดเวลา 16.00 น. ปิดเวลา 24.00 น.
(ห้องปรับอากาศ)

1.2 ภัตตาคารสวนกุหลาบ

ที่ตั้ง 1 ถนนพิชิตรังสรรค์ ต. ในเมือง อ. เมือง
จ. อุบล ฯ โทร. 254335
ผู้จัดการ นายชาญศักดิ์ พันธ์ศักดิ์สกุล
บริการอาหาร ไทย จีน ฝรั่ง
เปิดเวลา 18.00 น. ปิดเวลา 24.00 น.
(มีทั้งห้องปรับอากาศและพัดลม)

2. ห้องอาหาร

2.1 ห้องอาหารอุบลรัตน์

ที่ตั้ง 144/1–2 ถนนชยางกูล ต. ในเมือง
อ. เมือง จ. อุบล ฯ โทร. 255696
ผู้จัดการ นายเอ้งเม้ง แซ่อึ้ง
บริการอาหารไทย จีน ฝรั่ง
เปิดเวลา 16.00 น. ปิดเวลา 22.00 น.
(มีทั้งห้องปรับอากาศและพัดลม)

2.2 ห้องอาหารราชธานี

ที่ตั้ง 229 ถนนเขื่อนธานี ต. ในเมือง อ. เมือง
จ. อุบล ฯ โทร. 255785
ผู้จัดการ นางลัดดา ศรีวิไล
บริการอาหารไทย จีน ฝรั่ง
เปิดเวลา 16.00 น. ปิดเวลา 24.00 น.
(มีห้องปรับอากาศ)

2.3 ห้องอาหารอินโดจีน

ที่ตั้ง 12/10 ถนนสรรพสิทธิ์ ต. ในเมือง
อ. เมือง จ. อุบล ฯ
บริการอาหารเวียดนาม
เปิดเวลา 16.00 น. ปิดเวลา 22.00 น.
(ห้องพัดลม)

2.4 ห้องอาหารปทุมรัตน์

ที่ตั้ง 178 ถนนชยางกูร ต. ในเมือง อ. เมือง
จ. อุบล ฯ โทร. 254417
ผู้จัดการ นายประยุทธ ธนาพร
บริการอาหารไทย จีน ฝรั่ง
เปิดเวลา 18.00 น. ปิดเวลา 24.00 น.
มีดนตรีพิง (ปรับอากาศ)
มีสถานที่สำหรับจัดงานเลี้ยงหรือประชุม 1 ห้อง
จุได้ 200 คน

2.5 ห้องอาหารกระยาทิพย์

ที่ตั้ง 14 ถนนพโลชัย ต. ในเมือง อ. เมือง
จ. อุบลฯ โทร. 254209
ผู้จัดการ นางเรณู พุทธรักษา
บริการอาหารไทย จีน ฝรั่ง
เปิดเวลา 18.00 น. ปิดเวลา 24.00 น.
มีดนตรีพื้น (ห้องปรับอากาศ)

2.6 ห้องอาหารมณียา

ที่ตั้ง 888 ถนนอุบลกิจ ต. ในเมือง อ. เมือง
จ. อุบลฯ โทร. 254958
ผู้จัดการ นายอุเทน นองสุวรรณ
เปิดเวลา 18.00 น. ปิดเวลา 24.00 น.
มีดนตรีพื้น (ห้องปรับอากาศ)

2.7 ห้องอาหารบักกิ๋ง

ที่ตั้ง ถนนบูรพาใน ต. ในเมือง อ. เมือง
จ. อุบลราชธานี โทร. 254598
บริการอาหารไทย จีน
เปิดเวลา 12.00 น. ปิดเวลา 23.00 น.

2.8 ห้องอาหารหงษ์ฟ้า

ที่ตั้ง ถนนชยางกูร ต. ในเมือง อ. เมือง
จ. อุบลฯ โทร. 254026
บริการอาหารไทย จีน
เปิดเวลา 12.00 น. ปิดเวลา 23.00 น.
(มีห้องปรับอากาศและพัดลม)

2.9 ร้านอาหารสวนมะพร้าว

ที่ตั้ง ถนนแจ้งสนิท ต. ในเมือง อ. เมือง
จ. อุบลฯ โทร. 255768
บริการอาหารไทย จีน
เปิดเวลา 12.00 น. ปิดเวลา 23.00 น.

2.10 ร้านทวีผล (ขาหมู)

ที่ตั้ง ถนนพรหมราช ต. ในเมือง อ. เมือง
จ. อุบลฯ
บริการอาหารไทย จีน
เปิดเวลา 12.00 น. ปิดเวลา 23.00 น.

2.11 ร้านอาหารพร

ที่ตั้ง ติดคับสโมสรข้าราชการพลเรือน
จังหวัดอุบลราชธานี
บริการอาหารไทย จีน
เปิดเวลา 12.00 น. ปิดเวลา 23.00 น.

1.12 ร้านอาหารสาคร

ที่ตั้ง ถนนผาแดง ต. ในเมือง อ. เมือง
จ. อุบลฯ
บริการอาหารไทย จีน
เปิดเวลา 12.00 น. ปิดเวลา 23.00 น.

2.13 ร้านอาหารเอี้ยงฟ้า

ที่ตั้ง ถนนพิชิตรังสรรค์ ต. ในเมือง อ. เมือง
จ. อุบลฯ
บริการอาหารไทยพื้นเมือง
เปิดเวลา 12.00 น. ปิดเวลา 23.00 น.

3. คอฟฟี่ช็อป

3.1 จ๊ะเอ๋

ที่ตั้ง ถนนอุปลิสาน ต. ในเมือง อ. เมือง
จ. อุบลฯ
บริการอาหารไทย จีน
เปิดเวลา 19.00 น. ปิดเวลา 24.00 น.

3.2 กรุงทองคาเฟ่

ที่ตั้ง 24 ถนนศรีณรงค์ ต. ในเมือง อ. เมือง
จ. อุบลฯ
บริการอาหารไทย จีน
เปิดเวลา 12.00 น. ปิดเวลา 24.00 น.

3.3 ปทุมาลาเฟ่

ที่ตั้ง 178 ถนนชยางกูร ต. ในเมือง อ. เมือง
จ. อุบลฯ
บริการอาหารไทย จีน ฝรั่ง
เปิดเวลา 16.00 น. ปิดเวลา 24.00 น.

แนะนำสถานเริงรมย์และกีฬาในจังหวัดอุบลฯ

1. ไนท์คลับ

1.1 ซีซอร์ไนท์คลับ

ที่ตั้ง 1/11 ถนนพิชิตรังสรรค์ ต. ในเมือง
อ. เมือง จ. อุบลฯ โทร. 254335
เปิดเวลา 18.00 น. ปิดเวลา 24.00 น.
เปิดบริการทุกวัน

1.2 วิมานทองไนท์คลับ

ที่ตั้ง 294/1 ถนนชยางกูร ต. ในเมือง
อ. เมือง จ. อุบลฯ โทร. 254551
เปิดเวลา 18.00 น. ปิดเวลา 24.00 น.
เปิดบริการทุกวัน

1.3 โลตัสไนท์คลับ

ที่ตั้ง 173 ถนนชยางกูร ต. ในเมือง อ. เมือง
จ. อุบลฯ โทร. 254558
เปิดเวลา 18.00 น. ปิดเวลา 24.00 น.
เปิดบริการทุกวัน

2. สถาน อาบ อบ นวด

2.1 โตเกียว อาบ อบ นวด

ที่ตั้ง 52/11 ถนนเทพโยธี ต. ในเมือง
อ. เมือง จ. อุบลฯ โทร. 254340
วันธรรมดา เปิดเวลา 18.00 น.
ปิดเวลา 24.00 น.
วันหยุดราชการ เปิดเวลา 14.00 น.
ปิดเวลา 24.00 น.

2.2 เมืองทอง อาบ อบ นวด

ที่ตั้ง 195 ถนนพโลชัย ต. ในเมือง อ. เมือง
จ. อุบลฯ โทร. 254186
วันธรรมดา เปิดเวลา 18.00 น.
ปิดเวลา 24.00 น.
วันหยุดราชการ เปิดเวลา 14.00 น.
ปิดเวลา 24.00 น.

2.3 ลองบีช อาบ อบ นวด

ที่ตั้ง 173/2 ถนนชยางกูร ต. ในเมือง อ. เมือง
จ. อุบลฯ โทร. 254229
วันธรรมดา เปิดเวลา 18.00 น.
ปิดเวลา 24.00 น.
วันหยุดราชการ เปิดเวลา 14.00 น.
ปิดเวลา 24.00 น.

2.4 ดารา อาบ อบ นวด

ที่ตั้ง 24 ถนนศรีณรงค์ ต. ในเมือง อ. เมือง
จ. อุบลฯ โทร. 254200
วันธรรมดา เปิดเวลา 18.00 น.
ปิดเวลา 24.00 น.
วันหยุดราชการ เปิดเวลา 14.00 น.
ปิดเวลา 24.00 น.

2.5 อะตามิ อาบ อบ นวด

ที่ตั้ง 33 ถนนสุขาภิบาล ต. ในเมือง อ. เมือง
จ. อุบลฯ โทร. 254559
วันธรรมดา เปิดเวลา 18.00 น.
ปิดเวลา 24.00 น.
วันหยุดราชการ เปิดเวลา 14.00 น.
ปิดเวลา 24.00 น.

2.6 สไบทอง อาบ อบ นวด

ที่ตั้ง 270 ถนนพิชิตรังสรรค์ ต. ในเมือง
อ. เมือง อุบล ฯ โทร. 254559
วันธรรมดา
เปิดเวลา 18.00 น.
ปิดเวลา 24.00 น.
วันหยุดราชการ
เปิดเวลา 14.00 น.
ปิดเวลา 24.00 น.

2.7 นิกโก้ อาบ อบ นวด

ที่ตั้ง 161/11 ถนนสุริยาตร์ ต. ในเมือง
อ. เมือง จ. อุบล ฯ โทร. 254569
วันธรรมดา
เปิดเวลา 18.00 น.
ปิดเวลา 24.00 น.
วันหยุดราชการ
เปิดเวลา 14.00 น.
ปิดเวลา 24.00 น.

3. สถานโบวล์

3.1 อุบลโบวล์

ที่ตั้ง 224/4 ถนนชยางกูร ต. ในเมือง
อ. เมือง จ. อุบล ฯ โทร. 254780
วันธรรมดา เปิดเวลา 18.00 น.
ปิดเวลา 24.00 น.
วันหยุดราชการ เปิดเวลา 12.00 น.
ปิดเวลา 24.00 น.

4. สนามเทนนิส

4.1 สนามเทนนิสสโมสร

ที่ตั้ง บริเวณสโมสรข้าราชการพลเรือน
เปิดบริการทุกวัน

5. สนามกอล์ฟ

5.1 สนามกอล์ฟ มทบ. 6

ที่ตั้ง มณฑลทหารบกที่ 6 อ. วารินชำราบ
จำนวนหลุม 9 หลุม
เปิดเวลา 05.00 น. ปิดเวลา 19.00 น.
ทุกวัน

แนะนำโรงงานที่น่าสนใจ ในเขต จ. อุบลราชธานี

1. นิรันด์ โรงหล่อ (หล่อผานไถนา)
   128—129 หมู่ 3 ถ. อุบล—ตระการพืชผล ต. ขามใหญ่
   อ. เมือง จ. อุบลราชธานี
   นายขี้หลั่น เจียรกุล ผู้จัดการ

2. อนุพงษ์ (ทำเส้นก๋วยเตี๋ยว)
   170/11 ถ. หลวง ต. ในเมือง อ. เมือง จ. อุบลฯ
   นายอนุพงษ์ แซ่เจีย ผู้จัดการ

3. เฮงเจริญ (ทำเส้นก๋วยเตี๋ยว)
   211 ถ. สรรพสิทธิ์ ต. ในเมือง อ. เมือง จ. อุบลฯ
   นายเชียม แซ่อั้ง ผู้จัดการ

4. ลิ้มเต็กฮง (ทำเส้นก๋วยเตี๋ยว)
   59/15—16 ถ. จงกลนิธารณ์ ต. ในเมือง อ. เมือง
   จ. อุบลราชธานี
   นายเฮียวอ๋วง แซ่ลิ้ม ผู้จัดการ

5. ซี่เซ็งเฮง (ทำเส้นก๋วยเตี๋ยว)
   ถ. กันทรลักษณ์ ต. วารินทร์ อ. วารินชำราบ
   จ. อุบลราชธานี
   นายเจียซี่มา แซ่เจีย ผู้จัดการ

6. กิจเจริญ (ทำเส้นก๋วยเตี๋ยว)
   120/45 ถ. สรรพสิทธิ์ ต. ในเมือง จ. อุบลราชธานี
   นายธนิตย์ ยะโสธรศรีกุล ผู้จัดการ

7. กิจฮั่ง โรงกลึง (กลึง—เชื่อมโลหะ)
   71/1—2 ถ. ชยางกูร ต. ขามใหญ่ อ. เมือง
   จ. อุบลราชธานี
   นายปรีชา หล่อบุญเสริม ผู้จัดการ

8. ไพศาล โรงกลึง (กลึง—เชื่อมโลหะ)
   80 ถ. สกลมาร์ค ต. วารินชำราบ
   จ. อุบลราชธานี
   นายไพศาล สมบูรณ์ศรี ผู้จัดการ

9. โรงกลึงเจริญการช่าง (กลึง—เชื่อมโลหะ)
   60/29—30 ถ. ชยางกูร ต. ในเมือง อ. เมือง
   จ. อุบลราชธานี
   นางปรานี ตันธนะ ผู้จัดการ

10. กวางงุ่นเส็ง โรงกลึง (กลึง—เชื่อมโลหะ)
    30/4—5 ถ. ราชวงศ์ ต. ในเมือง อ. เมือง จ. อุบลฯ
    นายประพจน์ โกวิทเทววงศ์ ผู้จัดการ

11. วารินมอเตอร์ (กลึง—เชื่อมโลหะ)
    33/7 ถ. สถิตย์พิมานกาล ต. วารินชำราบ
    จ. อุบลราชธานี
    นายทู เหง่ยน ผู้จัดการ

12. ตันเบคเกอรี่ (ทำขนมปัง)
    282 ถ. บูรพาใน ต. ในเมือง อ. เมือง จ. อุบลฯ
    นางยุวดี เจริญลัดยธรรม ผู้จัดการ

13. แบงกอกเบเกอรี่อุบล หจก. (ทำขนมปัง)
    88—92 ถ. พิชิตรังสรรค์ ต. ในเมือง อ. เมือง
    จ. อุบลราชธานี
    นายเจ๋งปุ่น แซ่โล้ ผู้จัดการ

14. กวงฮวด (ซ่อมเครื่องยนต์)
    300/1 ถ. สรรพสิทธิ์ ต. ในเมือง อ. เมือง จ. อุบลฯ
    นายดำรงศักดิ์ องวชิระ ผู้จัดการ

15. เจริญการช่าง (ซ่อมเครื่องยนต์)
07/3 ต. วารินชำราบ อ. วารินชำราบ จ. อุบลฯ
นางนกแก้ว เฉื่อยฉ่ำ ผู้จัดการ

16. ชัยอุดมการช่าง (ซ่อมเครื่องยนต์)
168 ถ. เขื่อนธานี ต. ในเมือง อ. เมือง จ. อุบลฯ
นายศักดิ์ชัย กฤตานนท์กุล ผู้จัดการ

17. กวงฮวด โรงกลึง (ซ่อมเครื่องยนต์)
8—10 ถ. พรหมเทพ ต. ในเมือง อ. เมือง จ. อุบลฯ
นายดำรงศักดิ์ อึ้งวชิระ ผู้จัดการ

18. หลีเฮง ไฟฟ้า (ซ่อมเครื่องยนต์—พันไดนาโม)
154 ถ. สรรพสิทธิ์ ต. ในเมือง อ. เมือง จ. อุบลฯ
นายหลีเฮง แซ่กว่าน ผู้จัดการ

19. กำชัย โรงกลึง (ทำอุปกรณ์เครื่องยนต์)
71/1-2 ถ. ชยางกูร ต. ขามใหญ่ อ. เมือง จ. อุบลฯ
นายปรีชา หล่อบุญเสริม ผู้จัดการ

20. สินอุบล จก. บริษัท (ผลิตครั่ง)
72 หมู่ 2 ถ. ชยางกูร ต. ขามใหญ่ อ. เมือง จ. อุบลฯ
นายจิตร ปลูกเจริญ ผู้จัดการ

21. สามยนต์ชัย (ทำโครงเก้าอี้รถยนต์—หลังคารถยนต์)
78/4 ถ. แจ้งสนิท ต. ในเมือง อ. เมือง จ. อุบลฯ
นายชัชวาล เกษมสุข ผู้จัดการ

22. เจริญศิลป์ 2 (ทำโครงหลังคารถยนต์)
260/4—6 ถ. สรรพสิทธิ์ ต. ในเมือง อ. เมือง
จ. อุบลราชธานี
นายดุสิต วงศ์นพตล ผู้จัดการ

23. ศิลปถาวร 2 (ทำเบาะ—โครงหลังคารถยนต์)
81/3—4 ถนนสุริยาตร์ ต. ในเมือง อ. เมือง
จ. อุบลราชธานี
นายกุง ป๊ก แซ่แต้ ผู้จัดการ

24. แชลแล็ค สยาม (ทำแชลแล็ค)
125 หมู่ 2 ถ. ชยางกูร ต. ขามใหญ่ อ. เมือง
จ. อุบลราชธานี
นายบุญชัย ล. พัฒน์พงศ์ ผู้จัดการ

25. แชลแล็คอุบล โรงงาน (ทำแชลแล็ค)
115 หมู่ 2 ถ. ชยางกูร ต. ขามใหญ่ อ. เมือง
จ. อุบรราชธานี
นายบุญชัย ล. พัฒน์พงศ์ ผู้จัดการ

26. อุบลลอนตร หจก. (ซักรีด)
23/19 ถ. อุบลอีสาน ต. ในเมือง อ. เมือง จ. อุบลฯ
นายพึงผล โหตะไวศยะ ผู้จัดการ

27. สยามมอเตอร์ (ซ่อมเครื่องกำเนิดไฟฟ้า)
54/21 ถ. ชวาลานอก ต. ในเมือง อ. เมือง
จ. อุบลราชธานี
นายกว่าน ขันถิ่น ผู้จัดการ

28. อุบลอุตสาหกรรม หจก. (ทำตะปู)
หมู่ 3 ต. ขามใหญ่ อ. เมือง จ. อุบลราชธานี
นายวิสุทธิ์ พิสุทธิพันธ์ ผู้จัดการ

29. สากลตู้เย็น (ซ่อมตู้เย็น—พัดลม)
88/17 ถ. สรรพสิทธิ์ ต. ในเมือง อ. เมือง
จ. อุบลราชธานี
นายพจน์ จิรนภาวิบูลย์ ผู้จัดการ

30. วัฒนา การช่าง (ทำโต๊ะ, ตู้, เก้าอี้)
166—167 ถ. พิชิตรังสรรค์ ต. ในเมือง อ. เมือง
จ. อุบลราชธานี
นายอุดม ทองสิงห์ ผู้จัดการ

31. เซ่งเฮงฮวด (ผลิตถังตักน้ำ—อ่างน้ำ)
15—19 ถ. ผานดง ต. ในเมือง อ. เมือง
จ. อุบลราชธานี
นายมิ่ง เกียรติอนุวัติ ผู้จัดการ

32. หลักชัยท่อไอเสีย (ทำท่อไอเสีย)
124 ถ. สรรพสิทธิ์ ต. ในเมือง อ. เมือง
จ. อุบลราชธานี
นายคนึง สำหิทองน้อย ผู้จัดการ

33. สินอุบล จก. บริษัท (ปั๊นนุ่น)
74 กม. 2 หมู่ 2 ถ. ชยางกูร ต. ขามใหญ่
อ. เมือง จ. อุบลราชธานี
นายจิตร ปลูกเจริญ ผู้จักดาร

34. ประสงค์ทรัพย์ค้าไม้ (จำหน่ายไม้แปรรูปต่าง ๆ)
47/5 ถ. นครบาล อ. เมือง จ. อุบลราชธานี
นายสมชัย เหล่าอยู่คง ผู้จัดการ

35. เลี่ยงเซ่งฮวด โรงงานน้ำแข็ง (ทำน้ำแข็ง)
หมู่ 9 ถ. ชยางกูร ต. บุ่ง อ. อำนาจเจริญ
จ. อุบลราชธานี
นายพิชัย โกศัลวิจิตร ผู้กัดการ

36. อุบลการโครเมี่ยม (เคลือบโลหะด้วยนิเกิล)
78/4 ถ. แจ้งสนิท ต. ในเมือง อ. เมือง
จ. อุบลราชธานี
นายกวง นรารักษ์ ผู้จัดการ

37. คณะบุคคลเฮียวยวน โรงอัดปอ (ฟอกปอ)
327 หมู่ 2 ถ. ชยางกูร ต. ขามใหญ่ อ. เมือง
จ. อุบลราชธานี
นายง่วนโอว แซ่อึ้ง ผู้จัดการ

38. โรงอัดปอไทยเอกชัยอุบล หจก. (อัดปอ)
189 ถ. แจ้งสนิท ต. แจระแม อ. เมือง
จ. อุบลราชธานี
นายเกษมศักดิ์ วงษ์สว่างพานิช ผู้จัดการ

39. อุบลพืชผล จก. บริษัท (อัดปอ)
199 ถ. แจ้งสนิท ต. แจระแม อ. เมือง
จ. อุบลราชธานี
นายจิตสิง แซ่ตั้ง ผู้จัดการ

40. อุบลซำถัง หจก. (อัดปอ)
147 ถ. ชยางกูร ต. ขามใหญ่ อ. เมือง
จ. อุบลราชธานี
นายไพรัช ตั้งนพนธ์ ผู้จัดการ

41. อุดมกิจอุบล หจก. (อัดปอ)
206 ถ. ชยางกูร ต. ขามใหญ่ อ. เมือง
จ. อุบลราชธานี
นายยุทธทัย วีระนันท์เวทย์ ผู้จัดการ

42. อุบลสินศิริ หจก. (อัดปอ)
178 ถ. ชยางกูร ต. ขามใหญ่ อ. เมือง
จ. อุบลราชธานี
นายสมศักดิ์ ตันติเศวตรัตน์ ผู้จัดการ

43. อุบลสินณรงค์พืชผล (โรงอัดปอ)
146 ถ. ชยางกูร ต. ขามใหญ่ อ. เมือง
จ. อุบลราชธานี
นายพงษ์ศักดิ์ แซ่โค้ว ผู้จัดการ

44. อึ้งมุ้ย (อัดปอ)
38/3—4 ถ. กันทรลักษณ์ ต. วารินอ. วารินชำราบ
จ. อุบลราชธานี
นายทองสืบ แก้วสง่า ผู้จัดการ

45. อุดมค้าพืช หจก. (อัดปอ)
147/8 ถ. ชยางกูร ต. ขามใหญ่ อ. เมือง
จ. อุบลราชธานี
นายสมพงษ์ อนุกิจพาณิช ผู้จัดการ

46. อุบลเจริญ โรงงานอัดปอ (อัดปอ)
201 ถ. ชยางกูร ต. ปทุม อ. เมือง จ. อุบลราชธานี
นายพูลสวัสดิ์ พันธ์นิกุล ผู้จัดการ

47. อุบลวิวัฒนา หจก. (อัดปอ)
315 หมู่ 2 ถ. ธรรมวิถี ต. ขามใหญ่ อ. เมือง
จ. อุบลราชธานี
นายเทียง ทวีธรรมสถิตย์ ผู้จัดการ

48. อุบลวิวัฒนา สาขา 1 หจก. (อัดปอ)
ถ. กันทรลักษณ์ ต. วารินอ. วารินชำราบ
จ. อุบลราชธานี
นายเทียง ทวีธรรมสถิตย์ ผู้จัดการ

49. ซ่งเฮง ร้าน (ฟอกปอ)
64 ถ. ชยางกูร ต. ในเมือง อ. เมือง
จ. อุบลราชธานี
นายศรชัย มธุรัตนานนท์ ผู้กัดการ

50. ฉั่งหลีง้วน หจก. (อัดปอ)
หมู่ 22 ถ. กันทรลักษณ์ ต. ชาตุ อ. วารินชำราบ
จ. อุบลราชธานี
นายอุดม ชัยศรีสวัสดิ์สุข ผู้จัดการ

51. โรงงานอัดปอเลื่องเฮงวาริน หจก. (อัดปอ)
126/3 ถ. สถิตย์พิมานกาล ต. วารินอ. วารินชำราบ
จ. อุบลราชธานี
นายเม้งเจ็ก แซ่โซ้ว ผู้จัดการ

52. บุคคลไชยศิริ โรงงานอัดปอ (อัดปอ)
หมู่ 2 ถ. ชยางกูร ต. ขามใหญ่ อ. เมือง
จ. อุบลราชธานี
นายไชยศิริ เรืองกาญจนเศรษฐ์ ผู้จัดการ

53. ไชยเจริญ หจก. (อัดและฟอกปอ)
60 ถ. โชติวัฒนะ ต. ท่าลาด อ. วารินชำราบ
จ. อุบลราชธานี
นายไทร พุ่มชุมพล ผู้จัดการ

54. โรงงานอัดปอ เชี่ยงเฮงวาริน หจก. (อัดปอ)
158/1 หมู่ 22 ต. วารินอ. วารินชำราบ
จ. อุบลราชธานี
นายเม่งเจ๊ก แซ่โซ้ว ผู้จัดการ

55. เทพบรรจงห้วยขยุง หจก. (อัดและฟอกปอ)
206 ถ. ธนกิจ ต. ท่าลาด อ. วารินชำราบ
จ. อุบลราชธานี
นายจง บุญประชิด ผู้จัดการ

56. โรงงานเครื่องอัดปอ เกษมสุข (อัดปอ)
609 ถ. เดชอุดม ต. วารินอ. วารินชำราบ
จ. อุบลราชธานี
น.ส. เชาะเช่ง ตั้งธีระวัฒนา ผู้จัดการ

57. เกษตรอุบล ฯ (อัดและฟอกปอ)
หมู่ 10 ต. ท่าลาด อ. วารินชำราบ จ. อุบลราชธานี
นายเกียฮวด แซ่ตั้ง ผู้จัดการ

58. สินเจริญพืชผล หจก. (อัดและฟอกปอ)
หมู่ 10 ต. ท่าลาด อ. วารินชำราบ จ. อุบลราชธานี
นายเภา แซ่ลิ้ม ผู้จัดการ

59. สินอุบล จก. บริษัท (อัดปอ)
72 หมู่ 2 ถ. ชยางกูร ต. ขามใหญ่ อ. เมือง
จ. อุบลราชธานี
นายจร ปลูกเจริญ ผู้จัดการ

60. ซุ่ยเฮงหลีราชสีมา จก. บริษัท (อัดปอ)
131 ถ. แจ้งสนิท ต. ในเมือง อ. เมือง
จ. อุบลราชธานี
นายเลี่ยง ศรีสภาพร ผู้จัดการ

61. เจริญการพืชผล (อัดปอ)
178/1—2 ถ. น้ำอ้อม ต. วารินอ. วารินชำราบ
จ. อุบลราชธานี
นายไสว น้อยวงศ์ ผู้จัดการ

62. จิตติชัย (อัดปอ)
118 หมู่ 44 ถ. น้ำอ้อม ต. วารินอ. วารินชำราบ
จ. อุบลราชธานี
นายยู่เซ้ง แซ่ตั้ง ผู้จัดการ

63. เจริญชัย หจก. (อัดปอ)
135 ถ. กันนิคม ต. สุมพุก อ. คำเขื่อนแก้ว
จ. อุบลราชธานี
นายสอิ้ง เจริญชัย ผู้จัดการ

64. พงไทยพืชผล (อัดปอ)
หมู่ 10 ถ. อรุณประเสริฐ ต. บุ่ง อ. อำนาจเจริญ
จ. อุบลราชธานี
นายสุพิน ศรีสะอาด ผู้จัดการ

65. โรงงานอัดปอ เรือนชัย หจก. (อัดและฟอกปอ)
หมู่ 10 ต. ท่าลาด อ. วารินชำราบ จ. อุบลราชธานี
นายบุ้ง แซ่เอี๊ย ผู้จัดการ

66. อุตสาหกรรมไสไม้อุบล (ไสไม้และประตูหน้าต่าง)
หมู่ 2 ต. ขามใหญ่ อ. เมือง จ. อุบลราชธานี
นายบุญชัย ล. พัฒน์พงศ์ ผู้จัดการ

67. อุบลเคหะกิจ (ทำประตูหน้าต่าง)
64 หมู่ 2 ต. ขามใหญ่ อ. เมือง จ. อุบลราชธานี
นายยูฮวด แซ่ตั้ง ผู้จัดการ

68. วารินพัฒนอุตสากรรม หจก. (ทำประตูหน้าต่าง)
หมู่ 22 ต. ธาตุ อ. วารินชำราบ จ. อุบลราชธานี
นายพัฒนา เครือเขียว ผู้จัดการ

69. สุทธิการช่าง (ทำประตูเหล็ก)
ถ. พโลชัย ต. ในเมือง อ. เมือง จ. อุบลราชธานี
นายบรรเจิด ตั้งควณิชย์ ผู้จัดการ

70. โพธิ์ทองการช่าง (ทำประตูเหล็ก)
37/13—14 ถ. สุริยาตร์ ต. ในเมือง อ. เมือง
จ. อุบลราชธานี
นายจำนวน ยุวมิตร ผู้จัดการ

71. ฤทธิชัยการช่าง (ทำประตูเหล็ก)
189/2 ถ. แจ้งสนิท ต. ในเมือง จ. อุบลราชธานี
นายฤทธิ ยอดชาญ ผู้จัดการ

72. เจริญกิจ (ทำประตู—หน้าต่าง)
1/14—15 ถ. บูรพาใน ต. ในเมือง อ. เมือง
จ. อุบลราชธานี
นายสิทธิศักดิ์ กาญจนเสน ผู้จัดการ

73. ร่วมค้าวัสดุอุตสาหกรรม (ทำประตูหน้าต่าง)
129 หมู่ 2 ต. แจระแม อ. เมือง จ. อุบลราชธานี
นางวิไล ไทรหิรัญกิจ ผู้จัดการ

74. เลิงนกทาโรงเลื่อยจักรยิ่งยะ จหก. (แปรรูปไม้)
375 หมู่ 1 ต. บ้านสวาท อ. เลิงนกทา
จ. อุบลราชธานี
นายบุญชัย ล. พัฒน์พงศ์ ผู้จัดการ

75. พงศ์พานิช (ไสไม้)
หมู่ 7 ต. โพธิ์ไทร อ. พิบูลมังสาหาร
จ. อุบลราชธานี
นายไมตรี จันทฤดี ผู้จัดการ

76. ตั้งฮึง จก. โรงเลื่อยจักร (ไสไม้)
60 หมู่ 10 ต. เขมราฐ อ. เขมราฐ
จ. อุบลราชธานี
นายประสาน เรืองกาญจนเศรษฐ์ ผู้จัดการ

77. โรงเลื่อยจักรตั้งฮั้ว (เลื่อยไม้)
หมู่ 8 ต. เมืองเดช อ. เดชอุดม จ. อุบลราชธานี
นายไชยศิริ เรืองกาญจนเศรษฐ์ ผู้จัดการ

78. โรงเลื่อยจักรสุขกมล สาขา 2 (เลื่อยไม้)
190 หมู่ 8 ถ. สถิตย์พิมานกาล ต. โพธิ์ไทร
อ. พิบูลมังสาหาร จ. อุบลราชธานี
นายกมล ติยะวาณิช ผู้จัดการ

79. ไชยทวี (โรงเลื่อยจักร)
หมู่ 10 ต. สว่าง อ. วารินชำราบ จ. อุบลราชธานี
นายไชยศิริ เรืองกาญจนเศรษฐ์ ผู้จัดการ

80. ไชยศิริ โรงไสไม้ (ไสไม้)
กม. 4 หมู่ 2 ต. ขามใหญ่ อ. เมือง
จ. อุบลราชธานี
นายไชยศิริ เรืองกาญจนเศรษฐ์ ผู้จัดการ

81. มวนบุหรี่ตาม้าบินฮ่งซิน (มวนยาสูบ)
63—66 ถ. หลวง ต. ในเมือง อ. เมือง
จ. อุบลราชธานี
นายล่งจุ่น แซ่หลาย ผู้จัดการ

82. ชัยสถิตย์ แบตเตอรี่ (หล่อยาง)
90—94 ถ. แจ้งสนิท ต. ในเมือง อ. เมือง
จ. อุบลราชธานี
นายบุญเกิด จิตตวิชัย ผู้จัดการ

83. เอเชี่ยหล่อยาง (หล่อยาง)
149/1—4 ถ. ชยางกูร ต. ในเมือง อ. เมือง
จ. อุบลราชธานี
นายเกียรติชัย ลิมปีโชคชัย ผู้จัดการ

84. นายสา คู่ (ต่อตัวถังรถยนต์)
308 ถ. สุริยาตร์ ต. ในเมือง อ. เมือง
จ. อุบลราชธานี
นายบุญ ปุกะธรรม ผู้จัดการ

85. อุบลการช่าง (ต่อตัวถังรถยนต์)
ถ. พโลชัย ต. ในเมือง อ. เมือง จ. อุบลราชธานี
นายง้วน เหวียน ผู้จัดการ

86. เลื่อยเหงียนหนาย (ต่อตัวถังรถยนต์)
309 ถ. สุริยาตร์ ต. ในเมือง อ. เมือง
จ. อุบลราชธานี
หมายเหตุ : ไม่มีชื่อผู้จัดการ

87. ไทยเจริญการช่าง (เคาะ, พ่นสีตัวถังรถยนต์)
155/1—3 ถ. อุปราช ต. ในเมือง อ. เมือง
จ. อุบลราชธานี
นายสงบ แก้วแสงธรรม ผู้จัดการ

88. สแตนดาร์ด โรงกลึง (ทำอะไหล่รถยนต์)
100/1—2 ถ. แจ้งสนิท ต. ในเมือง อ. เมือง
จ. อุบลราชธานี
นายกาด เหงียน ผู้จัดการ

89. ผดุงสาร โรงพิมพ์ (พิมพ์หนังสือ)
261—263 หมู่ 2 ถ. เขื่อนธานี ต. ในเมือง
อ. เมือง จ. อุบลราชธานี
นางอารี ศรีชัญรัตน์ ผู้จัดการ

90. นพมิตร โรงพิมพ์ (พิมพ์หนังสือ)
167/9 ถ. สถิตพิมานกาล ต. วารินอ. วารินชำราบ
จ. อุบลราชธานี
นางสมทรง ภูขามคม ผู้จัดการ

91. ศิริธรรม โรงพิมพ์ (พิมพ์หนังสือ)
24/34 ถ. ศรีณรงค์ ต. ในเมือง อ. เมือง
จ. อุบลราชธานี
นายปรีชา พิณทอง ผู้จัดการ

92. ถนอมศิลป์ โรงพิมพ์ (พิมพ์หนังสือ)
01/11 ถ. เกษมสุข ต. วารินอ. วารินชำราบ
จ. อุบลราชธานี
นางถนอม สมสะอาด ผู้จัดการ

93. ศูนย์พัฒนาการพิมพ์ (พิมพ์หนังสือ)
14/2 ถ. เทพโยธี อ. เมือง จ. อุบลราชธานี
นางสุมาลี พิมพรรค์ ผู้จัดการ

94. อำนวยสารการพิมพ์ (พิมพ์หนังสือ)
5/3 ถ. อุปราช อ. เมือง จ. อุบลราชธานี
นายกึงเอ็ง แซ่เบ๊ ผู้จัดการ

95. บุญพ้าการพิมพ์ (พิมพ์หนังสือ)
339—341 ถ. พรหมราช อ. เมือง จ. อุบลราชธานี
นายบุญสุนย์ ไชยสมบัติ ผู้จัดการ

96. ไทยเจริญ (ทำลูกกรงราวบันได)
22. ต. ในเมือง อ. เมือง จ. อุบลราชธานี
นายสอง เกตุบุตร ผู้จัดการ

97. สุรากรรมสรรพสามิตร จว. อุบล ฯ (ต้มกลั่นเหล้า)
182 ถ. สมเด็จมหาวัชรวงศ์ ต. ปทุม อ. เมือง
จ. อุบลราชธานี
นายเกษม เหล่าเกียรติโสภณ ผู้จัดการ

98. อุบลรัตน์ธานี หจก. (โม่หิน)
หมู่ 5 ต. เมืองเดชอุดม อ. เดชอุดม
จ. อุบลราชธานี
นายประสิทธิ์ ศรีชัญรัตน์ ผู้จัดการ

99. บริษัท เกอริเซน โรงโม่หินชั่วคราว (โม่หิน)
หมู่ 3 ต. ทุ่งเพ้ง อ. เดชอุดม จ. อุบลราชธานี
หมายเหตุ : ไม่มีชื่อผู้จัดการ

100. อพอลโล (ไอสครีม)
44—46 ถ. ศรีสุนทร อ. เมือง จ. อุบลราชธานี
นายสมศักดิ์ แซ่จง ผู้จัดการ

101. อุบลไอสครีม (ทำไอสครีม)
2/14 ถ. สุรศักดิ์ อ. เมือง จ. อุบลราชธานี
นายชุน เสวีกุล ผู้จัดการ

102. สโนไวท์ โรงไอสครีม (ทำไอสครีม)
14—16—18 ถ. หัวเสียง อ. เมือง จ. อุบลราชธานี
นายเกียงเฮง แซ่กัว ผู้จัดการ

103. ไอสครีมไทยพัฒนา (ทำไอสครีม)
349 ถ. สุรศักดิ์ ต. ในเมือง อ. เมือง
จ. อุบลราชธานี
นายนพ แซ่หาม ผู้จัดการ

104. ไทยสงวนไอสครีม (ทำไอสครีม)
43—44 ถ. ชยางกูร ต. บุ่ง อ. อำนาจเจริญ
จ. อุบลราชธานี
นายสงวน แซ่ลิ้ม ผู้จัดการ

แนะนำการเดินทางโดยรถเมล์ประจำทาง ภายในจังหวัดอุบลราชธานี

1. บริษัท เมล์ชมภูเดินรถ จำกัด

179 ถนนน้ำอ้อย อ. วารินฯ จ. อุบลราชธานี
โทร. 255423
นายวัลลภ เหลืองรุ่งโรจน์ ผู้จัดการ
มีรถ 55 คัน คนงาน 100 คน
สาย 2 วิ่งระหว่างสถานีรถไฟวารินชำราบ ถึง บ้านดอนกลาง ตลอดสาย 3 บาท
สาย 3 วิ่งระหว่างบ้านหนองตาโผน ถึง บ้านดอนกลาง ตลอดสาย 3 บาท

2. บริษัท วารินเดินรถอุบล จำกัด

26 ถนนสถิตย์นิมานกาล อ. วารินชำราบ
จ. อุบลราชธานี โทร. 254251
นายธำรง ไทยมงคล ผู้จัดการ
สาย 1 วิ่งระหว่าง ร.ร. ลือคำหาญ ก.ม. 2 ถนนสกลมาร์ค ถึง (ฝั่งวารินชำราบ) ตลอดสาย 3 บาท
สาย 4 วิ่งเฉพาะฝั่ง ระหว่าง เรือนจำกลางอุบล ฯ ถึง ร.ร. ประทุมพิทยาคม ตลอดสาย 2 บาท

3. บริษัท ทวีสินเดินรถ จำกัด

01/13—15 ถนนสกลมาร์ต อ. วารินชำราบ
จ. อุบลราชธานี โทร. 254570
นายพูนศักดิ์ ตั้งบัณฑิต ผู้จัดการ

4. บริษัท สหการเดินรถอุบล จำกัด

45/1—3 ถนนศรีณรงค์ ต. ในเมือง อ. เมือง
จ. อุบลราชธานี
นายผดุง สิทธิไชย์ ผู้จัดการ
สาย 1459 วิ่งระหว่าง อุบลราชธานี ถึง อ. พิบูลมังสาหาร

5. บริษัท สหพานิชอุบล จำกัด

เลขที่ 17/7—9 ถนนสรรพสิทธิ์ ต. ในเมือง อ. เมือง จ. อุบลราชธานี โทร. 254751
นางฉวีวรรณ ดีล้านทิน ผู้จัดการ
คนงาน 40 คน
วิ่งระหว่าง อุบลราชธานี, อำนาจเจริญ, เขมราช, ชานุมาน ระยะทาง 147 ก.ม. ตลอดสาย 31 บาท

6. บริษัท ตระการพืชผลเดินรถ (2510) จำกัด

เลขที่ 88/1 ถนนแจ้งสนิท ต. ในเมือง อ. เมือง
จ. อุบลราชธานี โทร.
นายสมพงษ์ โกศัลวัฒน์ ผู้จัดการ
สาย 1462 วิ่งระหว่าง อุบลราชธานี ถึง อำเภอโขงเจียม

7. บริษัท สมคิดเดินรถ จำกัด

เลขที่ 26—34 ถนนปทุมเทพภักดี ต. วารินชำราบ
อ. วารินชำราบ จ. อุบลราชธานี
นางเซี่ยม สวาสดิพันธ์ ผู้จัดการ
สาย 1460 วิ่งระหว่าง อุบลราชธานี ถึง เดชอุดม

8. บริษัท ม่วงสามสิบขนส่ง จำกัด

เลขที่ 195—197 ถนนสุขาภิบาล 7 ต. ม่วงสามสิบ
อ. ม่วงสามสิบ จ. อุบลราชธานี
นายพรหม แก้วอ่อน ผู้จัดการ มีรถ คัน คนงาน คน
สาย 1456 วิ่งระหว่างอุบลราชธานี ถึง ม่วงสามสิบ

9. บริษัท สหกรณ์รวมมิตรเทพประสิทธิ์-เดินรถ จำกัด

เลขที่ 27 หมู่ที่ 2 ถนนชยางกูร ต. อำนาจเจริญ
อ. อำนาจเจริญ จ. อุบลราชธานี
นายประสิทธิ์ จันทวารา ประธานสหกรณ์ ฯ
สาย 1452 วิ่งระหว่างอุบลราชธานี ถึง อำนาจเจริญ
สาย 1455 วิ่งระหว่าง อุบลราชธานี ถึง พนา (ข)

10. บริษัท ขนส่ง จำกัด

สำนักงานใหญ่ ตลาดหมอชิต กรุงเทพมหานคร
ร.ต. ละออ บุญสา กรรมการผู้จัดการใหญ่
สาขาอุบลราชธานี นายวิจิตร อภิชาติบุตร นายสถานี
บริษัท ขนส่ง จำกัด สาขาอุบลราชธานี โทร.
สาย 1456 วิ่งระหว่าง อุบลราชธานี ถึง เขื่องใน

11. บริษัท สหมิตรอุบล จำกัด

เลขที่ 100/1—6 ถนนแจ้งสนิท อ. เมือง
จ. อุบลราชธานี โทร. 254320
นายนิพนธ์ ตั้งปณิธานนท์ กรรมการผู้จัดการ
มีรถ 40 คัน คนงาน 120 คน
วิ่งระหว่างมุกดาหาร, อำนาจเจริญ, ธาตุพนม,
สกลนคร, อุดรธานี

เส้นทางเดินรถโดยสารประจำทางภายในจังหวัด

ที่	เส้นทาง	ระยะทาง (กม.)	สภาพทาง	ค่าโดยสาร บาท/คน	จำนวนเที่ยว ไป/กลับต่อวัน
1.	อุบล ฯ–เขื่องใน	42	ลาดยาง	4	38
2.	อุบล ฯ–โขงเจียม	118	ลาดยาง และลูกรัง	26	48
3.	อุบล ฯ–พิบูล ฯ	43	ลาดยาง	8	24
4.	อุบล ฯ–เขมราฐ	147	,,	25.50	22
5.	อุบอ ฯ–อำนาจ	75	,,	อยู่ในระหว่างขอสัมปทานใหม่	–
6.	อุบล ฯ–ตระการ	45	,,	8	48
7.	อุบล ฯ–ม่วงสามสิบ	33	,,	6.50	–
8.	อุบล ฯ–พนา		,,	–	–
9.	อุบล ฯ–ช่องเม็ก	75	,,	14	–
10.	อุบล ฯ–เดชอุดม	45	,,	7.50	–

ที่มา : ขนส่งจังหวัดอุบลราชธานี

หมายเหตุ *จังหวัดอุบลราชธานี เป็นจังหวัดที่มีรถโดยสารประจำทางวิ่งบริการประชาชนในเขตเทศบาลเมือง ฯ จำนวน 5 สายดังนี้ สาย 1 ระหว่าง กม. 2–ศวพ. (ศูนย์อพยพลาว)*

สาย 2 ระหว่าง สถานีรถไฟ–สวนวนารมย์

สาย 3 ระหว่าง หนองตาโพน–สวนวนารมย์

สาย 4 ระหว่างเรือนจำกลาง–โรงต้ม

สาย 5 ระหว่างค่ายสรรพสิทธิ์ประสงค์–ประปาท่าวังหิน

เส้นทางเดินรถโดยสารประจำทางระหว่างจังหวัด

ที่	เส้นทาง	ระยะทาง (กม.)	สภาพทาง	ค่าโดยสาร (บาท/คน)	จำนวนเที่ยว ไป/กลับ ต่อวัน
1.	อุบล ฯ–ชานุมาน (ผ่านตระการ ฯ)	180	ลาดยาง ลูกรังช่วง ตระการ-เขมราฐ	24.00	16
2.	อุบล ฯ–มุกดาหาร (ผ่านอำนาจเจริญ)	166	ลาดยาง	28.00	24
3.	อุบล ฯ–อุดร ฯ (ผ่านอำนาจเจริญ)	439	,,	66.50	8
4.	อุบล ฯ–อุดร ฯ (ผ่านเขื่องใน)	442	,,	61.00	10
5.	อุบล ฯ–นครพนม	273	,,	43.00	4
6.	อุบล ฯ–สกลนคร	289	,,	45.50	6
7.	อุบล ฯ–ขุนหาญ (ศรีสะเกษ)	165	ลาดยาง ลูกรัง 9 กม.	22.50	40
8.	อุบล ฯ–มหาชนะชัย (ยโสธร)	94	ลาดยาง	14.00	2
9.	อุบล ฯ–ขอนแก่น	329	,,	37.00	4
10.	อุบล ฯ–นครราชสีมา	420	,,	47.00	12
11.	อุบล ฯ–มหาสารคาม	220	,,	35.00	4
12.	อุบล ฯ–ร้อยเอ็ด	170	,,	29.00	6
13.	อุบล ฯ–ยโสธร	100	,,	19.00	16
14.	อุบล ฯ–ศรีสะเกษ	65	,,	9.50	48
15.	อุบล ฯ–เลิงนกทา	116	,,	22.00	12
16.	อุบล ฯ–กันทรลักษณ์	72	,,	17.00	48
17.	อุบล ฯ–กรุงเทพ ฯ	679	,,	100.00	24

อ. ไทยการช่าง

นายสิทธิชัย พิทักษ์พงศ์สนิท

รับเหมาก่อสร้างทั่วราชอาณาจักร
สำนักงานชั่วคราว ในค่ายสรรพสิทธิ์ประสงค์

อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี
โทร. 254837 ต่อ 268

ขอสนับสนุนในการเผยแพร่ หนังสือ จังหวัดอุบลราชธานี

ร้านวารินวัสดุ

วรวัฒน์ เรืองลาภบจรชัย

14 กันทรลักษ์ อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบล ฯ โทร. 255812

ขอสนับสนุนในการเผยแพร่ หนังสือ จังหวัดอุบลราชธานี

ชนะชัย

เพ็ญศรี โควสุรัตน์

197/2 ถนนสกลมาร์ค อ. วารินชำราบ จ. อุบลราชธานี โทร. 255362

ขอสนับสนุนในการเผยแพร่ หนังสือ จังหวัดอุบลราชธานี

ไพโรจน์ โหตระไวศยะ
สงคราม โหตระไวศยะ

เลขที่ 9–10 ถนนวาริน–พิบูล อ. วารินชำราบ จ. อุบลราชธานี

ขอสนับสนุนในการเผยแพร่ หนังสือ จังหวัดอุบลราชธานี

ห.จ.ก. เกรียงศักดิ์คอนสตรัคชั่น

เกรียงศักดิ์ จิ่งวัฒนนาตระกูล

295/9–10 ถนนพิชิตรังสรรค์ อ. เมือง จ. อุบลราชธานี โทร. 254059

ขอสนับสนุนในการเผยแพร่ หนังสือ จังหวัดอุบลราชธานี

บริษัท เอกชัยอุบล (2523) จำกัด

เกษมศักดิ์ วงศ์สว่างพานิช

118–126 ถนนชัยภูมิ อ. เมือง จ. อุบลราชธานี โทร. 254886

ขอสนับสนุนในการเผยแพร่ หนังสือ จังหวัดอุบลราชธานี

ห.จ.ก. วรรณกิจอุบล

ทิพวรรณ วงศ์วรรณกิจ

เลขที่ 163 ถนนชยางกูร อ. เมือง จ. อุบลราชธานี โทร. 254356

จำหน่ายท่อคอนกรีต อัดแรงสูง เสาคอนกรีต อุปกรณ์เครื่องสุขภัณฑ์ ประปา และเครื่องมือก่อสร้าง ผลิตภัณฑ์ ของ บคส. ปูนซีเมนต์ไทย และเป็นผู้แทนจำหน่ายสี "โจทัน" แต่ผู้เดียวในจังหวัดอุบล ฯ และบริการรับเหมาก่อสร้างทั่วไป ◉ ขอสนับสนุนในการเผยแพร่ หนังสือ จังหวัดอุบลราชธานี

นายแพทย์ ปัญญะ ไม้เกต

โรงพยาบาลศุภาเกต

เลขที่ 87/8 ถนนอุปหาร ต. ในเมือง อ. เมือง

จ. อุบลราชธานี โทร. 254660

ขอสนับสนุนในการเผยแพร่ หนังสือ จังหวัดอุบลราชธานี

โรงกลึงพัฒนายนต์

เลขที่ 100/7-9 ถนนแจ้งสนิท ต. ในเมือง จ. อุบล

โทร. 254981

ขอสนับสนุนในการเผยแพร่ หนังสือ จังวัดอุบลราชธานี

วิจิตรา มณีไพศาล

ห้างหุ้นส่วนจำกัด นพกิจก่อสร้างอุบล

เลขที่ 126/4 ถ. พิชิตรังสรรค์ ต. ในเมือง อ. เมือง

จ. อุบลราชธานี โทร. 255026

ขอสนับสนุนในการเผยแพร่ หนังสือ จังหวัดอุบลราชธานี

นายสังเวียน นามวิชัย

ผู้จัดการอู่พีเอสเซอร์วิส

ต. ในเมือง อ. เมือง จ. อุบลราชธานี โทร. 255678

ขอสนับสนุนในการเผยแพร่ หนังสือ จังหวัดอุบลราชธานี

คุณอาทร (โจ) แซ่ฉั่ว

ห้องเย็นโจ อุบล

ขอสนับสนุนในการเผยแพร่ หนังสือ จังหวัดอุบลราชธานี

นายสมศิลป์ หงษ์สมบัติ

หงษ์สมบัติซีเมนต์บล๊อก

เลขที่ 247 ถ. แจ้งสนิท อ. เมือง จ. อุบลราชธานี

ขอสนับสนุนในการเผยแพร่ หนังสือ จังหวัดอุบลราชธานี

นายปรีชา มหาธนะวงศ์

โรงเรียนบ้องกันตัวมหาธนะวงศ์

เลขที่ 384 ถ. พิชิตรังสรรค์ ต. ในเมือง อ. เมือง จ. อุบล โทร. 255082

ขอสนับสนุนในการเผยแพร่ หนังสือ จังหวัดอุบลราชธานี

นายดำรงค์ ดวงพิทักษ์พงศ์

สไบทอง

อ. เมือง จ. อุบล

ขอสนันสนุนในการเผยแพร่ หนังสือ จังหวัดอุบลราชธานี

นายสอาด บุญสร้าง

สวนสอาดบุญสร้าง

เลขที่ 8/2 ถนนศรีจันทร์ ต. หนองใหญ่ อ. เมือง จ. ขอนแก่น

ขอสนับสนุนในการเผยแพร่ หนังสือ จังหวัดอุบลราชธานี

จีระศักดิ์ การช่าง (ตุ๋ย)

เลขที่ 1 ถนนชวาลานอก อ. เมือง จ. อุบลราชธานี

รับ เคาะ พ่นสี รถยนต์ และดัดโครง ตั้งศูนย์ เคาะ ถังน้ำมัน
พ่นสี ติดสติ๊กเกอร์ รถยนต์ รถมอเตอร์ไซด์
โดยช่างผู้ชำนาญงาน ราคาเยา

ขอสนับสนุนในการเผยแพร่ หนังสือ จังหวัดอุบลราชธานี

บริษัท สหมิตรอุบล จำกัด

100/1–6 ถนนแจ้งสนิท อ. เมือง จ. อุบลราชธานี โทร. 254320

นายนิพนธ์ ตั้งปณิธานนท์ กรรมการผู้จัดการ

วิ่งระหว่างมุกดาหาร–อำนาจเจริญ–ธาตุพนม–สกลนคร–อุดรธานี

ขอสนับสนุนในการเผยแพร่ หนังสือ จังหวัดอุบลราชธานี

บริษัท เมล็ชมภู จำกัด

179 ถนนน้ำอ้อม อ. วารินชำราบ จ. อุบลราชธานี โทร. 255423

นายวัลลภ เหลืองรุ่งโรจน์ ผู้จัดการ

สาย 2 วิ่งระหว่างสถานีรถไฟวารินชำราบถึง บ้านดอนกลาง ตลอดสาย 3 บาท
สาย 3 วิ่งระหว่างบ้านหนองตาโผ่น ถึงบ้านดอนกลาง ตลอดสาย 3 บาท

ขอสนับสนุนในการเผยแพร่ หนังสือ จังหวัดอุบลราชธานี

อุบลอ๊อกซิเย่น

(หลังศาลจังหวัด) โทร. 255343

100/1 ถนนพิชิตรังสรรค์ อ. เมือง จ. อุบล ฯ

จำหน่าย เครื่องอุปกรณ์อ๊อกซิเย่น ลมอ๊อกซิเย่น และเครื่องอุปกรณ์ในการเชื่อม

ผู้จัดการ นางมาลา ฤทธิสมบูรณ์

ในราคาย่อมเยา

ส่งมอบ...
ส่งมอบ
เพื่อชีวิตที่ดีกว่า
บริษัทไทยน้ำทิพย์ฯ สามารถ

เฟื่องทองเภสัช

สุวพันธ์ เฟื่องทอง

59/8 ถนนสกลมาร์ค อ. เดชอุดม จ. อุบลราชธานี

ขอสนับสนุนในการเผยแพร่ หนังสือ จังหวัดอุบล ฯ

หจก. วัชรินทร์ก่อสร้าง

วัชรินทร์ อินทะนา

123/1-3 ถนนเดช-วาริน อ. เดชอุดม จ. อุบลราชธานี

รับเหมาก่อสร้างทั่วไป และรับถมที่ จำหน่ายวัสดุ เครื่องมือก่อสร้าง ต่าง ๆ ราคามาตรฐาน

ขอสนับสนุนในการเผยแพร่ หนังสือ จังหวัดอุบลราชธานี

ข้าราชการสำนักงานป่าไม้เขต จังหวัดอุบลราชธานี

ขอสนับสนุนในการเผยแพร่ หนังสือ จังหวัดอุบลราชธานี

ชมรมภาพยนตร์. ธุรกิจบันเทิง. อุบลราชธานี ชมรมเพื่อรับใช้สังคมเมืองอุบล ฯ

นายเต็ง บุญจริง ประธาน

นายสมชาย ศิลปประพันธ์ ที่ปรึกษา

ขอสนับสนุนในการเผยแพร่ หนังสือ จังหวัดอุบลราชธานี

ชินยิวกี่

เลขที่ 6-7/6 ถนนพโลรังฤทธิ์ อ. เมือง จ. อุบลราชธานี โทร. 255589

รับสั่งทำและติดตั้ง-ประตูเหล็กมวน ประตูเหล็กยืด

ลูกกรงหน้าต่างเหล็กดัดและงานเหล็กทุกชนิด มุ้งลวดอลูมิเนียม

จำหน่ายและลับคม-อุปกรณ์แต่งผมชาย-หญิงทุกชนิด ผีมือประณีต ราคาย่อมเยา บริการเป็นกันเอง

หจก. ปิ่นเพชร

เพ็ญพักตร์ ศรีทอง

เลขที่ 561 ถนนพรหมราช อ. เมือง จ. อุบลราชธานี โทร. 254734

ขอสนับสนุนในการเผยแพร่ หนังสือ จังหวัดอุบลราชธานี

ข้าราชการสำนักงานอุตสาหกรรม
จังหวัดอุบลราชธานี

ขอสนับสนุนในการเผยแพร่ หนังสือ จังหวัดอุบลราชธานี

ห้างหุ้นส่วนจำกัด เทคนิคกลการ

417/1 ถนนชยางกูร ต. ขามใหญ่ หน้าสนามกีฬากลาง

อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

ขอสนับสนุนในการเผยแพร่ หนังสือ จังหวัดอุบลราชธานี

ห้างหุ้นส่วนจำกัด วันชัยรับเหมาก่อสร้าง (ม่วงเดินรถ)

19-21 ถนนชยางกูร ตำบลม่วงสามสิบ อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี

วันชัย จึงจิตรักษ์ ผู้จัดการ

รับเหมา ขุดขนล่งหิน ดิน กรวด ทราย ลูกรัง รับจ้างลอกหนอง ขุดสระ รับเหมา
ก่อสร้าง และงานโยธาทั่วไป

มีแทรคเตอร์ตีนตะขาบ รถเกรด รถบด รถน้ำให้เช่า บริการทั่วไป

ขอสนับสนุนในการเผยแพร่ หนังสือ จังหวัดอุบลราชธานี

ห้างหุ้นส่วนจำกัด เสรีภาพ

อภัย ตั้งตระกูลวงศ์

253-4 ถนนชยางกูร ต. บุ่ง อ. อำนาจเจริญ จ. อุบลราชธานี

โทร. 451054

ขอสนับสนุนในการเผยแพร่ หนังสือ จังหวัดอุบลราชธานี

ธนาคารทหารไทย จำกัด สาขาอุบลราชธานี

60/31 ถนนชยางกูร ต. ในเมือง อ. เมือง จ. อุบลราชธานี

รับใช้ประชาชน เพราะทุกคน คือ ลูกค้ารายใหญ่

งามพิศ ประทีปะวณิช ผู้จัดการ

โทร. 254357-254978

ขอสนับสนุนในการเผยแพร่ หนังสือ จังหวัดอุบลราชธานี

ธนาคารเอเชีย จำกัด สาขาอุบลราชธานี

400-402-404 ถนนพรหมราช อ. เมือง จ. อุบลราชธานี

"ธุระกิจของท่าน คือ บริการของเรา"

วิวัฒน์ รุ่งเรืองพานิช ผู้จัดการ

โทร. 255638-255746

ธนาคารเอเชีย จำกัด สาขาวารินชำราบ

22 ถนนสถลมาร์ต อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี

"ธุระกิจของท่าน คือ บริการของเรา"

ณรงค์ มะลิสุวรรณ ผู้จัดการ

โทร. 255531-2

ขอสนับสนุนในการเผยแพร่ หนังสือ จังหวัดอุบลราชธานี

บริษัท อดมัส์อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด

174 ถนนแจ้งสนิท อ. บ้านไผ่ จ. ขอนแก่น

แก่น พุฒศรี ผู้จัดการทั่วไป

โทร. 272073-272372-272370

ปั้มน้ำมันสามทหารบุญประเสริฐ

211 ถนนอรุณประเสริฐ ต. บุ่ง อ. เมือง จ. อุบลราชธานี

โทร. 451239

ณรงค์ สุทธิเดช

รับเหมาก่อสร้าง และบริการถมที่ ทั่วไป

ในราคามิตรภาพ เป็นกันเองเสมอ

ขอสนับสนุนในกายเผยแพร่ หนังสือ จังหวัดอุบลราชธานี

โรงกลึง สหกิจดีเซล จ. อุบล ฯ

เลขที่ 72/4–6 สุริยาตร แจ้งสนิท อุบลราชธานี โทร. 254323–255571

"เช็คปั๊ม–หัวฉีด–เครื่องยนต์ดีเซลทุกชนิด"

◉ **แผนกโรงกลึง** รับเจียรนัยข้อเหวี่ยง คว้านเสื้อสูบ คว้านบู๊ชก้านสูบ ตั้งศูนย์ถ่วงล้อ ดัดกะทะล้อ ดัดคานหน้า ดัดแหนบ และตรวจเช็คช่วงล่างรถยนต์ทุกชนิด

◉ **แผนกซ่อมรถแทร็กเตอร์** อัดกลับบู๊ช พินโซ่ ตีนตะขาบ พอกรอลเลอร์ ไอเลอร์ ด้วยเครื่องระบบเย็น โดยไม่เปลี่ยนซิลกรุ๊ป อัดสายไฮดรอลิค อัดผ้าเบรคครัชรถยนต์แทร็กเตอร์ทุกชนิด และชุบโครเมี่ยม –ขอขอบคุณที่อุปการะ–

ห้างหุ้นส่วนจำกัด ชวลิต อุบล

ชวลิต ตั้งตระกูลวงศ์

222 ถนนชยางกูร ต. บุ่ง อำเภออำนาจเจริญ จ. อุบลราชธานี

โทร. 451317

รับเหมาก่อสร้าง จำหน่ายเครื่องอุปกรณ์การก่อสร้าง ราคาเยา เป็นกันเองเสมอ

ศรีสยามฟาร์มาซี

SRISAYAM PHARMACY

285/1 ถนนอุปราช (ก.ม. 0) อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

– สถานที่จำหน่าย –

ยารักษาโรค ไทย–จีน–ฝรั่ง ทุกชนิด คุณภาพดี เชื่อถือได้ ราคาเยา

ยินดีต้อนรับทุกท่านอย่างเป็นกันเอง

"ชัยมงคลฟิล์ม"

1/1 ถ. พโลชัย อ. เมือง จ. อุบลฯ

เจ้าตำหรับ เสียงเจ็บ แสงแสบ ขอแนะนำ "**ลูกเกศภาพยนตร์**"

นักพากดัง หนังดี สีสดใส ราคาประทับใจ

จากผู้อำนวยการ **นายประสาสน์ ขันทอง**

อู่พ่นสีรถ (คุณตุ๋ย)

คุณหาญ (คุณจร) หงษ์ทอง

1/1 ถนนชวาลานอก ต. ปทุม อ. เมือง จ. อุบลราชธานี

ขอสนับสนุนในการเผยแพร่ หนังสือ จังหวัดอุบลราชธานี

บริษัท อุบลการสุรา จำกัด

ผู้ต้มกลั่นสุรา และ ขายส่งสุรา

จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดศรีสะเกษ และ จังหวัดยโสธร

มีผู้ผลิตสุราโดยเชี่ยวชาญการผลิตสุราขาว สุราผสมพิเศษ

"อินทรีทอง" เชี่ยงชุน คุณภาพเยี่ยม บำรุงกำลัง รสกลมกล่อม ราคาเยา

ห้างหุ้นส่วนจำกัด

พวงคำบริการ

น้อย สวัสดี

276 ถนนชยางกูร ต. บุ่ง อ. อำนาจเจริญ จ. อุบลราชธานี

รับเหมาก่อสร้างทั่วไป

รับถมที่ รับเกรดดิน

จำหน่ายเครื่องมือก่อสร้าง ราคากันเอง

ขอสนับสนุนในการเผยแพร่ หนังสือ จังหวัดอุบลราชธานี

โรงสีไฟไทยเจริญวัฒนา

ถนนชยางกูร ต. บุ่ง อ. เมือง จ. อุบลราชธานี

โทร. 451819

o สุวัฒน์ ศิริอำนาจ o

รับซื้อข้าวเปลือก-มันสำปะหลัง

ในราคายุติธรรม-เป็นกันเอง

ขอสนับสนุนในการเผยแพร่ หนังสือ จังหวัดอุบลราชธานี

บริษัท สายัญห์-สัมฤทธิ์เดินรถ

สมจิตร เจียรกุล

มีรถรับบริการทัศนาจร

มีรถปรับอากาศเดินระหว่าง อุบล ฯ–อุดร ฯ

เวลา 8.00 น. และ 11.00 น.

จอดรับบริการ หน้าธนาคารออมสิน สาขาอุบล ฯ ถนนเขื่อนธานี

อู่รถยนต์ 39/2 ถนนสุริยาตร์ อ. เมือง จ. อุบล ฯ โทร. 255172

บ้านพัก 40/7–8 ถนนผาแดง อ. เมือง จ. อุบล ฯ โทร. 254187

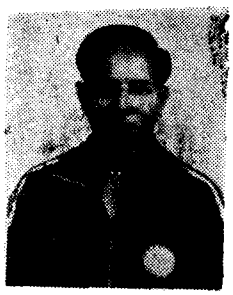
ขอสนับสนุนในการเผยแพร่ หนังสือ จังหวัดอุบลราชธานี

เอ็ม ซี. ซี. สาขาอุบลราชธานี

171/70 ชยางกูร (ตลาด 6) อ. เมือง จ. อุบลราชธานี

โทร. 255866

บนซ้าย–วิมลศรี โพธิ์ละคร

ผู้จัดการสาขาอุบล ฯ

บนขวา–จรูญ ใจเกื้อ

ผู้แนะนำไปทำงานตะวันออกกลาง

บริการ ◉ บินไปก่อนจ่ายทีหลัง เพื่อขจัดปัญหาการหลอกลวง - และต้มตุ๋น

◉ ให้คำปรึกษา และแนะนำผู้สนใจไปทำงานตะวันออกลาง

◉ แนะนำการขอกู้สินเชื่อธนาคาร สำหรับผู้ที่จะเดินทางไปต่างประเทศ

◉ แนะนำการทำพาสปอร์ต และวีซ่าไม่เรียกเก็บเงินค่าบริการใด ๆ ถ้ามีผู้แอบอ้างโปรดแจ้งให้ทราบ

เอ็ม. ซี. ซี. สาขาอุบล ฯ ทราบ

ยินดีต้อนรับ และช่วยเหลือ สำหรับที่ผิดหวังมาจากที่อื่น

ขอสนับสนุนในการเผยแพร่ หนังสือ จังหวัดอุบลราชธานี

โรงแรมที่โอ่อ่าทันสมัยที่สุด
ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

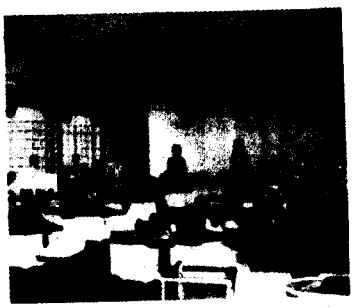

บริหารงานใหม่ โดย บริษัท รามาทาวเวอร์ จำกัด

เสนอบริการที่สมบูรณ์แบบที่สุด ประกอบด้วย
ห้องแอร์คอนดิชั่น ปูพรม 115 ห้อง พร้อมด้วยอ่างอาบน้ำ ร้อน—เย็น
โทรศัพท์ ระบบเสียงเพลง ทีวี ตู้เย็น ภายในห้องพัก
ไนท์คลับ อาบ อบ นวด ภัตตาคาร (บริการ อาหารไทย
— จีน—ฝรั่ง) โบว์ลิ่ง ห้องประชุมขนาดกลาง และขนาดใหญ่
พร้อมด้วยสระว่ายน้ำ

โปรดโทรศัพท์สั่งจอง

KOSA HOTEL RAMA KHON KAEN

250-252 SRICHAND ROAD, KHON KAEN, THAILAND.
☎ 236729, 236771, 236014, 237106-7
ถนนศรีจันทร์ อ. เมือง จ. ขอนแก่น
โทร.(043) 23-6014 ,23-6729,23—6771,23—7106—7

หุ้นส่วนผู้จัดการ ห.จ.ก. กิจไพบูลย์อุบลก่อสร้าง

292 ถนนประชา โทร. 255647

อ. เดชอุดม จ. อุบลราชธานี

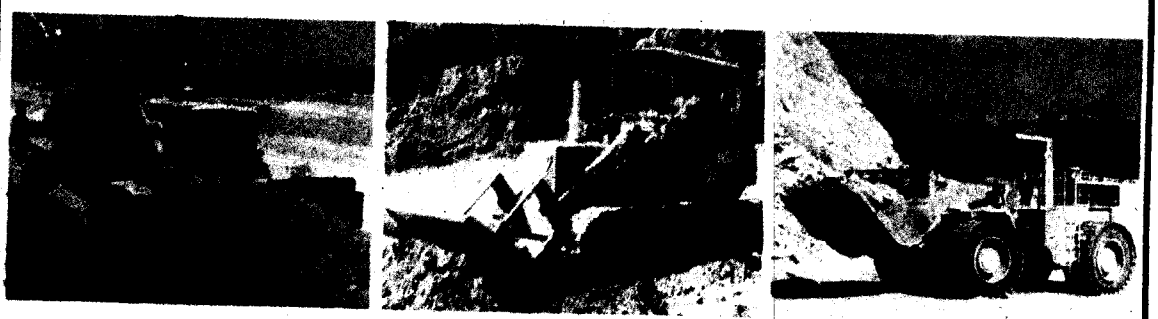
ห้างหุ้นส่วนจำกัด กิจไพบูลย์อุบลก่อสร้าง

292 ถนนประชา อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี โทร. 255647

153/4 ถนนสกลมาร์ค อ. วารินชำราบ จ. อุบล ฯ

รับเหมาก่อสร้างถนน-ลาดยาง-ทำนบ-เหมือง-ฝาย-

งานโครงสร้างทั่วไป และบริการเครื่องจักรให้เช่า

ขอสนับสนุนในการเผยแพร่ หนังสือ จังหวัดอุบลราชธานี

ห้างหุ้นส่วนจำกัด ปรีชาพาณิชย์ อุบล ฯ

ปรีชา นิลเปรม ผู้จัดการ

อุบลไพศาลก่อสร้าง

ไพบูลย์ นิลเปรม ผู้จัดการ

จำหน่าย

กรวด หินย่อย ทราย ลูกรัง
แม่รัง อิฐ ดิน

งานโยธาทุกชนิด

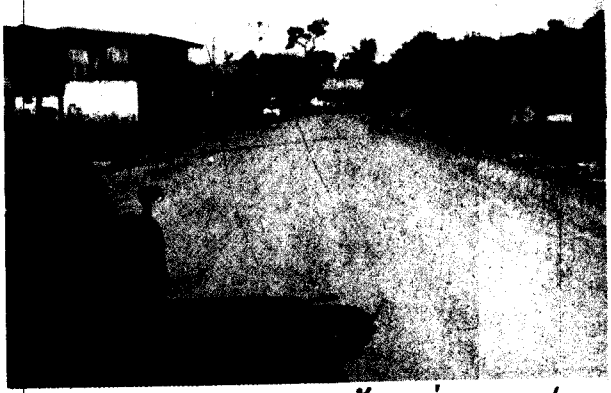
มีรถดัม เกรทเตอร์ แทร็คเตอร์
รถบด รถน้ำ เตาต้มยาง

ให้เช่า

และรับขนส่งทั่วไป ในราคาเยา

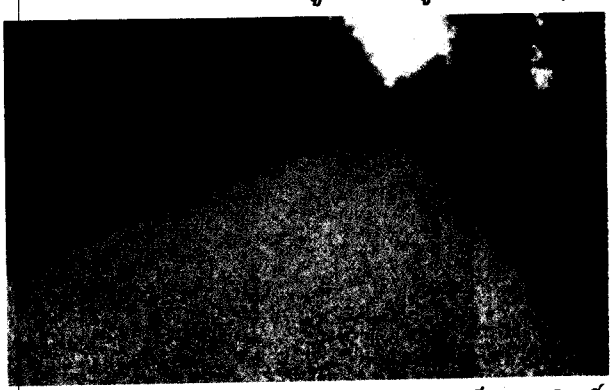
งานลาดยางแอสพ่ลท์ ปรีชาพาณิชย์

งานถนนลูกรัง หมู่ 7 ต. ปทุม

ช่วยงานการกุศล

งานลาดยาง ขณะดำเนินการก่อสร้าง ปรีชาพานิชย์

ห้างหุ้นส่วนจำกัด สหกิจคอนสตรัคชั่น

บริการ

รับเหมาสร้างอาคาร สถานที่ราชการ

นายสถาพร และ นางชุมแสง เรืองเสรี

นายสถาพร เรืองเสรี

ผู้จัดการ

115–115/1 ถนนชวาลาใน อ. เมือง จ. อุบลราชธานี

โทร. 255139

ขอสนับสนุนในการเผยแพร่ หนังสือ จังหวัดอุบลราชธานี

"ร้านโกโก้เบเกอรี่"

คุณวิศาล (นางตี๋) ทรายขาว ผู้จัดการ

61/8 ถ. พิชิตรังสรรค์ อ. เมือง จ. อุบลราชธานี

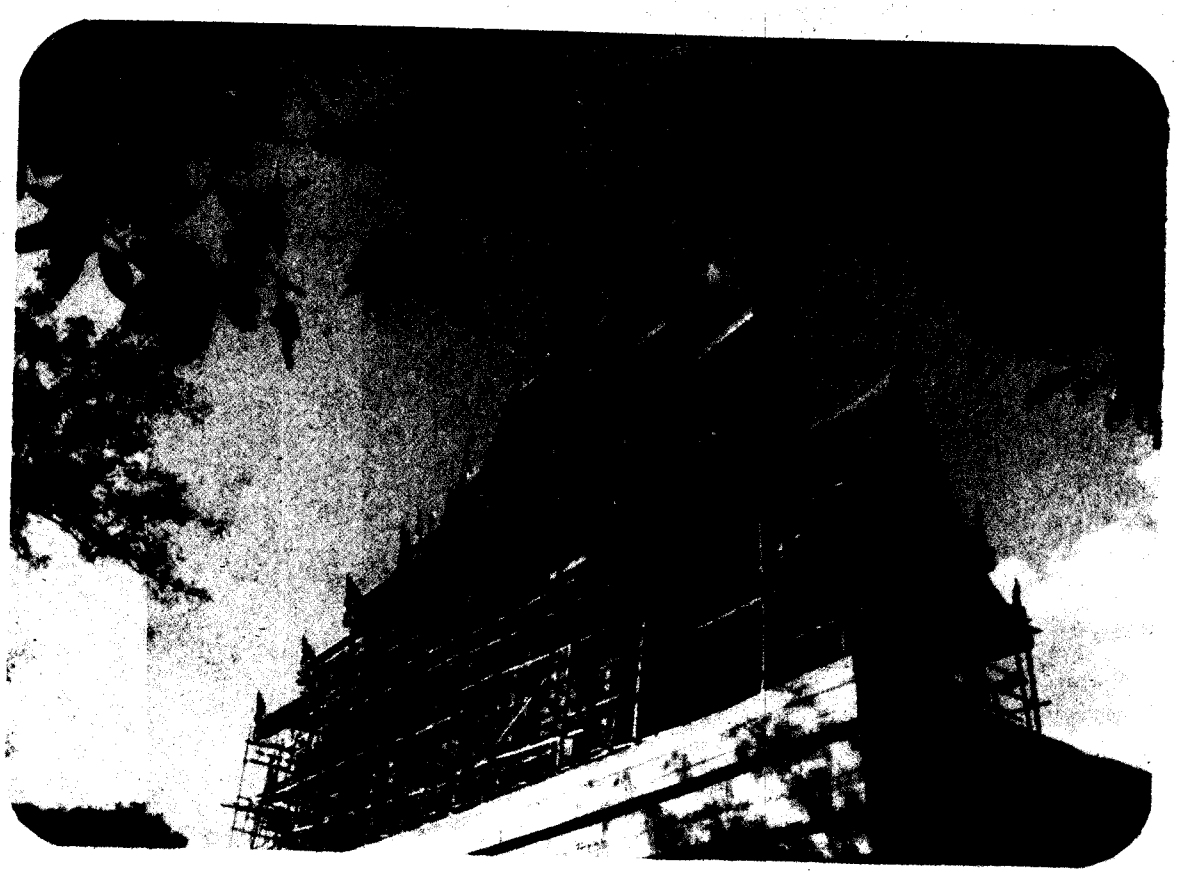
เป็นกำลังใจแด่ทหาร ตำรวจ ที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่แนวหน้า

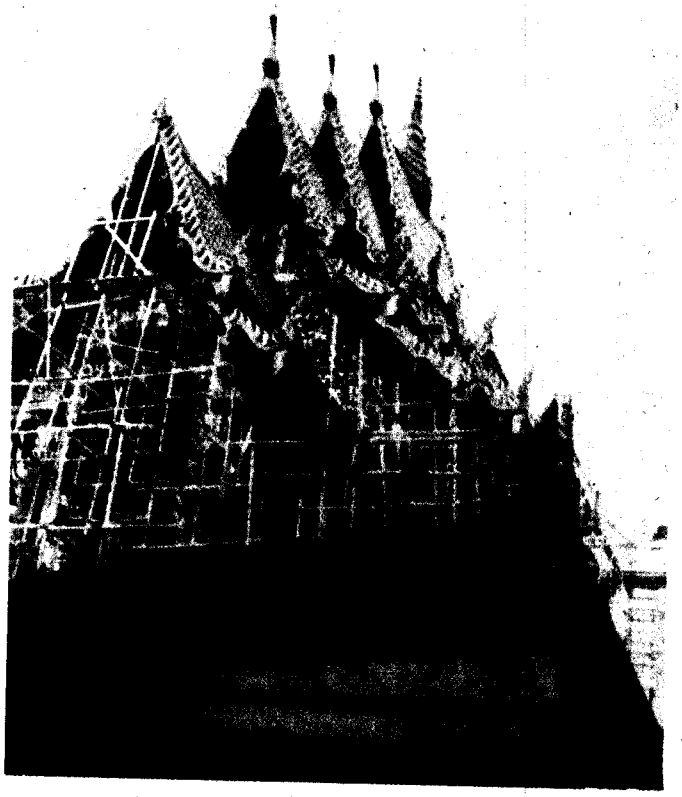
1. ทหารที่ปฏิบัติหน้าที่แนวหน้า ช่องเม็ก (เขื่อนชรินทร) จ. อุบล ฯ
2. ต.ร. ตระเวนชายแดน อ. พิบูล จ. อุบล ฯ
3. ต.ร. ตระเวนชายแดน อ. เดชอุดม จ. อุบล ฯ
4. ต.ร. ตระเวนชายแดน อ. อำนาจเจริญ จ. อุบล ฯ
5. ต.ร. ตระเวนชายแดน อ. เขมราช จ. อุบล ฯ

นำโดย ร.ต.ท. วิเชียร ครองยุติ

ขอสนับสนุนในการเผยแพร่ หนังสือ จังหวัดอุบลราชธานี

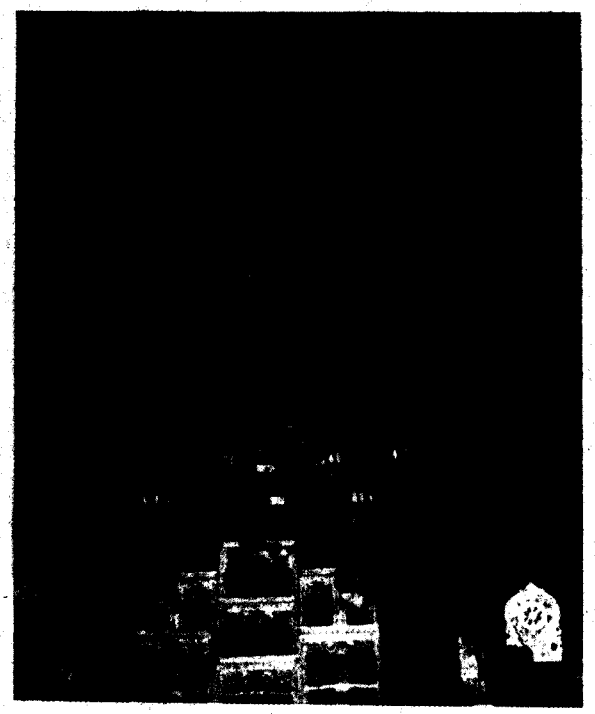

ประวัติ ของพระครู พิบูลธรรมภาณ

พระครูพิบูลธรรมภาณ (พระมหาโชติ อาภคฺโค) เกิดเมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม 2473 ที่บ้านภูมะหรี่ ตำบลดอนจิก อำเภอ พิบูลมังสาหาร จังหวัด อุบลราชธานี บิดาชื่อ นายรัตน์ มารดาชื่อ นางเพ็ง นามสกุล ประเสริฐสิน บิดามารดามีอาชีพทำนา

พระอาจารย์โชติ มีพี่น้อง 15 คน เป็นชาย 8 คน เป็นหญิง 7 คน คงมีชีวิตอยู่ 9 คน ท่านเป็นบุตรคนที่ 9 เมื่อวัยเด็ก พระอาจารย์โชติ ได้เรียนหนังสือที่โรงเรียนวัดบ้านแขมเหนือ ตำบลหนองบัวฮี อำเภอ พิบูลมังสาหาร จังหวัด อุบลราชธานี เรียนจบชั้นประถมปีที่ 4 ได้บรรพชาเป็นสามเณรเมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2487 ณ วัดสระแก้ว ตำบล พิบูล อำเภอ พิบูลมังหาร จังหวัด อุบลราชธานี สำนักจำพรรษา

ณ วัดศรีนวล บ้านอ่างหินใหญ่ เป็นเวลา 5 ปี พ.ศ. 2491 ได้เดินทางไปศึกษาพระปริยัติธรรม สำนักวัดพระศรีมหาธาตุ บางเขน พระนคร

ได้อุปสมบทเมื่อปี พ.ศ. 2493 ณ วัดพระศรีมหาธาตุ บางเขน พระนคร ได้ศึกษาเล่าเรียนในสำนักวัดพระศรีมหาธาตุ สอบได้ประโยคนักธรรมชั้นเอก เปรียญธรรม 3 ประโยค

หลังจากนั้นก็ได้สนใจฝึกอบรมสมถวิปัสสนากัมมัฏฐาน ได้กลับบ้านเกิดเมืองมารดร เพื่อเป็นครูสอนพระปริยัติธรรม ณ สำนักเรียน วัดสระแก้ว อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี ปี พ.ศ. 2496 ตลอดเวลาที่อยู่พิบูลมังสาหาร ได้อบรมกัมมัฏฐานกับท่านพระอาจารย์ดี ฉนฺโน วัดภูเขาแก้วมาโดยตลอด และได้ออกธุดงค์ไปอยู่ตามป่าเขาในเขตอำเภอและจังหวัดต่าง ๆ อยู่หลายปี ได้ธุดงค์ไปประเทศลาว–เขมร ญวนไซ่ง่อน กลับมาประจำสำนักเดิมอยู่ที่วัดสระแก้ว อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี เป็นเวลา 13 พรรษา ปี พ.ศ. 2508 ได้รับแต่งตั้งให้เป็นเจ้าอาวาสวัดภูเขาแก้ว จนถึงปัจจุบัน

พระจารย์โชติ เป็นผู้เคร่งครัดในพระธรรมวินัย ประกอบศาสนกิจในทางวิปัสสนากัมมัฏฐาน จึงได้รับนิมนต์ไปประกอบพิธีพุทธาภิเษกในที่ต่าง ๆ และในต่างจังหวัดอยู่เสมอ เป็นเกจิอาจารย์ปลุกเศก นั่งปรกในงานพิธีพุทธาภิเษกที่สำคัญ ๆ มีความรู้และสนใจในทางโหราศาตร์เป็นอย่างดี

พระอาจารย์โชติ ยังเป็นนักก่อสร้าง ออกแบบ และนักพัฒนาด้วย ได้ออกแบบสร้างกุฏิ เสนาสนะ ศาลานาบุญ ศาลาการเปรียญ และแผนผังวัด และสำคัญและใหญ่ยิ่งที่สุดคือการออกแบบปลูกสร้างอุโบสถ ศาลาการเปรียญหลังปัจจุบัน ซึ่งเป็นโบสถ์ที่รวมศาลาโรงธรรมเข้าด้วยกัน เป็นอาคารที่ใหญ่โตและสวยงามไม่ซ้ำแบบที่ใดในประเทศไทย ขณะนี้กำลังดำเนินการ

ก่อสร้างสำเร็จไปแล้ว 70 % สิ้นเงินก่อสร้างไปแล้วกว่า 4 ล้านบาท ซึ่งยังจะต้องใช้ทุนทรัพย์ก่อสร้างอีกประมาณ 1 ล้าน 5 แสนบาท จึงจะแล้วเสร็จ

และในโอกาสต่อไปท่านมีโครงการสร้างคลองน้ำรอบอุโบสถ ทำเป็นน้ำตกจากเขาจำลองไหลเวียน ศาลาการเปรียญลงสู่สระใหญ่หน้าอุโบสถสูบขึ้นไหลวนเวียนกัน

ประวัติการสร้างวัดภูเขาแก้ว

ในปี พ.ศ. 2480 สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ (ติสสมหาเถระ) วัดบรมนิวาส กรุงเทพ ฯ ได้ปรารภกับพระอาจารย์เสาร์ กนฺตสีโล ว่า อยากจะให้ตั้งวัดกัมมัฏฐานที่อำเภอพิบูลมังสาหาร เพื่อโปรดลูกหลานญาติพี่น้องอำเภอนี้ เพื่อเขาจะได้รับการอบรมปฏิบัติธรรม พระอาจารย์เสาร์ ได้สั่งให้ท่านอาจารย์เสงี่ยมเดินทางมาเทศนาโปรดหาสู่ทางการตั้งวัด พระอาจารย์เสงี่ยมได้ทำตามบัญชามาทำการเทศนาอบรมกัมมัฏฐาน ให้ญาติโยมตามประสงค์ มีผู้สนใจอบรมกัมมัฏฐานเป็นจำนวนมาก อยากจะให้ตั้งวัดกัมมัฏฐานขึ้น ได้พากันตกลงเอาที่ดินที่โป่งแดงดินภูดิน ซึ่งเป็นที่ตั้งที่ชุมสายโทรศัพท์เดี๋ยวนี้ ติดกับป่าช้าสาธารณะเมื่อตกลงกันแล้วท่านพระอาจารย์เสงี่ยม ได้กลับไปยังวัดบูรพาเมืองอุบล ฯ เรียนให้ท่านพระอาจารย์เสาร์ทราบ

ปี พ.ศ. 2481 พระอาจารย์เสาร์ กนฺตสีโล ได้มอบให้พระอาจารย์ดี ฉนฺโน เดินทางมาดูที่จะตั้งวัดตามคำบอกเล่าของอาจารย์เสงี่ยม ได้เข้าพบเจ้าคณะพระสังฆาธิการ และญาติโยม ซึ่งมีนายอำเภอเป็นประธานผู้มีความประสงค์จะสร้างวัดกัมมัฏฐาน พักที่วัดสระแก้ว วันต่อมาได้นำญาติโยมไปดูที่ที่จะสร้างวัด พอเดินไปถึงดินภูดินโป่งแดงญาติโยมก็เรียนท่านว่าที่นี่และตกลงกันไว้ว่าจะสร้างวัด พระอาจารย์ดี เป็นที่ดินเนินสูงทางตะวันตก จึงชี้มือไปกล่าวว่านั่นเป็นที่ของใคร เป็นเนินดินสูงดีสมควรเป็นที่สร้างวัด ที่ที่ตกลงกันไว้นี้มันต่ำไม่เหมาะสมจะเป็นวัดญาติโยมก็เรียนท่านว่าเป็นสวนของชาวบ้าน เป็นของชาวบ้านก็ซื้อเอาท่านว่า แล้วท่านก็พาญาติโยมขึ้นไปดูเห็นเป็นที่เหมาะดีจึงบอกว่าเอาที่นี่และ แล้วท่านก็กลับไปพักที่วัดสระแก้ว พอสมควรแล้วท่านก็เดินทางกลับวัดบูรพา เมืองอุบล เพื่อกราบเรียนให้พระอาจารย์เสาร์ทราบ

ในปีเดียวกันนั้นเอง พระอาจารย์ ฉนฺโน ได้พาคณะธรรมจาริกจำนวน 7 รูป มาปักกรดใต้ต้นไม้ทางด้านทิศตะวันออก มีศรัทธาญาติโยมจำนวนมากมาฟังเทศน์อบรมกัมมัฏฐานกันเนืองแน่น มีผู้มีจิตศรัทธาบริจาคทรัพย์ซื้อที่ดินสวนนายกร แสงทอง ถวายเป็นที่สร้างวัดเป็นจำนวนเงิน 80 บาท (แปดสิบบาทถ้วน) แต่เจ้าของที่ดินขอรับเพียงครึ่งหนึ่งคือ 40 บาท (สี่สิบบาทถ้วน)

และมีผู้มีจิตศรัทธาบริจาคที่ดินข้างเคียงด้านทิศตะวันตกอีกหลายรายให้เป็นที่สร้างวัด พระอาจรย์ดี ฉนฺโน ได้พาญาติโยมพระภิกษุสามเณร บุกเบิกถากถางวางแผนผังวัด ได้ตัดถนนเป็นสัดส่วน ทั้งภายในวัดและรอบวัด มีบริเวณที่ดังนี้น

ทิศเหนือ จดป่าช้าสาธารณะยาว 8 เส้น 10 วา
ทิศใต้ จดถนนสถิตนิมานการยาว 7 เส้น 16 วา
ทิศตะวันออกจดป่าช้าสาธารณะ ยาว 7 เส้น 7 วา
ทิศตะวันตกจดที่แม่ชี ยาว 6 เส้น 14 วา
รวมเป็นเนื้อที่ประมาณ 70 กว่าไร่

ปี พ.ศ. 2481 ญาติโยมได้สร้างกุฏิสงฆ์ชั่วคราว ให้เป็นที่พักจำพรรษาจนครบพระภิกษุสามเณร มีพระสงฆ์จำพรรษาในปีต่อ ๆ มาเป็นจำนวนมากถึงปีละ 40–50 รูป ประชาชนชาวพิบูลมังสาหารได้ให้การอุปถัมภ์เป็นอย่างดีตลอดมา พระอาจารย์ดี ฉนฺโน เป็นนักปฏิบัติและนักเทศน์ที่มีความสามารถดีเยี่ยมรูปหนึ่งในสมัยนั้น และเป็นผู้ติดตามพระอาจารย์เสาร์ ธุดงค์ไปในที่ต่าง ๆ และเป็นพระสวดพระปาฏิโมกข์ – เทศนาสอนธรรมแทนพระอาจารย์ด้วยปฏิปทาของพระอาจารย์ดี ฉนฺโน นั้น ท่านทำอะไร ท่านว่าให้ดีสมชื่อ งานการก่อสร้างจึงละเอียดประณีต คือศาลา คือศาลาการเปรียญ เป็นศาลา 2 ชั้น กว้าง 15 เมตร ยาว 30 เมตร ชั้นล่างเป็นเสาคอนกรีตเสริมเหล็ก .30/30 เมตร ชั้นบนเป็นไม้ ทำด้วยไม้เนื้อแข็งทั้งหลัง มุงกระเบื้อง เริ่มลงมือก่อสร้าง ปี พ.ศ. 2493 ปี พ.ศ. 2492 วัดภูเขาแก้วได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา การก่อสร้างศาลาได้สำเร็จเสร็จเรียบร้อยในปี พ.ศ. 2495 สิ้นทุนทรัพย์ประมาณ 3 แสนบาทถ้วน ในการก่อสร้างที่ช้าไปบ้าง เพราะท่านพระอาจารย์ดีได้ลงมือก่อสร้างศาลาโรงธรรมพร้อมกัน 2 หลัง ซึ่งมีขนาดเท่ากันที่บ้านเกิดของท่าน คือบ้านกุดแห่ ตำบลกุดเชียงหมี อำเภอเลิงนกทาด้วย ท่านได้จำพรรษาหลายแห่งตามลำดับปี จึงมอบให้พระเพชร สุภโร เป็นเจ้าอาวาสโดยการแต่งตั้งจากเจ้าคณะภาค

ปี พ.ศ. 2506 พระเพชร สุภโร ได้ถึงแก่มรณภาพ วัดภูเขาแก้วได้ว่างจากเจ้าอาวาส สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ (ธมฺมธรเถระ) วัดพระศรีมหาธาตุ บางเขน พระนคร เจ้าคณะภาคธรรมยุต ได้ให้พระครูพิบูลสมณกิจเจ้าคณะ อำเภอธรรมยุตรักษาการเจ้าอาวาสแทนไว้ก่อน ในระยะนี้ นายประพิณ สังขพงษ์ นายอำเภอได้เกิดโต้แย้งกรรมสิทธิ์ที่ดินวัด โดยที่นายอำเภอได้ซื้อที่ดินจากเอกชนซึ่งติดกับทางเกวียนและที่ดินตั้งวัด ผนวกเอาที่ดินวัดเข้าไปประมาณ 10 ไร่ เพื่อจะจัดเป็นล็อกขายเพื่อประโยชน์ตน วัดได้ต่อต้านการออก น.ส. 3 ตลอดมา

ปี พ.ศ. 2508 สมเด็จ ฯ เจ้าคณะภาคได้ขอร้องให้พระอาจารย์โชติ ครั้งดำรงสมณศักดิ์ฐานานุกรมเป็นพระครูสิริฐสรคุณ ให้เป็นเจ้าอาวาสวัดภูเขาแก้ว เมื่อวันที่ 22 มิถุนายน 2508 ปี พ.ศ. 2510 ได้รับแต่งตั้งให้รักษาการตำแหน่งเจ้าคณะอำเภอธรรมยุต ปี พ.ศ. 2513 ได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าคณะอำเภอพิบูลมังสาหาร (ธ) และได้รับพระราชทานพระครูสัญญาบัตรเจ้าคณะอำเภอชั้นโท เป็นที่พระครูพิบูลธรรมภาณ

วัดได้ขอออกโฉนดที่ดินตามความเห็นชอบจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายบ้านเมืองและทางการคณะสงฆ์ เมื่อปี พ.ศ. 2515 ที่ดินจังหวัดอุบลราชธานี โดยท่านผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นชอบได้ออกโฉนดที่ดินให้เป็นที่เรียบร้อย

ปี พ.ศ. 2516 ในเดือนพฤศจิกายน 2516 นายประพิณ สังขพงษ์ เป็นโจทก์ยื่นฟ้องต่อศาลจังหวัดอุบลราชธานี ขอถอนโฉนดที่ดินวัดอันออกไม่ชอบตามกฎหมาย โดยวัดเป็นนิติบุคคลโดยเจ้าอาวาส พระครูพิบูลธรรมภาณ เป็นจำเลยที่ 1 พระครูพิบูลธรรมภาณ ในฐานะส่วนตัวเป็นจำเลยที่ 2 ผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลราชธานี จำเลยที่ 3 ที่ดินจังหวัดอุบลราชธานี จำเลยที่ 4 นายอำเภอพิบูลมังสาหาร จำเลยที่ 5 ศาลชั้นต้นพิพากษายกฟ้อง โจทก์อุธรณ์ ศาลชั้นอุธรณ์พิพากษายืนตามศาลชั้นต้น โจทก์ฎีกาต่อ ซึ่งในขณะนี้เรื่องยังอยู่ศาลชั้นฎีกา เมื่อ 2524 ศาลฎีกาพิพากษายืนยกฟ้อง

ในปีเดียวกันนี้ หลังจากวัดถูกฟ้องในศาลประมาณอาทิตย์เศษ ศาลาการเปรียญที่ทานพระอาจารย์ดี ฉนุโน ได้สร้างไว้อย่างดี ได้ถูกเพลิงไหม้วอดวายหมดสิ้น ในคืนวันที่ 3 ธันวาคม 2516 เวลา 22.15 น. เพราะตัวอัปรีจัญไรมารพระศาสนา ค่าเสียหายทั้งหมดประมาณล้านเศษ นอกจากนี้พระอาจารย์โชติ เจ้าอาวาสได้ถูกปองร้ายหมายชีวิตตลอดมา แต่เพราะท่านเป็นนักต่อสู้ ต่อสู้มาโดยตลอดไม่ยอมหนี ถือว่าท่านเป็นผู้บริสุทธิ์ แม้ชีวิตก็ยอมเสียสละ เพื่อรักษาศาสนสมบัติ ศาสนสถานที่ตั้งวัด ที่พระบูรพาจารย์ได้สร้างไว้ จนกว่าคดีจะถึงที่สุด

กระทรวงศึกษาธิการ กรมการศาสนา ได้จัดสรรเงินฉุกเฉินอัคคีภัยให้ 35,000–บาท (สามหมื่นห้าพันบาท)

ปี พ.ศ. 2519 พระครูพิบูลธรรมภาณ (อาจาวย์โชติ) ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระครูสัญญาบัตรชั้นเอก พระอาจารย์โชติ ได้ยื่นขอลาออกจากตำแหน่งเจ้าคณะอำเภอเป็นเวลาหลายครั้งแต่เจ้าประคุณสมเด็จ ฯ สมเด็จ ฯ พระอุปัชฌาย์ไม่อนุญาต และก็ทำหน้าที่ต่อมา

ปี พ.ศ. 2519 ได้เริ่มลงมือก่อสร้างอุโบสถ–ศาลาการเปรียญ แทนหลังเดิมที่ถูกไฟฟ้าชั้นล่างเป็นศาลาการเปรียญ กว้าง 19.00 เมตร ยาว 40.40 เมตร ชั้นบนเป็นอุโบสถ กว้าง 7.50 เมตร ยาว 26.40 เมตร กรุด้วยกระเบื้องเคลือบดินเผาทั้งหลัง ข้างบนเป็นลวดลายไทย ข้างล่างเป็นลวดลายขอม เพื่อเป็นอนุสรณ์ประยุกต์

อุโบสถ–ศาลาการเปรียญหลังกำลังก่อสร้างอยู่นี้ ได้รับเมตตานุเคราะห์ทุนเริ่มต้นโดยท่านเดชชาติ คุณนายอารีย์ วงษ์โกมลเชษฐ์ เมื่อสมัยท่านเป็นรองผู้ว่าฯ และเป็นผู้ว่าราชการจังหวัด จัดผ้าป่าสามัคคี กฐินสามัคคีทอดถวายเป็นทุนเริ่มแรกประมาณ 250,000-บาท (สองแสงห้าหมื่นบาท) และได้รับทุนสมทบจากประชาชนทั่วประเทศ สิ้นทุนทรัพย์ในการก่อสร้างไปแล้วประมาณ 4 ล้านเศษ ประมาณราคาค่าก่อสร้างทั้งหมด 5 ล้าน 5 แสนบาท ยังเหลืออีก 1 ล้าน 5 แสนบาท จึงจะแล้วเสร็จ

พระอาจารย์โชติ สุขภาพไม่ดี เพราะการเจ็บป่วยไข้ จึงได้ขอลาออกจากเจ้าคณะอำเภอได้รับอนุมัติจากเจ้าคณะจังหวัดเมื่อเดือน พฤศจิกายน 2522 เป็นอันว่า ท่านได้สนองเจตนารมณ์ของสมเด็จฯ พระอุปัชฌาย์ รับทำธุระพระศาสนามาเป็นเวลาพอสมควร ท่านได้สร้างประโยชน์ตนและประโยชน์ส่วนรวมมาโดยตลอดอุทิศชีวิตเพื่อประโยชน์โดยแท้.

กำหนดเวลารถขบวนต่าง ๆ
ออกจากสถานีรถไฟอุบลราชธานี ถึงสถานีต่าง ๆ

ที่	สถานี		เวลา		ประเภทรถ	หมายเหตุ
	ต้นทาง	ปลายทาง	ออก	ถึง		
1.	อุบลราชธานี	กรุงเทพ ฯ	06.40 น.	17.10 น.	รถเร็ว	เดินทุกวัน
2.	อุบลราชธานี	กรุงเทพ ฯ	07.05 น.	18.50 น.	รถธรรมดา	เดินทุกวัน
3.	อุบลราชธานี	นครราชสีมา	07.45 น.	18.05 น.	รถรวม	เดินทุกวัน
4.	อุบลราชธานี	นครราชสีมา	09.40 น.	16.00 น.	รถธรรมดา	เดินทุกวัน
5.	อุบลราชธานี	นครราชสีมา	12.20 น.	18.50 น.	รถธรรมดา	เดินทุกวัน
6.	อุบลราชธานี	กรุงเทพ ฯ	15.25 น.	04.15 น.	รถธรรมดา	เดินทุกวัน
7.	อุบลราชธานี	กรุงเทพ ฯ	18.20 น.	05.00 น.	รถเร็ว	เดินทุกวัน
8.	อุบลราชธานี	กรุงเทพ ฯ	19.45 น.	06.00 น.	รถด่วน	เดินทุกวัน
9.	อุบลราชธานี	กรุงเทพ ฯ	23.45 น.	12.05 น.	รถธรรมดา	เดินทุกวัน

ที่มา : ตารางเดินรถสายตะวันออกเฉียงเหนือการรถไฟแห่งประเทศไทย

แนะนำการเดินทางโดย รถทัวร์ของจังหวัดอุบลราชธานี

บริษัทสมควรทัวร์

หลังโรงแรมอินทรา กรุงเทพ ฯ โทร. 2527437

กรุงเทพ ฯ ออกเวลา 20.30 น. ถึง อุบล ฯ 05:30 น. 200 บาท

ติดโรงพยาบาล ศุภเกต อุบล ฯ โทร. 255518

อุบล ฯ ออกเวลา 21.00 น. ถึง กรุงเทพ ฯ 05.00 น. 200 บาท

บริษัทศรีอุบลทัวร์

หลังโรงแรมอินทรา กรุงเทพ ฯ โทร. 2511097

กรุงเทพ ฯ ออกเวลา 20.30 น. ถึง อุบล ฯ 05.30 น. 200 บาท

หน้าวิทยาลัยอาชีวศึกษา อุบล ฯ โทร. 254663

อุบล ฯ ออกเวลา 20.00 น. ถึง กรุงเทพ ฯ 05.00 น. 200 บาท

บริษัทสหมิตรทัวร์

สะพานขาวกรุงเทพ ฯ โทร. 2823911

กรุงเทพ ฯ ออกเวลา 20.30 น. ถึง อุบล ฯ 05.30 น. 200 บาท

หน้าโรงแรมอุบลโฮเต็ล อุบล ฯ โทร. 255043

อุบล ฯ ออกเวลา 20.00 น. ถึง กรุงเทพ ฯ 05.00 น. 200 บาท

บริษัท บขส. ทัวร์

หน้าโรงเรียนสันติราษฎร์บำรุง กรุงเทพ ฯ โทร. 2542788

กรุงเทพ ฯ ออกเวลา 08.30 น. ถึง อุบล ฯ 18.00 น. 200 บาท

กรุงเทพ ฯ ออกเวลา 21.00 น. ถึง อุบล ฯ 06.30 น. 200 บาท

หน้าธนาคารออมสิน อุบล ฯ โทร. 254885

อุบล ฯ ออกเวลา 08.30 น. ถึง กรุงเทพ ฯ 18.00 น. 200 บาท

อุบล ฯ ออกเวลา 21.00 น. ถึง กรุงเทพ ฯ 06.30 น. 200 บาท

กำหนดเวลาเดินรถขบวนที่ออกจากสถานีต่าง ๆ ถึงสถานีรถไฟอุบลราชธานี

ที่	สถานี		เวลา		ประเภทรถ	หมายเหตุ
	ต้นทาง	ปลายทาง	ออก	ถึง		
1.	กรุงเทพ ฯ	อุบลราชธานี	15.30 น.	03.05 น.	รถธรรมดา	เดินทุกวัน
2.	อยุธยา	อุบลราชธานี	18.50 น.	05.10 น.	รถเร็ว	เดินทุกวัน
3.	กรุงเทพ ฯ	อุบลราชธานี	20.30 น.	06.35 น.	รถด่วน	เดินทุกวัน
4.	ลำชี	อุบลราชธานี	05.50 น.	09.15 น.	รถธรรมดา	เดินทุกวัน
5.	กรุงเทพ ฯ	อุบลราชธานี	23.20 น.	12.15 น.	รถธรรมดา	เดินทุกวัน
6.	นครราชสีมา	อุบลราชธานี	10.45 น.	17.05 น.	รถธรรมดา	เดินทุกวัน
7.	กรุงเทพ ฯ	อุบลราชธานี	06.50 น.	17.50 น.	รถเร็ว	เดินทุกวัน
8.	นครราชสีมา	อุบลราชธานี	07.40 น.	19.10 น.	รถรวม	เดินทุกวัน
9.	กรุงเทพ ฯ	อุบลราชธานี	07.20 น.	19.25 น.	รถธรรมดา	เดินทุกวัน

ที่มา : ตารางเดินรถสายตะวันออกเฉียงเหนือการรถไฟแห่งประเทศไทย

แนะนำ กำหนดเวลาเข้า–ออกของเครื่องบิน

วัน	ออกจาก	เวลาออก	ถึง	เวลาถึง
อังคาร	กรุงเทพ ฯ	07.45 น.	อุบล ฯ	10.00 น.
พฤหัสบดี	กรุงเทพ ฯ	07.45 น.	อุบล ฯ	10.15 น.
เสาร์	กรุงเทพ ฯ	07.45 น.	อุบล ฯ	10.55 น.
อังคาร	อุบล ฯ	10.15 น.	กรุงเทพ ฯ	13.25 น.
พฤหัสบดี	อุบล ฯ	10.15 น.	กรุงเทพ ฯ	13.25 น.
เสาร์	อุบล ฯ	11.10 น.	กรุงเทพ ฯ	13.25 น.

แนะนำ กำหนดเวลาเข้า–ออกของรถ บขส.

วัน	ออกจาก	เวลาออก	ถึง	เวลาถึง
ทุกวัน	กรุงเทพ ฯ	05.00 น.	อุบล ฯ	15.00 น.
,,	กรุงเทพ ฯ	05.40 น.	อุบล ฯ	16.00 น.
,,	กรุงเทพ ฯ	06.10 น.	อุบล ฯ	17.00 น.
,,	กรุงเทพ ฯ	06.50 น.	อุบล ฯ	18.00 น.
,,	อุบล ฯ	05.00 น.	กรุงเทพ ฯ	15.00 น.
,,	อุบล ฯ	05.40 น.	กรุงเทพ ฯ	16.00 น.
,,	อุบล ฯ	60.10 น.	กรุงเทพ ฯ	17.00 น.
,,	อุบล ฯ	06.50 น.	กรุงเทพ ฯ	18.00 น.

หลังจากเวลา 06.50 น. จะมีรถออกจากต้นทางและปลายทางทุก 1 ชั่วโมง คันสุดท้าย ออกเวลา 20.00 น. ค่าโดยสารคนละ 100 บาท